

દેશીનામું.

કિંમત પાંચ આના.

રચનાર,

છ. સ. શાહ-વડોદરા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કોપીરાષ્ટિ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૩૮૪

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ

દશી ગામ

વિષય ૨૫૪. ૮૪૬ : ૨૮ : ૮૭૨

મુંબાઈ ઇલાકાના કેળવણી ખાતા માટે ટેકસ્ટ બુક,

દેશી ના મું.

ગુજરાતી શાળાઓને સારૂ

રચનાર,

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ-વડોદરા.

પ્રત—૩૦૦૦.

સન ૧૯૦૨—સંવત ૧૯૫૮.

(સર્વ હક રચનારને સ્વાધીન.)

કિંમત ૦-૫-૦ પોષ્ટેજ ૦-૧-૦.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૩૬૪

અમદાવાદ

ધી યુનિયન પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ કંપની લિમિટેડના

મેનેજર મોતીલાલ શામળદાસે છાપ્યું.

પ્રસ્તાવના.

મુંબાઈ છલાકાના કેળવણી ખાતાએ ટેકરટબુક તરીકે પસંદ કરવાથી નવાં ધોરણો પ્રમાણે સુધારીને આ આવૃત્તિ પ્રગટ કરી છે.

સૌને નામું રાખવાની જરૂર છે. ‘લાખની બક્ષીસ અને કોડીનો હિસાબ’ એ કહેવતનો હેતુ નામું રાખવાથી પાર પડે છે. ‘સંભારીને નામું’ લખવું અને ઉંટે ચડીને ઉંઘવું’ એ કહેવત નામું લખવામાં રાખેલી આગસતું પરિણામ સમજાવે છે. નામું એક આરસી છે, તે પોતાના માલિકનાં ઉપજ ખરચ અને લહેણદેણ દર્શાવવા ઉપરાંત; કંઈ જાતના લોકો સાથે ઘાઠો સહવાસ હતો. કયા ધંધા પ્રત્યે ખાસ વલણ હતું, ધન સંચય કરવામાં કંઈ જાતની નીતિ વાપરેલી હતી, પ્રમાણિકપણું કર-કસર અને પારમાર્થિક બુદ્ધિ કેવા રૂપમાં હતાં, ઉડાઉ હતો કે કંજીસ ? દર વર્ષે ચડતીને સાર કયો માર્ગ પસંદ કરવામાં આવતો વગેરે રહેણી કરણીનાં દર્શન થાય છે. અર્થાત્ નીતિ સહિત વ્યવહારિક શિક્ષણ આપનાર નામું છે.

આ અગત્યનો વિષય શાળાઓમાં ૭૮ ની-સાલમાં દાખલ થયો. તેના શિક્ષણને સાર સાધન રૂપે ‘સાર સંગ્રહ’ ‘સંસાર વ્યવહાર’ અને લેખાવળી નામે ગ્રંથો હતા. પરંતુ તેમાં વિવેચન રહિત નમુના હોવાથી સંપૂર્ણ મદદગાર થઈ શક્યા નહિ.

એ ખોટા પૂરી પાડવાને વારતે સન ૧૮૮૫ માં પ્રયત્ન કર્યો. જુનના શાળા પત્રમાં તે પછી તે એ મહિના લખાયો, લેખક તરીકે ‘વડોદરાની’ સંજ્ઞા હતી, તેથી તેના લખનાર વિષે તપાસ ચાલી. તે ઉપર મુરબ્બી રા. બા. દ. ડા. કાંટાવાળા-એએ* સાહેબનું ધ્યાન ખેંચાયું. મુંબાઈ હાય કોર્ટના એક કારકુન તરફથી એની લેખી પ્રત વેચાણ મળવા માગણી થઈ. એવાં કેટલાક કારણોથી તેની જાહેર ખર્ચર છપાવવામાં આવી. જે હું જૂલતો ન હોઉં તો મારે કહેવું જોઈએ કે શાળાપત્રમાં સાંપ્રત વિષય પ્રગટ થયો ત્યારેજ લોકોને તેની ખરેખરી ખોટ છે એમ સમજાયું. પછી કેટલાક સ્પર્ધા કરવાને તૈયાર થયા. તેની ખર્ચર મળવાથી શાળા પત્રમાં છપાવું બંધ કર્યું. પછી સ્પર્ધાવાળા ગ્રંથો જોયા. તેમાં અપુર્ણતા હોવાથી મેં પુસ્તક પ્રગટ કર્યું. અને વિદ્વાન વર્ગની સેવામાં મૂક્યું. જગત ઝવેરી છે, તે ખરી કસોટી કાઢીને કિંમત કરે છે.

* વડોદરા રાજ્યને માટે સન ૧૮૮૬ના જુનમાં દેશીનામા સંપાદક એક પુસ્તક મંજૂર રાખ્યું છે. જેનું નામ શાળાપયોગી દેશીનામું છે.

ધર ખરચનું નામું પ્રથમ આવડું જોઈએ. પછી દલાલી જેવા સરળ ધંધાના નફા તોટાનો જમા ખરચ નાખવાનું જાણી લઈને આજી ધંધામાં પ્રવેશ થવો જોઈએ. ધીરવું, જમા માંડવું, બાજ ગણવાં અને તેની કસર કાપવી. વગેરે આજતનું પાકું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. આદ વેપારીના ધંધાનું વલણ આપવું જોઈએ. તે કામમાં માત્રની ખરીદી, તેની ખરાબતનો ચડાવો, વેચાણ કરવું, અને આડતિયા તરીકે વેપાર ખેડવાનાં ઉદ્દાહરણની સમજ મળ્યા પછી શરણી ધંધામાં એટલે દુંડી પત્રીના નામા સંજોગે પ્રવેશ થવો જોઈએ.

આ રીતે વ્યવસ્થા થતાં વિષય પ્રવેશનું અધરાપણું મટે છે, નિયમોની સ્પષ્ટતા ઉદ્દાહરણોથી કરવી. પ્રથમ સ્લેટ પર નમુના દોરાવવા તે કામ વ્યવસ્થિતપણે કરવા લાગે એટલે ચોપડીમાં નામું લખવાને આપવું. તેઓ જે નમુના દોરી લાવે તે નિયમસર, સદાઘખંધ અને ઘટતી ઈમારતમાં લખે છે કે નહિ તેની ઉપર ધ્યાન આપવું જોઈએ. કારણ સાર કામ કરવાની ટેવ પડવી જોઈએ.

નામું શિખવવાની રીત.

પાઠ ૧ લો.

સાધન-કોરો ચોપડો, છોટો કાગળ.

આરંભ પ્રશ્ન.

આ શું છે? ચોપડો તે શા કામમાં આવે? નામું લખવાના. નામું એટલે શું? જગ્યા નહિ.

મુખ્ય વિષય.

તમે પહેરો છો તે લૂગડાં, ખાઓ છો તે અનાજ, ભણો છો તે ચોપડીઓ, તમને મફત મળે છે? ના. શું કરવાથી મળે છે? ધર ખરચ. પૈસા ખરચવાથી. તમારે ઘેર શી શી બાજતનો ખરચ થાય છે? એ મધા ખરચને ધર ખરચ કહે છે. તે તે ચોપડામાં લખાય છે. શું કહ્યું? શું લખાય છે?

તમારા બાપનો ધંધો શો છે? તેઓ શા માટે ધંધો કરે છે? કરવા વાને. કમાવું ઉપરથી કમાઈ કે કમાણી નામ પડયું છે. શું પેદાશ કે કહ્યું? તેમજ પેદા કરવું ઉપરથી પેદાશ નામ પડયું છે જે કમાણી. માઈએ અથવા પેદા કરીએ તે ચોપડામાં લખાય છે. પહેલાં શું કહ્યું હતું? હાલમાં કઈ બાજત કહી? ચોપડામાં શું લખાય છે?

ધારો કે આપણે બજારમાં જઈ ચડ્યા, ત્યાં કોઈ ચીજ ખરીદવાનું મન થયું. પણ પાસે પૈસા નથી તો શી રીતે ખરીદ કરી લેવડ દેવડ. શકીએ. ઉધારે અથવા ઉછીનું નાણું લઈને. ત્યારે ઉછીનું અથવા ઉધારે લીધું દીધું હોય તે પણ ચોપડામાં લખાય છે.

ત્રીજું શું લખાય છે?

કહો ત્યારે ચોપડામાં કેટલી બાજતો લખાય છે? તેનાં નામ આપો.
 એ ત્રણ બાજતો એકજ શબ્દમાં સમાય છે માટે તેને નામુ
 નામું. કહે છે. શું કહ્યું? નામું લખવામાં કઈ કઈ બાજતોનો સમાસ થાય
 છે? નામું એમાં બે શબ્દ છે. નામ + ઉ. ઉ ક્રિયા બતાવનાર પ્રત્યય
 વ્યાખ્યા. છે. નામે માંડવાની ક્રિયા થાય છે માટે નામું કહે છે. શું?
 હવે ચોપડો જુઓ, તેમાં આ સળ છે. ગણો તે કેટલા છે? જુઓ
 આ કાગળ છે, તેમાં હું સળ પાડું છું. પ્રથમ શું કરું છું?
 સળ. એવડો, પછી એવડો. એ ક્રિયાથી કેટલા સળ થાય છે? ચાર.
 હવે એવડો વાળું છું. કેટલા મળ થયા. આઠ. લો તમે આ કાગળ
 ઉપર આઠ સળ લાવો. જુઓ વળી બીજા કાગળમાં છ સળ પાડું છું.
 આવો તમે છ સળ પાડી બતાવો. હવે નામું શી રીતે લખાય છે તે કાલે કહાશ?

પુનરાવર્તન.

નામું એટલે શું? છ સળ શી રીતે પડે? પેદાશનો મૂળ શબ્દ.

રોજમેળ લખવા ઉપર પાઠ.

સાધન—ચોપડો, ઠાલી કાથળી. (પાંચ રૂપિયા રાખવા ને તે ગુમપણે
 બે છોકરાઓને આપી મુકવા.)

આરંભ પ્રશ્ન.

ચોપડામાં શું લખાય છે? નામું. તમને નામું લખતાં આવડે છે?
 ના. આને હું તે શખ્તુ છું.

મુખ્ય વિષય

જુઓ હું પાટીઆ ઉપર લીટી દોરું છું. હવે તેના ઉપર આજની
 મીતિ તારીખ નોંધું છું. વાંચો. જે દિવસનું નામું લખવું હોય તે આ
 રીતે મથાળે લખાય. શું લખાય. તે શું બતાવે છે?

તારીખને છેડે કયો શબ્દ છે? રોજમેળ રોજમેળમાં કેટલા શબ્દ
 છે? બે. મેળ એટલે શું? હિસાબ મેળવવો. જે ચોપડામાં રો-

રોજમેળ જનો હિસાબ મેળવવો પડે તેનું નામ રોજમેળ કહેવાય. કોનું નામ?
 હવે મે શું કર્યું? જ અને ઉ નિશાની દોરી. જ એટલે જમા પાસુ

કહેવાય, ઉ એટલે ઉધાર બાજુ સમજવી. ઉધાર પાસુ કયા
 જમા અને હાથ તરફ છે? તમે જમા પાસુ બતાવો. આ બે નામ ઉપ-

ઉધાર. રથી ચોપડાના પૃષ્ઠના બે ઊભા ભાગ પડે છે. કયા કયા?

આપણે ત્યાં જે રકમ આવે તે જમા થાય. કયાં આગળ લખાય?
 આપણે ત્યાંથી જે રકમ જાય તે ઉધારમાં લખાય. કઈ જાતની રકમ ઉધારે?

જુઓ તમારા આ મિત્ર રૂ. ૩૦ આપી જાય છે. એમનું નામ શું છે?
 જગુભાઈ રંગીલભાઈ. ત્યારે એમના નામે હું રૂ. ૩૦ જમા કરું છું. તેમને ત્રણ

રૂપિયા આપવા પડશે માટે દેવા થયા કહેવાય. શું કહ્યું? કોના દેવા થયા?
 આ પહેલા સળમાં રૂપીઆનો આંકડો માંડું છું. પછી જમા બાજુ-

માં કેટલા સળ વધે છે? તે ત્રણ સળ પર લીટી દોરું છું. પછી નામ
 લખું છું અને છેડે 'મેળાતે જમા' એવા શબ્દો જોડું છું. આંકડો

માં લખ્યો? શી રીતે જમા કર્યું?

હવે તેનું પેટું પાડું છું. તેમાં રૂપિયાનો આંકડો ફરીથી બંદું છું, અને ધખારતમાં લખું છું કે રોકડા હરતે પોતે આપી ગયા હો. પેટુંવાંચો. (આ કામ પુરું થઈ રહે એટલે ખીજો હોકરો મળેલી રકમ આપવા આવે.)

જુઓ હવે ખીજી રકમ જમા કરવાની આવી. આશો આવો. તમે (અમુક નંબર) જમા કરો જોઈએ. પહેલું શું લખશો? લખો. પછી ધખારતમાં શું લખશો? લખો. અમુક નંબર આવો. તમે પેટામાં લખો. કેટલા રૂપિયા લખ્યા. બે. ડીક, હકીકત લખો. આપણે કોનું કોનું દેવું થયું? આ અધા રૂપિયા કોયળીમાં નામું છું કેટલા થયા છે? ૫.

હવે જુઓ, આ તમારો મિત્ર ૩૨) ઉછીના લઈ જાય છે. તેમનું નામ શું છે? જે રકમ જાય તે કદ ખાજુએ લખવી જોઈએ? ઉધારમાં લખું છું. એ રૂપિયા લહેણા થયા ગણાય. ૩૨) અમુકને ખાતે ઉધાર. વાંચો. આંકડો ક્યાં લખ્યો? મયાણુ શી રીતે કર્યું? હવે પેટામાં લખું છું તમે પેટું વાંચો. કાની પાસે લહેણું છે? દેવું કોનું કોનું છે?

વળી ૩૧) આ મિત્ર લઈ જાય છે. તમે આવો ઉધારો જોઈએ. કેટલા રૂપિયા કોયળીમાંથી ગયા. ત્રણ. હવે કેટલા રહ્યા બે. એ પ્રમાણે ચોપડામાં રહે છે કે નહિ તે આપણે જોઈએ.

જમા રકમનો સરવાળો જમામાં અને ઉધારનો સરવાળો ઉધારમાં ટાંકું છું. તમે જમામાંથી ઉધારનો સરવાળો બાદ કરો, નેકહો ચોપડાની કે શું વધે છે? બે. તમે જુઓ કોયળીમાં કેટલા છે? બે? રકમ કોય- આ પ્રમાણે ચોપડાની સાથે કોયળીની રકમ મળે ત્યારે નામું ણી સાથે લખેલું બંદું ગણાય. કાની સાથે મેળ લીધો? શી ખાખતનો મેળવવી.

બાદ બાકીમાં કેટલા વધે છે? બે. એ વધેલી રકમને 'શ્રી જણસે શ્રી જણસે' કહે છે, અને તે ઉધારમાં લખાય છે. શું લખાય છે?

હવે ઉધારનો સરવાળો ફરી મુકું છું. બે ખાજુઓના સરવાળા જુઓ? સરવાળા સરખા થાય તેને મેળ મળ્યો કહે છે. અને મેળમળ્યો. દરેક ખાજુ પુરી લખાએ તેને મેળ બધ કર્યો કહે છે.

જુઓ ત્યારે હવે આવતી કાલને માટે મેળ દોરી મુકું છું. વાંચો. તેમાં પહેલું શું કર્યું. પછી શું દોર્યું? હવે શ્રી જણસેમાં જે ૩૨) રહ્યા છે તે અહીંઆ ઉતારું છું ૩૨) શ્રી પરાંત બાકી. વાંચો. કઈ જણસનું નામ? ક્યારે પડે?

પુનરા વર્તન.

શિક્ષકે પાઠીઆપરથી ચોપડામાં ઉતારો કરી બાલકોને તેનો અનુભવ આપવો. અથવા વિદ્યાર્થીઓ પાઠીઆપરથી નકલ કરે, તે જોવી.

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ—વડોદરા.

અનુક્રમણિકા.

નામાવિષે. ૧—૨

વિષય.	પૃષ્ઠ.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
નામાની વ્યાખ્યા. ૧		ત્રણ ચોપડાનાં નામ.... ... ૨	
ચોપડાની વ્યાખ્યા, આંધવાની રીત ૧		પુનરાવર્તન માટે પ્રશ્ન. ... ૨	

રોજમેળ વિષે ૨—૮

રોજમેળની વ્યાખ્યા ૨	શ્રી પુરાંતની વ્યાખ્યા... .. ૫
રોજમેળ અને ખેડો મેળ. ... ૨	રકમોના પ્રકાર ૫
મેળ રાખવાની જરૂર. ... ૩	પુનરાવર્તન માટે પ્રશ્ન... .. ૬
ટીપ્પણ ઠાંચણ કે સુડિઉ. ... ૩	રોજમેળ નક્કી કરવાની રીત... ૭
નામું લખવાની રીત ૩	જમા ઉધાર લુગ્નો જવા વિષે. ૭
જમા ઉધાર નાંખવાની રીત... ૪	રકમો ખાતે ચડાવવી. ... ૮
આંકડા માંડવાની રીત ... ૫	પુનરાવર્તન માટે પ્રશ્ન... .. ૮

ધર ખરચતું નામું. ૮—૧૦

ખરચની વ્યાખ્યા. ૮	મનો. ૧ લું, ૨ જુ—સાદોમેળ ૧૦
--------------------------	-----------------------------

લેવડ દેવડતું નામું. ૧૧—૧૬

ખાતાદારની વ્યાખ્યા ૧૧	ખાતાદાર જમાખરચની બૂલવિષે ૧૩
ખાતે આપ-લે થાય તેના જમાખરચ વિષે. ૧૧	પુનરાવર્તન માટે પ્રશ્ન. ... ૧૫
ઉપર ટપકા વિષે. ૧૩	મનોયત્ન ૩ જુ, સાદો મેળ... ૧૫
	મનોયત્ન ૪ થું, સાદોમેળ ... ૧૬

વટાવ ખાતું. ૧૬

પેદાશને નામે જમાખરચ લખવો ૧૬	વટાવ ખાતે સમાતો બાખતો ૧૭
જમીન અને બાડાની ઉપજ વિષે ૧૭	મનો. ૫ મું, દલાલીનો ધંધો. ૧૮
વટાવ ખાતાની વ્યાખ્યા. ... ૧૭	મનોયત્ન ૬ હું... .. ૧૯

વ્યાજી ધંધાતું નામું. ૨૦—૪૩

વ્યાજ વગેરેની વ્યાખ્યા ... ૨૦	વ્યાજ ગણતાં કસર કા. રીતો. ૩૩
વ્યાજના પ્રકાર. સાદું દી. બાકી ૨૧	વ્યાજની નારીજ દોરવી ... ૩૫
વ્યાજ ગણવાનો ઉપક્રમ ... ૨૨	વ્યાજ ગણેલાં ખાતાનાં નમુના ૩૭
વ્યાજતું ખોખું બનાવવાની રીત. ૨૨	વ્યાજનો જમાખરચ નાખવો. ૪૦
વ્યાજના ખોખામાં મુદત ભરવી. ૨૫	વ્યાજી દસ્તાવેજ ૪૧
વ્યાજના ખોખામાં સર ગણવા. ૩૦	મોંના પ્રશ્નો ૪૧
સરની બચસ્થા... .. ૩૨	મનોયત્ન ૭, ૮ મું વ્યાજીધંધો ૪૨

વેપારીના ધંધાનું નામું. ૪૪—૫૨

માલની ખરીદીનું નામું ...	૪૪	માલનું ભરતિયું ...	૫૦
માલના વેચાણનું નામું ...	૪૫	મોંનાપ્રશ્નો ...	૫૧
આડત બાંધી વેપાર ચલાવવો. ...	૪૮	મનોયત્ન ૯ મું... ...	૫૧
માલ પાછો ફરે તેનું નામું ...	૪૯	મનોયત્ન ૧૦ મું ...	૫૨

ચિઠ્ઠીપત્રી કે હુંડી વિષે—શરાફી ધંધાનું નામું. ૫૩

ફક્કો અને તેનો જમાખરચ. ...	૫૩	હુંડી લખી હોય તેનો જમાખરચ ...	૬૨
ચિઠ્ઠી અને તેનો જમાખરચ... ...	૫૪	હુંડી લખાવી હોય કે ખરીદ ...	૬૪
બલામણ અને તેનો જમાખરચ ...	૫૪	કરી હોય તેનો જમાખરચ... ...	૬૪
હુંડીની સમજ નમુના સાથે... ...	૫૫	શીકારેલી હુંડીનો જમાખરચ... ...	૬૯
હુંડીની સામાન્ય મુદતો ...	૫૬	હુંડીને બદલે મળતા લેખ પેઠ ...	૬૯
હુંડી સંબંધે શાહુકારી દસ્તુર. ...	૫૯	વગેરે ...	૬૯
અમારીવતી અને તમારીવતી- ...		મોંનાપ્રશ્નો ...	૭૧
ની નિશાનીનો ખુલાસો ...	૬૧	મનોયત્ન ૧૧ મું શરાફી ધંધા. ...	૭૨
હુંડિયામણ ખાતા વિષે ...	૬૧	મનોયત્ન ૧૨ મું ...	૭૩

પરચુરણ જમા ખરચ.

ખાતાવહીની વ્યાખ્યા... ...	૭૪	વઠાવખાતું માંડીવાળું ...	૭૯
ખાતું પાડવું અને ખતવવું ...	૭૪	માલિકનું ખાતું... ...	૭૯
ખાતાનો નમુનો... ...	૭૪	સરવાયા વિષે ...	૭૯
સાલ આખરે ખાતાની તજવીજ ...	૭૫	નામું લખવાને અનુકુળ ચોપડા ...	૮૦
સરખર ખાતાં વિષે ...	૭૫	કેટલાક ચોપડાના તફાવત ...	૮૧
ખાતું બંધ કરવાની રીત ...	૭૫	મ્હોના પ્રશ્નો ...	૮૨
ખાતું બાકી ખેંચવી ...	૭૬	મનોયત્ન ૧૩ મું. ...	૮૨
ખાતાં માંડી વાળવા વિષે ...	૭૬	મનોયત્ન ૧૪ મું. ...	૮૩
ખાતાં માંડી વાળવાનો જમા ...		મનોયત્ન ૧૫ મું. ...	૮૪
ખરચ... ...	૭૮	મનોયત્ન ૧૬ મું. ...	૮૬
વાર્ષિક પેદાશ ખરચ વિષે ...	૭૮		

મનોયત્નના જવાબ-દારેલા નમુના.

રોજમેળ પૃષ્ઠ... ...	૮૭-૧૧૨	વ્યાજવહી પૃષ્ઠ.... ...	૧૨૫-૧૨૮
ખાતાવહી પૃષ્ઠ ...	૧૧૩-૧૨૪		

કેટલાક ચોપડાના નમુના.

કામ ખાતાવહી... ...	૧૨૯	આવરો ...	૧૩૩
રોકડમેળ ...	૧૩૦	ખાતાવહી ...	૧૩૫
નોંધવહી કે ભરતિયાવહી ...	૧૩૧	વ્યાજવહી ...	૧૩૬
આંકડાવહી ...	૧૩૨	સરવાયુ... ...	૧૩૬

શ્રી ગણેશાયનમઃ

દેશીનામું.

૧ ઉપજ, ખરચ અને લેવડ દેવડ બહુ પ્રકારનાં તથા અનિયમિત હોય છે, એટલે એ દરેક બાબતને લગતી હકીકતનો ઠાપભો રાખવો તેને નામું કહે છે.

પેદાશ અને ખરચ કેવા પ્રકારનાં છે, કોની પાસે કેટલું લહેણું પડે છે, કોનું કેટલું દેવું છે, ગઇ સાલ કરતાં આ વર્ષમાં કઇ રકમ હદ ઉપરાંત ખરચાઇ છે, અને કઇ જાતની કમાણીમાં વધઘટ પડી છે, એ વગેરે બાબતોથી જાણીતા થવાનું સાધન નામું છે.

ઉપર જણાવેલી બાબતોને લગતી હકીકત હમેશાં મોઢે યાદ રહી શકે નહિ, માટે દરેક માણસે નામું રાખવું જોઇએ, અને તે રીતસર તથા નિયમિત લખવું જોઇએ. વેપારી લોકો નામું લખવાની બાબતમાં બહુજ ઓકસ હોય છે. તેઓ આપ-લે થતાની સાથેજ નામે ટપકાવે છે, પરંતુ સંભારીને લખવા ઉપર રાખતા નથી જેઓ એવા કામની અંદર આગસ રાખે છે, તેઓ પોતાના રોજગારમાં ફાવી શક્તા નથી.

૨ નામું લખવાને સારૂ બાંધેલા કાગળોના જથ્થાને ચોપડો કહે છે. ચોપડા બાંધવાની રીત—

દરેક કાગળનાં બે બાંધે કે ત્રણ ત્રણ પાનાં પાડીને દરેક પાના ઉપર આઠ આઠ કે છ છ સળ આવે તેમ તેને વાળો. સળનો અર્થ ‘હાંસિયો રાખવો’ કે ગડીઓ પાડવી થાય છે. આઠ સળ લાવવા હોય તો દરેક પાનું ત્રણવાર બાંધું એવડું વાળો. છ સળ લાવવા હોય તો પ્રથમ બે બાંધું એવડું લઇને તેને ત્રણ ભાગે વાળો. પછી સળ પાડી તૈયાર કરેલા કાગળો પૂઠાની અંદર ગોઠવીને સાંધી લો એટલે ચોપડો થશે.

૩ સાધારણ ધર ધણીને ઉત્પન્ન, ખરચ અને કાષ્ટને કંઈ રકમ નામું બીધી હોય તેનો હિસાબ રાખવાનો હોય છે, અને વેપારીને તે

ઉપરાંત લીધેલા માલનો તથા રકમ ધીર્યાનો હિસાબ રાખવાનો હોય છે; તેથી ધરધણી તરીકેનું નામું લખવું તેને સાદુનામું કહે છે. સાદુનામું રાખનારનો વ્યવહાર રોજમેળ તથા ખાતાવહી નામે બે ચોપડેથી નભે છે, અને વચલા વાંધાના વેપારીઓનો વ્યવહાર ત્રણ ચોપડેથી નભે છે. ત્રણ ચોપડે નામું રાખવામાં બહુ ચોપડેથી નામું રાખવાની દબનો સમાસ થઈ શકે છે. જે વિદ્યાર્થીઓને પ્રથમ સાદુનામું એટલે બે ચોપડેથી નામું રાખવાનાં તત્વો, અને પછી ત્રણ ચોપડેથી નામું રાખવાની પદ્ધત સારી રીતે શિખવવામાં આવી હશે તો તેઓ ગમે તેવા વેપારીની દુકાને નામું લખવાના સંબંધમાં પાછા હઠી શકશે નહિ. આ શુભ હેતુ ધ્યાનમાં લઈને સરકારે આપણી શાળાઓમાં ત્રણ ચોપડેથી નામું શિખવવું પસંદ કરેલું છે. તે ત્રણ ચોપડાનાં નામ—

(૧) રોજમેળ. (૨) ખાતાવહી. (૩) વ્યાજવહી.

પુનરાવર્તન માટે પ્રશ્ન.

(૧) નામું એટલે શું? (૨) નામું રાખવાની જરૂર શી? (૩) ચોપડા બાંધવાની રીત કહો? (૪) સાદુનામું કેને કહેવું? તેને માટે કયા ચોપડા જોઈએ?

રોજમેળ.

૪ રોજમેળ દરરોજનો હિસાબ એટલે નામું લખવાનો ચોપડો તે બે રીતે લખવામાં આવે છે તેથી તે બે નામથી ઓળખાય છે.—

(૧) રોજમેળ (૨) બેઠો મેળ.

૫ દરરોજ નામું લખી લખીને સિલક કહાડે તેને રોજમેળ કહે છે, પરંતુ બે દિવસ કરતાં વધારે દિવસોનું બેથું નામું ત્રણીને સિલક કહાડે તેને બેઠોમેળ કહે છે. અઠવાડિયાનો, પખવાડિયાનો કે આખા માસનો બેઠોમેળ હોઈ શકે, અને માલ ધણીની નજરમાં આવે ત્યારે મેળ બંધ કરીને સિલક કહાડી શકે.

આ બંને જાતના મેળ લખવામાં તફાવત એ છે કે—તારીખવાર મેળ લખવો હોય તો દરરોજના મેળ ઉપર મથાળે જે તે તિથિ લખવામાં આવે છે (જુઓ મેળ) અને બેઠો મેળ લખવો હોય તો ‘મથાળે માસનું નામ તથા અમુક તિથિથી અમુક તિથિ સુધીનો મેળ’ એમ જણાવીને જમા

ખરચ લખતી વખતે જેના તેના નામની પાછળ ચોકસ તિથિ લખવામાં આવે છે. (જુઓ માસનો બેઠો મેળ.)

૬ રોજમેળ રાખવાથી એવો લાભ છે કે, દર તારીખે કેટલી સિલક છે, કોના તરફથી કેટકેટલી રકમ જમા થઇ, કોને કેટકેટલી રકમ અપાઈ તથા ધર ખરચમાં કેટલું ખરચાયું—એ બધું સમજવાનું બની આવે છે.

૭ વેપારી લોકોને દિવસે રીતસર નામું લખવા બેગ અવકાશ મળતો નથી માટે તેઓ રાત પડે નામું લખે છે; અને દિવસે કરેલી આપ લે મ્હોડે નહિ રાખતાં જે તે વખતે લેનાર દેનારને નામે પાટી પત્રા કે કાગળ ઉપર ટપકાવે છે, જેને ટીપણુ કે ટાંચણુ કહે છે; અને તે ઉપરથી નવરાશની વેળાએ રોજમેળ તૈયાર કરે છે.

બારે વેપારી હોય છે તે ટાંચણુને વારતે પણ ચોપડી રાખે છે, જેને ગુજરાતીમાં સૂઝિઉ અને કાઠિયાવાડ તરફના ભાગમાં ધડિઉ કે દનીઉ કહે છે.

૮ દર વર્ષે ચોપડા બદલવાનો જે રિવાજ છે. તે બહુ લાભકારક છે. તેને લીધે સર્વ જાતના હિસાબની ચોખવટ થાય છે, તથા નફો તોટો સમજવાનું બની આવે છે.

૯ નામું લખવું કહ્યું કે જમા ખરચ નાખવું કહ્યું; એ બેનો અર્થ એકજ છે. નામું લખવામાં બે જાતની રકમો મુખ્ય છે. (૧) જમાની (૨) ખરચની. આવેલી રકમો હોય તે જમા થાય છે, અને ગયેલી રકમો હોય તે ઉધરે છે. જે રકમ જમા થઇ તે દેવી પડી સમજવામાં આવે છે.

આ બે બાબતો ઉપરથી ચોપડાના દરેક પાનના ઉભા બે ભાગ પાડવામાં આવે છે, જેમાં જમણી તરફના અર્ધા ભાગને જમા બાજુ અને ડાબી તરફના અર્ધા ઉભા ભાગને ઉધાર બાજુ કહે છે. તે ધ્યાનમાં રહેવાને સારું દરેક રોજમેળની અંદર જમાને બદલે જ અને ઉધારને બદલે ઉ નું નિશાન કરવામાં આવે છે. (જુઓ મેળ.)

૧૦ નામું લખવાની રીત—દરેક ચોપડાના આરંભમાં માલિકનું નામ, વતન અને સાલ લખવાં બેઠાં.

બ્યારે બ્યારે મેળ લખવો હોય ત્યારે ત્યારે એક આડી લીટી દોરી તેના ઉપર સંવત્ મહિનો અને મીતિ સાથે અંગ્રેજી તારીખ મહિનો અને સન લખવાં. તેની નીચે સંક્ષેપમાં જમા ઉધારની નિશાનીઓ દોરવી.

પછી જમા આજુએ આરંભમાં ગયા દિવસની સિલક હોય તે લખીને, આવેલી રકમોને જમા કરવી તથા જનારી રકમોને ઉધારવી. એ પ્રમાણે બધું નામું લખાઈ રહે એટલે તે બંધ કરીને ચાલતા દિવસમાં છેવટે સિલક રહેતી હોય તે તારવી કાઢવી.

ચોપડાના દરેક પાના ઉપર સળ પાડેલા હોય છે તેનો ઉપયોગ જમા ઉધાર નાખતી વખતે કરવો જોઈએ. દરેક આજુમાં પહેલા સળ ઉપર આંકડા માંડવા અને બકીના સળ ઉપર ઇઆરત અથવા વિગત લખવી. (જુઓ પ્રસક્ત ચોપડો)

૧૧ જમા ઉધાર નાખવાની રીત—જેના નામ ઉપર જમા ઉધાર નાખવું હોય તે ધણીનું અટક સાથે નામ લખીને છેવટે ' ખાતે જમા કે ઉધાર ' એ શબ્દો જોડવા. જેમકે—

અ ગાંધી મોહનલાલ અમૃતલાલ ૩૫) લઈ ગયા છે, તે તેમને નામે ઉધારવા હોય તો ૫) ગાંધી મોહનલાલ અમૃતલાલને ખાતે ઉધાર.

બ અમદાવાદવાળા પટેલ મોતીલાલ સામળભાઈ ૩ ૧૦૧) ભરી ગયા છે તે એમને ખાતે જમા કરવા હોય તો ૧૦૧) અમદાવાદવાળા પટેલ મોતીલાલ સામળભાઈને ખાતે જમા.

એ રીતે પડેલી લીટીએ જોને તેને નામે જમા ઉધારનું મથાળું લખવું. પછી પેટામાં રકમની વિગત લખવી.

મથાળાની નીચે ડાબે પડખે થોડીક જગો રાખીને લીટી દોરવામાં આવે છે તેને પેટું પાડયું કહે છે, એની અંદર નાણાંની જાત, ખાતત અને લેનાર દેનારનું એકસ નામ લખવામાં આવે છે. જે માલની લેવડ દેવડ હોય તો માલનું નામ, વજન, અને ભાવ નોંધવામાં આવે છે. જેમકે.

જ

ઉ

૧૫) મહેતા મણિલાલ મૂળજીને ૧૦) ભારતર બાળકૃષ્ણ મનસુખરામ-
ખાતે જમા. ને ખાતે ઉધાર.

૫) રોકડા.

૧૦) પાંચડી નંગ ૧ હા. આ-

૧૦) પાંચડી ૧.

પનાચિરંજીવ દસસુખરામ લઈ

૧૫) તમારે ખાતે જમા.

ગયા છે.

૧૨ આંકડા માંડવાની રીત—વેપારી લોકો રૂપિયા આનાને પાઈના આંકડા હોય તો રૂપિયા સાથે આના કે રૂપિયા સાથે દોકડાના રૂપમાં ગણીને આંકડા માંડે છે. જેમકે રૂ. ૧-૧-૧ હોય તો રૂ. ૧) ૧૧૧ દોકડા (૨) રૂ. ૧-૧૩-૪ હોય તો રૂ. ૧૧૧૧ લખે છે. માટે નામુ લખતી વખતે જ્યાં પાછનું રૂપ આવતું હોય ત્યાં ઉપર પ્રમાણે દોકડાનો મેળ લખને આંકડો લખવો.

૧૩ ગયા દિવસની સિલક રહી હોય તેને ‘શ્રી પુરાંત ખાકી’ કહે છે, અને ચાલતો મેળ બંધ કરતાં જે સિલક વધી હોય તેને ‘શ્રીજળુસે’ કહે છે. દરેક રોજમેળની અંદર જમા ઉધારની નિશાનીઓ માંડ્યા પછી જમા ખાજૂએ આરંભમાં ‘શ્રી પુરાંત ખાકી’ હોય તે લખાય છે, અને તે પછી જમા કે ઉધાર નાખવાનું કામ ચાલુ કરવામાં આવે છે. તેમજ ઉધાર ખાજૂમાં તમામ જાતની રકમો ઉધરી રહે ત્યાર બાદ ‘શ્રી જળુસે’ નો આંકડો નક્કી કરી લખવામાં આવે છે, અને તેજ રકમ બીજા મેળમાં પુરાંત ખાકીને નામે ટંકાય છે. (જુઓ મેળ.)

રકમોના પ્રકાર.

૧૪ જમા ઉધાર નાખવાની જે રકમો હોય છે તે બે પ્રકારની હોય છે. ૧ રોકડી. ૨ જમાખરચી.

૧૫ જે રકમ જાતે રોકડ છે, જમા થવાથી સિલકમાં વધારો કરે છે, અને ઉધારમાં નાખવાથી સિલકને ઘટાડે છે તેને રોકડી રકમ કહે છે. રૂપિયા, પૈસા, નોટો, ખાતે ચોઢવાની ટિકીટો, પોષ્ટની ટિકીટો, અને સ્ટામ્પના કાગળો રોકડી રકમ કહેવાય છે. જમા ખરચની અંદર રોકડી રકમ સમજાય તેટલા માટે પોષ્ટની અંદર ‘રોકડા’ એમ લખાય છે. શ્રી જળુસેની અંદર રોકડી રકમ હોય તેજ લખાય છે. (જુઓ મેળ.)

૧૬ જે રકમ પ્રત્યક્ષ રોકડી નથી, તેમજ જમા ખરચમાં પડીને સિલકમાં વધઘટ કરી શકતી નથી. પરંતુ જૂદે જૂદે ખાતે લેવડ દેવડનો વ્યવહાર કરાવે છે તેને જમાખરચી રકમ કહે છે. એવી રકમનો જમા ખરચ નાખતી વખતે પેટામાં જમા ખરચ, અમુકને ખાતે જમા કે ઉધાર એવું લખાય છે (જુઓ રોજમેળમાં) જેમ કે અ એ બેને સ્વાંથી રૂ. ૧) નો ગોળ શેર ૮ ખાવાને સાર ઉધારે બીધો, તો—

અ પોતાના રોજમેળમાં બને નામે ૩. ૧) જમા કરીને ખરચખાતે ઉધારશે. અને ખરચ ખાતાના પેટામાં લખશે કે ૩૧) જમા ખરચ ગોળ શેર ૮ બને ખાતે જમા કરીને ઉધાર. ને તેથી ઉલટું જમાના પેટામાં લખશે.

તેમજ બ પોતાના મેળમાં અને નામે ઉધારશે અને ગોળનું વેચાણ થયું માટે ૩. ૧) વકરાખાતે જમા લેતાં લખશે કે જમા ખરચ અને ખાતે ઉધાર.

આ ઉપરથી સમજાશે કે અને ત્યાં બંને તથા ખરચ ખાતે; તેમજ બંને ત્યાં અને તથા વકરા ખાતે; એમ જૂદે જૂદે ખાતે લેવડ દેવડનો વ્યવહાર થાય છે માટે એ રકમ જમાખરચી છે. એવી રકમ જમા થવા આવે સારે એકને ખાતે જમા થઇ કોઇ બીજે ખાતે ઉધરે; અને ઉધારવામાં આવે સારે એકને ખાતે ઉધરી, કોઇ બીજે જ ખાતે જમા થાય. જમાખરચી રકમને કોઇબીજાની પુરાંત સાથે કશો સંબંધ હોતો નથી. તમામ પ્રકારની ઉધાર લેવડ દેવડને જમાખરચી રકમ કહે છે. (જુઓ મેળમાં ઉધાર માલનો, ટુંડીનો, કખૂણતનો, લહેણુદહેણુ પેટે ખંડેલી જળુસ બાવ કે દોરડાંકનો જમાખરચ.)

—(•)—

પુનરાવર્તન માટે પ્રશ્ન.

(૧) રોજમેળ અને બેઠામેળની વ્યાખ્યા તથા તેમાં તફાવત? (૨) ટાંચણુ અને સૂડીજ કોને કહે છે? (૩) દર વર્ષે ચોપડા બદલવામાં શો લાભછે? તમારા ઘરના ચોપડામાં બેસતા વર્ષે પ્રાર્થનારૂપે શું લખોછો? (૪) મિતિ નાખવામાં શું શું લખવું જોઈએ? (૫) જમા ઉધારની વ્યાખ્યા, તે ઉપરથી કઈ જાતની રકમો સમજાય છે, તથા તેને લગતા પારિભાષિક શબ્દો કયા છે? (૬) સળનો ઉપયોગ સમજાવો, ને જમા ઉધાર નાખવાથી રીત પેટા સાથે કહો જોઈએ? (૭) એક રકમનું પેટું પુરવાની રીત, અને પેટાની અંદર કઈ કઈ બાબતો આવવી જોઈએ તે લખો. (૮) વેપારીઓમાં રકમના આંકડા મૂકવાની રીત બતાવશો? (૯) શ્રીપુરાંત બાકી એટલે શું? ગયા મેળમાં તેનું નામ શું હોય, અને તે મેળમાં કયે સ્થળે લખાય છે? (૧૦) શ્રીપુરાંતની અંદર મીઠું હોય તો આંકડો લખવામાં શી અવસ્થા કરવી જોઈએ? (૧૧) નામું રાખવાનો હેતુ શો? (૧૨) શ્રીજળુસની અંદર કઈ જાતની રકમ આવી શકે. (૧૩) રોકડી રકમ એટલે શું? (૧૪) જમા ખરચી રકમ કોને કહેવી તે દાખલો આપી સમજાવો.

રોજમેળ નક્કી કરવા વિષે.

૧૭ જમા અને ઉધાર બાબતે રકમો લખાઈ રહે એટલે વિગત લખવાની જગામાં નાની એવડી લીટીઓ દોરી, પુરાંત બાકી સિવાય આખા દિવસમાં થયેલી જમા રકમનો સરવાળો જમા તરફ, અને ઉધાર રકમનો સરવાળો ઉધાર પાસે લખવો. (જુઓ દરેક મેળ.) પછી જમાના સરવાળામાં પુરાંત બાકી ઉમેરતાં જે સરવાળો આવે તે જમા પાસે મૂકેલા સરવાળા નીચે ફરીને બીજી લીટીએ ટાંકવો. (જુઓ દરેક મેળ.)

૧૮ જમા અને ઉધાર બાબતે એ પ્રમાણે થયેલા સરવાળાની ભૂલ કાગળ ઉપર બાદબાકી કરવી. બાકી વધે તે આવતા દિવસ માટે પૌતું રહ્યું સમજવું. પછી તેટલો અવેજ કાચળામાં તપાસી જોવો. જો બરાબર મળી જાય તો લખેલું નામું ખર્ચ સમજી ઉધાર બાબતે એક લીટી દોરી તે ઉપર શ્રીજીજીએ એમ લખીને પેલી વધેલી રકમ ટાંકવી. તેના પેટામાં રોકડા, છુટા, ખાતે ચોડવાની ટિકિટ, પોષ્ટકાર્ડ અને નોટો વગેરે ફાડ લખવી. પછી ઉધાર બાબતે સરવાળો અને શ્રીજીજીએ એકઠાં કરીને તે આંકડો બીજી નાની લીટીએ લખવો. એમ કરવાથી જમા ઉધાર બાબતેના સરવાળા સમાન થશે. એ પ્રમાણે બંને પાસાં સરખાં થાય તેને ‘મિળ મળ્યો’ કહે છે.

૧૯ જો મેળ ન મળે તો જાણવું જોઈએ કે નામું લખવામાં ભૂલ થઈ છે. એવી ભૂલો બે જાતની થવાનો સંભવ છે.

અ ચોપડા કરતાં કાચળામાં ઘટે. બં કાચળા કરતાં ચોપડામાં ઘટે.

અ આપેલી રકમ ઉધારવી રહી જાય તો ચોપડા કરતાં કાચળામાં આછું રહે; માટે યાદ લાવી રહેલે ખાતે ઉધારવું. ખાતાદાર માલૂમ ન પડે તો *શાહ—ખાતે ઉધારવું, અને યાદ આવેથી નામ સુધારી લેવું.

વળી ઉધાર બાબતે બદલે જમા બાબતે લખાઈ ગયું હશે તો કાચળામાં ઘટશે. એવી વખતે આપેલી રકમથી બમણું કાચળામાં ઘટશે,

* એવી રકમ શ્રીજીજીના પેટા ઉપર ટપકે પણ રાખી શકાય છે. કેટલેક ઠેકાણે સિલકના વધઘટ ખાતે લખવાનો રિવાજ છે એમ કરવાથી ખરી આસામીને નામે લખતાં સિલકના વધઘટ ખાતે જમા કરવું પગે; પરંતુ શાહ ખાતે લખવાથી વચમાં રહેલી પોલી જગો ઉપર નામ લખી શકાય છે.

માટે નામું તપાસી જઇ જમા થયેલે ખાતે બેવડી રકમ ઉધારવી. કારણ આપણે આપેલા છે તે ઉધારવાના છે, અને જમા થાય તે આવેલા નથી; માટે બેવડા ઉધારવા. પેટામાં ફેડ લખવી કે તમે લઈ ગયા તે, તથા બૂલથી જમા થયા તે; એટલે મેળ મળશે.

જે આવેલી રકમ જમા કરવી રહી જાય તો કોથળીમાં વધે, માટે એવા પ્રસંગે સંભારી કહાડીને અથવા ટાંચણ તપાસીને રહી ગયેલા નામે જમા કરવું. ખાતાદાર માલુમ ન પડે તો આ પ્રમાણે કરવું, ને સુધારવું.

જો જમા બાજુને બદલે ઉધાર થયું હોય તો બમણી રકમ જમા લેવી, ને પેટામાં વિગત બતાવવી.

૨૦ સિલક કહાડીને જમા ઉધાર પાસાં મેળવીએ તેને રોજમેળ બંધ કર્યો કહે છે. જે દિવસે નામું લખવાનું ન હોય તેને રોજમેળ બંધ રહ્યો કહે છે. એવી તારીખને નવો મેળ દોરતાં પડી મૂકવામાં આવે છે.

રકમો ખાતે ચડાવવા વિષે.

૨૧ રોજમેળ લખાતો જાય તેમ દરેક ખાતાની રકમ ખાતાવહીમાં ખતવતા જવી. ખતવાયાની ખાત્રીને સાડ મેળની અંદર દરેક ખાતામાં ખાતાવહીનું પાનું સાંકળવું તથા મથાળાની રકમ નીચે પાલુ કરવી (જુઓ મેળ.) ખાતુ કેમ ખતવવું તે ખાતાવહીની સમજૂતીમાં બતાવેલું છે માટે ત્યાં જુઓ. પુનરાવર્તન માટે પ્રશ્ન.

૧ સિલક કહાડવાની રીત લખો. ૨ મેળ મળ્યો, મેળ બંધ કર્યો અને મેળ બંધ રહ્યો એટલે શું? ૩ કોથળી કરતાં ચોપડામાં કયારે સિલક વધે? ૪ કોઇને નામેજમેને બદલે ઉધાર થાય તો શી રીતે સુધરે? ૫ જમા કરવું રહી જાય, ને આસામી જડે નહિ તો કેમ કરવું? ૬ રકમ ખતવાઇ છે એમ શાથી સમજાય?

ધર ખરચ વિષે.

૨૨ આપણા પ્રશ્નના જવાબોના આરંભે લેખકે જણાવેલી કામ કરવામાં જે નાણું ખરચીએ, તેનો જમા ખરચ નાખવાના ખાતાને 'ખરચ ખાતુ' કરે છે, ખાવાને સાડ અનાજ લઈએ, પહેરવાને સાડ કાપડ રાખીએ, દુ-ઝણા માટે દોર રાખવામાં આવે, તેમને વાસ્તે ધાસ ચંદી લેવાં પડે, બાહુ બરીએ, કોઇ રકમ રસ્તામાં પડી જાય, રનેહા સંબંધીને ઘેર ચાંદ્રો કે વ્યવહાર કરવો પડે, ધર વેરો ભરવામાં આવે, શાક બાજુ, દુધ, અને તેલ ચોપડ લાવીએ, પુસ્તકો ખરીદીએ, ભણવામાં ખરચ કરીએ, અને પુણ્ય માર્ગમાં જે પૈસા વાપરીએ તે 'ખરચ ખાતે' ઉધરે.

અ કાર્તિક સુદ ૫૩૧ બેસતું વર્ષ હોવાથી સખ (મીઠું) રસ, શ્રીફળ, પાન, શીખંડ અને મેવો લીધો છે, તથા મંદિરમાં બેઠા ધરી છે, તો એકદરે ૩૧૧૧- ખરચ ખાતે વિગતથી ઉધાર્યા છે.

(જુઓ મનોયત્ન ૧ હું તથા મેળ.)

બ કાર્તિક સુદ ૧૫ ના દિવસે ફટાકાની પેટીઓમાં ૩૦૮, તથા પાધડી રંગાવી તેમાં ૩૧) આપ્યો છે, તે બધું ખરચ ખાતે ઉધાર્યું છે.

(જુઓ મ. ૨ જું તથા મેળ)

ક માગશર વદ ૧ મે સોરઠીની ટિકિટો બે લઇને ૩૧) આપ્યા છે, તે ખરચ ખાતે ઉધાર્યા છે. (જુઓ મ. ૫ મું તથા મેળ.)

દ માગશર વદ ૧૨ ને રોજ ૩ ૦૧ રસ્તામાં પડી ગયો, ૩૧) જમાઇને આપ્યા, તથા ૦) અરજીની લખામણીમાં બેઠા, તે ખરચ ખાતે ઉધાર્યા છે.

(જુઓ મ. ૬ હું તથા મેળ)

ઢ પોષ વદ ૭ ના દિવસે દુકાન વેચાણ રાખીને ૩ ૩૫૫) વાપર્યા છે, તો તે ખરચખાતે ઉધાર્યા છે. (જુઓ મ. ૭ તથા મેળ)

ધર ખરચ વાસ્તે ઉધારે માલ લીધો હોય તો જેમને ત્યાંથી તે લીધો, તેમને ખાતે માલની કિંમત જમા થઇને ખરચ ખાતે ઉધરે.

ઈ કાર્તિક સુદ ૧૫ ની મિતિએ પટેલ દેસાઈ કુબેરને લાંથી ૩૧) નું ધી, તથા ૩૮) ની બાજરી; અને દવે લલ્લુને લાંથી ૩૧૬) ના ધઉ ઉધારે લાવવામાં આવ્યા છે, તો તે દરેક આસામીને ખાતે લીધેલી રકમોની કિંમત જમા લીધી છે, અને ખરચ ખાતે ઉધારી છે. કેમકે જમા ખરચ રકમ છે.

(જુઓ મ. ૨ જું તથા મેળ)

ક શાહ હીરાચંદ ઝવેરને લાંથી ૩. ૮) નો ઘોની જોટો લીધો, તે પેટે ૩૩) આપેલા છે, તો તેમને ખાતે ૩૮) પેટા વિગતથી જમા લઇને ખરચખાતે ઉધાર્યા છે. (જુઓ મ, ૪ જું તથા મેળ)

ધર ખરચને વાસ્તે જે ચીજો લાવ્યા હોઇએ, તેમાંથી કોઇ ચીજ વેચવામાં આવે તો તેની ઉપજેલી કિંમત ' ખરચ ખાતે ' જમા થાય.

૮) કાતંગ સુદ ૧૫ ને રોજ જુના કાથળા ૩ ૦) થી, ૨૬ થયેલા કાગળો ૩૦૮૩ થી, અને ઘઉં મણુ ત્રણ ૩ ૬) માં આપ્યા છે, તે ખરચખાતે જમા લીધા છે.

એ જમા રકમ પૈકી ૩ ૪) પટેલ દેસાઈ કુબેર પાસે લહેણા રહે છે માટે ખરચખાતે જમા લીધા પછી ૩ ૪) તેમને ખાતે ઉધાર્યા છે.

(જુઓ મ. ૨ જુનું તથા મેળ)

૨૩. દાગીના, વાસણુ, મકાન કે ઉપયોગી રાચ રચીલાં રાખવામાં આવે તેનાં જતવાર ખાતાં રાખ્યાં હોય તો ઠીક, કારણુ તે વસ્તુઓ જ્યારે વેચાણુ કરવી હોય ત્યારે તેનો રીતસર દાખલો જોઈ શકાય છે, એટલે તે કેટલી કિંમતે, કેને ત્યાંથી, કઈ સાલમાં, શા બાવે, કેવી સરતે વેચાણુ રાખી હતી, તે સમજવામાં આવે છે; માટે એવી તજવીજ ખનતા સુધી રાખવી જોઈએ.

મનોયત્ન ૨ જુ. ધર ખરચ—સાદો મેળ.

ચોપડાના માલિક સૂરત મહિધરપુરા વાણિયા શેરો પાં રહેનાર શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસ છે,

(૧) ધરમાં ૩ ૩૦૧) રોકડા છે.

(૨) બેસતું વર્ષ હોવાથી નીચે મુજબ ખરચ થયો.

૦)૮૧ સગરસ. ૦)૮૧ શ્રીફળ ૧.

૦)૮૧ પાન સોપારી. ૦)૮૧ મંદિરમાં ભેટ.

૧) શીખંડ શેર પા. ૦)૮૧ મેવો.

(જુઓ કાતંગ સુદ ૧ નો મેળ.)

મનોયત્ન ૨ જુ. ધર ખરચ—સાદો મેળ.

(૧) ગઈ કાલની સિલક ૩ ૨૯૯) છે.

(૨) દેવદીવાળી હોવાથી ચિરંજીવને માટે ફટાકાની પેટીઓ લાવ્યા, તેમાં ૩૦૮ આપ્યા.

(૩) પાઘડી રંગાવો તેનો રંગરેજને ૩૧) આપ્યો.

(૪) પટેલ દેસાઈ કુબેરને ત્યાંથી ૩૨) નું ધી શેર ૬૫, તથા બાજરી મણુ પાંચ દા. ૧૫૦ ના બાવે ઉધારે લાવ્યા.

(૫) ધાંચી જીવા કાલુને ત્યાંથી ૩ ૧) નું તેલ શેર ૨૫૫ લીધું, પૈસા આપવાના બાકી છે.

(૬) જુના ચેલાના ગાભા શેર ૬ વેચ્યા તેના ૦) = ઉપજ્યા,
તથા ૨૬ થયલા કાગળો ૮૬ શેર આપ્યા તેના જ. ૩૦ આવ્યા:

(૭) દેવે લલ્લુ હરિશંકરને લાંથી ઉધારે ધરને સારૂ ધર્મ મળ્યું
આઠ દર બે રૂા. ના બાવે લાવ્યા. તેમાંથી મહેતા માણેકલાલ મૂળજીભાઈ
ધર્મ મળ્યું ૧ એક રોકડેથી લઈ ગયા, અને પટેલ દેસાઈ કુમેર ધર્મ મળ્યું
બે લઈ ગયા, તેમના પૈસા બાકી રહ્યા છે.

(જુઓ કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫ નો મેળ)

લેવડ દેવડનો જમાખરચ.

૨૪ લેવડ દેવડનો વ્યવહાર કરે તે એક બીજના ખાતાદાર
કહેવાય. અં ને લાંથી બં ઉપાડ કરે તો અં નો ખાતાદાર બં અને વંનો
ખાતાદાર અં છે એમ સમજવું. કારણ જ્યારે જ્યારે બં ને અં ધીરશે, ત્યારે
ત્યારે તેને નામે ઉધારશે અને વસૂલ લેશે તે જમા કરશે, તેમજ બં પો-
તાને લાં અં ના નામનું ખાતું રાખીને મળેલી રકમો જમા લેશે તથા
વસૂલ આપેલી રકમો ઉધારશે.

૨૫ ખાતાદાર જે રકમ લઈ જાય તે તેમના ખાતે ઉધરે,
અને પેટામાં વિગત લખાય.

અં પટેલ દેસાઈ કુમેર રૂા. ૫) લઈ ગયા છે તે લહેજા થયા થાટે
તેમના ખાતે ઉધાર્યા છે, અને પેટામાં લખ્યું છે કે ૩૫) રોકડા હા.
પોતે લઈ ગયા છે. (જુઓ મનોયત્ન ૨ જી. કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫ નો મેળ.)

બં ધાંચી જીવા કાલુને ખાંડ જોઈતી હતી, તે ગાંધીની દુકાનેથી
અપાવી. ખાંડનો રૂપીઓ આપણા ધરમાંથી રોકડો આપી દીધો છે; તો
જીવાને ખાતે રૂ ૧) ઉધાર્યો છે, અને પેટામાં લખ્યું છે કે ૧) ખાંડ શેર ૮
અમુક ગાંધીની દુકાનેથી અપાવી તેનો. (જુઓ મ. ૨ જી.)

કં દેવે લલ્લુ હરિશંકરને રૂ ૧૫) પરી દેવજી કાશીદાસની દુકાનેથી
અપાવ્યા છે. આ રકમજમા ખરચી છે માટે લલ્લુને ખાતે ઉધરશે ને દેવજીને
ખાતે જમા થશે. દેવે લલ્લુને ખાતે રૂ ૧૫) ઉધાર્યા છે, ને પેટામાં લખ્યું છે, કે
રૂ ૧૫) જમા ખરચ, પરી દેવજી કાશીદાસને લાંથી અપાવ્યા, તે તમારે ખાતે
ઉધારીને તેમના ખાતે જમા કર્યા છે. (જુઓ મ. ૪ થું. માગશ્વર શુદ્ધનો મેળ.)

ક પટેલ દેસાઈ કુબેરને શાહ હીરાચંદ જવેરને લાંથી શાન્ નું કા-
પડ અપાવ્યું છે આથી હીરાચંદનું ફેવું થયું અને પટેલ દેસાઈ પાસે
લહેણું થયું; માટે પટેલ દેસાઈને ખાતે શાન્ ઉધાર્યા છે, અને પેટામાં
લખ્યું છે કે શાન્ જમા ખરચ, કાપડ અપાવ્યું તેના શાહ હીરાચંદ જવેરને
ખાતે જમા કરીને તમારે ખાતે ઉધાર્યા છે. (જુઓ મ. ૪ થું. માગશ્વર
શુદ્ધ ૭ નો મેળ.)

ફ દેવે લલ્લુ હરિશંકરની વતી પરી. દેવજી કાશીદાસની દુકાને ર ૫)
બર્ખા છે, તો દેવે લલ્લુને ખાતે ૫) ઉધાર્યા છે; અને પેટામાં લખ્યું છે કે
રોકડા તમારી વતી પરી. દેવજી કાશીદાસને લાં બરી આવ્યા તે ઉધાર.
[જુઓ મનો. ૪ થું. માગશ્વર શુદ્ધ ૦) મેળ.]

૨૬ ખાતાદારને ત્યાંથી જે રકમ આવે તે તેમને ખાતે જમા
થાય. અને પેટામાં તેની ફાડ લખાય.

જી પરી. દેવજી કાશીદાસને લાંથી ર. ૨૫) આવ્યા છે તે દેવા
થયા, માટે તેમના ખાતે જમા લીધા છે. પેટામાં લખ્યું છે કે ૨૫)
રોકડા હા. ગુમારતા મોહન મારફત મગાવ્યા છે. [જુઓ મ. ૩ જી.
કાર્તિક વદ ૦) નો મેળ.]

ગ પટેલ દેસાઈ કુબેરની વતી પટેલ લલ્લુ રામજી ર ૨) બરી
ગયો છે, તો દેસાઈને ખાતે ૨) જમા લીધા છે, અને પેટામાં લખ્યું છે
કે ૨) રોકડા તમારીવતી પટેલ લલ્લુ રામજી બરી ગયો છે. [જુઓ
મનો. ૩ જી. કાર્તિક વદ ૦) નો મેળ.]

ઘ ધાંચી જીવા કાલુએ પરી. દેવજી કાશીદાસને લાં ર ૧) કપુલા-
વો છે; તો ધાંચી જીવાને ખાતે ૧) જમા લીધા છે, અને પેટામાં લખ્યું
છે કે જમા ખરચ, કપૂલત નખાવી માટે પરી. દેવજી કાશીદાસને ખાતે
ઉધારીને તમારે ખાતે જમા. [જુઓ મ. ૪ થું. માગશ્વર શુદ્ધ ૭ નો મેળ.]

ઙ દેવે લલ્લુ હરિશંકરે શાહ નાગર કીશોરને લાંથી ર ૪) અપા-
વ્યા છે તો ર ૪) દેવે લલ્લુને ખાતે જમા કર્યો છે, અને પેટામાં લખ્યું
છે કે ૪) રોકડા શાહ નાગર કીશોરને લાંથી અપાવ્યા તે જમા. [જુ-
ઓ મ. ૩ જી. કાર્તિક વદ ૦) નો મેળ.)

ચ પટેલ દેસાઈ કુબેરને લાંથી બાજરી મજુ ૫) હા. ૧૧ ના બા-
વથી ખાંડી છે; તો પટેલ દેસાઈને ખાતે ૫૧ જમા કર્યો છે, અને પેટામાં

લખ્યું છે કે જમા ખરચ. ખરચ ખાતે ઉધાર. ખાખતે ખાજરી મધ્ય પ
શ. ૧ ના ભાવે ખાંડી લીધી તેમા જમા. જીજીઓ મ. ૨ જી. કાર્તક
ચુદ ૧૫ નો મેળ.

ટીપ—અમુકને ત્યાં મોકલ્યા કે મોકલાવ્યા, અમુકને આપ્યા કે અ-
પાવ્યા, અને અમુકને ત્યાં ભર્યા કે ભરાવ્યા, એ વાક્યો ખાતે ઉધારવાના
અર્થમાં વપરાય છે; તેમજ અમુકને લાંથી લાવ્યા, લીધા, કે ભરી ગયા,
અમર અમુકે મોકલ્યા કે મોકલાવ્યા, અને અમુકને ત્યાંથી અપાવ્યા કે
અપાવી ગયા એ વાક્યો ખાતે જમા લેવાના અર્થમાં વપરાય છે. (ઉદા-
હરણથી સમજાવવું.)

૨૭ ખાતાદારને ખાતે દેવું પડે છે કે લહેણું, તે જોવું હોય તો
ખાતાવહીમાં જોવું. જમા રકમમાંથી ઉધાર રકમ ખાદ કરતાં જેટલું વધે
તેટલું દેવું, અને ઉધાર રકમમાંથી જમા ખાદ કરતાં જેટલું વધે તેટલું લ-
હેણું રહ્યું એમ સમજવું.

ઉપર ટપકા વિષે.

૨૮ ઉછીની અથવા તુર્ત નીકાલમાં આવી શકે નહિ એવી રકમો
યાદ રહેવાને વારતે જમાખરચની અંદર નોંધી રાખવામાં આવે છે તેને
ઉખળોક કે ઉપર ટપકું કહે છે. વાંધા ભરેલી રકમો, જાંમડ આવેશો
માલ, મુસાફરીમાં બાપરવાને સાર લીધેશો આવેજ, અને ચોપડો સાથે
રાખવાનો જોગ ન હોય એવા પ્રસંગે પોતાની પાસે રાખેલી રકમો ઉપર
ટપકે નોંધી રાખવામાં આવે છે.

૨૯ ઉપર ટપકું લખવાની બે રીતો છે.

અ જમના તેમના નામે લખવું. જ શ્રીજયસેના પેટામાં ખતાવવું.

૩૦ જમને ઉછીનું નાણું આપવામાં આવે, તેમને નામે તે ઉધારવું,
અને પાછું આવે ત્યારે જમા કરવું. તેમજ જમને ત્યાંથી ઉછીનું લીધું
હોય; તેમને નામે જમા લેવું, અને પાછું આપી દેવામાં આવેલી ઉ-
ધારી નાખવું.

અ મહેતા મણિલાલ મૂળજીભાઈને ૩૭) ઉછીતા આપ્યા છે; તો તે-
મને ખાતે ઉધાર્યા છે, ને ઉપર ટપકે હોવાથી પેટામાં 'ઉ' તું નિશાન
માડેલું છે. (જીઓ મનો. ૫ મું. પોષ ચુદ ૨ નો મેળ.)

૪ ગાંધી બાપુબાઈ શુલાબચંદના ૩ ૧૦) અનામત છે, તે તેમને ખાતે જમા લખને પેટામાં 'જી' માંડેલું છે. (જુઓ મનો. ૫ મું. પોપ સુદ ૨ નો મેળ.)

૩૧ ઉછીની રકમને શ્રી જણુસેની વિગતમાં જણાવવી હોય તો જણાવી શકાય છે અને વસુલ આવે ત્યારે એ રીતે લખાતી અંધ થાય છે પરંતુ જે તે એક બે દિવસની અંદર પતી જાય નહિ તો કલમ ૩૦ પ્રમાણે જેમને તેમને ખાતે ચડાવવી જોઈએ.

૫ બટ ભોળાનાથ ઉત્તમરાગને ૩ ૪) ઉછીતા આપેલા તે શ્રી જણ-સેના પેટામાં બતાવેલા છે (જુઓ મનોચત્ર ૮ મું. ફાગણ સુદ ૩નો મેળ.)

૩૨ ઉછીતી રકમો હોય તે ખાતે ખતવી દેવાય નહિ, તેટલા સાર એવી રકમના આંકડાઓ પાસે 'જી' નું નિશાન માંડવાનો રિવાજ છે. જે રકમો ઉપર ટપકે હોય તેનું વ્યાજ મળવામાં આવતું નથી. પરંતુ વાયદા પ્રમાણે એક બે દિવસમાં ઉછીની રકમ અદા થાય નહિ તો તે રકમને ઉપાડ કર્યા તારીખથી જેમના તેમના ખાતે ચડાવવામાં આવે છે, અને તેના વ્યાજની કસર મજરે લેવામાં આવે છે. જ્યારે એવી રકમ ખાતે ચડે છે, ત્યારે રોજમેળમાં કરેલું 'જી' નું નિશાન છેડી નાખવામાં આવે છે, જે 'જી' નિશાનવાળી રકમ ખતવાઈ જાય છે, તો ખાતાની અંદર પણ 'જી' માંડવાથી થયેલી ભૂલ સુધરે છે.

ખાતે લખતાં ભૂલ થઈ હોય તે સુધારવાના માર્ગ.

૩૩ ખરી આસામીને ખાતે ઉધારવાની રકમ બીજાને ખાતે ઉધરે, તો ઉધરેલે ખાતે જમા લઈ ખરે ખાતે ઉધારવી. જમા લેવામાં તેમ બન્યું હોય, તો જમા થયેલ ખાતે ઉધારીને ખરે ખાતે જમા લેવી. આવી ભૂલો હોય તે સામાસામી ખાતું મેળવી હિસાબ કરતી વખતે પકડાય છે; અગર યાદ આવેથી સુધરે છે. માટે ઉભયતાએ નામું રાખવું જોઈએ.

૩૪ આવેલી રકમ જમા લેવાને બદલે ઉધરે તો ઉધરેલે ખાતે બેવડી રકમ જમા લેખને પેટામાં વિગત લખવી. તેમજ ગયેલી રકમ ઉધારવાને બદલે જમા થાય તો બેવડું ઉધારવું. કારણ એકપટ તેને આવેલી છે, અને તેટલી જમા થવાથી માગીએ; માટે બેવડું ઉધરે

આ જાતની ભૂલ દરરોજ નામું લખી રહ્યા પછી શ્રી જલુસેનો આંકડો કોમળી સાથે મેળવતાં પકડાય છે. કેમકે તેથી સિલકમાં બેવડી રકમ જોગ વધારો કે બટાડો હોય છે. (કાંકરાવડે શિક્ષકે ખાત્રી કરવી.)

પુનરાવર્તન માટે પ્રશ્ન.

૧ ખાતાદાર એટલે શું ? ૨ જ ને ૩ ૫) આખ્યા. ૩ ક ને ત્યાંથી ૩.૧) લાગ્યા. ૪ આપણે ત્યાં અ ની વતી ક ૩ ૨) ભરે છે. ૫ જ ને મ ની દુકાનેથી ૩ ૮) ની પાધડી અપાવી. ૬ ગ ને ત્યાં ન ૩ ૩) કબુલાવે છે. ૭ ન ની વતી છ ને ૩ ૭) આપવા કબુલ થયા. ૮ જ ને ૩ ૧) રોકડો તથા ૩ ૨) ની છોટ ક ને ત્યાંથી આપણે નામે અપાવી, ૯ ર ઉપર ફરિયાદ કરી તેમાં ૩ ૧૦) કોર્ટ ખરચ તથા વકીલ શીના થયા. ૧૦ જ અને છ તકરાર થવાથી ૩ ૧૦૦) સો જમા કરાવે છે. ૧૧ લ પાસે ૩ ૬) માગતા છે પરંતુ તે ગરીબી હાલતમાં આવવાથી ૩ ૨) છુટ મુકી ૩ ૭) લીધા. ૧૨ ઉપર ટપકું એટલે શું ? ૧૩ તેમાં ઉ દોરવાનો હેતુ શો ? ૧૪ ઉપર ટપકે શું રહી શકે ? ૧૫ ખાતાદારને જોઈતી રકમ ખીજને ત્યાંથી રોકડેથી અપાવો તો અને ઉધારે અપાવો તો જમાખરચ નાખવામાં ફેર છે ? ૧૬ ખાતાદારને ખાતે હેવું પડે છે કે બહેણું તે શી રીતે જોઈ શકાય ? ૧૭ ક જે બદલે જ ને નામે ૩ ૫) જમા થઈ ગયા તો એ ભૂલ શી રીતે સુધારવી ? ૧૮ જ ૩ ૫) લઈ ગયો તે ઉધારવા જોઈએ તેને બદલે જમા થઈ ગયા તો શું કરવું ? ૧૯ ઉપર ટપકે રકમ લેવા દેવામાં ફાયદો શો છે ? ૨૦ અ ૩ ૫) ભરી ગયો તે ઉધારવામાં આવ્યા તો કેમ કરવું ૨૧ અ ને નામે જમા કરવાની રકમ જ ને ખાતે ઉધારી લીધો તો શી રીતે સુધારવું ?

મનોચિત્તન ૩ જી. લેવડ દેવડ-સાદોમંજ.

- (૧) શ્રી જલુસેમાં ૩૨૦૦=૥૥ હતા.
- (૨) ધાંચી જીવા કાલુને ગાંધી પ્રાણજીવનને ત્યાંથી ખાંડ અપાવી તેમાં ૩૧) આપ્યો.
- (૩) પટેલ દેસાઈ કુબેર ૩૫) લઈ ગયા.
- (૪) પરી. દેવજીભાઈ કાશીદાસને ત્યાંથી શુભારતા મોહનલાલ મારફતે ૩૧૫) મંગાવ્યા.
- (૫) પટેલ દેસાઈ કુબેરને ખાતે પટેલ લલ્લુ રામભાઈ ૩૨) ભરી ગયો.
- (૬) દવે લલ્લુભાઈ હરિશંકરે શાહ નાગર કિશોરને ત્યાંથી ૩૪) અપાવ્યા.

(૭) પરી. દેવજી કાશીદાસને નામે લખીને ઠાકર બજારોવિદ પાનાચંદને રૂઠાના આપ્યા.

(૮) શાહ હીરાચંદ ઝવેરને લાંથી પહેરવાને સાડ ધોતી જોડા રૂ.૮) ની કિંમતનો મગાવ્યો તે પેટે રૂ.૩) આપ્યા.

(જુઓ કાર્તમ વદ ૦) નો મેળ)

મનોચલ ૪ થુ. સાદામેળ-લેવડ દેવડ.

(૧) શ્રી પુરાંત માટે રૂ.૧૫) છે.

(૨) દેવે લલ્લુ હરિશંકરનીવતી પરી. દેવજી કાશીદાસને લાં ૩૫) બર્ચા.

(૩) ધાંચી જીવા કાલુએ પરી, દેવજીભાઈ કાશીદાસને રૂ.૧) કહેવરાવ્યો.

(૪) દેવે લલ્લુ હરિશંકરને રૂ.૧૫) તથા કંસારા અમથા ટાકરને રૂ.૫૧) પરી. દેવજીભાઈ કાશીદાસને લાંથી અપાવરાવ્યા.

(૫) ધાંચી જીવા કાલુને લાંથી રૂ.૨) નું દીવેલ શેર ૧૧ ઉધારે લાવ્યા.

(૬) પટેલ દેસાઈ કુખેરે શાહ હીરાચંદ ઝવેરને રૂ.૫) આપવા એવી કબૂલત નખાવી, તથા તેમની દુકાનેથી આપણે નામે લખાવીને રૂ. ૩૦= નું કાપડ લીધું.

(૭) રૂ. ૨) વટાવીને ૬૪ લેખે પૈસા લીધા.

(જુઓ માગશર સુદ ૭ નો મેળ)

પેદાશને લગતો જમા ખરચ.

૩૫ શરાફ અથવા નાણાવટીઓ નાણાંની ઉચલપાચલ કરીને ફાયદો મેળવે છે, વેપારીઓ માલની લેવડદેવડમાં ખે પૈસા પેદા કરે છે. ખેડુત અને વતનદારો જમીન ઉપર ગુજરો કરે છે, ગુમાસ્તા કે નોકર લોકો પગારવડે સંસાર નભાવે છે, અને દરજી, સુધાર વગેરે લોકો ભત મહેનતના રોજ ઉપર મોજ ભોગવે છે. એ ઉપરથી સાબિત થાય છે કે માણસ માત્રને જુદી જુદી રીતે પૈસા પ્રાપ્ત થાય છે. માટે દરેક માણસ પોતાની આવક જમા કરવાને સાડ ધટતું ખાતું ઠરાવી શકે છે.

૩૬ ગુમાસ્તા અને સરકારી નોકરી પોતાની આવકને ચગાર ખાતે જમા લઈ શકે, અને તે આપનારા નોકર ખરચ ખાતે ઉધારે. રોજ લઈને કામ કરનારા પોતાની આવકને રોજ ખાતે જમા કરી શકે, અને તે આપનારા ખરચ ખાતે ઉધારે. દરજી શીવડામણ ખાતે, ધોળી ધોવરામણ ખાતે, સોની ધડામણ ખાતે, ઈંઠ દરેક માણસ પોતાની પેદાશ જે રીતે ચતી હોય તે ખાતે જમા લઈ શકે.

૩૭ વતનદારો કે ખેતીવાડીનો ધધો કરનારા દાણા આવે તે ઉપજ ખાતે જમા લઈ શકે; અને ઠોર ઠાંક, હળ, ગાડું, સાથી, ખીજ, દહાડિયાં ખરચ, અને વિધોટી વગેરે ખરાજતની રકમ ખરચ ખાતે ઉધારો શકે.

૩૮ ગણોતે આપેલાં ખેતરોની ઉપજ આવે તે ગણોત ખાતે જમા થાય, અને સલામી વગેરે પરચુરણ ખરચ પડે તે તેજ ખાતે ઉધરે.

૩૯ મકાન બાડાની રકમ આવે તે લાકડા ખાતે જમા થાય અને બાડું ભરવું પડે તે ખરચ ખાતે ઉધરે.

—(*)—

વટાવ ખાતું.

૪૦ હરકોઇ જણસના વેપારમાં નફો તોટો થાય તેને વટાવ કહે છે, અને તેનો જમાખરચ નાખવાના ખાતાને વટાવખાતું કહે છે. હરેક જાતની પરચુરણ આવક હોય તે વટાવખાતે જમા થાય.

૧ પૈસા વેચવામાં મળેલો નફો, ૨ નાણાનો મોં બદલો કરવામાં લીધેલી કસર, ૩ આડત દલાલી કે કમિશન, ૪ હરેક જાતનું ઇનામ, ૫ ખત કે અરજી વગેરેની લખામણી, ૬ બ્યવહારમાં આવેલી રકમ, ૭ રસ્તામાંથી જડેલું હોય તે, ૮ નવારસિયા મિલકત, ૯ દેવાપેટે મૂકાવેલી છુટ, અને ૧૦ સમન્સ બચુ વગેરે ફાલતું પેદાશ થાય તે વટાવ ખાતે જમા લઈ શકાય છે; તેમજ ૧૧ વેપારમાં આવેલી ખોટ, ૧૨ લહેણ પેટે આપેલી છુટ, ૧૩ ગુમાસ્તાને આપેલી સુખડી કે ઇનામી રકમ વટાવ ખાતે ઉધારી શકાય છે.

અ મામાને ત્યાંથી રૂ ૫) મળ્યા છે, જ અજરમાંથી રૂ ૧) જડ્યો છે, ક પટેલ માધવજીને કંઠી અપાવી તેની દલાલીમાં રૂ ૦૧ લીધો છે, ઢ ગા ઠેલા રૂ ૪) એક આના વટાવથી રાખ્યા તેમાં રૂ ૦૮ કમાયા છીએ, રૂ રૂ ૧૦) ના પૈસા ૬૬ થી લઈ ૬૪ લેખે વટાવતાં રૂ ૦૮ ફાયદો પડ્યો છે, રવ પાધડી તથા છીલ્લી રાખી તેમાં રૂ ૦૧ બધારે ઉપજ્યો છે તો આ બધી રકમ નફામાં પડી ગણાય માટે વટાવ ખાતે જમા કરી છે.

જ સોનાનો ગલુબંધ રાખ્યો રૂ ૫૦ થી અને રૂ ૪૫ થી વેચ્યો એટલે રૂ ૫ ખોટ ગઈ, અને રૂ ૫ ઉપર અર્ધા આના લેખે વટાવ રૂ ૦) = ૧૧ આપ્યો તે વટાવ ખાતે ઉધાર્યો છે. (જુઓ મ. ૫ મું તથા માગશર વદ ૧ નો મેળ.)

ક સાસરેથી રૂ ૨) મળ્યા, રૂ. ૭) ની કસર રૂ. ૦૮ લીધી, સોર-ટીના ધનામમાં રૂ ૪૯૫) આવ્યા, કાપડની દલાલીમાં રૂ ૨૧૮ મળ્યા, અને બાજરીના વેપારમાં રૂ ૫) નફો જડ્યો તે વટાવ ખાતે જમા કર્યો છે. (જુઓ મ. ૬ હું તથા માગશર વદ ૧૨ નો મેળ.)

ઢ ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે રૂ ૫૧૮ = ૧૧૧ લહેણા હતા તેમાં રૂ ૪૯ લીધા અને બાકીના છૂટ મૂકી ખાતું માંડી વાળ્યું છે, તો તેને ખાતે પૂરેપૂરી રકમ જમા લઈને છૂટ મૂકેલી રકમ વટાવ ખાતે ઉધારી છે.

(જુઓ. મ. ૧૩ મું અસાડનો મેળ.)

૪૧ જેમની પાસે વટાવની રકમ લહેણી રહે તેમને ખાતે રહેલી રકમ ઉધારીને વટાવ ખાતે જમા લેવી. (જુઓ મનોયત્ન ૫ મું ૧૧૮ વિષે.) ને વટાવની રકમ આપવી બાકી રહે તેમને ખાતે રહેલી રકમ જમા કરી વટાવ ખાતે ઉધારવી. (જુઓ મનોયત્ન ૫ મું, ૬ હું, ઇ,)

મનોયત્ન ૫ મું. દલાલીનો ધંધો વટાવખાતું.

(૧) પોતામાં રૂ ૩૧૪) છે.

(૨) મામાને ત્યાં વધાઈ આપી તેમાં રૂ ૫) મળ્યા, અજરમાંથી રૂ ૧) જડ્યો, પટેલ માધવજીને કંઠી અપાવી તેમાં દલાલીનો રૂ ૦૧ લીધો, ધસારો લાગેલા રૂ ૬) ઠા. ૦૧૧૮ના બાવથી રાખ્યા.

(૩) ધોરાજી પાંજરાપોળ લોટરીનો નં. ૩૩૪, અને ગીરનારની સોરટીનો નં. ૨૦૭૦૫ રાખ્યો તે બદલ રૂ ૨) દલાલ દલસુખને ત્યાં ભર્યા.

(૪) શાહ રણુછોડ બાપુજીને આંદી અપાવી, તે ઉપર દર તોલે દોકડા લેખે દલાલીના રૂ ૧૧૦ થાય છે, તે પરી દેવજી કાશીદાસને ત્યાં જમા રહ્યા.

(૫) રૂ. ૧૦) ના ૬૬ ના બાવે પૈસા લખને ૬૪ ના બાવે વેચાણુ કર્યા.

(૬) કાપડિયા અમૃતલાલ ગોવરધનની દુકાનેથી પાંચડી ૧, તથા છીદડી ૧ રૂ ૭૧ માં લોધાં, અને દાકર બજગોવિંદ પાનાચંદને રૂ ૮) થી આપ્યાં. (વેપાર શેકડેથી થયો.)

(૭) સોનાનો ગલુબંધ એક રૂ. ૫૦ થી રાખી, રૂ ૪૫) માં વેચી દીધો.

(૮) પરી. દેવજી કાશીદાસને ત્યાં રૂ ૨૦૦ મોકલ્યા, તેમાં રૂ ૫૫ બોખડા હોવાથી દર રૂપીએ બે પૈસા પ્રમાણે વટાવ કાપો જમા કર્યા.

(જુઓ માગશર વદ ૧ નો મેળ)

—૦*૦—

મનોચત્ર ૬ કું. દલાલીનો ધંધો-વટાવ ખાતું.

(૧) શ્રી પુરાંતમાં રૂ ૨૯૧૧૮ હતા.

(૨) સાસરેથી રૂ ૨૨) પાંચડીના લાવ્યા, રસ્તામાં રૂ ૦૧૧ પડી ગયો.

(૩) દવે લલ્લુ હરિશંકર રૂ ૭) બરી ગયો, તે રૂપીઆ બહુ ગાઠલા હોવાથી એક આના લેખે વટાવ કાપો જમા કર્યા.

(૪) ગીરનાર લોટરીનો નંબર પાંચવાથી રૂ ૫૦૦) નું ધનામ આવ્યું, દાખલા સારૂ ટિકિટ મોકલતાં રૂ ૦૧ ખરચ લાગ્યો, રૂપીઆ મનીઓરડરથી મંગાવ્યા માટે તેની ફીના રૂ ૫) કપાત થઈ બાકીના મળ્યા.

(૫) જમાઈના હાથમાં રૂ ૨૨) મૂક્યા, જનરૂ માટે અરજીની લખામણી રૂ ૦) આપ્યા.

(૬) વહોરા આદમજી હૈદરઅલીને રૂ ૨૬૨૧ નો માલ પરી. દેવજી કાશીદાસની દુકાનેથી અપાવ્યો, તે ઉપર દોકડા લેખે દલાલીના રૂ ૨૧૦ થાય તે દેવજી પારખને ત્યાં લહેણુ રહ્યા.

(૭) બાજરી કળશી ૫ દર રૂ ૨૦) થી સહી કરી રૂ ૨૧) થી આપી તેમાં નફો હતો તે લઈ લીધો.

(૮) ચાંદી તોલા ૨૦૦ બસો દર સરભરથી રાખી પણ ભાવ બેસી જવાનો તાર અભ્યર્થી દા.બા. પ્રમાણે પાછી ખંડી આપી તેની ખોટના રૂ. ૧૨૥ ચોકસી લલ્લુ લક્ષ્મીદાસના દેવા રચા. (જુઓ માગશર વદ ૧૨નો મેળ.)

વ્યાજી ધંધો.

૪૨ નાણાં ધીરવાં અને જમા રાખવાં. તેને વ્યાજી ધંધો કહે છે. એ ધંધો કરવામાં જે નફો મળે છે તેને વ્યાજ કહે છે, અને તેનું જમા-ખરચ નાખવાના ખાતાને 'વ્યાજ ખાતું' કહે છે.

૪૩ જેમને નાણું ધીરવામાં આવે છે તેમની પાસેથી વ્યાજના દર ઉપરાંત વિશેષ નફો લેવામાં આવે છે. તેનાં નામ દેશ રિવાજ પ્રમાણે હોય છે. જેમકે કાંધુ માંડતાં 'ચડાવો,' ખાતે ધીરતાં 'કોથળી છોડા-મણુ કે ખાતું મંડામણી,' ઈલાદિ. આવી રકમો લેવામાં આવે તે પણ વ્યાજ ખાતે જમા થાય છે.

અ પોષ સુદ ૨ ને દિવસે ત્રવાડી દલસુખ જઠાભાઇના રૂ ૫૧) ચાર આના વ્યાજથી જમા રાખ્યા છે તો તે તેમને ખાતે જમા કર્યા છે, અને પેટામાં વિગત બતાવી છે.

બ દેસાઇ હરિભાઇ બીમભાઇને રૂ ૧૧૦) ધીરીને દુકાન કબજામાં રાખી છે, તો તેમને ખાતે રૂ ૧૧૦) ઉધાર્યા છે, ને પેટામાં જણાવ્યું છે કે દુકાન કબજે રાખી છે, માટે રૂપિયાનું વ્યાજ નહિ, ને મકાનનું ભાડું નહિ.

ક ધાંચી જીવા કાલુને રૂ ૨૪) ધીરી કાંધુ માંડ્યું છે. તેમાં રૂ ૪) નો ચડાવો છે, માટે રૂ ૪) વ્યાજખાતે જમા લખીને રૂ ૨૪) ધાંચી જીવાને ખાતે પેટા વિગતથી ઉધાર્યા છે.

ડ સેખ ડોસ કાલુને રૂ ૧૦૦) ધીર્યા, ને મંડામણી તથા હક્કસાઈ વગેરેના રૂ ૨) કાપી લીધા, તો તે રૂ ૨) વ્યાજખાતે લખીને સેખ ડોસને ખાતે રૂ ૧૦૦) પૂરા ઉધાર્યા છે. (જુઓ મ. ૭ મું તથા મેળ.)

૪૪ જે પહેલાંના વહિવટમાં રીતસર નામું રખાયલું ન હોય તો જેમ જેમ દેવું માલુમ પડે, તેમ તેમ આસામીવાર જમા કરવું. અને પોતાને ખાતે ઉધારવું. તેથી ઉલટું લહેણું હોય તેનો જમાખરચ નાખવો.

અ દેસાઇ નાથજી ભોગીલાલના અને શાહ પૂનમચંદ મૂળજીના અ-
નુકમે રૂ ૧૨૫) અને રૂ ૫૧) દેવા માલુમ પડવાથી તે દરેકને ખાતે જમા
લીધા છે અને આ નામાના માલિક શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસને ખાતે
ઉધાર્યા છે.

૪૫ પટેલ નારણ દેવાભાઈ પાસે રૂ ૨૨૫) અને પંડ્યા રણછોડ ગ-
લુરામ પાસે રૂ ૭૫) લહેણા છે એવું જણવામાં આવ્યાથી એ દરેક આ-
સામીને ખાતે લહેણી રકમ ઉધારી લઇને શેઠ મોતીલાલ ગોકળને ખાતે
જમા લીધી છે. (જુઓ મં ૭ મું. રકમ ૪ અ, ૬ તથા મેળ.)

વ્યાજ ગણવા વિષે.

૪૫ દર વર્ષે દીવાળી ઉપર, ખાતાનું વર્ષ બદલાય સારે, કે ખાતું સર-
ભર થવાનું હોય એવા પ્રસંગે વ્યાજ ગણવાં જોઇએ.

૪૬ જે ચોપડાની અંદર વ્યાજ ગણાય છે તેને વ્યાજવહી કહે છે,
દરેક ખાતાનું વ્યાજ શી રીતે ગણ્યું, કેવી રીતે કસર કાપી, અને વ્યાજનો
આંકડો લાવ્યા; તેનો વિગતવાર દાખલો વ્યાજવહીમાં રહે છે.

(જુઓ વ્યાજવહી.)

૪૭ બે પ્રકારનાં વ્યાજ છે.

અ સાદું ૬ દીવાળીબાકી કે ચક્રવર્તિ.

૪૮ ખાતે લહેણું હોય તે તારીખથી, તે હિસાબની ચોખવટ થાય
ત્યાં સુધી સળંગ વ્યાજ ગણવું, તેને સાદું વ્યાજ કહે છે. જેમકે—

ગરાસીઆ જીવણજી દલજીને સં. ૧૯૫૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૨ સે રૂ ૫૧)
ધીરેલા હતા. તેની નબળી દશા હોવાથી દર વર્ષે હિસાબ કરી આપતો
નહિ, અને ખાતાની મુદત પૂરી થવા આવી, માટે તેને ખબર આપી કે
રૂપિયા ભરી પાવતી હો, ના ભરો તો હિસાબ કરી બાકી મૂકો, જે બાકી
મૂકી આપશો નહિ તો ફરિયાદ દાખલ કરીશું. તે ઉપરથી સં. ૧૯૫૮ના
ચૈત્ર સુદ ૫ ના દિવસે હિસાબ કરી લેવાનો જોગ આવ્યો. માટે સં.
૧૯૫૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૨ થી સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫ સુધીની મુદતનું
સળંગ વ્યાજ ગણીને બાકી કઢાવી છે. આ રીતે જે ખાતાનું વ્યાજ ગણાય
તેનું નામ સાદું વ્યાજ છે.

(જુઓ નમૂનામાં ગરાસીઆ જીવણજીના ખાતાનું વ્યાજ.)

દીવાળી બાકી વ્યાજ.

૪૯ વર્ષો વર્ષ ખાતાની રકમોનો હિસાબ કરી વ્યાજ ચકાવવું, તેને દીવાળી બાકી કે ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ કહે છે. દીવાળીએ વર્ષ બદલાય છે, ને હિસાબની ચોખવટ થાય છે; માટે દીવાળી બાકી નામ પડેલું છે.

૫૦ દીવાળી બાકી વ્યાજ ત્રણ રીતે ગણાય છે માટે તેનાં ત્રણ નામડે.

(૧) કાપી-કાપ્યું-કે કાપતું વ્યાજ. (૨) વારોવારિઉં વ્યાજ.

(૩) કાંધાનું વ્યાજ.

૫૧ આસામીને ખાતે જે રકમો જમા ઉધાર થઈ હોય તે અરસપરસ લેવડ દેવડમાં વગે પડતી સમાવીને જે વ્યાજ ગણે છે તેને કાપી, કાપ્યું કે કાપતું વ્યાજ કહે છે. (જુઓ ખોખું નં. ૨-૩ અને વ્યાજવહી.)

૫૨ જે કાપી વ્યાજમાં તિથિ સાથે વારની મેળવણી રાખવામાં આવે છે તેને વારોવારિઉં વ્યાજ કહે છે. (જુઓ પરી. શામળભાષના ખાતાનું વ્યાજ.)

૫૩ કોઈ રકમ અમુક કકડે કકડે ઠરાવેલી મુદતે જરીને અદા કરવી, એવી સરતે ધીરી હોય તો તેને કાંધું માંડ્યું કહે છે. (જુઓ મં ૮ ધાંચી જીવાની રકમ) એ કાંધાની રકમ સરત પ્રમાણે ભરાય નહિ તો ખળેલી રકમનું જે વ્યાજ ગણે છે તેને કાંધાનું વ્યાજ કહે છે.

૫૪ હરકોઈ ખાતાનું વ્યાજ ગણવામાં નીચેની કૃતિ થાય છે (૧) ખોખું કરવું. (૨) મુદત ભરવી. (૩) સર ગણવા. (૪) કસર અથવા છૂટ કાપવી. (૫) વ્યાજ ગણવું ને તારીજ દોરવી.

(૧) વ્યાજને સાડ ખોખું બનાવવું.

૫૫ જમા ઉધાર થયેલી રકમોને વ્યાજ ગણવાના રૂપમાં ગોઠવવી, તેને વ્યાજનું ખોખું કહે છે.

ખોખું બનાવવાની રીત—ખાતાવહીનો ચોપડો લ્યો, અને વ્યાજ ગણવું હોય તે ખાતું કાઢી સામે મૂકો. પછી કાગળ, પાટી કે ચોપડી ઉપર એક આડી લીટીએ લખો કે ‘અમુકના ખાતાનું અમુક સાલનું વ્યાજ, રામ આટલા લેંખે, ખાતાવહી પાન અમુક’ પછી જમા ઉધાર દોરી ખાતાવહીમાં જુઓ. અને ખાતે પડેલી રકમો એક બીજાના પેટામાં સમાવવાને સાડ ઉતારવા માંડો.

સાદા વ્યાજનું ખોખું.

ગરાસીઆ જીવણજી દલજના ખાતાનું વ્યાજ. સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫.
રામ ૧૦ ઇસ. ખા. પા. ૧.

જ

ઉ

૩ ૫૧) સં. ૧૯૫૫ ના

ચૈત્ર સુદ ૧૨.

સમજીતી—ગરાસી જીવણજીના ખાતે સં. ૧૯૫૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૨ થી લહેણું છે. તેનો હિસાબ સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫ મે થયો. માટે ખોખાને મથાળે ગરાસીઆનું નામ, સાલ તથા ખાતાવહીનું પાતું ટાંકીને, તેની નીચે જમા ઉધાર દોર્યા. પછી બાકી લહેણી રકમ છે તે ઉધાર બાબતમાં પહેલો સળ ખાલી રાખીને લખી કે ૩ ૫૧) સં. ૧૯૫૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૨. હમેશાં ખોખું બનાવતાં પહેલો સળ ખાલી રાખવો, અને સંક્ષેપમાં ૩. લખી રૂપિયાનો આંકડો ટાંકવો.

ઢીવાળી બાકી વ્યાજનું ખોખું અ.

કંસારા અમથા ટોકરના ખાતાનું વ્યાજ. સં. ૧૯૫૮.

જ

ઉ

૩ ૮૧૧ ચૈત્ર સુદ ૫.

૩ ૫૧) માગરા સુદ ૭.

૩ ૬) અસાડ સુદ ૧૩.

૩ ૮૧૧.

૩ ૬૧૧૧૧૧ લાદરવા સુદ ૮.

૩ ૬).

બાકી આસો ૧૬ ૦)).

૩ ૬૧૧૧૧૧.

૩ ૨૬૧૧૧૧ હિ. ઉ.

૩ ૨૬૧૧૧૧ બાકી.

સમજીતી—કંસારા અમથા ટોકરના ખાતાનું વ્યાજ ગણવું છે, માટે તેનું મથાળું લખી જમા ઉધાર દોર્યા. પછી ખાતાવહીમાં જમા ઉધાર બાબતની રકમો જોઈ; જમા કરતાં ઉધારની રકમ મોટી છે, એટલે લહેણું ધણું છે માટે ઉધારમાં પહેલો સળ ખાલી રાખીને ૩ ૫૧) મિતિ સાથે ઉતાર્યા. પછી જમા તરફ જોયું. ૩ ૮૧૧, ૩ ૬), અને ૩ ૬૧૧૧૧૧ જમા છે, તે લહેણી રકમ રૂપીઆ એકાવન પેટે મજરે લઈ શકાશે; માટે જમા બાબતે એ ત્રણે રકમને ઉતારી લીધી; પછી ઉધારમાં એકાવનના પેદામાં સમાવી બાક કરી તે બાકી ૩ ૨૬૧૧૧૧ રહે છે. આ પછી બીજી લેવડ દેવડ

યર્ધ નથી, તેથી ખાતામાં હેવટ બાકી લહેણા રૂ ૨૫૦—૧૧ રહ્યા, એમ સમજીને તેના સામે લખ્યું કે 'બાકી લહેણા' પછી બંને બાજુઓ સરબર થવા સારૂ જમા બાજુએ પણ બાકો લહેણા રૂ ૨૫૦—૧૧ એવું લખ્યું છે.

૫૬ ખોખામાં બાકી રહે તેજ પ્રમાણે ખાતાવહીમાં પણ ખાતે બાકી રહે તો બનાવેલું ખોખું ખરૂં છે, એમ સમજવું.

દીવાળી બાકી વ્યાજનું ખોખું ૬.

દેસાઈ નાયજી ભોમીલાલના ખાતાનું વ્યાજ સંવત ૧૯૫૮ આસો વદ ૦)) સુધી
વ્યાજ રામ ૬. ખા. પા. ૩

જ

ઉ

રૂ ૧૨૫) કાર્તિક સુદ ૧

રૂ ૬૭૧

રૂ ૨૭૧

રૂ ૭૧ પોષ વદ ૭

રૂ ૨૧૧ અસાડ સુદ ૧૩

બાકી આસો વદ ૦))

રૂ ૨૮૧—

રૂ ૬૦૧૧

જુમલે રૂ ૮૯૧—

રૂ ૬૭૧ પોષ વદ ૭

રૂ ૮૪૧૧— ફાગણ સુદ ૩

રૂ ૨૭૧

રૂ ૭૧

રૂ ૨૧૧

રૂ ૨૮૧—

રૂ ૬૦૧૧ જેઠ સુદ સુદ ૨

સમજૂતી—નાયજી દેસાઈના ખાતામાંથી ખોખું બનાવતાં જમામાં રૂ ૧૨૫) અને ઉધારમાં રૂ ૬૭૧ ઉતાર્યા, પછી બંને રકમ તરફ જોયું તો જમાની રકમ મોટી છે માટે તેના પેટામાં ઉધારના રૂ ૬૭૧ ને સમાવ્યા. બાકી રૂ ૨૭૧ વધ્યા. એ રૂપિયા દેવા રહ્યા.

હવે ઉધારમાં જોતાં રૂ ૮૪૧૧ નો ઉપાડ છે. તેમાંથી એ રકમ મળરે લઈ શકાશે. તેથી ઉધારમાં ખીજી રકમ રૂ ૮૪૧૧— ઉતારીને તેના પેટામાં રૂ ૨૭૧ સમાવ્યા.

હવે જમા તરફ જોતાં રૂ ૭૧ અને રૂ ૨૧૧ આવેલા છે, તે પણ ઉધારની રૂ ૮૪૧૧— વાળી રકમમાં મળરે આવી શકે એમ છે; માટે રૂ ૨૭૧ પછી, ખીજા નંબરે રૂ ૭૧, અને ત્રીજા નંબરે રૂ ૨૧૧ લખી ત્રણે રકમ બાદ કરી; બાકી રૂ ૨૮૧— લહેણો પડ્યો. તે પછી કોઈ રકમ જમા થઈ નથી, પણ રૂ ૬૦૧૧ વાળી રકમ ઉધરી છે. તેથી બંને રકમના સરવાળા જોગ એટલે રૂ ૮૯૧— કુલ બાકી લહેણો રહ્યો. ખાતાની સાથે મેળવતાં આંકડો મળે છે માટે આ ખોખું ખરૂં છે. (ખાતાવહીમાં જુઓ.)

વ્યાજના ખોખામાં મુદત ભરવા વિષે.

૫૭ સાદા વ્યાજની મુદત—ઉપાડ થયો હોય તે તારીખથી વ્યાજ ગણવાને સાર ઠરાવેલી મિતિ સુધી ગણતાં, જે મુદત આવે, તે રકમને જમણે પાસે હેડા ઉપર લખવી જેમકે—

મુદત ભરેલાં ખોખાનો નમુનો—સાદુવ્યાજ.

ગરાસીઆ જીવણજી દલજીના ખાતાનું વ્યાજ સં. ૧૯૫૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૨ થી સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫ સુધી.

જ

ઉ

૩ ૫૧) સં. ૧૯૫૮ ના

ચૈત્ર સુદ ૧૨ માસ ૩૬૧ ૮

સમજુતી—ગરાસીઆ જીવણજીના ખાતામાં સાદુ વ્યાજ ગણવાનું છે, માટે સં. ૧૯૫૫ ના ચૈત્ર સુદ ૨ થી સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫ સુધી ગણતાં ૩ વર્ષ ૧૧ માસ ને ૮ દિવસ આવ્યા. તેને મહિનાનું ૩૫ આપી ૩૬૧ માસ ને ૮ દિવસ જમણે છેડે લખ્યા.

૫૮ આ ત્રણ વર્ષમાં એક અધિક માસ આવે છે માટે તે મજરે લીધો છે. અધિક માસવાળા વર્ષમાં તેર માસનું વ્યાજ ગણાય છે.

૫૯ દીવાળી બાકી વ્યાજમાં મુદત ભરવા વિષે.

કંસારા અમથા ટોઢરના ખાતાનું વ્યાજ. સં. ૧૯૫૮ ખોખું ૨.

જ

ઉ

૩ ૮૧ ચૈત્ર સુદ ૫ દિ. ઉ.

૩ ૫૧) માગશર સુદ ૭

૩ ૬) અસાડ સુદ ૧૩ દિ. ઉ.

૩ ૮૧ માસ ૩૧ ૧૩

૩ ૬૧૧૧૧ બાદરવા સુદ ૮ દિ. ઉ.

૩ ૬) માસ ૭) ૬

બાકી આસો વદ ૦))

૩ ૬૧૧૧૧ માસ ૯) ૧

૩ ૨૬૧૧૧ દિ. ઉ.

૩ ૨૬૧૧૧ બાકી. માસ ૧૦૧૮

સમજુતી—કંસારા અમથા ટોઢરના ખાતામાં જુઓ. ૩ ૫૧) માગશર સુદ ૭ ના ઉપાડેલા છે, તેના અવેજમાં ૩ ૮૧ ચૈત્ર સુદ ૫ મે, ૩ ૬) અસાડ સુદ ૧૩ મે, અને ૩ ૬૧૧૧૧ બાદરવા સુદ ૮ મે વસૂલ આવેલા છે, તે ૩ ૫૧) ના પેટામાં સમાવતાં બાકી ૩ ૨૬૧૧૧ રહે છે.

આ ઉપરથી એમ ઠરે છે કે ૩ ૫૧) પૈકી, ૩ ૮૧ ચૈત્ર સુદ ૫ સુધી, ૩ ૬) અસાડ સુદ ૧૩ સુધી, ૩ ૬૧૧૧૧ બાદરવા સુદ ૮ સુધી, અને

૩ રલાન્ના આસો વદ ૦)) સુધી લહેણા રહ્યા. માટે એ દરેક રકમ ઉપાડ થયા તારીખથી એટલે માગશર સુદ ૭ થી ખાતે રહી એમ ઠરે છે, તે કારણથી નીચે પ્રમાણે મુદત ગણાઈ. અ ૩ ૮ા માગશર સુદ ૭ થી ચૈત્ર સુદ ૫ સુધી લહેણા રહ્યા માટે તેની મુદતના ૩ા માસ ૧૩ દિવસ આવ્યા. તે ઉધાર બાબુએ ૩ ૮ા સામે ટાંક્યા છે. કારણ ૩ ૮ા મુદત ૩ા માસ ને ૧૩ દિવસ સુધી આપણા લહેણા રહ્યા, તેથી તે રકમનું તેટલી મુદતનું વ્યાજ મળવાને સારું મુદતનો આંકડો ઉધારમાં ટાંકીને જમા બાબુએ ૩ ૮ા ની સામે શેરો માર્યો કે 'દિન ઉધાર' છે.

બ ૩ ૬ા માગશર સુદ ૭ થી અસાડ સુદ ૧૩ સુધી રહ્યા, તેની મુદતના ૭ માસ ને ૬ દિવસ આવ્યા, તે ૩ ૬) ની જમણી પડખે ઉધારમાં લખ્યા છે, અને જમા બાબુમાં શેરો માર્યો છે કે 'દિન ઉધાર.'

ક ૩ ૬ાન્ના માગશર સુદ ૭ થી બાદરવા સુદ ૮ સુધી રહ્યા, તેની મુદતમાં ૫ માસ ૧ દિવસ આવ્યો, તે ઉધાર બાબુએ ૩ ૬ાન્ના ની જમણી દિશાએ નોંધીને, જમા બાબુએ શેરો માર્યો છે કે 'દિન ઉધાર'

દ છેવટ બાકી ૩ રલાન્ના છે. તેની તિથિ આપી નથી. પણ એ રકમ એકાવન પૈકી છે, અને ખાતાનો હિસાબ આસો વદ ૦)) ના દિવસે થાય છે; માટે માગશર સુદ ૭ થી આસો વદ ૦)) સુધી ખાતે બાકી રહી. એનું સમજીને તેની મુદતના ૧૦ા માસ ને ૮ દિવસ આવ્યા તે ૩ રલાન્ના ની જમણી બાબુએ ટાંક્યા છે. (જુઓ ઉપલું ખોખું)

મુદત ભરેલું ખોખું નં. ૩.

દેસાઈ નાયજી ભોગીલાલના ખાતાનું વ્યાજ.

જ

ઉ

૩ ૧૨૫) કર્તમ સુદ ૧

૩ ૮૭ા પોષ વદ ૭ દિ. ૪૮.

૩ ૮૭ા મા. ૨ા ૬

૩ ૮૪ાા- કામણ સુદ ૩

૩ ૨૭ા મા. ૪ ૨

૩ ૨૭ા દિ. ૪૮.

૩ ૭ા પોષ વદ ૭ મા. ૧) ૧૧ દિ.

૩ ૭ા દિ. ૪૮.

૩ ૨૧ા અસાડ સુદ ૧૩ દિ. ૭

૩ ૨૧ા મા. ૪) ૧૦

બાકી આસો વદ ૦))

૩ ૨૮ા- મા. ૭ા ૧૨

૩ ૨૮ા- દિ. ૭

૩ ૬૦ાા જેઠ સુદ ૨ મા. ૪ા ૧૩

૩ ૬૦ાા દિ. ૭.

૮૬ા- નક્કી.

સમજીતી—ઉપર ફેસાઈ નાથજી ભોગીલાલનું ખાતું જીઓ. ૩ ૧૨૫) કાર્તિક સુદ ૧ ના દેવા છે તે પેટે ૩ હજા પોષ વદ ૭ મે આપ્યા, અને ૩ રજા બાકી દેવા રહ્યા; તે ૩ હજાની રકમમાંથી ફાગણ માસમાં મળે આપ્યા. માટે ફેસાઈ નાથજીને ૩ ૧૨૫) નું વ્યાજ મળે આપવું જોઈએ, એમ ઠરે છે. તેથી તેની મુદત નીચે પ્રમાણે ટાંકી છે.

અ ૩ હજા કાર્તિક સુદ ૧ થી પોષ વદ ૭ સુધી રહ્યા; માટે તેની મુદત ૨૧ માસ ૩ દિવસ આવી, તે જમા બાજીએ ૩ હજા ને જમણે પાસે લખી છે, અને ઉધારમાં ૩ હજા ની સામે શેરો માર્યો છે કે 'દિ. ન જમા' છે.

૩ હજા ફાગણ સુદ ૩ ને દિવસે આપેલા છે. તે પેટે દેવા રહેલા ૩ રજા મળે આપ્યા, અને તે પછી ૩ જા તથા ૩ ૨૧૧ જમા આવેલા છે, તે પણ મળે આપવા જોઈએ, માટે એ ત્રણે રકમે ઉધારમાં સમાવી છે. આ ઉપરથી એવું ઠરે છે કે ૩ હજાના લહેણમાં એ બધું વસૂલ આવ્યું, માટે તેની મુદત નીચે પ્રમાણે ગણાઈ.

બ ૩ રજા કાર્તિક સુદ ૧ ના પેટામાં રહેલા છે, માટે તે તારીખ થી દેવા હતા તે ફાગણ સુદ ૩ ના દિવસે અદા થયા; તેથી ૩ રજા ની કાર્તિક સુદ ૧ થી ફાગણ સુદ ૩ સુધીની મુદત ગણતાં ૪ માસ ૨ દિ. વસ આવે છે. તે મુદતનું વ્યાજ મળે આપવાનું છે માટે જમા બાજીએ લખીને ઉધારમાં શેરો માર્યો કે 'દિ. ન જમા' છે.

ક ૩ જા પોષ વદ ૭ થી ફાગણ સુદ ૩ સુધી રહ્યા માટે તેની મુદતના ૧ માસ ૧૧ દિવસ આવ્યા, તે જમા બાજીએ ૩ જા ની સામે ટાંક્યા અને ઉધારમાં શેરો માર્યો છે કે 'દિ. જ.' જમા ટાંકવાનું કારણ એ છે કે ઉપાડ થતા પહેલાં જમા થાય છે માટે તે રૂપિયાનું વ્યાજ મળે આપવું જોઈએ.

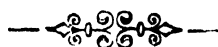
દ ૩ ૨૧૧ ફાગણ સુદ ૩ ના પેટામાં છે તે તિથિથી અસાડ વદ ૧૩ સુધી બાકી રહ્યા. તેની મુદત ગણતાં ૪ માસ ૧૦ દિવસ આવી. તે ઉધારમાં ૩ ૨૧૧ ને જમણે પડ્યો ટાંકી છે, અને જમામાં શેરો માર્યો છે કે 'દિ. ઉધાર.'

ઈ બાકી ૩ ૨૮૧ ફાગણ સુદ ૩ થી રહ્યા, તે જમા બાજીએ જઈ શકતા નથી, તેથી આસો વદ ૦)) સુધી રહ્યા, એવું સમજીને તેની મુદત

ગણી તો ૭ા માસ ને ૧૨ દિવસ આવી. તે ૩ ૨૮ા- પાસે ઉધારમાં લખી છે. કેમકે તેટલી મુદતનું વ્યાજ લહેણું રહશે.

ફ ળીજી રકમ ૩ ૬૦ાા ની ઉધારમાં રહે છે, તે જઠ સુદ ૨ થી લહેણી છે. માટે આસો વદ ૦)) સુધી રહી એવું માનીને, મુદત ગણતાં ૪ા માસ ને ૧૭ દિવસ આવ્યા; તે ૩ ૬૦ાા ની જમણી પડખે લખ્યાછે.

આ ખંને રકમોની, મુદત ઉધાર બાજુએ બરાબ તેથી જમા તરફ શેરો માર્યો છે કે 'દિન ઉધાર' છે.

૬૦ વારોવારિયાની મુદત ભરેલું ખોખું.

મુંબાઇના પરી. શામળભાઈ નધુભાઈના ખાતાનું વ્યાજ. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું. દા. ૦ા ખા. પા. ૧ હું.

જ

ઉ

૩ ૨૦૦ ચૈત્ર સુદ ૫ ને રવી. દિ. ૨૯

૩ ૩૨૫) વૈશાખ સુદ ૩ શનિ.

૩ ૩૦૦) અસાડ સુદ ૨ શોમ

૩ ૨૦૦) દિ. જ.

૩ ૧૨૫) દિ. ઉ૦

૩ ૧૨૫) માસ ૧ા ૧૩

૩ ૧૭૫) મા. ૨ા ૯

૩ ૨૭૫) ભાદરવા વદ ૧૨ રવી

૩ ૯૯) ભાદરવા સુદ ૧૫ બુધ દિ. ૧૨

૩ ૧૭૫) દિ. જ,

ખાકી આસો વદ ૦))

૩ ૯૯) દિ. જ.

૩ ૧) દિ. ઉ.

૩ ૧) ખાકી માસ ૧) ૨

સમજૂતી—વારોવારિઉં વ્યાજ પાંચ રીતે ગણાય છે માટે તે નીચે પ્રમાણે છે.

૬૧ વારોવારિઉં વ્યાજ ગણવાની રીતો.

રીત ૧ લી. સાધારણ પક્ષે મહિનાના દિવસ ૩૦ છે. પરંતુ ચાંદ્ર માસ ૨૯ા દિવસનો હોવાથી આપણી તિથિનો ક્ષય આ વે છે, અને ૨૯ા દિવસનો મહિનો ગણાય છે, તેથી દરમાસે દિન ૦ા પ્રમાણે કાપવાથી વારનો કસર નીકળી જાય છે. જેમકે—

પરી. શામળભાઈનું ખાતું જુઓ. તેમાં ૩ ૧૨૫) ની રકમ વૈશાખ સુદ ૩ ને શનિવારની છે, તે જમા તરફ અસાડ સુદ ૨ ને સોમવારના પેટામાં સમાઈ છે, માટે તે રકમની સાદી રીતે મુદત ગણતાં ૧ા માસ ૧૪ દિવસ એટલે લગભગ બે માસ થાય છે. તેમાંથી દર માસે દિન ૦ા

લેખે મણીને એક દિવસ કાપતા ૧૥ માસ ૧૩ દિવસ રહે છે, તે ખોખા-
માં ઉધાર બાબુએ રૂ ૧૨૫) ની પાસે લખ્યા છે.

રીત ૨ છ—સાદી રીતે મુદત આવે તેને દિવસનું રૂ ૫ આ-
પીને સાતે ભાગો, અને ક્ષેપ છોડી દેા. પછી ભાગાકારને ભાજ-
કે ગુણી ગુણાકારમાં બે મિતિએ વચ્ચેના વારનું અંતર ઉમેરો,
સરવાળો થાય તેટલા દિવસ મુદતમાં આવે નેમકે—

ઉપરના દાખલામાં—સાદી મુદત ૧૥ માસ ૧૪ દિવસ આવે છે.
તેના ૫૯ દિવસ થયા, તેને ૭ ભાગતાં ભાગાકાર ૮ આવ્યો, અને ૩ શેષ
છોડી દીધા. ભાગાકાર ૮ ને ૭ ભાજકે ગુણતાં ૫૬ આવ્યા, તેની
અદર શનિથી સોમવાર સુધીના બે દિવસ ઉમેર્યા, એટલે ૫૮ થયા. તેના
મહિના ગણતાં ૧૥ માસ ને ૧૩ દિવસ આવે છે. માટે ખોખામાં તેજ
મુદત લખી છે.

રીત ૩ છ—તિથિ પ્રમાણે સાદી મુદત ગણો. તેમાં માસ
આવે તેનાં પખવાડિયાં કરો. પછી શરૂ મિતિએ જે વાર હોય
તે વારથી પખવાડિયાં જેટલા વાર છોડી દેા. એ રીતે કરતાં છે-
વટે જે વાર આવે ત્યાંથી આપેલી માતના વાર સુધી ગણો. તેમ
કરવાથી જેટલા દિવસ નીકળે તેટલા દિવસ પહેલાંના માસ ઉપર
ચડાવો નેમકે—

ઉપરના દાખલામાં—સાદી રીતે ૧૥-૧૪ દિવસ આવે છે. તેમાં ૧૥
માસનાં પખવાડિયાં ૩ થાય. શરૂ મિતિ વૈશાખ સુદ ૩ ને શનિવાર છે
માટે શનિવારથી ત્રણવાર છોડી દેતાં છેવટે બુધવાર આવે છે. માટે બુ-
ધથી ૧૪ દિવસે મંગળવાર આવે, પણ આપણે તો સોમવારનો ખપ છે;
તેથી એકવાર-એક દિવસ એાછો લેતાં ૧૥ માસ ને ૧૩ દિવસ આવે.
અને તેજ આંકડો ખોખામાં લીધો છે.

રીત ૪ થી—સાદી રીતે આવેલા મહિનાને બેએ ગુણો. પ-
છી તેમાં ઉપદ્યા દિવસ ઉમેરો. તેની સાથે બે તિથિઓના વાર
વચ્ચેનું અંતર લઈને સરખાવો. જે બરોબર થાય તો સાદી રીતે
ગણ્યુ હોય તે ખરૂં માનો. અને કમી આવતું હોય તો તેટલું
બાદ કરી ખરો આંકડો લાવો. નેમકે—ઉપરના દાખલામાં સાદી મુ-
દત ૧૥-૧૪ છે. તેમાં માસ $11 \times 2 + 14 = 17$ થયા. તેની સાથે મુદતવાળી

બે મિતિઓ વચ્ચેના વારને સરખાવતાં માલૂમ પડ્યું કે શનિવારથી ૧૬
બે દિવસે સોમવાર આવે માટે એક દિવસ ઓછો થાય; તેથી ૧૧-૧૪
દિવસને બદલે ૧૧ ૧૩ દિવસ રહ્યા.

રીત ૫ મી—શરૂ મિતિએ જે વાર હોય તે વારથી ત્રીજો
વાર એક મહિને આવે છે. મતલબ કે ૬૨ મહિને અડેક વાર
પડે છે. માટે સાદી રીતે જે માસ આવે તે દરેક માસની શરૂ-
આતે કયો વાર હતો તે નક્કી કરતા જાઓ અને ઉપરના દિવ-
સનો વાર શોધી કાઢી, આપેલી મિતિના વાર સાથે સરખાવો
જો મળતું આવે તો તે ખરું છે એમ માનો.

જેમકે—ઉપરના દાખલામાંજ સાદી રીતે ૧૧ ૧૪ દિવસ આવે છે.
તેમાં વૈશાખ સુદ ૩ ને શનિવારથી મહિનો શરૂ થાય છે, માટે જેઠ સુદ
૩ ને દિવસે એક વાર પડતો મૂકતાં સોમવાર આવે, અને અસાડ સુદ ૨
ને દિવસે મંગળવાર આવે. પરંતુ આપણે તો સોમવાર લેવાનો છે તેથી
એકવાર પાછો હઠાવતાં બરાબર મળી રહેશે. આ કારણને લીધે સાદી રી-
તની મુદતના ૧૧ ૧૪ દિવસમાંથી દિન ૧ ઠમી કરતાં ૧૧ ૧૩ દિવસ
રહે છે તે મુદતની અંદર લખ્યા છે. છત્યાદિ.

વ્યાજના ખોખામાં સર ગણવા.

૬૨ ખાતાદારને ધીરેલી રકમ હોય તેને મુદલ કહે છે, તે જટલા
દિવસ બાકીમાં રહે તેને મુદત કહે છે, અને એખંનેના ગુણાકારને સર
કહે છે. હરેક વ્યાજમાં રકમને ડાબે પાસે તે લખાય છે.

૬૩ સર બે જાતનો છે. અ પાકો. બ કાચો.

મુદલ×મહિના=પાકો સર. અને મુદલ×દિવસ=કાચો સર. કાચો
સર÷૩૦=પાકો સર આવે. ૩૦ વડે ભાગતાં ચાર શેષ રહે તો છોડી
દેવી. તેથી અધિક રહે તો ભાગાકારમાં પા વધારવો. જેમકે—૧૦૨ કાચો
સર છે તેને ૩૦ વડે ભાગતાં ૩ ને ૪૧૧ શેષ રહે છે માટે ૩ ને બદલે
૩૧૧ ગણવા.

૬૪ સર ભરેલાં વ્યાજનાં ખોખાં.

ગરાસીઆ જીવણજી દલજીના ખાતાનું વ્યાજ સં. ૧૬૫૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૨ થી
૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫ સુધી રામ ૧૦ ખા. પા.

જ

ઉ

૧૮૭૫ રૂ ૫૧) સં. ૧૬૫૫ ના ચૈત્ર સુદ
૧૨ માસ ૩૬૧-૮

સમજીતી—ગરાસીઆ જીવણજીના ખાતામાં રૂ ૫૧) મુદ્દલ છે, અને તેની મુદ્દતમાં ૩૬૧-૮ દિવસ આવેલા છે. રૂ ૫૧) મુદ્દલને ૩૬૧ માસે ગુણતાં ૧૮૬૧૧૧ પાકા સર આવ્યો, અને રૂ ૫૧) ને ૮ દિવસે ગુણતાં ૪૦૮ કાચો સર આવ્યો, કાચા સર ૪૦૮ ને ૩૦ સે ભાગતાં ભાગાકાર ૧૩૧ આવ્યો ને ૩ શેષ છોડી દીધા. પછી ૧૩૧ ને પ્રથમના સર ૧૮૬૧૧૧ માં ઉમેર્યો, તો કુલ સર ૧૮૭૫ થયો, તે રૂ ૫૧) ને ડાખે પાસે પહેલા સ-ળમાં લખ્યો છે.

સર ભરેલું ખોખું ૨ જી.

કંસારા અમયા ટોકરના ખાતાનું વ્યાજ. સં. ૧૬૫૮ ના આસો વદ ૦))

જ

ઉ

૦ રૂ ૮૧૧ ચૈત્ર સુદ ૫ દિ. ઉ

૪૫૮ રૂ ૫૧) માગશર સુદ ૭

૦ રૂ ૬) અસાડ સુદ ૧૩ દિ. ઉ.

૩૩૧ રૂ ૮૧ માસ ૩૧ ૧૩

૦ રૂ ૬૧૧૧૧ ભાદરવા સુદ ૮ દિ. ઉ.

૪૩૧ રૂ ૬) માસ ૭) ૬

૦ ખાકી આસો વદ ૦))

૬૨૧ રૂ ૬૧૧૧ માસ ૯) ૧

૦ રૂ ૨૬૧૧-૧૧ દિ. ઉ.

૩૧૮૧૧ રૂ ૨૬૧૧-૧૧ ખાકી માસ

૪૫૮)

૧૦૧૧ ૮

સમજીતી—ખોખું. ૨ જી જુઓ. રૂ ૮૧૧ મુદ્દલને ૩૧ માસે ગુણ્યા તો ૨૬૧૧૧ પાકા સર આવ્યો, પછી રૂ ૮૧૧ ને ૧૩ દિવસે ગુણતાં ૧૧૦૧૧ કાચો સર આવ્યો. તેને ૩૦ ભાગ્યા તો ભાગાકાર ૩૧૧ ને શેષ ૫૧૧ રહ્યા. ૫૧૧ શેષનો પા ગણી ભાગાકાર ૩૧૧ માં વધાર્યો, તો ૩૧૧૧ પાકાસર આવ્યો. તેને પ્રથમના ૨૬૧૧૧ સરમાં ઉમેરતાં કુલ સર ૨૬૧૧૧+૩૧૧૧ ૩૧૧૧ થાય છે; તે રૂ ૮૧૧ ની ડાખી ખાજીએ લખ્યો છે. અને જમા ખાજીએ સરને ઠામે મીડું મુક્યું છે.

ખીજી રકમ ૩ ૬) છે. તે ૭ માસને ૬ દિવસ રહી છે. માટે $૬ \times ૭ = ૪૨$ પાકો સર. અને ૩ ૬) $\times$ ૬ દિ=૪૬ કાયોસર. તેને ત્રીસે ભાગતાં ભાગાકાર એક અને શેષ ૬ રહે છે, તે શેષની વતીનો પા સર ચડાવતાં ૧૧ થાય. ને ૪૨ પાકા સરમાં મેળવતાં કુલ ૪૭૩ સર આવ્યો. તે ૩. ૬) ની ડાખી બાબૂ ઉપર માંડ્યો છે. ને જમા તરફ સરમાં શૂન્ય લખ્યું છે.

ત્રીજી રકમ ૩ ૬૧૧=૧૧ છે. તે ૯ માસ ૧ દિવસ રહી છે. માટે $૬૧૧=૧૧ \times ૯ = ૬૨૧$ પાકો સર આવે. અને ૩ ૬૧૧=૧૧ ને $\times$ ૧ દિવસ=૬૧૧=૧૧ કાયો સર $\div ૩૦ = ૦$ પાકો સર થયો તે ૬૨૧ માં ઉમેરતાં કુલ ૬૨૧ સર આવ્યો. તે ૩ ૬૧૧=૧૧ ની ડાખી કોર લખ્યા છે.

ચોથી રકમ ૩ ૨૬૧૧=૧૧ છે, તે ૧૦૧ માસ ૮ દિવસ રહી છે. માટે $૨૬૧૧=૧૧ \times ૧૦૧$ માસ=૩૧૦૧૧ પાકોસર. અને ૩ ૨૬૧૧=૧૧ $\times$ ૮ દિવસ=૨૦૮૮૮૮ $\div ૩૦ = ૮$ પાકોસર. તેથી $૩૧૦૧૧ + ૮ = ૩૧૦૧૯$ આવ્યા તે ૩ ૨૬૧૧=૧૧ ને ડાખે પાસે લખ્યા છે.

આ દરેક રકમના સર ૩ ૫૧) ના પેટામાં આવે છે માટે છુટા છુટા સરનો સરવાળો લેતાં ૪૫૮ થાય છે. તે મથાળે ૩ ૫૧) ના ડાખે પડખે લખ્યા છે.

આ પ્રમાણે દરેક ખોખામાં સર ભરેલા છે.

વ્યાજના સરની વ્યવસ્થા.

૬૫ રકમોના સર ગણાઇ રહે એટલે પેટા રકમોના સર હોય તે મુખ્ય રકમને મથાળે લેવા નેમકે—

અ કંસારા અમથા ટાકરના ખાતામાં ૩ ૫૧) ચાર કકડે મજરે આવે છે, માટે ચાર પેટા સરનો સરવાળો ૩ ૫૧) ને મથાળે ૪૫૮ લખ્યો છે.

વ દેસાઇ નાથજી ભોગીલાલના ખાતામાં જમા ૩ ૧૨૫) છે, તે બે કકડે અદા થાય છે, માટે બે પેટા રકમના સરનો સરવાળો ૩ ૧૨૫) આગળ નાંધ્યો છે.

૬૬ પેટા રકમોના સર ગોઠવાઇ જાય એટલે જમાના સરનો સરવાળો જમા તરફ, અને ઉધારનો ઉધારમાં ટાંકવો. નેમકે—

અ કંસારા અમથાના ખાતામાં જુઓ. જમાનો કુલ સર ૦, અને ઉધારનો સર ૪૫૧૧૧ માંડયો છે.

બ દેસાઇ નાથજીના ખાતામાં જુઓ. જમાના સરનો સરવાળો ૩૮૫૧ અને ઉધારનો ૬૧૬૧૧ ટાંકયો છે.

૬૭ પછી એ બે સરની બાદબાકી કરવી. જો જમાના સરમાંથી ઉધારનો સર બાદ થતો હોય તો વધેલા સર 'દેવો પડયો' એમ સમજવું. જો ઉધારમાંથી જમાનો સર બાદ કરવો પડે તો બાકી રહેલા સર લહેણો રહે' એવું માનવું. જેમકે—

અ પરી. શામળભાઈનું ખાતું જુઓ. જમાનો સર ૭૭૨ છે, તેમાંથી ઉધારનો સર ૨૫૧ કમી કરતાં ૫૨૧ સર વધે છે, તે 'દેવો પડયો,' એમ કહેવાય.

બ કંસારા અમથાના ખાતામાં ઉધારનો સર ૪૫૧૧૧ છે. તેમાંથી જમાનો સર ૦ બાદ કરતાં ૪૫૧૧૧ વધે છે, અને દિ. ગા લેખે કસર કાપતાં પછી ૪૪૪ સર બાકી રહે છે, તે 'લહેણો થયો' એમ સમજવું.

(જુઓ વ્યાજ ગણેલા નમુના.)

વ્યાજ ગણતાં કસર કાપવા.

૬૮ વ્યાજનો આંકડો નક્કી કરતાં બે રીતે કસર કાપવામાં આવે છે. અ વ્યાજના સર ઉપર બ વ્યાજની રકમ ઉપર.

૬૯ વ્યાજના સર ઉપર બે રીતે કસર કપાય છે. અ દિન ગા લેખે. બ પંચોતરી અથવા સેંકડે પાંચનો સર.

વ્યાજના સર ઉપરથી કસર કાપવી,

૭૦ જમા ઉધાર સરની બાદબાકીમાં જે સર વધ્યો હોય તેને અર્ધાએ ગુણી ત્રીસે ભાગવા, અથવા વધેલા સરનો સાઠમો ભાગ લેવો, અને તે ભાજ્ય રકમમાંથી બાદ કરવો; એટલે દિન ગા લેખે કપાત થશે. જેમકે—

કંસારા અમથા ટાકરના ખાતામાં વધેલા સર ૪૫૧૧૧ ને $\times ૦.૦૦૩૦ = ૧૩૫$ આવ્યા, તે બાદ કરતાં ૪૪૪) સર બાકી રહે છે (જુઓ વ્યાજ ગણી નક્કી કરેલા નમુનામાં. તથા વ્યાજવહીમાં)

૭૧ જમા ઉધાર સરની બાદબાકીમાં જે સર વધ્યો હોય તેને પાંચે ગુણી સોએ ભાગવા, અથવા વીસમા ભાગ લેવો, અને તે ભાજ્ય રકમમાંથી બાદ કરવો. એટલે સેંકડે પાંચનો સર કપાત થશે. જેમકે દેસાઈ નાયજી ભોગીલાલના ખાતામાં વધેલા સર રૂ. ૨૩૧૧ ને $\times ૫ \div ૧૦૦ = ૧૧૧$ પાંચોતરી આવી, તે રૂ. ૨૩૧૧ માંથી બાદ કરતાં રૂ. ૨૧૯૯ નો સર બાકી રહે છે. (જુઓ બ્યાજ ગણેલા તૈયાર નમુના)

બ્યાજના આંકડા ઉપર કસર કાપવી.

૭૨ કેટલેક ઠેકાણે બ્યાજના આંકડા ઉપર છૂટ મૂકવાનો રિવાજ હોય છે. ઠેકડા લેખે છૂટ આપવો હોય તો બ્યાજની રકમને એકે ગુણવા, અર્થા ઠેકડા લેખે હોય તો અર્ધા કરવા, અને ગુણાકાર જેટલા ઠેકડા મજરે આપવા. જેમકે—

અ—કોઠારી હરજીવન કેવળના ખાતામાં રૂ. ૪૧ ૦૧ બ્યાજના માથે છે તેમાં ઠેકડા લેખે રૂ. ૨૦) ૪૧ ઠેકડા છૂટ લીધી તે ઉધારી છે.

બ—દલસુખ જોડાભાઈના ખાતામાં રૂ. ૧૦૧૧ ૧૮૧૧ બ્યાજ ફેવું પડે છે તેના ઉપર ૦) ૧ ઠેકડો છૂટ લીધી તે ઉધારી છે. (જુઓ બ્યાજવહી.)

૭૩ નબળી આસામીઓના ખાતાનો હિસાબ કરતાં છૂટ મૂકવાનું કશું ધોરણ રહેતું નથી. જેમકે ગરાસીઆ જીવજીના ખાતામાં જુઓ. રૂ. ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ બ્યાજ થાય છે તેના અદલામાં રૂ. ૧૧૧૧૧૧ છૂટ કાપી છે, ને રૂ. ૧૦) મજરે લીધા છે. (જુઓ બ્યાજ ગણેલા નમુના.)

૭૪ વારોવારિયા બ્યાજની અંદર સર ઉપર કે બ્યાજના આંકડા ઉપર કસર કપાય નહિ. કેમકે વારેવાર મેળવવામાં જે કસર કાપવાની તે આવી જાય છે. જેમકે પરી. શામળભાઈના ખાતાનું બ્યાજ વારોવારિઈ છે માટે કોઈ જાતની કસર કપાઈ નથી. તેમજ બ્યાજવહીમાં અમદાવાદના પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈના ખાતાનું બ્યાજ જુઓ.

તેરીખ ઉપરથી બ્યાજનો આંકડો કાઢવો.

૭૫ બ્યાજના ખોખામાં મુદત ભરી સર ગણ્યા પછી બ્યાજ ગણવામાં આવે છે.

૭૬ દર મહિને દર સેંકડે અથવા દર વર્ષે દર સેંકડે બ્યાજનો ભાવ ઠરાવવો તેને બ્યાજનો દર કે તેરીખ કહે છે. તેરીખનો મૂળ શબ્દ તારીખ છે. તારીખ—દિવસ. જેટલી મુદત નાણાં રહે તેટલી તારીખોનું બ્યાજ ગણવું

જોઈએ; માટે વ્યાજના દરને તેરીખો કહે છે. નાણાં ધીરનાર અને ઉપા-
ડનાર-ઉભયતાની અનુકુળતા પ્રમાણે વ્યાજનો દર ઠરાવવામાં આવે છે.
જેમકે—

અ દર માસે દર સેંકડે ૦૧૧ ટકા લેખે. બ દરમાસે દર સેંકડે
છ આના લેખે અથવા રામ છ લેખે.

૭૭ ટકાનો અર્થ રૂપિયો, અને રામનો અર્થ આનો, સમજવો.

૭૮ સરવ્યાજનો દર=વ્યાજ આવે, પણ તેમાં ટકા એટલે રૂપિ-
યાના રૂપે ગુણ્યા હોય તો ગુણાકારને ઠોકડા કહેવા; અને આના અ-
થવા રામવડે ગુણ્યા હોય તો ગુણાકારને બદામ કહેવી. પછી તેના
રૂપિયા કાઢવા. એ રૂપિયા તે ખરેખર વ્યાજ કહેવાય.

અ જુઓ કે અમથા ટાકરને ખાતે છેવટ સર ૪૪૪ છે, તેને ૦૧
ટકાએ ગુણતાં ૨૨૨ ઠોકડા આયા, (તેના રૂ. ૨) જા લખ્યા છે.

બ ગરાસીઆ જીવજીના ખાતામાં સર ૧૮૭૫ છે, તેને દસ આ-
નાની તેરીખે ગુણતાં ૧૮૭૫૦ બદામ આવી, તેના ૧૮૭૫ આના થયા તે
ઉપરથી રૂ. ૧૧૧૧૧ આવા તે લખ્યા છે.

દલાદિ (જુઓ નમુના કે વ્યાજવહી.)

વ્યાજની તારીજ દારવી.

૭૯ ખાતાદાર પાસે ખાતે બાકી શું છે, અને વ્યાજ કેટલું ચડ્યું, તેની
ફાડ વ્યાજના ખોખામાં આવે છે, જેને તારીજ કહે છે. વ્યાજ ગણવા
લાયક સરનો આંકડો નીકળ્યા પછી તારીજ દારવામાં આવે છે. જેમકે—
તારીજ

ઉ

(જુઓ નમુનામાં.)

૮૦ તારીજની અંદર ખાતે બાકી રહેલું હોય તે પ્રથમ લ-
ખવું; પછી બીજી લીટીએ વ્યાજનો આંકડો થતો હોય તે ચડાવવો.

(જુઓ નમુનામાં.)

૮૧ ખાતે બાકી નીકળતી રકમ દેવી પડતી હોય તો તારીજમાં
જમા બાજુએ લખવું કે 'બાકી દેવા. સં. અમુક મિતિ અમુક.' અને
ખાતે બાકી લહેલું હોય તો 'બાકી લહેણા સં. અમુક તિથિ અમુક,
એવું લખવું.

(જુઓ નમુનામાં.)

પછી ખીજી લીટીએ વ્યાજ ટપકાવતાં લખ્યું કે વ્યાજસર આટલો દર અમુક લેખે. (જુઓ નમુનામાં.)

૮૨ ખાતે બાકી નીકળતું અને વ્યાજનો આંકડો તારીખમાં નંધાય એટલે તેનો સરવાળો બાંધવો. સરવાળો લેવાથી સાલ આખરે કેટલું દેવું લહેણું રહ્યું તે માલૂમ પડે છે. (જુઓ નમુનામાં.)

ગરાસીઆ જીવણજીના ખાતામાં તારીખ દોરી છે, તેની પાસે ખાતે બાકી રૂ ૫૧) લહેણા પડે છે, તે તારીખમાં ઉધાર બાજુએ ઉધાર્યા છે; ને લખ્યું છે કે રૂ ૫૧) બાકી લહેણા સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫. પછી ખીજી લીટીએ વ્યાજ નોંધ્યું છે કે રૂ ૧૧૧૧૧૧ વ્યાજ સર ૧૮૭૫ દા, વાન લેખે એટલે એકંદર લહેણું રૂ ૬૨૨૨૨૨ થાય છે. તેમાંથી રૂ ૧૧૧૧૧૧ છૂટ આપી છે તે તારીખમાં જમા લીધી છે. એટલે તે બાદ જતાં છેવટ બાકી રૂ ૬૧) રહે છે, તે તેની પાસે નવેસરથી ટિકિટ ચોડાવીને ખાતે બાકી મૂકાવ્યા છે.

કંસારા અમથા ટોકરના ખાતામાં ખાતે બાકી રૂ ૨૯૫—૧૧ છે, તે તારીખમાં ઉધાર્યા છે; અને લખ્યું છે કે રૂ ૨૯૫—૧૧ બાકી લહેણા સં. ૧૯૫૮ ના આસો વદ ૦)). પછી વ્યાજ ચડાવતાં લખ્યું છે કે વ્યાજ સર ૪૪૪ દા. વા લેખે. એ બે રકમથી એકંદર લહેણું રૂ ૩૩૧૧૧— થાય છે. તે ખાતે બાકી કઢાવો લેવામાં આવ્યું છે. (જુઓ નમુના.)

દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલને ખાતે બે કકડે ચંદને રૂ ૮૯— લહેણા રહે છે, તે તારીખમાં ઉધાર્યા છે; અને વ્યાજની રકમ રૂ ૧) થાય છે તે પણ વિગતથી ઉધારતાં એકંદરે લહેણું રૂ ૯૦૧ વા થાય છે તે હિસાબ સમજીને ખાતે બાકીમાં લીધું છે.

પરી. શામળબાઈ નથુભાઈનું ખાતું જોતાં ખાતે બાકીમાં રૂ ૧) છે તે લહેણા રહે છે, માટે તેમને ખાતે રૂ ૧) ઉધારી લીધો છે; અને વ્યાજ ને માટે જોયું તો તેમનો સર દેવો પડે છે, ને તે પર ૧ સર છે માટે પર ૧ સરને તેરીખના વા ટકાએ ગુણ્યતાં રૂ ૨૧ ૧૦૧ દોકડા વ્યાજના દેવા પડે. તેથી વ્યાજની રકમ તેમને ખાતે જમા લીધી છે.

ખાતે બાકી રૂ ૧) લહેણા છે, અને વ્યાજના રૂ ૨૧ ૧૦૧ દોકડા દેવા નીકળે છે માટે તેમાંથી રૂ ૧) મળે તેમાં રૂ ૧૧ ૧૦૧ બાકી દેવા

રહે છે. તે તારીખમાં બતાવ્યા છે. જે ખાતે બાકીમાં લહેણી રકમ મોટી હોત તો વ્યાજની રકમ મજરે વાળતાં બાકી વધત તે લહેણું ગણાત.

(જુઓ વ્યાજ ગણી તૈયાર કરેલા નમુના)

વ્યાજ ગણેલાં ખાતાના નમુના.

૧ સાદું વ્યાજ.

ગરાસીઆ જીવણજી દલજના ખાતાનું વ્યાજ. સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫.

વ્યાજ રામ ૧૦. ખા. પા.

જ	કિ
	૧૮૭૫ રૂ ૫૧) સં. ૧૯૫૫ ના ચૈત્ર સુ- દ ૧૨ મા. ૩૬૧૧ ૮.

૧૮૭૫

તારીખ	કિ
૧૧૩૧૧ છુટ મૂકી.	૫૧) બાકી લહેણા.
૬૧) બાકી.	૧૧૧૩૧૧ વ્યાજ સર ૧૮૭૫ દા. બાજ.
૬૨૧૩૧૧	૬૨૧૩૧૧

ગરાસીઆ જીવણજી દલજનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૬.

જ	કિ
	૬૧) બાકી લહેણા સં. ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫ ના દિને હિસાબ સમજ બાકી કાઢ્યા છે. અંકે એકસઠ પુરા. દા. હરિભાઈ નારણદાસ.
	ગરાસીઆ જીવણજી દલજ ની સહી. દા. છોટાલાલ ગુ- લાબચંદ ધણીના કહેવાથી.

૨. કાચું કે દીવાળી બાકી વ્યાજનો નમુનો. અ

કંસારા અમથા ટાકરના ખાતાનું વ્યાજ સં. ૧૯૫૮ રામ. ૮. ખા. પા.

જ	કિ
૦ ૩ ૮૧૧ ચૈત્ર સુદ ૫. દિ. ૭.	૪૫૧૧૧ ૩ ૫૧) માગશર સુદ ૭.
૦ ૩ ૬) અસાડ સુદ ૧૩ દિ. ૭.	૩૩૧ ૩ ૮૧૧. માસ ૩૧ ૧૩.

૦ ૩૬૧૧૧૧૧ બાદરવા સુદ ૮.
દિ. ઉ.

૩૭ ૩ ૬) માસ ૬) ૭.
૬૨ ૩ ૬૧૧૧૧ માસ ૬) ૧.
૩૧૮૧ ૩૨૬૧૧૧ મા. ૧૦૧ ૮. ૧૧

૪૫૧૧૧

૫ નમાનો સર.

૭૧ દિ. ૦૧ લેખે કસર.

૪૪૪) નક્કી સર.

તારીખ

૩૧૧૧૧ બાકી

૩૧૧૧૧

૬

૨૬૧૧૧૧ બાકી લહેણા.

૨) ૩૧૧ વ્યાજ સર ૪૪૪ દા. ૦૧.

૩૧૧૧૧

કંસારા અમથા ટોકરનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ના કાર્તમ સુદ ૧.

૭

૭

૩૧૧૧૧૧ બાકી લહેણા ખાતું સમજ
હિસાબ કરી બાકી કાઢયા છે
સં. ૧૯૫૮ ના કાર્તમ સુદ ૧
પોણીબત્રીસ એક આનો બા-
કી છે. કંસારા અમથા ટોક-
રની સહી દા. પોતે.

૩. કાપી વ્યાજ નમુનો.

દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલના ખાતાનું વ્યાજ સં. ૧૯૫૮ દા. ૦૧૧.

૭

૭

૩૭૫) ૩ ૧૨૫) કાર્તમ સુદ ૧.

૨૬૩ ૩ ૬૭૧ મા. ૨૧ ૬.

૧૧૧૧૧ ૩ ૨૭૧ મા. ૪) ૨.

૧૦૧ ૩ ૭૧ પોષ વદ ૭ મા. ૧) ૧૧.

૦ ૩ ૨૧ અસાડ સુદ ૧૩. દિ. ઉ.

બાકી લહેણા આસો વદ ૦))

૦ ૩ ૨૮૧૧ દિ. ઉ.

૦ ૩ ૧૦૧૧ દિ. ઉ.

૮૬૧૧ કુલ

૩૮૫૧

૦ ૩ ૬૭૧ પોષ વદ ૭ દિ. જ.

૩૨૬૧૧ ૩ ૮૪૧૧૧ કાર્તમ સુદ ૩.

૦ ૩ ૨૭૧ દિ. જ.

૦ ૩ ૭૧ દિ. જ.

૬૨) ૩ ૨૧ માસ ૪) ૧૦.

૨૨૪૧૧ ૩ ૨૮૧૧ મા. ૭૧ ૧૧.

૨૬૬૧૧ ૩ ૬૦૧૧ જેઠ સુદ ૨ મા. ૪૧ ૧૩.

૬૧૬૧૧

૫

૩૮૫૧ નમાનો સર.

૨૩૧૧

૭

૧૧૧ ૫ ચોતરી.

૨૧૬૧૧ નક્કી.

તારીખ

ઉ

૯૦૧ ૦૧૧ બાકી.

૮૬૧- બાકી લહેણા.

૯૦૧૦૧૧

૧) ૧૧૧૧ વ્યાજ સર ૨૧૬૧૧ દા. ૦૧૧.

૯૦૧ ૦૧૧

દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલનું ખાતું સં. ૧૯૫૬.

જ

ઉ

૯૦૧ ૦૧૧ બાકી લહેણા સં. ૧૯૫૬ના

કાર્તિક સુદ ૧. સામાસામી

ખાતું મેળવી હિસાબ કર્યોછે.

૯૦૧ ૦૧૧

૪. વારેવારિયા વ્યાજનો નમુનો.

મુંબઈના પરી. શામળલાલ નથુભાઈના ખાતાનું વ્યાજ સં. ૧૯૫૮.

વ્યાજ રામ ૮. ખા. પા. ૧.

જ

ઉ

૧૮૦) ૩ ૨૦૦) ચૈત્ર સુદ ૫ ને રવી.

મા. ૦૧ ૧૨.

૨૫૦) ૩ ૩૨૫) વૈશાખ સુદ ૩ ને શનિ.

૩ ૨૦૦) દિ. જ.

૭૦) ૩ ૩૦૦) અસાડ સુદ ૨ ને સોમ.

૦ ૩ ૧૨૫ દિ. ઉ.

૩ ૨૫૦) ૩ ૧૨૫) મા. ૧૧ ૧૩.

૦ ૩ ૨૨૪ અસાડ વદ ૧૨ શુક.

૭૦) ૩ ૧૭૫ દિ. ૧૨.

૦ ૩ ૧૭૫) દિ. જ.

૪૮૩૧ ૩ ૨૪૪ અસાડ સુદ ૧૦ મંગળ.

૩૬) ૩ ૬૬૧. મા. ૦૧ ૧.

૦ ૩ ૧૬૧ દિ. જ.

૪૪૩૧ ૩ ૧૭૫ મા. ૨૧ ૧.

૧) ૩ ૨૭૫) ભાદરવા વદ ૧૨ ને રવી.

૦ ૩ ૧૭૫) દિ. જ.

૩૬૧ ૩ ૬૬) ભાદરવા સુદ ૧૫ ને બુધ.

દિ. ૧૨.

૦ ૩ ૬૬) દિ. જ.

૧) ૩ ૧) બાકી. માસ ૧) ૩.

૦ બાકી આસો વદ ૦) ને શુક.

૩ ૧) દિ. ઉ.

૭૭૨)

૨૫૧)

૫૨૧)

૨૫૧)

૫૨૧)

તારીજ

ઉ

૨૧ ૧૦૧ વ્યાજ સર ૫૨૧ દા. ૦૧

૧) બાકી લહેણા.

૨૧-૧૧૧

૧)

૨૧-૧૧૧ બાકી દેવા.

૨૧-૧૧૧

વ્યાજનો જમાખરચ નાખવા વિષે.

૮૩ વ્યાજવહીની અંદર ખાતાદારને ખાતે વ્યાજનો આંકડો લહેણા પડે, તે રાજમેળમાં તેમને ખાતે ઉધારીને વ્યાજ ખાતે જમા લેવો જોઈએ. જેમકે.

અ પંડયા રણછોડ ગલુરામને ખાતે રૂ. ૪૧૧ વ્યાજના લહેણા થાય છે તેમને ખાતે ઉધારી વ્યાજખાતે જમા કર્યા છે. (જુઓ મં ૮ મું.)

બ પટેલ નારણ રેવાભાઈને ખાતે રૂ. ૧૩૧ વ્યાજ લહેણું થાય છે માટે તેમને ખાતે ઉધારી વ્યાજ ખાતે જમા લીધા છે. (જુઓ મં ૮ મું.)

ક ગરાસીઆ જીવણજીના ખાતાના વ્યાજની રકમ રૂ. ૧૧૧૧ થાય છે તેમાંથી છુટની રકમ રૂ. ૧૧૧૧ બાદ જતાં રૂ. ૧૦૦ વ્યાજ માગીએ તે તેમના ખાતે ઉધારી વ્યાજ ખાતે જમા કર્યા છે. (જુઓ ચૈત્ર શુદ્ધ ૫ નો મેળ.)

૮૪ વ્યાજવહીની અંદર ખાતાદારનું વ્યાજ દેવું પડતું હોય તો તેમને ખાતે જમા લઈ વ્યાજ ખાતે ઉધારવું. જેમકે

અ પરી. શામળભાઈના ખાતામાં રૂ. ૨૧૧ ૧૦૧ દોકડા વ્યાજના દેવા થાય છે તે તેમને ખાતે જમા લઈ વ્યાજખાતે ઉધાર્યા છે.

બ ચોકસી લલ્લુ લક્ષ્મીદાસને ખાતે રૂ. ૭૧૧૧ વ્યાજના દેવા રહે છે માટે તેમને ખાતે તે જમા કર્યા છે અને વ્યાજખાતે ઉધાર્યા છે.

ધલાદિ. (જુઓ આસોવદ ૦) નો જમાખરચી મેળ.)

૮૫ જે ખાતાનું વ્યાજ ગણવામાં આવે તેનો જમાખરચ રાજમેળમાં નાખીએ નહિ તો વ્યાજવહી સાથે ખાતાવહીની બાકી મળે નહિ. માટે વ્યાજ નક્કી થાય એટલે રાજમેળમાં તેનો જમાખરચ લેવાથી જેના તેના ખાતે એ રકમો દાખલ થઈ જાય છે, અને વ્યાજવહી સાથે ખાતાવહી મળે છે (જુઓ બંને ચોપડામાં હરેક વ્યાજવાળું ખાતું.)

વ્યાજી ધંધાના દસ્તાવેજ.

આ ધંધામાં ખત લખાવી લેવાનું આવે છે. જેમકે અંગ ઉધાર ખત, અંગ ઉધાર જમીન ખત, સાન ગીરો ખત, કબજા ગીરો ખત.

અંગ ઉધાર ખતનો નમુનો.

સંવત ૧૯૫૫ ના વરખે ચૈત્ર સુદ ૧૧ ને વાર સોમ તા. ૪ માહે મે સન ૧૮૯૯ ના દિને આદે અંગ શાહ ગોકળદાસ અંબાઈદાસ જ્ઞાતે દશાલાડ વાણિયા વાસ્તેવંગ વાસી શહેર સુરત મહિધરપુરાવાણિયા શેરીના પારસાત, જોગ લી. ગરાસીઆ જીવજીજી દલજી જ્ઞાતે પરમાર રજપૂત વાસી મોજે કરમાડ તાલકે ચોરાશી જીલ્લે સુરતના ગામના, દસ્તા ખેરાણુ દત્તવા, જત અમોએ તમારી પાસેથી રૂ.૫૧) અંકે એકાવન પૂરા રોકડા કલદાર સરકાર ચલણી લીધા છે તે દેવા. એનું વ્યાજ માસ એકે ટકા અર્ધા લેખે ચડે સહી. દીવાળી બાકી અધિક માસના વ્યાજ સાથે દેવા. દેશ પરદેશ દેવા. જ્યારે ધણી માગે ત્યારે દેવા. આ દસ્તાવેજમાં લખેલા રૂપિયા તથા એનું વ્યાજ અમો અમારી જતથી તથા અમારી હરેક માલ મિલકતથી તથા અમારા વાલી વારસથી પૂરા કરી આપીએ. આ દસ્તાવેજ અમે અમારી રાજી ખુશીથી તથા અક્કલ હોંશિયારીથી, અને બિન કેફ તન દુસ્તીથી કરી આપ્યો છે. તે અમારે તથા અમારા વાલી વારસોને કબૂલ છે.

અત્ર.

મતુ.

અત્ર.

સાખ.

૧ ગરાસીઆ જીવજીજી દલજી

૧ ગાંધી કોદર મોંજીલાલની

મતુ ઉપર લખ્યું તે સહી દા.

સાખ ધણી બે હજુર.

શાહ દામોદર હીરાલાલ ધ.

૧ લી. શેઠ હગનલાલ જમનાદાસની

જીના કહેવાથી.

સાખ ધણી બેહજુરખત લખ્યું છે.

મોંના પ્રશ્નો.

(૧) વટાય અને વ્યાજની વ્યાખ્યા? (૨) તેમાં કઈ જાતની રકમોનો સમાવેશ થાય છે? (૩) વેપાર ન કરતા હોય એવા લોકો વટાય પડે તે અને વ્યાજ ભરે તે શાખાતે ઉધારતા હશે? (૪) અં મુનસિફ છે તેમને રૂ. ૨૨૫) પગાર મળે છે, અં વહીલ હોવાથી રૂ. ૧૨૫) શી લે છે, અં રજીસ્ટ્રાર પર મારફતિયાનો ધંધો કરવામાં રોજ રૂ. ૫) દલાલી લે છે તો તેઓ પોતાની પેદાશને ક્યા ક્યા ખાતે જમા લેશે? (૫) ધરમાં વાપરવાને સાડ રૂ. ૨) ના છુટા લીધા તેનો જમાખરચ શી રીતે પડે? (૬) વ્યાજની ર-

કમ ગણીને રોકડી લઈ લીધી હોય તો નામે ટપકાવવાની જરૂર શી ? (૭) સોનાનાં સાંકળા ૩ રૂપ માં રાખ્યાં અને ૨૨૫ થી આપ્યાં તો તેનો જમાખરચ શી રીતે થાય ? (૮) એજ રકમ ઉધારે વેચાણ થાય તો કેવી રીતે લખાય ? (૯) દીવાળી ખાત્રી અને સાદા વ્યાજમાં ફેર શો ? (૧૦) વ્યાજ ક્યારે ગણાય. (૧૧) તેર માસનું વ્યાજ હોય ? (૧૨) વ્યાજ ગણવામાં કેટલી દૃતિ કરવી પડે. (૧૩) ખોખું એટલે શું ? વારોવારિયાની રીત સમજાવો ? (૧૪) વ્યાજમાં કસર કાપવાની રીતો કઈ છે. ? (૧૫) કસર કાપવી ન પડે એવું વ્યાજ કયું ? (૧૬) શા ઉપરથી વ્યાજ ગણાય અને ગણેલું વ્યાજ ખાતે શી રીતે ચડે ? (૧૬) વ્યાજની તારીજ શી રીતે દોરવી.

મનોચત્ર ૭ મું વ્યાજી ધંધો.

(૧) ગઈ કાલના ૩. ૭૮૭૮ છે.

(૨) ત્રવાડી દલસુખરામ જેઠાભાઈના ૩. ૫૧) જમા રાખ્યા, તેનું વ્યાજ દરમાસે દરસેંકડે ચાર આના લેખે છે.

(૩) દેસાઈ હરિભાઈ ભીમભાઈને ૩. ૧૧૦) ધીર્યા, દુકાન કબજામાં રાખી, દુકાનનું બાકું નહિ અને રૂપિયાનું વ્યાજ નહિ.

(૪) નીચે લખેલી આસામીઓનું દેવું લહેણું પડે છે તેનો જમાખરચ નાખેલો નથી; માટે રીતસર મેળમાં દાખલ કરો.

અ દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલના ૩. ૧૨૫) અને શાહ પૂનમચંદ મૂળજીના ૩. ૫૧) દેવા પડે છે.

બ પટેલ નારણભાઈ રેવાભાઈ પાસે ૩. ૨૨૫), અને પંડ્યા રણુછોડ ગલુરામ પાસે ૩. ૭૫) લહેણા નીકળે છે.

(૫) કોઠારી હરજી કેવળના ૩. ૧૫૧) જમાં માંડ્યા. તેમણે ૩. ૧૦૦) સો રોકડા તથા ૩. ૫૧) ના પૈસા દર ૬૬ લેખે ભર્યા. એ પૈસામાંથી ૩. ૨૫) ના પૈસા ૬૪ ના ભાવે પરચુરણ આપ્યા.

(૬) ધાંચી જીવાકાલુને ૩. ૨૦) ધીર્યા ૩. ૪) ચડાવાના ગણી ચોવીસું કાંધું કર્યું. દરમાસે ૩. ૨) બખ્ખે ભરવાનો દરાવ છે.

(૭) મહેતા મણીલાલ મૂળજીભાઈ ૩. ૭) આપણી પાસેથી ઉછીતા લઈ ગયા, ગાંધી બાપુલાલ ગુલાબચંદ ૩. ૧૦) અનામત મૂકીગયા.

(૮) શેખ ડોસ્ટ કાલુભાઈને ૩. ૧૦૦) ધીર્યા, તેમાં ખાતુ મંડામણી ૩. ૧) તથા હકસામનો ૩. ૦૧ અને કોથળી છોડામણનો ૩. ૦૧ મળી ૩. ૨) કાપી લીધા. વ્યાજ રામ દસ લેખે છે. (જુઓ પોપ સુદ ૨ નો મેળ.)

મનોચત્ન ૮ મું વ્યાજી ધંધો.

(૧) ગયા મેળમાં રૂ. ૭૭૬) ના વધ્યા હતા.

(૨) પટેલ દેસાઈ કુબેરને રૂ. ૭૫) ધીર્યા. વ્યાજ રામ ૮ લેખે. ખાતુ મંડામણી તથા હકસાધની સેકડે ૮૩૫ બે લેખે કપાત કરી.

(૩) દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલના ખાતાનો હિસાબ જોતાં ૧૯૫૭ ના કાર્તગ સુદ ૧ ની બાકી રૂ. ૧૨૫) છે. તેનું ૫૭ ના આસો વદ ૦)) સુધી વ્યાજ ગણો. વ્યાજ રામ ૮. વ્યાજની રકમ, તથા મુદલ પેટે રૂ. ૯૦) લખ ગયા.

(૪) પટેલ નારણભાઈ રેવાભાઈને ખાતે ૧૯૫૭ ના કાર્તગ સુદ ૧ ના રૂ. ૨૨૫) બાકી છે. તેનું દીવાળી બાકી વ્યાજ ગણો, અને તે પેટે રૂ. ૧૦) આવેલા જમા કરો.

(૫) પંડ્યા રણછોડ ગજુરાગને ખાતે રૂ. ૪૧૧ વ્યાજના નીકળે છે. અને શાહ પૂનમચંદ મૂળજીના ખાતે રૂ. ૩) ૬ દોકડા વ્યાજના દેવા પડે છે તે ખાતે ચડાવો.

(૬) દેસાઈ હરિભાઈ ભીમભાઈને રૂ. ૧૧૦) ધીરીને દુકાન ક-બજાર રાખેલી હતી, તે આજે રૂ. ૩૫૧) માં વેચાણુ રાખી. લહેણુ રૂપીઆ કાપીને બાકીના રોકડા આપ્યા. ખત કરાવતાં રૂ. ૪) ખરચ લાગ્યો.

(૭) મહેતા મણિલાલ મૂળજી રૂ. ૭) ઉછીતા લખ ગયલા હતા તે આપી ગયા. તેમજ ગાંધી બાપુ ગુલાબચંદ રૂ. ૧૦) મૂકી ગયા હતા તે લખ ગયા.

(૮) ધરના પટારામાંથી એક અંગઉધાર ખત નીકળ્યું. તે જોવાથી સમજાય છે કે રૂ. ૫૧) ગરાસીઆ જીવજીજી દલજીને સં. ૧૯૫૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૨ ને રોજ ધીરેલા છે તે હાલના નામાની અંદર આવ્યા તથા, માટે દાખલ કરો. (જુઓ પોષ વદ ૭ નો મેળ.)

વેપારીનો ધંધો.

માલની ખરીદીનું નામું.

૮૬ ધંધો કરવાને સારૂ માલ ખરીદતાં આપેલાં નામું ખરીદી ખાતે ઉધરે. (જે જાતનો માલ ખરીદ થાય તે માલની ખરીદી ખાતે ઉધરે.)

માલ મગાવતાં ભાડું પડે, દલાલી ચડે, જકાત ખેસે કે ખાજી ખરાજત લાગે તે પણ ખરીદી ખાતે ઉધરે. કારણ એવા ખરચથી માલની કિંમત વધે છે જેમકે—

માલ સુદ ૫ મે જાજરી ૫૧ મણુ દા. ૧)ના બાવે રાખીને ૩. ૫૭ના આપ્યા, પછી માલ વખારે લેતાં ૩. ૦ ૦ વૈતરાને આપ્યો. એટલે એકંદરે ૩. ૫૭ના ઉપડયા; તે જાજરી ખરીદી ખાતે ઉધાર્યા છે, અને પેટામાં તેની વિગત લખી છે. (જુઓ મં ૯ મું તથા મેળ.)

૮૭ ઉધારે માલની ખરીદી હોય તો જેમને લાંથી તે લીધો તેમને ખાતે માલની કિંમત જમા થઇ ખરીદી ખાતે ઉધરે જેમકે—

ચોકસી લલ્લુભાઈ લક્ષ્મીદાસને લાંથી સોનું તોલા ૩૦ દા. ૨૨ ના બાવે લખાને નામે લખાવ્યું છે, અને ધર્માદાને કાંટે તોલામણમાં ૦)ના રોકડા આપ્યા છે, તેના જમા ખરચ નીચે પ્રમાણે નાંખ્યો છે.

અ ચોકસી લલ્લુભાઈનું દેવું પડે માટે તેમને ખાતે માલની કિંમતના ૩. ૬૬૦) જમા લીધા છે.

બ સોનાની કિમત ૩. ૬૬૦) + તોલામણના ૦)ના = ૬૬૦)ના સોનું ખરીદવામાં ગયા; માટે હેમ ખરીદી ખાતે ૩ ૬૬૦)ના ઉધાર્યા છે.

(જુઓ મં ૯ મું તથા મેળ.)

૮૮ જાનું આપીને માલ સહી કર્યો હોય તો આપેલી રકમ લેનારને ખાતે ઉધરે, અને માલ ભરી લઇએ ત્યારે જમા થાય.

જેમકે—પટેલ દેશાઈ કુખેર સાથે ધીનો કબાલો કરી રૂપિયા ૩૫ જાનામાં આપ્યા છે, તે રકમ તેમને ખાતે ઉધારી છે. કેમકે હાલ તો તેમની પાસે લહેણું થાય છે. (જુઓ મં ૧૦ ૧૧ મું તથા મેળ.) માલ જે તારીખે પતશે તે દહાડે ઉધરેલી રકમ તેમને ખાતે જમા થશે, અને માલની ખરીદી પેટે ખરચાશે તે ખરીદી ખાતે લખાશે.

૮૯ લહેણામાં માલ ખડચે હોય તે દેણદારને ખાતે જમા થઈ ઉપયોગ થાય તે ખાતે ઉધરે. એટલે વેપારના અર્થમાં હોય તો ખરીદી ખાતે, અને ઘર ઉપયોગમાં હોય તો ખરચ ખાતે ઉધરે, પણ તુર્ત વેચાઈ જાય તો વધઘટ હોય તે વઠાવ ખાતે જાય.

જેમકે પટેલ દેસાઈ કુમેરને સાંથી લહેણામાં ડાંગર કળશી ૧ એક ૩. ૩૨ માં, તથા બળદ બે ૩. ૪૦) માં ખંડી લાગ્યા છીએ. તેની કિંમતના ૩. ૭૨) તેમને ખાતે જમા કર્યા છે; અને નીચેની વિગતે ઉપયોગ થયેલા ખાતે ઉધાર્યા છે.

અ બળદ ૧ એકાને જોડવા ઘરમાં રાખ્યો માટે તેની કિંમતના ૩. ૨૦) ખરચખાતે લખ્યા છે.

બ ખાડી રહેલા બળદના ૩. ૩૫) ઉપજ્યા છે, તથા ડાંગર ૩. ૩૫ માં વેચી છે માટે ત્રણેની કિંમત (૨૦+૩૫+૩૫=) ૯૦ માંથી પડતર કિંમત ૩. ૭૨) બાદ કરતાં વધેલી રકમ વઠાવ ખાતે જમા લીધી છે.

૯૦ લોન કે શેરના વેપારમાં રોકેટ્ટી થાપણો તેના ખરીદી ખાતે ઉધરે, અને તેનો વકરો આવે તે લોન શેરના વકરા ખાતે જમા થાય. દરવર્ષે લોનના વેપારમાં વ્યાજ મળે છે, અને શેરના વેપારમાં નફો આવે છે માટે જે ફાયદો જડે તે વ્યાજ ખાતે જમા થાય.

૯૧ ખરીદેલા માલની કિંમત પૂરેપૂરી ભરી શકાય નહિ. તો દેવી રહેલી રકમ માલ આપનાર ધણીને ખાતે જમા રહે અને ખરીદી ખાતે માલની કુલ કિંમત ઉધરે. જેમકે

પરી. મોતીભાઈ શામળભાઈની દુકાનેથી નેનસુખના તાકા ૩૫ દા. ૩. ૪) લેખે વેચાણુ રાખ્યા છે અને ૩. ૪૧) ભર્યા છે, તેનો જમા-ખરચ નીચેની રીતે લીધો છે.

અ માલની ખરીદી પેટે ૩. ૧૯) દેવા રહે છે તે પરી. મોતીભાઈ શામળભાઈને ખાતે જમા લીધા છે.

બ માલની કિંમત ૩. ૬૦) આપી તેથી કાપડ ખરીદી ખાતે ૩. ૬૦) પૂરા ઉધાર્યા છે. (જુઓ મં ૯ મું તથા મેળ.)

માલના વેચાણનું નામું.

૯૨ માલ વેચતાં જે કિંમત ઉપજે તે વકરા ખાતે જમા થાય. (જે જતનો માલ વેચાયો હોય તે જતના વકરા ખાતે.)

જાજરી મણુ ૧૫ દા. ૧૧— લેખે વેચાણ આપી છે તેની કિંમત જાજરી વકરાખાતે જમા કરી છે. (જુઓ મં ૯ મું તથા મેળ.)

ઉધારથી માલનું વેચાણ હોય તો તેની કિંમત વકરાખાતે જમા થયેને લઈ જનારને ખાતે ઉધરે.

જાજરી મણુ ૧૦ દા. ૧૧— થી શાહ હીરાચંદ્ર ઝવેર લઈ ગયાછે, આ વેપારમાં માલ પાસે લહેણું હતું તે અદા થઈ શાહ હીરાચંદ્રને ખાતે આકી રહ્યું; માટે જાજરીના વકરા ખાતે રૂ. ૧૫૦૦ જમા કર્યા છે અને શાહ હીરાચંદ્રને ખાતે ઉધાર્યા છે. (જુઓ મ. ૯ મું તથા મેળ.)

૯૩ માલનો ખરીદનાર પૂરેપૂરી રકમ ભરે નહિ તો તેમને ખાતે લહેણી રકમ ઉધરે, અને વકરા ખાતે માલની કુલ કિંમત જમા થાય.

ધારોકે પરી. લલ્લુભાઈ નંદલાલ ધઉ મણુ ૨ બે દા. ૨૧ ના ભાવે લઈ જાય છે અને ને પેટે રૂ. ૨) ભરે છે; તો આકી રહેલા રૂ. ૩) તેમને ખાતે ઉધરે અને રૂ. ૫) પૂરા વકરા ખાતે જમા થાય.

૯૪ માલનો ખરીદનાર હુવાલો આપે તો હુવાલો મંજૂર રાખનાર આસામીને ખાતે માલની કિંમત ઉધરે અને વકરા ખાતે જમા થાય.

જેમકે—જાજરી મણુ ૫ દા. ૧૧— ના ભાવે ચુનારાને આપી છે, તેની કિંમતના રૂ. ૭૦૦ માગીએ. આ અવેજના બદલામાં તે પોતે રૂ. ૬) ભરે છે. અને આકીની રકમ પટેલ દેસાઈ કુબેરને કપ્પલાવે છે. આ વ્યવહારથી ચુનારાને બદલે પટેલ દેસાઈ કુબેર પાસે લહેણું થાય છે, માટે લહેણી રકમ તેમને ખાતે ઉધારી છે, અને વેચાણ કિંમત વકરા ખાતે જમા લીધી છે. (જુઓ મ. ૯ મું તથા મેળ.)

૯૫ દુકાનમાંથી ધર ખરચને સાડ માલ વાપરીએ તેની કિંમત ધરખરચ ખાતે ઉધરે અને વકરા ખાતે જમા થાય.

જેમકે દુકાનમાંથી બે મણુ ૩ દા. પાના ભાવે ગાદી તકિયા ભરવામાં વાપર્યું છે. આ કૃતિમાં માલનો વકરો કરીએ છીએ, અને ધરખરચને સાડ ખરીદીએ છીએ. માટે વકરા ખાતે રૂ. ૧૦૦ જમા લીધા છે, અને ધરખરચ ખાતે ઉધાર્યા છે. (જુઓ મં ૧૦ મું તથા મેળ.)

૯૬ માલના વેચાણ ઉપર વળતર, વટાવ, કમિશન કે દલાલી અપાઇ હોય તો તે કપાતાં ખરૂં ઉપજે તેજ વકરા ખાતે જમા લેવાય.

જેમકે બાજરી મણુ ૧૫ દા. ૧૧૧ ના ભાવથી વેચાણ થઇ; પણ તેમાં દર મણુ એક આનો દલાલી આપી છે, તેથી દલાલીનો આનો કપાત થતાં રૂ. ૧૧૧ લેખે ખરૂં ઉપજ્યું કહેવાય; માટે વકરા ખાતે રૂ. ૨૫૧ જમા કર્યા છે. (જુઓ મ. ૧૦ મું તથા મેળ.)

૯૭. માલને બદલે માલ રાખીએ, તો આપેલા માલની કિંમત વકરા ખાતે જમા થાય; અને ખરીદેલા માલની કિંમત ઉપયોગ કરેલા ખાતે કલમ ૮૯ પ્રમાણે ઉધરે.

અ પરી. દેવળ કાશીદાસને રૂ મણુ ૧૦ દા. ૫૧૧ ના ભાવે આપ્યું છે, ને ધી ખરીદ કર્યું છે. રૂની કિંમત વકરા ખાતે જમા માંડી, અને ધી અમદાવાદ પટેલ મોતીભાઈને મોકલ્યું છે, માટે તેમના ખાતે ઉધાર્યું છે.

બ બાજરી મણુ ૬ દા. ૧૧૧ ના ભાવે આપીને ગાય એક ખરીદ કરી છે. તેનો ઉપયોગ ધરમાં થશે; માટે બાજરીની કિંમત વકરા ખાતે જમા લીધી છે અને ગાયની કિંમત ખરચ ખાતે ઉધારી છે.

(જુઓ મ. ૯ મું તથા મેળ.)

ક ધારો કે દુકાનમાંથી ૪ મણુ સાકર દા. ૫૧ ના ભાવે વેચાણ આપી તેના મેં બદલામાં ૧૧૧ મણુ ૫ શેર કોપરાં લીધાં. એ માલનું ગ્રાહક તુર્ત મળ્યું, માટે મણુ બે આના નફા ખાઈને વેચ્યાં, તેનો જમા ખરચ નીચે પ્રમાણે લખાશે.

(૧) સાકર વકરા ખાતે રૂ ૨૧) જમા થશે.

(૧૧) કોપરાં ૧૧૧ મણુ ૫ શેર છે. તે બે આના લેખે નફાથી એટલે રૂ ૧૧૧ નફા ખાઈને વેચાણ આપ્યાં છે માટે રૂ ૧૧૧ વટાવ ખાતે જમા થશે.

૯૮ દેવા પેટે આપેલા માલની કિંમત લહેણદારને ખાતે ઉધરે અને વકરા ખાતે જમા થાય.

જેમકે દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલનું દેવું છે. તેઓ બે તોલા સોનું દા. ૨૩૧ થી અને રૂ મણુ ૩૧૧ દા. ૬૧ ના ભાવે લઈ ગયા છે, અને પોતાના લહેણમાં જમા કરે છે. તેથી એ માલની કિંમત વકરા ખાતે જમા લીધી છે અને દેસાઈ નાથજીને ખાતે ઉધારી છે.

(જુઓ મ. ૧૧ મું તથા મેળ.)

આડત બાંધી વેપાર કરવો.

૯૯. માલ મોકલીએ તે વેચી આપે, અને મંગાવીએ તે ચડાવે, તેને આડતિયો કહે છે. અને તે ટાંપા બદલ જે રકમ લે છે, તેને આડત, ફલાલી કે કમિશન કહે છે.

અમદાવાદથી પટેલ મોતીલાલ સામળભાઈએ ૫૦ મણુ રૂ. દા.૪૧૧ ના ભાવે ખરીદીને ચડાવ્યું છે. ભરતિઉં જોતાં માલની ખરીદી પેટે સેંકડે ૭૫૦ ટકા વળતર મળ્યું છે તેના રૂ. ૮)ના ખાદ આપેલા છે અને મારફતના સેંકડે ૭૫૦ ટકા લેખે રૂ. ૧) ના ચડાવી કુલ રકમ રૂ. ૨૨૪૧ નક્કી ગણાવીને ખાતે જમા લેવા લખ્યું છે.

આ માલ ઉપર રેલ્વે નુરના રૂ. ૩) અને ગાડી ભાડાનો રૂ. ૧૦ પોતાની જાતે ખર્ચ કરેલો છે. માટે એ બધી રકમનો જમા ખર્ચ નીચે પ્રમાણે નાખેલો છે.

અ આડતિયા મોતીલાલને ખાતે આડત સહિત માલની કિંમત રૂ. ૨૨૪૧ નજમા લીધી છે. (જુઓ મેળમાં વિગત.)

બ ૫૦ મણુ રૂ.ની કિંમતનાં રૂ. ૨૨૪૧ નેલવે નુરના રૂ. ૩) અને ગાડા ભાડાનો રૂ. ૧૦, રૂ.ની ખરીદી ખાતે ઉધાર્યો છે.

(જુઓ મ. ૧૦ મું તથા મેળ.)

૧૦૦ આડતિયાને ત્યાંથી નાણાં આવે તે તેમને ખાતે જમા થાય, અને મોકલીએ તે તેમને ખાતે લખાય-ઉધરે.

જેમકે. અમદાવાદથી પટેલ મોતીલાલ સામળભાઈએ રૂ. ૧૩૮) મોકલીને ધી મંગાવ્યું છે. તેથી તેમને ખાતે એ રકમ જમા કરી છે. અને ધી ચડેથી માલની કિંમત બેઠી તે ઉધારી છે. (જુઓ મ. ૯, ૧૦ અને મેળ.)

૧૦૧ આડતિયો માલ મંગાવે તે દુકાનથી, કે બજારમાંથી રોકડેથી ખરીદીને અગર ઉધારે લાવીને મોકલી શકીએ; માટે તેના જમા ખર્ચ નીચેની રીતે થાય.

અ દુકાનમાંથી મોકલ્યો હોય તો વકરા ખાતે જમા થઈ આડતિયાને ખાતે ઉધરે. (જેમકે ઉધારે વેચાણ થવા જેવું થાય છે.)

બ બજારમાંથી રોકડેથી ખરીદી કરી હોય તો માલને પેટે આપેલી રકમ તથા ખરાબત પડે તે સહિત આડતિયાને નામે ઉધરે.

ક ઉધારે ખરીદી હોય તો જમને લાંથી માલ લીધો હોય તેમને ખાતે જમા થઇ આડતિયાને ખાતે ઉધરે.

માલ પાછો ફરે તેનો જમા ખરચ.

૧૦૨ વેચાણુ આપેલો માલ નામે લખાતાં પહેલાં પાછો ફરે તો તેનો જમા ખરચ નાખવાની જરૂર નહિ. માલ પાછો લઇ લીધેલાં નાણાં પાછાં આપવાં એટલે દેવું લહેણું રહે નહિ.

૧૦૩ ઉધારે આપેલો માલ પાછો ફર્યો હોય તો નામે માંડવાનું હોય નહિ. જમકે—

સોનું તોલો ૧) એક દા. ૨૩ થી શાહ પૂનમચંદ મુળજીને આપેલું હતું. તે સાંજે પાછું આવ્યું. માટે જમા ખરચમાં લીધું નથી. કેમકે ઉધારે આપેલો માલ પાછો ફર્યો એટલે તે પેટે લહેણું રહેતું નથી.

૧૦૪ વેચેલો માલ વકરા ખાતે જમા થયા પછી પાછો આવે તો તેની કિમત ખરીદી ખાતે ઉધારીને પાછી આપવી.

જો તે ઉધારે આપેલો હોય તો ઉધરેલા ખાતે જમા લઇને ખરીદી ખાતે ઉધારવો.

જમકે ઉપરના દાખલામાં પૂનમચંદ મુળજીને સોનું તોલો ૧ એક રૂ.૨૩) ના ભાવે આપ્યું છે તે આગલે દિવસે આપ્યું હોત તો વકરા ખાતે જમા આવત, અને બીજા દિવસે પાછું ફર્યું હોત તો ખરીદી ખાતે ઉધારીને નાણાંની રકમ રૂ.૨૩) આપી દેત.

જો એજ ઇસમને રૂ. ૨૩) નો માલ ઉધારે આપ્યો હોત તો માલના વકરા ખાતે જમા થઇ, શાહ પૂનમચંદને ખાતે રૂ.૨૩) ઉધરત. અને તે પાછુ ફરત એટલે ઉધારેલી રકમ રૂ.૨૩) તેમને ખાતે જમા લઇ ખરીદી ખાતે ઉધરત.

૧૦૫ ફરેક વેપારમાં કેટલો નફો તોટો છે તે સહેલથી સમજવું હોય તો જતવાર માલના ખાતાં રાખવાં જોઇએ, જમકે બાજરી ખરીદી વકરા ખાતું, હેમ ખરીદી વકરા ખાતું. ઈં

૧૦૬ રોજમેળમાં માલની ખરીદી હોય તે ખરીદી ખાતે ઉધરે છે, અને વકરો કરતાં ઉપજે તે વકરા ખાતે જમા મંડાય છે. આ બંને પ્રકાર એકજ વસ્તુ ઉપર થાય છે. માટે ખાતાવહીની અંદર ખરીદી વકરા ખાતું એકજ મથાળામાં આવે છે, ને તેની અંદર ઉધાર

બાબૂએ ખરીદીનો આંકડો અને જમા બાબૂ ઉપર વકરા ખાતાનો આંકડો દાખલ કરવામાં આવે છે. (જુઓ ખાતાવહીમાં ખરીદી વકરાખાતાં.)

૧૦૭ હરકોઈ વેપારમાં નફો તોટો સમજવો હોય તો નીચે પ્રમાણે તપાસ કરવી.

અ સિલકે માલ હોય તેની પડતર ભાવે કિંમત ગણો, અને વકરા ખાતે જમા લીધેલી રકમની માંહે ઉમેરો.

બ પછી ખરીદી ખાતે ઉધરેલી રકમ બાદ કરો.

ક બાદ કરતાં જટલું વધે તેટલો નફો, અને ઘટતું હોય તેટલો ખોટ છે. એમ સમજવું.

વેપારીના ધંધાના પત્રો.

ભરતિઉં.

સ્વસ્તિ શ્રી સુરત માહાશુભસ્થાને શાહ શ્રી પ. શેઠ મોતીલાલ ગો-
ઠળદાસ જોગ શ્રી અમદાવાદથી લી. પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈના જે
ગોપાળ વાંચજો. જત નીચે પ્રમાણે માલ ખરીદીને ચકાવ્યો છે.

૨૩૧૧ રૂ. મથુ ૫૦ દા. ૪૧૮ લેખે ગાંસડી ૫ પાંચ.

૨૩૧૧

૫. —————

૮)ના વળતરના સેંકડે ટકા ૩૥

૨૨૩)ના

૧)ના આડતના દા. ૦૥ ટકા લેખે.

૨૨૪૧ નક્કી.

એ પ્રમાણે અગારે ખાતે જમા કરીને જવાબ લખજો. માલની રસીદ ખીડી છે, તે પ્રમાણે તુર ભરી માલ મગાવી લેજો. સં, ૧૯૫૮ ના ફાગણ સુદ ૧ ને વાર સોમ.

મોંના પ્રશ્નો.

૧ ખરીદ, વહરાની બાબત ? ૨ ખરીદખાતે થું થું ઉધરે ? ૩ માલ ખરીદતાં થોડી રકમ ભરી અને બાકીને માટે કબૂલાત આપી છે તો શી રીતે લખાય ? ૪ માલનો મોં બદલો થાય તેનું નામું કેમ લખશે ? ૫ લહેણમાં આવેલા માલનું જમાખરચ કેમ થાય ? ૬ અ માલ લઈ જાય છે અને નાણું જ ને કબુલાવે છે. ૭ જ નો દેવદાર અ છે તેના ઉપર તગાદો કરવાથી જ ને કાનની કડી રૂ. ૨૫) માં આપી; જ એ તે દીકરાને પહેરવા ધરમાં રાખી તો એ દરેકને ત્યાં શી રીતે નામું લખાશે ? ૮ દુકાનમાંથી રૂ. ૧) નો ગોળ ખાવાને લઈ ગયા. ૯ રૂ. ૨૫) ની પાઘડી અ વેચી આવ્યો તેમાં તેને રૂ. ૦૧ દલાલી આપી છે. ૧૦ વેચેલો માલ પાછો આવે તો થું કરશે ? ૧૧ આડતિયાને નામે દુકાનમાંથી અને બીજા વેપારીને ત્યાંથી માલ મોકલીએ તો નામું કેમ લખવું ? ૧૨ ગમે તે વખતે માલનો નફો જણવાની રીત શી ?

મનોચત્ન ૯ મું. વેપારીનો ધંધો.

(૧) ગયા રોજના રૂ. ૩૬૭) ૦૦ છે.

(૨) વેપારને સાડ બાજરી મળુ ૫૧ દા. રૂ. ૧) ના ભાવે ખરીદી કરી. માલ વખારે લાવતાં મણે એક પાઈ ખરાબત આવી.

(૩) બાજરી મળુ ૧૫ દા, ૧૦૦ રોકડેથી વેચી.

(૪) જુની પાઘડીનો તોરો વેચાણુ આપ્યો તેના રૂ. ૩) ધાંચી જીવા કાલુ પાસે રહ્યા.

(૫) બાજરી મળુ ૧૦ દા. ૧૦૦ પ્રમાણે શાહ હીરાચંદ અવેરને ઘેર મોકલી.

(૬) બાજરી મળુ ૬ દા. ૧૦૦ પગી જગુજી હમીરજીને આપીને ગાય ખંડી, તે ધરને સાડ રહેવા દીધી.

(૭) બાજરીમળુ ૫ દા. ૧૦૦ ચુનારા રામાને આપી, તેમાં તેણે રૂ. ૬) ભર્યા, અને બાકીની રકમ પટેલ દેસાઈ કુખેરને ખાતે રહી.

(૮) સોનું તોલા ૩૦ દા. ૨૨ ના ભાવે ચોકસી લલ્લુ લક્ષ્મીદાસને ત્યાંથી ઉધારે લાવ્યા. ધર્મદાના કાંટે સોનાનો તોલ કરાવતાં રૂ. ૦) ના ખરચ થયા.

(૯) અમદાવાદના પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈએ ગુમાસ્તા ગોપાળદાસ સાથે રૂ. ૧૦૮) મોકલ્યા છે તેનું ધી ખરીદ કરી ચડાવવાનું છે.

(જુઓ માહા સુદ ૫ તો મેળ.)

મનોયત્ન ૧૦ મું વેપારીના ધધે.

(૧) કોથળીમાં રૂ. ૪૭૫૥=૥૫૫ છ.

(૨) અમદાવાદથી પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈએ ૩ની ગાંસડી
ઓ પાંચ, ૫૦ મણની ચડાવી. દા. જાન લેખે ખરીદ છે, તેમાં સેંકડે
૩૦ ટકા પ્રમાણે વળતર મળ્યું છે. તે કપાત થયું છે અને સેંકડે ૦૦ ટકા
લેખે આડત ચઢાવી છે. (જુઓ ભરતીકં.) રેલ્વેનુરમાં ૩. ૩) તથા ગાડી-
ભાડામાં ૩. ૦૦ આપણે આપ્યો.

(૩) બાજરી મળુ ૧૫ દા. ૧૧૧ લેખે દલાલ દોલતરામ મારફત વેચી. ૩ મળુ ૧૦ દા. ૩૫ ના ભાવે દલાલ કોદર મારફત આપ્યું. બંને દલાલે મળે અકેક આને દલાલી ખાધને માલની કિંમત ભરી છે.

(૪) દેસાઈ નાયજી ભોગીલાલને દેવા પેટે નીચે પ્રમાણે આપ્યું :

રોકડા રૂ. ૧૦), મોનું તોલા બે દા. ૨૩૫, ૩ મણુ ૩૫ દા. પાન્ અને ધરમાં દુઝણી ગાય હતી તે રૂ. ૯) માં આપી.

(૫) દુકાનમાંથી જે મથુ ૩ ગાદી બરાવવામાં વાપર્યું. તેનો ભાવ રૂ. ૫૦ ગણવો. ખારવાં જે દર રૂ. ૧) લેખે જાહે હીરાચંદ્ર ઝવેરને ત્યાંથી લહેણમાં લાવ્યા. ૩ પીંજમથુના ૦૦૦૦ રોકડા આપ્યા.

(૬) પરી. દેવજીભાઈ કાશીદાસને ૩ મણુ ૧૦ દસ દા. પાત્ર લેખે આપીને ધી મણુ ૧૩ દા. ૧૦૧ થી ખંડયું. અને તત્કાળ અમદવાદના પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈ ઉપર ચડાવ્યું.

(૭) બટ બોળાનાથ ઉત્તમરામને રૂ. ૩) ઉછીતા આપ્યા છે તે શ્રી જળસેમાં ઉપર ટપકે કાઢો.

(૮) ગાંધી અમૃતલાલ વખતચંદ સોનું તોલો ૧ એક દા. ૨૭
ના ભાવે રોકડેથી લઇ ગયા હતા. તે સાંજે પાછું આવવાથી લીધેલી રકમ
પરતે આપી (જમા ખરચ ન પડતો હોય તો કારણ સમજાવો.)

(૯) પટેલ દેસાઈ કુબેર તરફથી નીચે પ્રમાણે લહેજું પત્રું.
 શેકડા રૂ. ૧૩), કમોદ કળશી ૧ એક રૂ. ૩૨ ની, બળદ બે રૂ. ૪૦) ના.
 તેમાંથી એક બળદ એકાને સાડી રાખી, બીજો રૂ. ૩૫) માં વેચ્યો, અને
 ડાંગર કળશી રૂ. ૩૫) થી ઝવેરી શામળ જમનાદાસને આપી, તેની કિ-
 મતના રૂપિયા ચોકસી લલુભાઈ લખમીદાસને લાં કચુલાવ્યા.

(જુઓ ફાગણ સુદ ૩ નો મેળ.)

ચિઠીપત્રી કે હુંડી વિષે.

૧૦૮ વેપારી લોકમાં કામકાજને લગતા જે પત્રો છે તેમાં નાણાંની
 લેવડ દેવડ સંબંધે ચાર જાતના પત્રો લખાય છે.

(૧) રૂકો (૨) ચિઠી. (૩) બક્ષામણ. (૪) હુંડી.

રૂકો વિષે.

પોતાના ગામની અંદર ખાતાદાર ઉપર નાણાં લેવા દેવા બાબત-
 માં રૂકો લખાય છે. નોકર ચાકર મારફતે કામ લેનારા તેનો ઉપયોગ
 બહુ કરે છે.

વેપારીઓ ન ચાલે રૂકો લખે છે. કારણ ખાતાદારને જે રકમ જો-
 ઘટી હોય તે પોતાને લાંથી પૂરી પાડે છે, ખુટતી હોય તો બીજાને લાં-
 થી જાતે લાવીને આપે છે, પરંતુ જાતે જામ શકે એવી નવરાશ નહોતી,
 અને ખાતાદારને ખાસ જરૂર હોય તો યોગ્ય વેપારી ઉપર રૂકો લખે છે.

રૂકાનો નમૂનો.

શેઠ. મોતીલાલ ગોઠજીદાસ.

જત અમારા ચાકર બીમાને રૂ. ૧૫) પંદર પૂરા આપજો. અને
 અમારે ખાતે ઉધારજો. સં. ૧૯૫૮ ના વૈશાખ સુદ ૩ ને વાર શનિ.

દેશાઈ નાથજી ભોમીલાલ.

તેનો જમા ખરચ.

દેશાઈએ શેઠ ઉપર રૂકો લખી જેટલાં નાણાં મંગાવ્યાં છે. તેટલાં
 મોતીલાલ શેઠે ચાકરને આપ્યાં. માટે શેઠ દેશાઈને ખાતે ઉધારશે, અને
 દેશાઈ મોતીલાલને ખાતે જમા કરશે. પેટામાં રૂકાની વિગત લખશે.

ચિઠીના નમૂનો.

શ્રી.

સ્વસ્તિશ્રી મુખાર્ષ અંદરે માહાસુભસ્થાને મોદી રામદાસ કાશીદાસ જોગ શ્રી ડાકોરજીથી લી. પરી. મોહનલાલ પિતાંબરદાસના જોગોપાળ વાંચ્યજો. જત અમારીવતી ચિરંજીવ ભોગીલાલને રૂ. ૫૦) પચાસ કલદાર આપજો, અને અમારે ખાતે ઉધારજો સં. ૧૯૫૮ ના માગશર સુદ ૭ ને વાર ખુધ દા, પોતે.

ખાસ અંગનુ માણસ બહાર ગામ જાય ત્યારે આવી જનતની ચિઠી લખવામાં આવે છે.

તેનો જમા ખરચ.

ચિઠી લખનારને ખાતે આપેલીરકમ ઉધરેને પેટામાં તેની વિગત આવે.

રામદાસ મોદી ચિઠી શીકારી નાણાં આપશે, ત્યારે મોહનલાલ પારેખને ખાતે ઉધારશે, અને મોહન પારેખ રામદાસ મોદીના દેવા થયા માની તેમને નામે જમા કરશે.

૨ ભલામણનો નમૂનો.

સ્વસ્તિશ્રી સુરત અંદરે માહાસુભસ્થાને પરી. હરીકીસનદાસ નારણદાસ જોગ શ્રી ભાવનગરથી લી. શાહ કેશવલાલ દુવારકાંદાસના જોગોપાળ વાંચ્યજો. જત અત્રેથી વહોરા નુરભાઈ જમાલભાઈ તમારી તરફ આવેલા છે, તેમને ખપ પડે તો રૂ. ૫૧) અંકે એકાવન સુધી આપજો, ને અમારે ખાતે ઉધારજો. પછી તેની પહોંચ અમારા ઉપર લખાવીને ખીડજો. તેની બંધી આ ભલામણ લખ્યા તારીખથી દિન ૧૫ પંદરની અંદર લેવા આવે તો આપજો. મુદત વિલાખાદ આવે તો અમારો જવાબ મંગાવીને આપજો. કામકાજ લખજો. સં. ૧૯૫૬ ના જોઈ સુદ ૮ ને વાર ભોમ. દા. ગુમારતા મગનલાલ જમનાદાસના જોગોપાળ વાંચ્યજો.

તે (ભલામણ) ની પહોંચ.

શ્રી. ૧૧

સ્વરિત શ્રી ભાવનગર માહાસુબરથાને શેઠ કેશવલાલ દુવારકાંદાસ જોગ શ્રી સુરતથી બી. વહોરા નુરભાઇ જમાલભાઇની સલામ વાંચજો. જત તમેએ ભલામણ ૧ એક રૂ. ૫૧) એકાવન પૂરાની અત્રેના પરી. હરકીસનદાસ નારણદાસ ઉપર અમારા જોગ સં. ૧૯૫૬ ના જેઠ સુદ ૮ ની મીતિએ લખી આપી હતી, તે ભલામણ પ્રમાણે અત્રેના પરી. હરકીસનદાસને લાંથી રૂ. ૫૧) એકાવન રોકડા લીધા છે, અને તેની આ પહોંચ લખી આપી છે, તો અમારે ખાતે ઉધારીને તે ધણીને મજરે આ પજો. સં. ૧૮૫૬ ના જેઠ સુદ ૧૧ ને વાર ગુરૂ. દા. વહોરા નુરભાઇ જમાલભાઇ સહી. દા. પોતે.

૧૦૯ બહુ નીકટનો સંબંધ ધરાવતો હોય એવા ખાતાદારને ભલામણ આપી શકાય છે. તેનો અમલ બાંધેલી સુદત સુધી ચાલે છે. તે જે તારીખે શીકરાય તે તારીખે ખાતે ચડે છે. ઉપયોગમાં ન આવી હોય તો લખનારને પાછી અપાય છે.

ભલામણથી નાણાં લીધાં હોય તો તેની પાવતી આપવી પડે છે. એ પાવતી ભલામણ લખનારના નામ ઉપર કાગળરૂપે લખાય છે. (જુઓ નમૂનો) અને ભલામણ શીકારનારને સ્વાધીન કરવી પડે છે. પછી શીકારનાર તેનો દાખલો રાખીને ભલામણ લખનાર ઉપર ખીડે છે. એટલે તે પોતાના મેળમાં ભલામણનો જમાખરચ નાખે છે.

—(૦)—

હુંડી વિષે.

૧૧૦ વેપારી લોકને કામકાજને લગતા જે પત્રો છે તેમાં વધારે અગત્યનો અને જોખમકારી પત્ર હુંડી છે. તેના બે પ્રકાર છે.

(૧) શાહજોગી.

(૨) નામજોગી.

૧૧૧ જે હુંડીની અંદર 'હુંડીના રૂપિયા શાહજોગ' અથવા શાહ વેપારી જોગ આપજો. એવું લખેલું હોય તેને શાહજોગી હુંડી કહે છે. એ હુંડીનાં નાણાં ગમે તે સખસ ખોળાધરી આપીને લઈ શકે છે.

ખોળાધર—જમીન અથવા હુંડીનાં નાણાં લેનારની તરફથી ખાત્રી આપનાર રાખ્સ. બહુધા શીકારનારના ગામનોજ ખોળાધર હોવો જોઈએ.

૧૧૨ નામ જોગી હુંડીઓ હાલમાં લખાતી બંધ પડી છે. કેમકે તેની અંદર નાણાં લેનાર આસામીનું ચોકસ નામ આપવું પડતું; અને તેનો ચહેરો ઝોળખાય એવી કેટલીક નિશાનીઓ શીકારનાર તરફ અલા-હૈદા પત્રથી મોકલી આપવાની જરૂર રહેતી. તેમ છતાં નાણાં લેનાર વિષે જોઈએ તેવી ખાત્રી નહિ થતી; માટે નામજોગી હુંડી બંધ થઈ છે. હાલના મનીઝારડરો છે તે નામજોગી હુંડી રૂપેજ છે.

૧૧૩ હુંડીની અંદર ત્રણ જણનો સંબંધ થાય છે તેથી તેમને જુદા જુદા નામથી ઝોળખવા પડે છે.

અ જમના ઉપર હુંડી લખી હોય તે હુંડીનો શીકારનાર કહેવાય.

બ નાણાં બરીને હુંડી કરાવે તે હુંડીનો લેનાર એટલે રાખ્યા-વાળા કહેવાય.

ક નાણાં રાખીને હુંડી લખી આપે તે તેનો લખનાર કહેવાય.

૧૧૪ હુંડી નીચેના ક્રમે લખાય છે.

(૧) શીકારનારનું નામ—જમને હુંડી લખવાની તેમનું નામ અને ગામ.

(૨) હુંડી લખનારનું નામ અને ગામ.

(૩) હુંડી કરાવનારનું—એટલે રાખ્યાવાળાનું નામ, તથા રકમ, તેના અંકે.

(૪) હુંડીની મુદત—વગેરે હકીકત.

(૫) સૂચના—ખાત્રી કરવા બાબતની.

(૬) શીકારવા બદલ નિશાની—હુંડીનાં નાણાં ઉધારવાની નિશાની.

(૭) મીતિ—લખ્યા તારીખ દરકત લખનારનું નામ.

પેટી—રૂપિયાનો આંક માંડવાનું ચોકડું. મથાણુ—ખુદ શેઠના હાથ

દરકતવડે હુંડીને માથે શ્રીની ઉપર શેરો મારવો તે.

હુંડીનો નમુનો.

લી. પટેલ મોતીલાલ સામળભાઈ જત આ હુંડી પટેલ
વેચાણનો શેરો. ઝવેરભાઈ મથુરભાઈ જોગ વેચી છે.

હુંડી લખનારના હાથ
દસ્કતનો શેરો.

લી. ઝવેરી સામળભાઈ જમનાદાસ જત આ
હુંડી શીકારી નાણાં આપજો. દા. પોતે.
શ્રી ૧૧.

સ્વસ્તિશ્રી મુખાર્ધ અંદરે માહાશુભસ્થાને શાહ શ્રી પ.પરી. શા-
શીકારનારનું નામ. મળભાઈ નચુભાઈ જોગ.
હુંડી લખનાર. શ્રી વડોદરેથી લી. ઝવેરી સામળભાઈ જમનાદાસના
જે ગોપાલ વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા
રાખ્યાવાળાનું નામ. પટેલ મોતીલાલ સામળભાઈ પાસેથી રૂ ૧૫૧) અંકે
રકમ એકસા એકાવન પૂરા લીધા છે. તેની મુદત હુંડી ૫-
મુદત, હોઆ પછી તુર્તની નામે શાહ વેપારી જોગ, રૂપીઆ
ખાત્રીની સૂચના. હુંડીની રીતના ગર્ય ઠામ ઠેકાણું ચોકસ કરીને આપજો.
નિશાની. નિશાની એ જે અમારીવતીને ખાતે ઉધારજો.
મિતિ. સંવત્ ૧૯૪૮ ના ભાદરવા સુદ ૪ ને વાર બુધે. દા.
ગુમાસ્તા મનસુખ અમૃતલાલના જેગોપાળ વાંચજો.

આ નમુનામાં હુંડી લખવાની, વેચાણ આપવાની અને ભરપાઈ કરવાની
રીત બતાવી છે. બંગાળ તરફ વેચનાર દક્ષ સહી કરી આપે છે. ગુજરાતમાં શેરો
કર્યા વગર વેચી શકાય છે.

૧૫૧

નીમે રૂપીઆ સાડી પંચોતરથી નીમે રૂપીઆ
પોણી અડત્રીસથી ચોગણા એકસો એકાવન પૂરા
કરી આપજો.

બરપાઈ.

લો. ફલાણા ફલાણા જત રૂ ૧૫૧) એકસો એકાવન
બરી પૂરી પામ્યોછું દા. પોતે

સરનામું.

પરી. શામળદાસ નથ્યુભાઈ.

૩. કામળાદેવીના નાકા ઉપર—મુંબાઈ,

હુંડીની સામાન્ય મુદતો.

તુર્ત મુદતની—હુંડી દેખાડતાંજ નાણાં મળે.

દિન ૨ વળતાની—હુંડી દેખાડ્યા પછી બીજે દિવસે નાણાં મળે.

મુદતવાર ભોમની—હુંડી દેખાડ્યા પછી ચોથે દિવસે નાણાં મળે.

મુદત દિન ચચ્યારની—હુંડી દેખાડ્યા પછી ૯ મે દિવસે

નાણાં મળે.

બાંધી મુદતની—હુંડી દેખાડ્યા પછી અમુક દિવસ વિત્યાબાદ નાણાં મળે.

શાહુકારના અગત્યના દસ્તુર.

૧૧૫ હુંડી ગેરવસ્તે પડે તો પેઠં આપે. તે ગેરવસ્તે જાય તો પરપેઠં અને તેના ઉપર કાગળ મળે. કાગળ ગેરવસ્તે જાય તો નાણાં પરત મળે. (જુઓ પેઠં, પરપેઠં અને કાગળના નમુના પૃષ્ઠ.)

૧૧૬ હુંડી લખી આપ્યા પછી, લખનાર ઈસમ, જેમના ઉપર હુંડી લખી મોકલી હોય તેમના ઉપર ખારોખાર ખાનગી કાગળ લખે છે. એવો કાગળ શીકારનારને હાથ ના આવ્યો હોય ત્યાં સુધી તે પોતે હુંડો શીકારી નાણાં આપે નહિ. તેથી જે તારીખે હુંડી લખી અપાય તજ તારીખે શીકારનારને લખનાર તરફથી ખબર મળે છે.

૧૧૭ હુંડીને શીકારનાર હુંડી કમુલ્લ રાખે નહિ અને પાછી ફેરવે તો ફેરવી શકે છે. તેને કોરે પૂઠેની હુંડી કહે છે. કોરેપૂઠેની હુંડી થાય ત્યારે રાખ્યાવાળાને લખનાર તરફથી ખેપ નકરામણુ અથવા નકરામણુ શીકરામણુ મળે છે. ખેપ નકરામણુ એટલે ટાંપુ ખાધું ને ખોટી થવું પડ્યું તે બદલની નુકસાની. એ રકમ ગામ ગામના રિવાજ મુજબ લેવાની હોય છે. અમદાવાદ વગેરે કેટલાંક શેહરોમાં આવો પ્રસંગ બને ત્યારે નીચે પ્રમાણે અપાય છે. (૧) બજાર બાજ પ્રમાણે નવી હુંડી. (૨) ટકા લેખે ખેપ નકરામણુ, તથા ગામ રિવાજ પ્રમાણે વ્યાજ.

૧૧૮ હુંડી શીકારવી હોય ત્યારે શીકારનાર પારેખ તે જોયાની ખીતિ નાખી આપે છે, તેને દેખાડ્યાલી કહે છે. દેખાડ્યાલીને પોતે હુંડીની નોંધ રાખે, પછી મુદત પાકે એટલે હુંડીનાં નાણાં આપીને જમા ઉધાર પાડે; તથા હુંડીની પીઠે નાણાં લેનારના હાથે બરપાઈ કરાવી (એટલે પહોંચ લખાવી) લે. (જુઓ નમુનામાં બરપાઈ.)

૧૧૯ ભરપાઇ કરાવેલી હુંડીને ખોખું કહે છે. ખોખું—પાકેલી હુંડી. તેના મુળ લખનાર ઉપર પાછી ખીડવાનો રિવાજ છે. તે પ્રમાણે શીકારનાર ખીડી દે છે. મતલબ કે હુંડી પાકે એટલે લખનારને ઘેર પાછી આવે. વચમાં કોઈ જગાએ રહે નહિ. ખોખું આવે એટલે હુંડીનો લખનાર પોતાને ત્યાં શીકારનારને ખાતે હુંડી પાક્યાની મીતિ ટાંકે છે. (જુઓ મેળમાં લખ્યું છે કે પાકી મીતિ અમુક.)

૧૨૦ નામજોગી હુંડી હોય તો વેચાણ થઇ શકે નહિ. તેનો ખપ ન હોય તો તેના લખનારનેજ પાછી આપવી પડે. મનીઓરડરમાં પણ તેમજ થાય છે.

૧૨૧ શાદજોગી હુંડીમાં મુદત પહેલાં નાણાં જોઇતાં હોય તો મુદત કાપીને નાણાં લઇ શકાય. જો હુંડીનો ખપ ન હોય તો બજારમાં ગમે તેને વેચાણ આપી શકાય. અગર લખનારની ઇચ્છા હોય તો તેને પણ પાછી કે વેચાણ આપી શકાય. પણ રૂપીઆ તો બાવ પ્રમાણેજ પાછા મળે.

૧૨૨ બાંધેલી મુદત ઉપરાંત કેટલાક દિવસ વિત્યાબાદ હુંડી શીકારવામાં આવે છે. તેને ભખખાઈના દિવસ કહે છે. જેમકે મુદત દિન ચચ્યારની હુંડી નાં નાણાં કોઇ દેકાણે ૯ મે દિવસે, તો કોઇ દેકાણે ૧૩ મે દિવસે મળે છે. મુદતની ૬૬ ૯ દિવસ છતાં ચાર દિવસ વધારે ખેચે છે. તેને ભખખાઈ કહે છે. જે હુંડીમાં ભખખાઈ લેવાની ઇચ્છા હોય તે હુંડીમાં તેના લખનાર તરફથી ' મુદત દિન ચચ્યાર પછીની ' ' મુદત દિન ૨૧ પછીની ' આ પ્રમાણે મુદતની સાથે 'પછીની' એવો સખ્ત જોડે છે. તે સંજ્ઞા ઉપરથી શીકારનાર તેનો અમલ કરે છે.

૧૨૩ હુંડી લખાવી લીધા પછી લખનાર દેવાળુ કાઢે તો એ હુંડી શીકરાય નહિ એટલે હુંડી કરાવનારનાં નાણાં કુખે. જો શીકરાયા પછી એવો જોગ બને તો શીકારનારનાં નાણાં દબાય. હુંડી ઉધારે આપી હોય અને લેનાર કાચો પડે તો હુંડીનો લખનાર જોખમમાં પડે. હુંડી શીકારતાં પહેલાં શીકારનારની દુકાન બાગે તો એમાં હુંડીના લખનારને કે રાખ્યાવાળાને તુકસાન લાગે નહિ. એવા પ્રસંગે લીધેલી હુંડી હોય તે લખનારને પાછો આપી શકાય, અને જરૂર હોય તો ખીજી નવી હુંડી લઇ શકાય.

અમારીવતીને તમારીવતીના ખુલાસો..

૧૨૪ અમારી વતીને ખાતે હુંડી લખેલી હોય તો લખનાર પોતાના જોખમે હુંડી ખીડે, અને મુદતની કસરતું વ્યાજ તેને પોતાને મળે. શી-કારનાર નખજો પડે હુંડીનાં નાણાં પોતે ભરી આપે. માલના વેચાણમાં નફો તોટો તથા માલ પડી રહેતાથી જ વ્યાજખાધ લાગે તે પોતે ભોગવે, તેમજ હુંડી પાછી ફરી હોય તો ખેપ નકરામણુ ભરી આપે.

૧૨૫ તમારી વતીને ખાતે એટલે જમના પર હુંડી લખી હોય તેમના જોખમ ઉપર તે રહે છે, તે મુદતનું વ્યાજ, તથા વેચાણનો નફો તે પોતે લે છે. લખનાર નખજો પડે તો હુંડીનાં નાણાં પોતે ભરી આપે, પરંતુ અમારી વતીને ખાતે હોય તો રાખ્યાવાળાનાં નાણાં હુમે

હુંકામાં તમારી વતીના ધંધામાં આપડે આડતના ધણી; તેમજ અમારી વતીના વેપારમાં આડિતયો ચોખ્ખી દલાલી ખાઇને આપણું કામ કરે; એટલે ખાધ હોય કે નફો હોય તોપણ દરેક કામકાજમાં ઠરાવ પ્રમાણે તેમને આપણી તરફથી આડત આપવી પડેજ.

હુંડિયામણુ ખાતું.

૧૨૬ હુંડીના વેપારમાં જુદી જુદી રીતે નફો હોય છે. હુંડી લખનારમાં લખામણુ મળે છે, હુંડી લખાવવામાં વટાવ આપવો પડે છે, તૈયાર હુંડીઓ વેચાણ રાખતાં ભાવમાં ફાયદો થાય છે; હુંડી શીકારવામાં શીકારામણુ કે મુદત બદલ વ્યાજની કસર લેવામાં આવે છે, અને હુંડીઓનો વેપાર ચલાવ્યા બદલ આડત મળે છે, તેને હુંડિયામણુ કહે છે. અને તેનો જમાખરચ લખવાના ખાતાને હુંડિયામણુ ખાતું કહે છે.

૧૨૭ હુંડીની લખામણુનો ભાવ સેંકડા ઉપર ઠરે છે. તેના બે પ્રકાર છે. ૯૯૯૯૯ લખને ૧૦૦) હુંડી આપવી પડે તેને અંદરનો ભાવ કહે છે. અને ૧૦૦)= લખને ૧૦૦ ની હુંડી આપવી પડે તેને ઉપરનો ભાવ કહે છે. અંદરનો ભાવ હોય ત્યારે હુંડી રાખનારને નફો અને તે આપનારને તોટો. પણ ઉપરના ભાવમાં નેથી ઉઘટું હોય છે. (જુઓ હુંડીઓના ઠાપણા.)

લખેલી હુંડીઓના જમા ખરચ.

૧૨૮ જે વેપારી ઉપર હુંડી લખી હોય તેમને ખાતે તે જમા થાય, અને જો તે અમારીવનીને ખાતેની નિશાનીવાળી હોય તો લખામણનો નફો તોટો હુંડિયામણ ખાતે લખાય.

દાખલો ૧ કો. ચૈત્ર સુદ ૫ ના દિવસે ઝવેરી મગનલાલ માણેકલાલ હુંડી લખાવવા આવ્યા. તેમને બસો પૂરાની હુંડી જોઈએ. હુંડીનો ભાવ ૧૧૮૬૦ ઉપરનો છે તેથી તેમણે રૂ. ૨૦૧) રોકડા બધાં. તે લઈને મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ ઉપર શાહજોગ તુર્ત મુદતની રૂ. ૨૦૦) બસોની હુંડી અમારી વતીને ખાતે લખી આપીને જમા ખરચ લીધો તેની વિગત—

અ ઝવેરી મગનલાલને ખાતે જમા ઉધાર નાખવાની જરૂર નથી. કારણ નાણાંના મોંઘડામાં હુંડીનો દરતાવેજ આપ્યો છે, એટલે લહેણ દેણનો સંબંધ રહ્યા નહિ.

બ મુંબાઈના શામળભાઈ ઉપર આ હુંડી લખી છે. માટે તેમને ખાતે તે જમા લીધી છે. કારણ તેમને ત્યાં ઝવેરી હાજર થશે ત્યારે તેઓ હુંડી લેશે અને નાણાં આપશે. તેને લીધે શામળભાઈનું આપણને દેવું પડશે. મતલબ કે ખાતાદાર ઉપર ચિડી લખીને નાણાં અપાવવા જેવો આ પ્રકાર છે.

ક હુંડી સુદ ૫ મે લખી પણ સુદ ૮ મે પાકે છે એવો જવાબ આવ્યો, માટે તેમને ખાતે તે તારીખથી દેવા ગણાવા પાડગથી 'સુદ ૮' લખ્યું છે. કારણ આ વેપાર અમારી વતીનો છે. શીકારનારને ફક્ત આડત લેવાની છે. હુંડી પાકવામાં વિલંબ લાગે તે દિવસના વ્યાજની કસર પોતાને મળવી જોઈએ. આ હુંડી ત્રણ દિવસ પછી પાકે છે, માટે બસોની રકમ તેટલી મુદત પોતાના વેપારમાં કામ લાગે છે, અને એથી દિવસે એટલે સુદ ૮ મે શામળભાઈને ખાતે ચડવાથી દેવી થાય છે.

દ આ હુંડીની લખામણ સેંકડે ૧૧૮૬૦ લેખે ઉપરથી લીધી છે. અમારી વતીનો વેપાર હોવાથી તે પોતાનો નફો છે, માટે હુંડિયામણ ખાતે રૂ. ૧૧) જમા લીધો છે. (જુઓ મ. ૧૧ મું ચૈત્ર સુદ ૫ નો મેજ.)

૧૨૯ હુંડી ઉધારે લખી હોય તો જેમને તે લખી આપી તેમને ખાતે વટાવ સહિત હુંડી ઉધરે, અને જેમના ઉપર લખી હોય, તેમને નામે હુંડીની, અને હુંડિયામણ ખાતે વટાવની રકમને જમા કરવી પડે.

દાખલો ૧ લો—અમદાવાદથી પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈએ લખ્યું કે રૂ. ૩૦૦) ની હુંડી બનરમાંથી ખરીદીને, કે તમારા પોતાના મથાળાની અમને ખીડો. તે ઉપરથી અસાડ સુદ ૨ ને દિવસે રૂ. ૩૦૦) મણસેની મુંઝાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ ઉપરની, શાહજેમ મુદતવાર ભોમની હુંડી અમારી વતીને ખાતે લખી મોકલી.

અ અમદાવાદ બેઠાં પટેલ મોતીભાઈએ હુંડી માગીછે. તે તેમના લખવા પ્રમાણે ખીડી. આ વેપાર ઉધારે થયો ગણાય, માટે વટાવ સાથે હુંડીની રકમ મોતીભાઈ પાસે લહેણી રહી ગણીને તેમને ખાતે ઉધારીછે.

બ રૂ. ૩૩૦૦)નીહુંડી મુંઝાઈના પરી. શામળભાઈ ઉપર લખીછે માટે તેમને ખાતે જમા લીધી છે. કારણ મોતીભાઈને તેમને સાંથી નાણાં મળશે.

ક હુંડી પાકી તેની તારીખ પાછળથી ટાંકી છે. કારણ અમારીવતીના ખાતાનો વેપાર હોવાથી હુંડી શીકારી નાણાં આપ્યાં હોય તે તારીખથી દેવાં ગણવાં જોઈએ.

ઢ હુંડીની લખામણમાં સેંકડે છ આના લેખે રૂ. ૧)= મળ્યા છે તે હુંડિયામણ ખાતે જમા કર્યા છે.

ક હુંડી ખીજને સાંથી લખાવીને કે ખરીદ કરીને ખીડી હોત તો લખામણને બદલે આડતની રકમ ઠરાવ પ્રમાણે ચડાવવી પડત. પણ આપણી પોતાની દુકાનમાંથી એટલે પોતાના મથાળાની લખી મોકલી છે તેથી લખામણી લીધી છે અને આડત ચડાવી નથી. (જુઓ. મ. ૧૪ તથા અસાડનો મેળ.)

દાખલો ૨ જો—ભાદરવા સુદ ૧૫ મે શાહ હીરાચંદ ઝવેરે મામણી કરી કે રૂ. ૧૦૦) સોમાંથી હુંડી કરી આપો. તે ઉપરથી ટકા લેખે હુંડિયામણ કાપી રૂ. ૯૯) ની મુંઝાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ ઉપર શાહજેમ મુદત દિન ૧ વગતાની અમારી વતીને ખાતે લખીને આપી. નાણાં ખાતે બાકી રહ્યાં તેનો જમાખરચ લીધો છે કે—

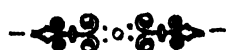
અ હાલ હીરાચંદ ઝવેર સાથે આ વેપાર ઉધારે થયો. તેમને હુંડી આપી તે રૂ. ૯૯) ની છે, અને રૂ. ૧) એક વઢાવનો ઉમેરતાં રૂ. ૧૦૦) તેમની પાસે આપણે માગીએ; માટે તેમને ખાતે તે ઉધાર્યા છે ને પેટામાં વિગત આપી છે.

બ હુંડી રૂ. ૯૯) ની મુજાબના પરી. શામળભાઈ ઉપર લખી છે માટે તેમને ખાતે તે જમા કરી છે, અને તે પાક્યાની તિથિ પાછળથી નોંધી છે.

ક હુંડી કરામણનો રૂ. ૧) લીધો છે. તે હુંડિયામણ ખાતે જમા લીધો છે. (જુઓ મ. ૧૫ મું બાદરવા સુદ ૧૫ નો મેળ.)

૧૩૦ અંદરના ભાવમાં હુંડી આપી હોય તો—ખોટ જય. જેમકે ઉપરના દાખલામાં એક ટકો અંદરના ભાવે ગણીએ તો રૂ. ૯૯) લખને રૂ. ૧૦૦) હુંડી લખી આપવી પડે. એટલે શામળભાઈને ખાતે રૂ. ૧૦૦) જમા થાય, હીરાચંદને ખાતે રૂ. ૯૯) માગીએ તે ઉધરે. અને રૂ. ૧) ખોટ જય તે હુંડિયામણ ખાતે ઉધરે.

૧૩૧ તમારી વતીને ખાતે હુંડી લખવામાં આડતિયાની ખાસ પરવાનગી જોઈએ. રજા ન હોય તો લખાય નહિ. એ વેપારમાં શીકારનારને ખાતે હુંડીનું જોખમ હોય છે. જો તે નખજો પડે તો હુંડી ઠરાવનારને જોખમ લાગે, માટે હુંડીનો લખનાર વગર રજાએ એવું પગલું ભરતો નથી.

હુંડી લખાવી હોય કે ખરીદ કરી હોય
તેનો જમા ખરચ.

૧૩૨ હુંડી લખવાથી પરગામમાં આડતિયાનું દેવું થાય, તે ભરી આપવાને જાતે જવાય નહિ, જો જઈએ તો ભાડું તોડું ઘણું પડે અને નફો હોય તે જતો રહે; માટે એ કરજ હુંડીઓ મારફત વાળવાને તજવીજ થાય છે, અને તેને સારૂ બજારમાંથી તૈયાર હુંડીઓ ખરીદે છે અગર લખાવી લખને ખીડે છે.

૧૩૩ અમારી વતીને ખાતે આડતિયાને જે હુંડી ખીડી એ, તે તેમને ખાતે ઉધરે, અને નફા તોટા હોય તે હુંડિયા-મણુ ખાતે ચડે.

(અંદરના ભાવમાં.)

દાખલો ૧ લો વૈશાખ સુદ ૩ જે હુંડી ૧ રૂ. ૩૨૫) ની દા. ૯૯ ના ભાવે પરી દેવજી કાશીદાસની દુકાનેથી ઉધારે લખાવી, તેમણે સુરતના પ રી. હરકી-સનદાસ નારણદાસના ઉપર શાહજોગ મુદત દિન ચમ્યારની લખી આપી, તે મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ ઉપર ખીડી પાકી સુદ ૧૧. તે-નો જમાખરચ.

અ પરી. દેવજી કાશીદાસને લાંથી અંદરના ભાવે એટલે ૯૯ ને બ દલે સોની હુંડી. એ પ્રમાણે રૂ. ૩૨૫) ની હુંડી ઉધારે લાવ્યા માટે રૂ. ૩૨૧૧૧૧ તેમના દેવા ચયા, તે તેમને ખાતે જમા લીધા છે ને પેટામાં વિગત બતાવી છે.

બ હુંડી રૂ. ૩૨૫) ની લખાવી, તે મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈને ખીડી માટે તેમને ખાતે ઉધારી છે, અને હુંડી શીકરાઈ નાણાં મળ્યાની મીતિ સુદ ૧૧ ટાંકી છે.

ક આ હુંડીમાં લખામણી આપવી પડી નથી પણ ઉલટી આપણને મળી છે. કારણ અંદરનો ભાવ સેંકડે ટકા લેખે છે. એટલે રૂ. ૩૨૫) ની હુંડી ઉપર રૂ. ૩૦ નફાના પાછા મળ્યા છે, માટે તે રકમ હુંડિયામણુ ખાતે જમા કરી છે. (જુઓ મ. ૧૨ મું તથા મેળ.)

સરભર લેખે.

દાખલો ૨ જો. અસાડ વદ ૧૨ સે ચોકસી લલ્લુ લક્ષ્મીદાસને લાં-થી રૂ. ૨૪૪૧ ની હુંડી દા. સરભરથી લખાવી. તેમણે સુરત ખાતે દેસાઈ ઇચ્છારામ રામશંકર ઉપર શાહજોગ તુર્ત મુદતની હુંડી આપી, તે આ-પણે લીધી, અને મુંબાઈ ખાતે પરી. શામળભાઈ નથુભાઈને અમારી વ-તીને ખાતે ખીડી તેના જમા ખરચની વિગત—

અ હુંડી રોકડેથી લખાવી છે માટે ચોકસી લલ્લુભાઈને ખાતે જ-મા ઉધાર કરવાની જરૂર નથી.

બ મુંબાઇના આડતિયા શામળભાઇને હુંડી ખીડી છે માટે તેમને ખાતે ઉધારી છે અને નાણાં મળ્યાં તે તારીખ ટાંકી છે. કેમકે અમારી વતીના વેપારમાં નાણાં મળે તે તારીખે ખાતે ચડે.

ક સરભરથી હુંડી લખાવી છે એટલે હુંડિયામણ ખાતે જમા ઉધાર નાખવાનું હોય નહિ.

(ઉપરનો લાવ.)

દાખલો ૩ જો—ભાદરવા વદ ૧૨ સે ઝવેરી માણેકલાલ હરગોવનદાસ ની દુકાને ૩ ૨૭૬= ભરીને હુંડી મગાવી. તેમણે સેંકડે ના ટકા લેખે હુંડિયામણ કાપી ૩. ૨૭૫) પૂરાની હુંડી મોકલી. એ હુંડી જરૂરના નાણાવટી હીરાલાલ ડાહ્યાભાઇ ઉપરની લખેલી છે, શાહજોગ છે, મુદત દિન ૧ વળતાની છે. તે અમે મુંબાઈ ખાતે પરી. શામળભાઇને મોકલીને નીચે પ્રમાણે જમાખરચ લીધો.

અ ઝવેરી સાથે રાકડેથી વેપાર થયો છે માટે તેમને ખાતે લખવાનું હોય નહિ.

બ મુંબાઇના પરી. શામળભાઇને હુંડી ખીડી છે તેથી તેમને ખાતે ૩ ૨૭૫) ઉધાર્યા છે, અને પાછળથી નાણાં મળ્યાંને જવાબ આવે ખરી તારીખ નોંધી છે.

ક અમારી વતીના વેપારમાં આ હુંડીનો ઉપયોગ હોવાથી એટલી લખામણના ૩ ૧= હુંડિયામણ ખાતે ઉધાર્યા છે.

(જુઓ મ. ૧૫ મું તથા મેળ.)

૧૩૪ લખાવેલી કે ખરીદ કરેલી હુંડીઓ તત્કાળ વેચવામાં આવે તો નફો તોટો હોય તે હુંડિયામણ ખાતે ચડે.

દાખલો.—૩ ૭૦૦) ની હુંડી સુરતના પરી. મંગળદાસ તાપીદાસ ઉપરની, વડોદરાના ઝવેરી શામળભાઇ જમનાદાસની લખેલી, શાહજોગ તુરત મુદતની વકીલ અમયાભાઈ ગીરધરલાલે લખાવેલી. તે રાખ્યાવાળા વકીલ પાસેથી દા. ૯૬૧= વેચાણ લોધી, અને પરી. દેવજીભાઇ કાશીદાસને દા. ૧૦૦)—તત્કાળ આપી. તેનો જમાખરચ લખ્યો છે કે—

અ વકીલ અમયાભાઇ પાસેથી હુંડી ખરીદી છે અને નાણાં આપ્યાં છે એટલે તેમને ખાતે લખવાનું હોય નહિ.

જ પરી. દેવજી કાશીદાસને હુંડી વેચાણ આપી છે, અને હિસાબ ચૂકતે રકમ લઈ લીધી છે એટલે તેમને ખાતે પણ જમાખરચ લખવાનું રહેતું નથી.

ક આ વેપારમાં નફો છે. ખરીદીનો ભાવ ૯૯૫૫— છે અને વકરાનો ભાવ રૂ ૧૦૦)— છે એટલે સેંકડે રૂ ૦૧ નફો પડે છે તેથી રૂ ૧૫૫૫ નફાના મધ્યા તે હુંડિયામણ ખાતે જમા લીધા છે.

(જુઓ મ. ૧૨ મું વૈશાખ સુદ ૩ નો મેળ.)

૧૩૫ જ્યારે લખાવેલી કે ખરીદ કરેલી હુંડીઓ ઉધારે અપાય ત્યારે લેનારને ખાતે વટાવ સાથે હુંડીની રકમ ઉધરે. જો આપણે ઉધારે રાખી હોય તો તે આપનારને ખાતે જમા થઈ, લઈ જનારને ખાતે ઉધરે.

દાખલો—ભાદરવા વદ ૧૨ સે રૂ ૧૫૧) ની હુંડી દા. ગાંઠ લેખે પરી. ઝવેરચંદ લખમીચંદને લાંથી રોકડેથી લખી મળાવી. તેમણે અમદાવાદના હરિવલ્લભ મૂળચંદ ઉપરની, શાહજોગ મુદતવાર ભોમની લખી મોકલી. આપણે લાં આવ્યા પછી પરી. દેવજી કાશીદાસની માગણી થઈ. તેમને બે આના નફો ચડાવી હુંડી આપી, આ વેપાર ઉધારે થયો. તેનું જમા ખરચ નીચે પ્રમાણે.—

અ હુંડી રોકડેથી લખાવી છે માટે ઝવેરચંદ પારેખને ખાતે જમા લેવાનું કારણ નથી.

જ પરી. દેવજી કાશીદાસ સાથે ઉધારે વેપાર થાય છે. માટે તેમની પાસે હુંડીની રકમ રૂ ૧૫૧), લખામણના રૂ ૦૫૫ અને નફાના રૂ ૦) = મળી એકંદરે રૂ ૧૫૨) = લહેણા રહે છે; તેથી તેમને ખાતે તે ઉધાર્યા છે અને પેટામાં વિગત લખી છે.

ક હુંડીની લખામણ દા. ગાંઠ પ્રમાણે આપી અને ગાંઠ લેખે લીધી તેમ કરતાં રૂ ૦) = નફો જડે છે તે હુંડિયામણ ખાતે જમા કર્યો છે.

(જુઓ મ. ૧૫ મું ભાદરવા વદ ૧૨ નો મેળ.)

૧૩૬ લખાવેલી કે ખરીદ કરેલી હુંડીઓ દુકાન ખાતે પડી રહે તો તેમાં રોકેલી રકમ હુંડી ખરીદી ખાતે ઉધરે, અને વેચાણ થયેથી વકરાખાતે જમા થાય.

દાખલો ૧ લો—ચૈત્ર સુદ ૫ મે હુંડી ૧ ૩ ૧૨૫) ની અમદાવાદના પરી. મગનભાઈ કરમચંદ ઉપરની, વડોદરેથી લખી ઝવેરી જમનાદાસ મથુરાદાસની, રાખ્યા શાહ માણેકલાલ હરગોવનદાસ, શાહજોગ, મુદતવાર ભોમની લખી માહા વદ ૧૪. તે રાખ્યાવાળા શાહ માણેકલાલ પાસેથી દા. ૯૯૧૧૧ ના ભાવે ખરીદ કરી, પછુ દુકાન ખાતે રહી માટે તેનો જમાખરચ નીચે પ્રમાણે છે.

અ હુંડીની ખરીદી રોકડેથી છે. ભાવ પ્રમાણે રૂ. ૧૨૪૧૧= રાખ્યાવાળાને રોકડા આપેલા પછુ હોવાથી તેમને નામે જમાખરચ લેવાની જરૂર નથી.

બ હુંડી ખરીદવામાં રૂ. ૧૨૪૧૧= આપેલા છે તેથી તે હુંડી ખરીદી ખાતે ઉપરના છે. (જુઓ મ. ૧૨ મું તથા મેળ.)

ક વૈશાખ સુદ ૩ ને આ હુંડી દા. ૦)= ઉપરના ભાવે વેચાણ થાય છે માટે રૂ. ૧૨૫)ના ઉપજ્યા તે હુંડી વકરા ખાતે જમા કર્યા છે.

(જુઓ મ. ૧૧ મું તથા મેળ.)

૧૩૭ હુંડી ખરીદવકરા ખાતે જે નફો હોય તે સાલ આખરે હુંડિયામણુ ખાતે જાય. (જુઓ આસો વદ ૦) નો મેળ.) પછુ દર વખત ખરીદી કે વકરા કરીએ તેમાંથી નફાની રકમ જુદી કઢાય નહિ.

(જુઓ ખરીદી અને વેચાણુ.)

૧૩૮ આડતિયાની માગણીથી જે હુંડીઓ ખીડીએ તેની ભર કિંમત તથા આડત તેમને ખાતે ઉધરે. આનું નામ તમારીવતીનો વેપાર હોય.

ધારો કે મુંબાઈથી શામળભાઈએ લખ્યું કે રૂ. ૪૦૦) ની હુંડી ખજારમાંથી ખરીદ કરીને કે લખાવીને ખીડો. એ ઉપરથી સુરતના પરી. છગનલાલ ઠાકોરદાસ ઉપર અમદાવાદના શાહ માણેકલાલ આશારામે શાહ જોગ તુર્ત મુદતની રા. નાગેશ વિનાયકને આપેલી હતી, તે દા. ૯૯૧૧૧ ના ભાવે રાખીને મોકલાવી. માટે શામળભાઈને ખાતે રૂ. ૩૯૯) હુંડીની ખરીદીના અને રૂ. ૦૧ આડતનો મળી કુલ રૂ. ૩૯૯૧૧ ઉધરે.

આ વેપારમાં હુંડી ખરીદતાં રૂ. ૧) નફો રહ્યો, તે શામળભાઈને આપવાનો છે. કેમકે તમારાવતીનો વેપાર છે. એટલે આપણાથી તે નફો લઈ ચકાય નહિ, જે હુંડી ૦૧ ટકા ઉપર ભાવે મળી હોત તો શામળભાઈને ખાતે હુંડીના રૂ. ૪૦૦) + હુંડીયામણુનો રૂ. ૧) અને આડતના રૂ. ૦૧ = ૪૦૧૧૧ ઉધારત.

શીકારેલી હુંડીના જમા ખરચ.

૧૩૯ શીકારેલી હુંડી તેના લખનારને ખાતે ઉધરે. ઉધારે શીકારી હોય તો હુંડીનાં નાણાં રાખ્યાવાળાને ખાતે જમા રહે. મુદત કાપીને હુંડી શીકારી હોય તો મુદત બદલ કાપેલો રકમ હુંડિયામણ ખાતે જમા થાય, અને હુંડીના લખનારને ખાતે હુંડી ઉધરે.

અમદાવાદના પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈએ ૩. ૧૫૧) ની હુંડી અમારી ઉપર વકીલ કેશવલાલ દ્વારકાંદાસને શાહજોગ મુદત દિન ૧ વળતાની લખી આપેલી હતી. તે રાખ્યાવાળા વકીલ કેશવલાલે રજુ કરવાથી તેમની પાસે ભરપાઈ કરાવી લીધી; અને માસ્તર બાળકૃષ્ણ મનસુખરામની ખોળાધરી લઈ હુંડી શીકારી નાણાં આપ્યાં. ખોખું અમદાવાદ મોતીભાઈને ખીડ્યું અને જમાખરચ નીચે પ્રમાણે નાંખ્યો.

અ વકીલ કેશવલાલને રૂપીઆ આપીને હુંડી લીધી માટે તેમને ખાતે જમાખરચ હોય નહિ.

બ અમદાવાદથી મોતીલાલ પટેલે હુંડી લખી છે, નાણાં આપવાથી તેમની પ્રત્યે લહેણું થાય છે, માટે તેમને ખાતે ૩. ૧૫૧) ઉધાર્યા છે અને પેટામાં હુંડીની વિગત ઉતારી છે.

ક મુદત પહેલાં હુંડી શીકારી નથી, તેમ શીકારામણમાં કશું મળ્યું નથી. સખળ હુંડિયામણ ખાતે જમા ખરચ લેવા જેવું છે નહિ. ઈં
(જુઓ મં ૧૧ મું તથા ચૈત્ર સુદ ૫ નો મેળ.)

ગરવદલે ગયેલી હુંડીને બદલે મળતા દસ્તાવેજો.
પેઠનો નમૂનો.

લી. ઝવેરી શામળભાઈ જમનાદાસ જત

મથાળું.

આ પરપેઠ શીકારી નાણાં આપજો. ઠા. પોતે.

શ્રી.

સ્વસ્તિ શ્રી મુંબાઈ બંદરે માહાસુબરયાને શાહ શ્રી. પ. શીકારનાર. પરી. શામળભાઈ નથ્યુભાઈ જોગ. શ્રી વડોદરાથી લી. લખનાર. ઝવેરી શામળભાઈ જમનાદાસના જે જોપાળ વાંચજો. જત પ્રથમ હુંડી ૧ ૩. ૧૫૧) એકસો એકાવનની તમારા ઉ-

ગેરવલ્લે પટેલી પરની લખી અમારીના, રાખ્યા ગાંધી મથુરભાઈ વખત-
હુંડીની વિગત. ચંદ પાસેથી, શાહજેમ તુર્ત મુદતની, મીતિ સં. ૧૯૪૮
ના ભાદરવા સુદ ૪ ને વાર ખુધે લખી છે. રાખ્યાવાળા
પેઠંતું કારણ. ધણી કહે છે કે એ હુંડી ગેરવલ્લે પડી છે. માટે આ પેઠં
લખી આપી છે. તમે તમારો રોજમેળ, નોંધવહી, અને
આવરો વગેરે ઠેકાણે જોઈ તપાસીને હુંડી ના શીકરાઈ હોય તો પેઠં શી-
કારી નાણાં આપજો. કદાપી હુંડી શીકારી નાણાં આપ્યાં હોય તો આ
પેઠં રદ છે. વાંચીને ફાડી નાંખજો. અમો તમને સનંદો બે થઈને વાર
એક મજરે આપીશું. સં. ૧૯૪૮ ના ભાદરવા સુદ ૧૦ ને વાર ભોમ દા.
ગુ. મનસુખલાલ અમૃતલાલના જોગોપાળ વાંચજો.

૧૫૧

નીમે રૂપિઆ સાડીપંચોતરથો નીમે રૂપિઆ પોણી
અડનીસથી ચોગણા એકસોએકાવન પૂરા કરી આપજો.

પરપેઠં.

લી. ઝવેરી શામળભાઈ જમનાદાસ જત આ નીચે
લખ્યા પ્રમાણે પરપેઠં શીકારી નાણાં આપજો.

શ્રી. પરપેઠં છે.

સ્વરિત શ્રી મુંબાઈ બંદરે માહાસુભરયાને શાહ શ્રી પ. પરી. શામળ-
ભાઈ નથુભાઈ જોગ. શ્રી વડોદરેથી લી. ઝવેરી શામળભાઈ જમનાદાસના
જોગોપાળ વાંચજો. જત પ્રથમ હુંડી નં. ૧ એક રૂ. ૧૫૧) એકસોએ-
કાવનની તમારી ઉપર લખી અત્રેથી અમારી, રાખ્યા ગાંધી મથુરભાઈ
વખતચંદ પાસેથી, મુદત તુર્તની, શાહજોગ, લખી ભાદરવા સુદ ૪ ને
ખુધે; સાર પછી પેઠં લખી આપી છે ભાદરવા સુદ ૧૦ ને વાર સોમ. તે
રાખ્યાવાળા ધણી કહે છે કે હુંડી તથા પેઠં સનંદો બે ગેરવલ્લે પડ્યાં છે.
માટે આ પરપેઠં લખી આપી છે. તેથી તમારો રોજમેળ, નોંધવહી,
આવરો, ખાતાવહી વગેરે જોઈ તપાસીને નાણાં ન આપ્યાં હોય તો આ
પરપેઠં શીકારી નાણાં આપજો. કદાપી પેઠં શીકારી નાણાં આપ્યાં હોય
તો આ પરપેઠં રદ સમજજો. વાંચીને ફાડી નાંખજો. અમો તમને સનંદો

ત્રણ થઇને વાર એક મજરે આપીશું તે જાણુજો. સં. ૧૯૪૮ ના બાદરવા વદ ૨ ને વાર શનેઉ દા. ગુ. મનસુખ અમૃતલાલના જોગોપાળ વાંચજો.

૧૫૧

નીમે રૂપિયા સાડીપંચોતેરથી નીમે રૂપિયા પોણી અડત્રીસથી એમણા એકસો એકાવન પૂરા કરી આપજો.

—❀❀❀—

કાગળ.

લી. ઝવેરી. શામળભાઈ જમનાદાસ જત આ નીચે લખ્યા પ્રમાણે કાગળ શીકારી નાણાં આપજો.

શ્રી. કાગળ.

સ્વસ્તિ શ્રી મુખાંધ બંદરે માહાસુભસ્થાને શાહ શ્રી પ. પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ જોગ. શ્રી વડોદરેથી લી. ઝવેરી શામળભાઈ જમનાદાસના જોગોપાળ વાંચજો. જત હુંડી ૧ એક રૂ. ૧૫૧) એકસોએકાવન ની તમારા ઉપરની, લખી અમારી, રાખ્યા ગાંધી મથુર વખતચંદ પાસેથી મુદત તુર્તની, લખી બાદરવા સુદ ૪ ને વાર બુધે, પછી પેઠ આપી બાદરવા સુદ ૧૦ ને વાર સોમે. ચાર પછી પરપેઠ લખી બાદરવા વદ ૨ ને વાર શનેઉ. રાખ્યાવાળા ધણી કહે છે કે હુંડી તથા પેઠ તથા પરપેઠ સનંદો ત્રણ ગેરવલ્લે પડ્યાં છે માટે આ કાગળ લખી આપ્યો છે. તમે તમારો રોજમેળ, નોંધવહી, આવરો, અને ખાતાવહી વગેરે જોઈ તપાસાને નાણાં ના આપ્યાં હોય તો આ કાગળ શીકારી નાણાં આપજો. કદાપી હુંડી પેઠ તથા પરપેઠ સનંદો ત્રણ મધ્યે શીકારી નાણાં આપ્યાં હોય તો આ કાગળ રદ સમજજો. વાંચીને ફાડી નાખજો. અમે તમને સનંદો ચાર થઇને વાર એક મજરે આપીશું તે જાણુજો. સં ૧૯૪૮ ના બાદરવા વદ ૧૨ ને વાર શુક્ર દા. પોતે.

—❀❀❀—

મોંના પ્રશ્નો.

(૧) હુંડી એટલે શું ? (૨) શાહજોગી હુંડી કેને કહે ? (૩) લલામણનો જમાખરચ તુર્ત કેમ પડતો નથી. (૪) રાખ્યાવાળા, શીકારનાર અને નામ જોગીની વ્યાખ્યા. (૫) જોગાધર, કોરેપૂઠીની, લરપાઈ અને દેખાડ ધાલી એટલે શું ? (૬)

ગેરવલ્લે ગયેલી હુંડીનાં નાણાં લેવાનો ઉપાય શો ? (૭) હુંડીની સામાન્ય મુદતો અને તેનો અમલ કહો. (૮) એપનકરામણુ એટલે શું ને તે ક્યારે મળે ? (૯) રાખાવાળાનાં, હુંડી લખનારનાં કે શીકારનાં નાણાં હુબે એવા સંજોગ સમજવો. (૧૦) અમારી વતીનો વેપાર કોને કહેવો. (૧૧) તમારી વતીના વેપારમાં આપણને લાભ શો ? (૧૨) હુંડીમાં મુદત નાખવાથી વેપારીઓને લાભ છે કે નહિ. ? (૧૩) શીકારેલી હુંડીનું ખરચ નાખતાં કયા મુદ્દા ધ્યાનમાં રાખશો ? (૧૪) ઉધારે લખી આપેલી હુંડીનો જમાખરચ શી રીતે લખશો ? (૧૫) તમે રોકડેથી ઓ ને થ ઉપર અમારીવતીના વેપારમાં અમદાવાદ ખાતે રૂ. ૫૦) ની હુંડી આપીને વટાવ નો રૂ. ૦૧ લીધો તેનો જમા ખરચ શી રીતે લખશો. (૧૬) લખાવી લીધેલી અને વેચાણ રાખેલી હુંડીઓનો ઉપયોગ કઈ કઈ રીતે થઈ શકે ? (૧૭) રાખેલી કે લખાવેલી હુંડીઓ તુર્ત ઉપયોગમાં ના આવે તો તે કયે ખાતે રહે ? (૧૮) ખોખું એટલે શું ? હુંડી શીકારાયા પછી કયાં રહે. અને તેમ થવાનું કારણ કહો. (૧૯) હુંડીનાં નાણાં મુદત પહેલાં શી રીતે મળે ?

મનોચિત્ર ૧૧ મું. શરાફી ધંધો.—હુંડીઓ.

(૧) ગયા મેળની બાકી રૂ ૫૭૭—૧૧૧ છે.

(૨) ઝવેરી મગનલાલ માણેકલાલે રૂ ૨૦૧) ભરીને હુંડી માગી. અમે તેમને સેંકડે અર્ધો ટકા હુંડિયામણુનો લઈ મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ ઉપર શાહજેગી તુર્ત મુદતની હુંડી લખી આપી. તે મુદ ૬ ઠે પાકી.

(૩) પંડયા રણછોડ ગલુરામને ખાતે બાકી રૂ ૭૬૧૧ લહેણા હતા, તે ઉપર રૂ ૧૧૧ વ્યાજ થયું, એ બધું તે ભરી ગયા.

(૪) હુંડી રૂ ૧૫૧) ની શીકારી તેનાં નાણાં વકીલ કેશવલાલ દ્વારકાંદાસને આપ્યા. તેમને અમદાવાદના પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈએ અમારી ઉપર, શાહજેગી, દિન ૧ વળતાની લખી આપી હતી. માસ્તર બાળકૃષ્ણ મનસુખરામની ખોળાધરી લીધી છે. ખોખું ભરપાઈ કરાવી અમદાવાદ ખાતે લખનારને ખીડયું.

(૫) કલદાર રૂ ૨૦૦) આપીને રૂ. ૨૬૦) બાબાશાહી લીધા.

(૬) ચોકસો લલ્લુ લખમીદાસને રૂ ૮૧૧ રોકડા તથા રૂ ૨૦) ના પૈસા ૬૫ લેખે આપ્યા.

(૭) ચાર આનાનાં કવર મંગાવ્યા તેમાંથી એક વપરાયું.

(૮) હુંડી ૧ રૂ ૧૨૫) ની દા. ૯૯૫૫ ના ભાવે ખરીદ કરી. તે વડોદરાના ઝવેરી જમનાદાસ મથુરાંદાસે અમદાવાદના પરી. મગનભાઈ કરમચંદ ઉપર લખી છે, હુંડી કરાવનાર (રાખ્યાવાળા) શાહ માણેકલાલ હરગોવિન્દાસ છે, શાહજોગી, મુદતવાર ભોમની લખીમિતિ માહા વદ ૧૪. તે રાખ્યાવાળાથી વેચાણ લીધી.

(૯) ત્રવાડી દલસુખ જોડાભાઈ રૂ ૧૦) જમા મૂકી ગયા, અને કંસારા અમથા ટોકર રૂ ૮૫ ભરી ગયો. (જુઓ ચૈત્ર સુદ ૫ નો મેળ.)

મનોચત્ન ૧૨ મું. સરાશી ધંધો.

(૧) શ્રી જલુસે રૂ ૬૩૩-૫ હતા.

(૨) બાબાશાહી રૂ ૨૬૦) હતા તે દર ૮૦ ના ભાવે ચોકસી લલ્લુભાઈ લખમીદાસને આપવામાં આવ્યા.

(૩) હુંડી રૂ ૧૨૫) ની ખરીદેલી હતી તે દા. ૦) ઉપરના ભાવે ચોકસી લલ્લુ લખમીદાસને વેચાણ આપી, નાણાં ખાતે ચડાવ્યાં.

(૪) શાહ પૂનમચંદ મૂળજીના રૂ ૫૪) દેવા હતા, બાજના રૂ ૧૫૦ વધ્યા તે આપી ખાતું સરભર કર્યું.

(૫) ધાંચી જીવા કાલુકાંધા પેટે રૂ ૫) ભરી ગયો, કાઠારી હરજી કેવળને લાંથી રૂ ૩૫) ચિરંજીવી રણછોડ ભરી ગયો, દેવે લલ્લુ હરિશંકર રૂ ૬૫૦ માગતા હતા તે લઈ ગયા, અને ત્રવાડી દલસુખ જોડાભાઈને રૂ ૩૪) આપ્યા.

(૬) હુંડી ૧ રૂ ૩૨૫) દા. ૯૯ ના ભાવે પરી. દેવજી કાશીદાસની દુકાનેથી ઉધારે લખાવી. તેમણે સુરતના પરી. હરકીસનદાસ નારણદાસના ઉપર લખી, શાહજોગી, મુદત દિન ચાર ચારની. એ હુંડી મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ ઉપર ખીડી. પાકી સુદ ૧૧.

(૭) હુંડી ૧ રૂ ૭૦૦) ની દા. ૯૯૫૫ ના ભાવે વકીલ અમથાભાઈ ગીરધરલાલ પાસેથી વેચાણ રાખી પરી. દેવજી કાશીદાસને રૂ ૧૦૦) ના ભાવે આપી. વેપાર રોકડેથી થયો. સુરતના પરી. મંગળદાસ તાપીદાસ ઉપર વડોદરાના ઝવેરી શામળભાઈ જમનાદાસે લખી છે, અને કરાવનાર વકીલ અમથાભાઈ છે.

(૮) છુદા રૂ ૧૭૫ ના ૬૬ લેખે રાખીને ૬૪ લેખે આપ્યા.

(જુઓ વૈશાખ સુદ ૩ નો મેળ)

પરચુરણ જમા ખરચ.

ખાતાં વિષે.

૧૪૦ ખાતાં ખતવી રાખવાનો ચોપડો હોય તે ખાતાવહી કહેવાય છે. તે રોજમેળ ઉપરથી તૈયાર થાય છે.

૧૪૧ કયા ખાતાદાર પાસે કેટલું લહેણું છે, કયા ખાતાદારનું કેટલું દેવું પડે છે, કયા ધંધામાં કેટલો નફો તોટા છે. અને ધર ખરચમાં કેટલો ઉપાડ થયો છે; તે જાણવાનું અફ સાધન ખાતાવહી છે. તે તૈયાર ન હોય તો ઉધરાણી કે હિસાબ થઈ શકે નહિ. માટે રોજમેળ લખાતો જય તેમ ખાતાવહી ખતવવી જોઈએ.

ખાતું પાડવું અને ખતવવું.

૧૪૨ અમુક આસામીનું ખાતું સં. આટલાની સાલનું લખીને જમા ઉધાર દોરીએ તેનું નામ 'ખાતું પાડયું' કહેવાય. અને તે ખાતે રોજમેળમાં જે જે રકમો જમા ઉધાર થઈ હોય તેનો આંકડો મેળના પાના સાથે મીતિવાર ઉતારવો તેને 'ખાતું ખતવ્યું' કહે છે જમકે—

ખાતાનો નમુનો-

શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસનું ખાતું સંવત ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૩૦૧) રો. પા. ૧ કાર્તગ સુદ ૧.	૧૭૬) રો. પા. ૪ પોષ સુદ ૨.
૩૦૦) રો. પા. ૪ પોષ સુદ ૨.	૭૬)
૫૧) રો. પા. ૫ પોષ વદ ૭.	૧૦૩૮૧૥૥૥ આકી
૬૫૨)	
૫૬૨૧૥૥૥ રો. પા. આસો વદ૦))	૧૨૧૪૧૥૥૥
૧૨૧૪૧૥૥૥	

સમજાવતી—કાર્તગ સુદ ૧ નો મેળ જોયો. તેમાં જમા ખાજૂએ પહેલી રકમ રૂ ૩૦૧) છે, તે શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસને ખાતે જમા છે. તેથી ખાતાવહીમાં તેમનું પહેલું ખાતું પાડયું કે શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું. પછી જમા ઉધાર દોર્યા. પછી જમામાં રૂ ૩૦૧) ખતવતાં લખ્યું કે' ૩૦૧) રોજમેળ પાનું ૧ કાર્તગ સુદ ૧. એ રીતે રકમ ખતવીને રોજમેળમાં ફાંટું માર્યું—નિશાન કર્યું; તથા પેટામાં ખાતાનું પાનું સાંકળ્યું.

તે પછી પોષ સુદ ૨ ના મેળમાં તેમને ખાતે રૂ ૩૦૦) જમા થયા છે, અને રૂ ૧૭૬) ઉધર્યા છે; તે રકમો ખતવીને મેળમાં ફાંટું માર્યું તથા ખાતું પાનું ટાંકી લીધું. ઇત્યાદિ.

વળી કાર્ત્તમ સુદ ૧ ના મેળમાં જોઈ. જમા ખાનૂએ હવે કાંઈ નથી માટે ઉધાર પાસું પકડ્યું. ત્યાં ખર્ચ ખાતે ઉધરેહું છે માટે ખાતાવહીમાં બીજે નંબરે ખર્ચ ખાતું પાડ્યું ને ખતવ્યું. એ પ્રમાણે જેમ નવું ખાતું આવે તેમ તે પડે અને ખતવાય.

સાલ આખરે ખાતાવાર તજવીજ.

૧૪૩ મેળ લઈ શકાય એવું ખાતું મેળવી નક્કી કરવું જોઈએ.

૧૪૪ બાજુ ખાતાનું બાજ ગણવું જોઈએ અને રોજમેળમાં તેના જમાખર્ચ નાખવો જોઈએ. (જુઓ જમાખર્ચી મેળ.)

૧૪૫ આડતવાળાં ખાતે આડત ગણવી જોઈએ અને તેના જમાખર્ચ રોજમેળમાં પડવો જોઈએ. (જુઓ જમાખર્ચી મેળ.)

૧૪૬ બધી રીતે ખાતું ખતવાઈ તૈયાર થાય તારે તેની અંદર જમા ઉધાર ખાનૂમાં સરવાળા ટાંકવા જોઈએ. (જુઓ ખાતાવહી.)

૧૪૭ ખાતાની અંદર જમા ઉધાર પાસે સરવાળા ટાંકાય એટલે તેના નીચે પ્રમાણે પ્રકાર પડે.

અ સરભર થયલાં ખાતાં

(જુઓ ખાતાવહી પૃષ્ઠ ૩-૪માં ધાંચી જીવાનું કે હવે લક્ષુ વગેરેનું ખાતું.)

બ બાકી ખેંચવા લાયક ખાતાં.

(જુઓ ખાતાવહી પૃષ્ઠ ૫ માં પરી. શામળભાઈ વગેરેનું ખાતું.)

ક માંડીવાળવા જોગ ખાતાં.

(જુઓ ખાતાવહી પૃષ્ઠ ૯-૧૦-૨ માં ખરીદી વકરા, બાજ કે ખર્ચખાતું.)

સરભર થયલાં ખાતાં.

૧૪૮ જે ખાતામાં જમા ઉધાર ખાનૂના સરવાળા સમાન હોય તે ખાતું 'સરભર થયું' કહેવાય. (જુઓ ખાતાવહીમાં ધાંચી જીવાનું ખાતું)

સરભર ખાતું બંધ કરવાની રીત.

૧૪૯ ખાતામાં જમા ઉધાર પાસાં સરખાં થાય તારે તે દરેક ખાનૂ લીટીઓ દોરીને પૂરી નાખવી તેને 'ખાતું બંધ કર્યું' કહે છે.

(જુઓ ખાતાવહીમાં દરેક ખાતું.)

ખાતે બાકી ખેંચવાની રીત.

૧૫૦ સાલ આખરે આસામીઓ પાસે દેવું લહેણું રહેતું હોય તેને દાખલો નવી સાલને વાસ્તે રાખવો તેને 'ખાતે બાકી ખેંચી' કહે છે.

૧૫૧ જે આસામીના ખાતામાં જમા કરતાં ઉધાર ઓછું હોય, તેમાં સાલ આખરે જેટલું જમા રહે, તેટલું 'દેવું પડે છે' એમ કહેવાય.

૧૫૨ જે આસામીના ખાતામાં ઉધાર કરતાં જમા ઓછું થાય, તેમાં સાલ આખરે ખાતે બાકી લેવાનું જે રહે તે 'લહેણું ગણાય.'

૧૫૩ જે ખાતે દેવું પડતું હોય તે ખાતે દેવી રકમને 'બાકી દેવા આસો વદ ૦))' એવું લખીને ઉધારવાથી, તેમજ લહેણી રકમને એ રીતે શેરો મારીને જમા માંડવાથી ચાલુ ખાતું સરભર થાય છે, અને જમા ઉધાર પાસાં પૂરી લેવાથી બંધ થઈ જાય છે.

એ રીતે બંધ થયા પછી દેવી રકમને જમા બાબુએ અને લહેણી રકમને ઉધારમાં માંડીએ એટલે ખાતે બાકી ખેંચાયલી માલૂમ પડી આવે છે. એ પ્રસંગે બાકી રકમ આગળ લખાય છે કે 'બાકી દેવા કે લહેણા. સં. નવી સાલના કાર્તિક સુદ ૧. સરવાયાનું પાન અમુક.' અને નવી ખાતાવહીમાં તે રકમ ઉતારતાં સરવાયાનું પાનું નોંધાય છે. જેમકે—

અ પરી. શામળભાઈને ખાતે રૂ ૨૦—૧૧૧ દેવા પડે છે તે ખાતું સરભર કર્યા પછી ટાંકેલા છે.

બ પટેલ દેસાઈ કુબેરને ખાતે રૂ ૫૨૧—૧૧૧ લહેણા રહે છે તે ખાતું સરભર કર્યા પછી બાકીમાં મૂકેલા છે. (જુઓ ખાતાવહીમાં ખાતું)

આ પ્રમાણે દેવી લહેણી રકમ રહી તે સરવાયામાં લીધી છે અને સરવાયાનું પાનું ખાતામાં ટાંક્યું છે. પછી સરવાયા ઉપરથી નવા વર્ષ ની ખાતાવહી તૈયાર કરી છે, અને તેમાં સરવાયાનું પાનું સાંકળ્યું છે.

(જુઓ પટ ની ખાતાવહી, સરવાયા અને પદ ની ખાતાવહી.)

—:૦:—

ખાતાં માંડી વાળવા વિષે.

૧૫૪ જે ખાતાં સાલ આખરે ખીજના પેટામાં સમાવીને બંધ કરી લેવાં પડે તેને માંડીવાળવા જોગ ખાતાં કહે છે. પેદાશ ખરચ સંબંધે રાખેલાં ખાતાંની એ વ્યવસ્થા થાય છે.

૧૫૫ આસામીને ખાતે બાકી હોય તે રકમ દેવી કે લહેણી ગણાય, પરંતુ ધંધા સંબંધી ખાતાંમાં તો ખાતે બાકી જમા હોય તે 'નફા' અથવા 'ચેલા કચું' કહેવાય, અને ઉધાર રહેતું હોય તે 'ખોટ,' 'ખાધ' કે 'તોટા છે' એમ કહેવાય. માટે સાલ આખરે એ બાબત તપાસ્યા પછી ખાતું માંડી વળાય.

આ નામાના માલિક શેઠ મોતીલાલ છે. તેમણે માલનો વેપાર કર્યો છે, બાળુ ધંધો ચલાવ્યો છે, હુંડીઓ લખી છે ને શીકારી છે, તથા દલાલનું કામ પણ કરેલું છે. એ પ્રત્યેક ધંધામાં નફા નુકસાન સમજી શકાય તેટલા વારતે દસ જાતનાં ખાતાં રાખેલાં છે. તે તપાસતાં નીચે પ્રમાણે તારણુ જડે છે.

અ 'ખાજરીના વેપારમાં ૩ પગાના ની ખરીદી હોવાથી ઉધરેલા છે, અને તેના વેચાણ પેટે ૩ ૮૧૧૮- જમા આવેલા છે; આ બંને રકમોને સરખાવતાં ૩ ૨૩૧૧૮-૧૧ વધારે જમા થયા છે તે નફો છે, એમ સમજવું જોઈએ. તેથી ઉલટું હોત તો ખોટ ધારવી પડત.

આ રીતે હેમ ખરીદી ખાતામાં ૩ ૬૬૧૧-૧૧, ૩ના વેપારમાં ૩ ૩૧૧૮, સાકર ખાતામાં ૩ ૫૮, કાપડ ખરીદી વકરા ખાતામાં ૩. ૨૧૧૮-૧૧ અને જમીન ખરીદી વકરાખાતે ૩. ૨૬) નફો છે. (જુઓ ખાતાવહીમાં.)

બ હુંડી ખરીદી વકરા ખાતામાં ૩ ૨૮- નફો છે તે હુંડિયામણ ખાતે સમાવ્યો છે (જુઓ વ્યાખ્યા કલમ ૧૨૬ પૃષ્ઠ ૬૧.)

હુંડિયામણ ખાતામાં ૩ ૮૧૧૮-૧૧ વધારો છે તે નફો જ કહેવાય.

ક વ્યાજખાતું તપાસતાં જણાય છે કે લોકોનાં જમા માંડેલું તેનું વ્યાજ ભરી આપવા માટે ૩ ૩૭૧૮-૧૧ ઉધરેલા છે, અને ધીરેલું તેના વ્યાજમાં ૩ ૬૬૧૧-૧૧ ઉત્પન્ન થયેલા તે જમા લીધા છે. એટલે એ ધંધામાં ૩ ૨૬) નફો છે.

હવે અરચ ખાતું સંભાળીએ. તેને લગતાં ત્રણ ખાતાં છે. ઈમારતખાતું, દાગીનાખાતું, અને અરચખાતું.

ક ઈમારત ખાતે ૩ ૩૫૫) અરચાયા છે, તેનો દાખલો હમેશ રહેવો જોઈએ એમ સમજીને તે રકમ ખાતે બાકીમાં ખેંચી છે. (જુઓ ખાતાવહી પા. ૩ જુ.)

દ દાગીનામાં ૩ ૧૨૨૧ આપ્યા હતા; અને તે વેચી દેતાં ૩. ૧૨૫) ઉપજ્યા તેથી ૩. ૨૧ નો વધારો હતો તે અરચ ખાતે મજરે લીધો છે.

૧ સાલ આખરે ખરીદી ખાતામાં માલ રહ્યો હોય તો રહેલા માલની કિંમત પડતર ભાવે વકરાખાતે જમા લઈને નફો તોટા તારવવો જોઈએ. પછી નવી સાલમાં તે માલ ખરીદી ખાતે ઉધારી લેવો એટલે અરેખરી રાકડ સિલક કાયમ રહેશે.

ફાં ખરચ ખાતે રૂ ૨૧૧૧૧૧ પરચૂરણ ઉપડેલા છે, અને વાપરમાંથી રૂ ૬ થયલી ચીજોના રૂ. ૨૧૧૧૧૧૧ જમા આવેલા છે તે કાપતાં રૂ ૧૮૬૧૧૧૧૧ ખરચાયેલા ખુટ છે. તે પેદાશમાંથી મજરે લઘુશું તો ખાતું સરભર થશે.

પેદાશ ખરચનાં ખાતાં નક્કી થાય એટલે વટાવખાતે સમાવીને માંડી વળાય. આપણે બંને જાતનાં ખાતાં નક્કી કરી ગયા. હવે વટાવ ખાતું લઘુએ, અને તેની અંદર એ ખાતાં સમાવવાની તજવીજ કરીએ.

—*—

ખાતાં માંડી વાળવાનો જમાખરચ.

૧૫૬ આ જાતનો જમાખરચ રોજમેળમાં પડે છે માટે તેને જમાખરચી મેળ કહે છે. હમેશાં આસો વ૬૦)) નો તે મેળ હોય છે. તેમાં સાલ આખરે વ્યાજનો, આડતનો, ખાતે રકમ લખવામાં થયેલો ભૂલનો, અને ખાતાં માંડી વાળવાનો જમાખરચ પડે છે. (જુઓ જમાખરચી મેળ.)

૧૫૭ ધંધા સંબંધી ખાતે નફો હોય તે ઉધારીને વટાવ ખાતે જમા લેવો જોઈએ. ખોટ હોય તો તેથી ઉલટી રીતે જમાખરચ પડે.

જેમકે બાજરી ખરીદીવકરાં ખાતે રૂ ૨૩૧૧૧૧૧૧ નફો હતો તે ઉધારીને વટાવ ખાતે જમા લીધો છે. પેદામાં લખ્યું છે કે સાલ આખરે ખાતું માંડી વાળવા સાર, પછી તે રકમ ખાતે ખતવી છે. જ્યાં ખાતું સરભર થઈ ગયું છે. (જુઓ આસો વ૬ ૦)) નો મેળ તથા ખાતાવહીમાં ખાતું.)

૧૫૮ ખરચ ખાતે માંડી વાળવાની રકમ હોય તે જમા કરીને વટાવ ખાતે ઉધારવી જોઈએ. જેમકે—

રૂ ૧૮૬૧૧૧૧૧ ખરચ ખાતે જમા લઘુને વટાવ ખાતે ઉધાર્યા છે અને પેદામાં તેની વિગત લખી છે. (જુઓ જમાખરચી મેળ તથા ખાતું.)

વટાવ ખાતામાંથી વાર્ષિક પેદાશ ખરચ જડે.

૧૫૯ ખાતાં માંડી વાળવાનો જમાખરચ વટાવ ખાતે આવ્યા પછી તે ખાતું નક્કી થાય છે. તેની જમા બાજુ વાર્ષિક પેદાશને સંધરે છે. અને ઉધાર પાસું ખરચનો ઉપાડ તથા વેપારની ખોટ ખતાવે છે, તે બેનો મુકાબલો કરતાં સાલ આખરે બચાવ્યું કે વધારે ખરચ કયો તે સમજી શકાય છે.

વઠાવ ખાતું જીઓ. તેમાં વાર્ષિક પેદાશ તરીકે રૂ ૮૨૭ ૦૧ જમા થયા છે, અને વાર્ષિક ખરચના તથા વઠાવ પડ્યો તેના ચક્રને રૂ. ૧૬૪૧૧ ૦૧૧ ઉધરેલા છે. પેદાશમાંથી ખરચની કુલ રકમ કાપતાં રૂ ૫૬૨૧૧૧૧ તારણ રહે છે માટે સાલ આખરે તે રકમ બચાવી, એમ કહેવાય.

વઠાવખાતું છેવટે માંડી વાળવું.

૧૬૦ પેદાશ ખરચનું પરિણામ જણ્યા પછી વઠાવખાતું પણ માંડી વળાય છે. તેમાં વધારો હોય તે ઉધારીને શેઠને (નામના માલેકને) ખાતે જમા થાય છે, અને ઘટ હોય તો શેઠને ખાતે ઉધારીને વઠાવ ખાતે જમા લેવી પડે છે.

વઠાવ ખાતું જીઓ, તેનાં જમા ઉધાર પાસાં સરખાવતાં રૂ. ૫૬૨૧૧૧૧ જમા રહે છે. તે સાલ આખરે બચાવ્યું કહેવાય. તેના માલેક શેઠ મોતીલાલ છે માટે વઠાવ ખાતે ઉધારીને તેમને ખાતે એ રકમ જમા લીધી છે, અને ખાતું બંધ કર્યું છે.

(જીઓ જમાખરચી મેળ તથા ખાતાં.)

માલ ધણી, શેઠ કે નામના માલિકનું ખાતું.

૧૬૧ વઠાવ ખાતાનો જમાખરચ સમાવ્યા પછી શેઠનું ખાતું નક્કી થાય છે. તે ખાતું માંડી વાળવા ભેગ ન હોય. ખાતે બાકી ખેંચવાની રીત તેને પણ લાગુ છે.

તમે જણ્યું છે કે નામના માલિક શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસ છે. તેમને ખાતે રૂ ૧૦૩૮૧૧૧ જમા રહે છે તે બાકીમાં ખેંચ્યા છે. (જીઓ ખાતાવહી પૃષ્ઠ ૧)

સરવાયું કાઢવું.

૧૬૨ આસામીવાર બહેણુદેણું ટાંચણુ કરવું તેને સરવાયું કહે છે. તેના બે પ્રકાર છે. અ કાચું સરવાયું. બ પાકું સરવાયું.

૧૬૩ દરમાસે અથવા ઇચ્છા થાય લારે દેવા લહેણુની સમજ પડવાને સાર આંકડો તારવવો તેને કાચું સરવાયું કહે છે.

(જીઓ ખાતાવહીમાં છેવટે કાચું સરવાયું.)

૧૬૪ સાલ આખરે અથવા દુકાન બંધ કરીએ લારે ખાતાદારને ખાતે બ્યાજ, વઠાવ કે આડતની રકમો ચડાવીને ખરેખર ટાંચણુ બનાવવું, તેને પાકું સરવાયું કહે છે. (જીઓ ખાતાવહીમાં પૃષ્ઠ ૧૩ મે પાકું સરવાયું.)

સરવાયું બનાવવાની રીત.

૧૬૫ 'અમુક સાલનું' કે અમુક માસનું સરવાયું' એવું લખીને જમા ઉધાર દેરવા, અને તેની શરૂઆતે શ્રીપુરાંત બાકી હોય તે લખવી. પછી ખાતાવહી સામે મુકવી, તેમાંથી દેવી રકમ હોય તે સરવાયામાં જમા કરતાં લખવું કે ૩. આટલા અમુકને ખાતે જમા. ખાતાવહી પાન આટલે. તેજ રીતે લહેણી રકમ ઉધારીને છેવટે શ્રી જણસે લખવી.

પછી જમાનો સરવાળો જમામાં ટાંકવો અને ઉધારનો ઉધારમાં લખવો. જે તે બંને સરવાળા સમાન આવે તો સરવાયું ખરું છે એમ માનવું.

(જુઓ ખાતાવહીમાં નીચે નમુનો.)

નામું લખવાના અનુક્રુણ ચોપડા.

૧૬૬ દરેક માણસ નામું રાખી શકે અને તેને સારું અનુક્રુણતા પ્રમાણે ચોપડા પણ હોય. કનિષ્ઠ વર્ગના લોકો અગર સુધારાદિ માણસો બેઠી ખાતાવહી કે ઠામ ખાતાવહી નામે એકજ ચોપડો રાખે છે, અને તેમાં દેવી કે લહેણી રકમ પુરતો દાખલો ટાંકે છે. (જુઓ નમુનો.)

કટલાક ધર ધણી રોજમેળ કે બેઠો મેળ અને ખાતાવહી નામે બે ચોપડામાં નામું લખે છે. (જુઓ નમુના.)

સાધારણ નાણાવટી, કે વેપારી રોજમેળ, ખાતાવહી અને વ્યાજવહી નામે ત્રણ ચોપડાવડે વ્યવહાર નભાવે છે, (જુઓ નમુના.)

કટલાક નાણાવટી, સરાફ કે વેપારી રોજમેળ, આંકડાવહી, આવરો, ખાતાવહી અને વ્યાજવહી નામે પાંચ ચોપડા રાખે છે.

ધણા મોટા સરાફ કે વેપારીઓ રોકડમેળ, નોંધવહી કે ભરતિયાવહી, આંકડાવહી, આવરો, ખાતાવહી, વ્યાજવહી અને સરવાયું નામે સાત ચોપડા રાખે છે. શરાફને લાં જમા ખરચી રકમને સારું નોંધવહી હોય અને વેપારીને લાં ભરતિયાવહી હોય; અને બંને જાતનો વેપાર હોય તેમને ત્યાં બંને જાતના ચોપડા હોય; એટલે આઠ ચોપડા હોય, તેનાં નામ તથા વ્યાખ્યા.

ક રોકડમેળ—રોજની રોકડી રકમનું નામું લખવાનો ચોપડો.

જ નોંધવહી—સરાફને રોજની જમા ખરચી રકમનું નામું લખવાનો ચોપડો.

ગ ભરતિયાવહી—વેપારીઓને જમાં ખરચી રકમોનું નામું લખવાનો ચોપડો.

ઘ આંકડાવહી—રોકડમેળ, નોંધવહી અને ભરતિયાવહી ઉપરથી ખાતાં ખતવેલો ચોપડો. એને કાચી ખાતાવહી કે શોધાવહી પણ કહે છે.

ઙ આવરો—રોકડમેળ, નોંધ અને ભરતિયાવહી ઉપરથી માસિક જમાખરચ (નામું) લખેલો ચોપડો. એને પાકોમેળ, કે માસિકમેળ પણ કહે છે.

ચ ખાતાવહી—આવરો ઉપરથી ખાતાં ખતવેલો ચોપડો એને પાકી ખાતાવહી પણ કહે છે.

છ વ્યાજવહી—ખાતાની રકમો ઉપરથી વ્યાજ ગણવાનો ચોપડો. તેમાં ટિકટ ચોડાવી ખાતાદારના હાથ દરકતવડે ખાતે ખાકી મૂકાય છે.

જ સરવાયુ—દેવા લહેણાની તારીખનો ચોપડો. (જે, ત્રણ કે પાંચ ચોપડે નામું રાખનારા ખાતાવહીમાં સરવાયુ નોંધે છે.)

કેટલાક ચોપડાના તફાવત વિષે ખુલાસો.

રોકડ મેળ—દર તારીખનો હોય. તારીખ મથાળે લખાય; પણ તેમાં કેવળ રોકડી રકમનો જમા ખરચ આવે. (જુઓ ચોપડાના નમુનામાં)

રોજમેળ—દરરોજનો હોય. મીતિ (તારીખ) મથાળે લખાય; પણ તેમાં રોકડી તથા જમા ખરચી રકમનું નામું લખાય. (જુઓ મનો-પત્રના મેળ.)

ખેઠોમેળ—દર માસનો કે અમુક મુદતનો હોય. તે મુદત મથાળે લખાય. તેમાં જાને જાતની રકમોનું નામું મંડાય. એમાંથી દર રોજની સિલક માલુમ પડે નહીં. હરકોઈ ખાતે જમા ઉધાર થયું તે કઈ તીથિનું છે તેની સમજ પડવાને સાર, ખાતે જમા કે ઉધાર શબ્દને જોડીને મીતિ લખવી જોઈએ. પછી પેટું પડે અને રકમનો આંકડો તથા વિગત નોંધાય. જટલી વાર લેવડ દેવડ હોય તેટલી વાર ફરી ફરીને ખાતે જમા ઉધાર પડે. (જુઓ અસાડનો મેળ.)

આવરો—હરકોઈ મેળની નકલ છે. તે દર મહિને અથવા અમુક મુદતે લખાય છે. તે મુદત મથાળું જોવાથી જણાય છે. આવરામાં ખાતે જમા કે ઉધાર લખતી વખતે ખાતે જમાં કે ઉધાર શબ્દ જોડયા પછી માસનું નામ લખાય છે. અને પેઠામાં રકમના આંકડા સાથે

ચોપડાનું પાનું, અને મીતિ ઠાંકી લીધા કડે વિગત લખાય છે; અને એકજ વખત ખાતે જમા કે ઉધાર લખીને તેના પેટામાં આખા માસનો તારીખ વાર જમા ખરચ ઉતારવામાં આવે છે. એજ પ્રમાણે એક ખાતે પુર થાય ત્યારે ખીજે ખાતે જમા ઉધાર લખાય છે. માસની શરૂઆતે અને અંતે કેટલી સિલિક હવી તે આવરા ઉપરથી સમજાય છે. તથા ખાતાદારને ખાતે આખા માસમાં કેટલું જમા ઉધાર થયું તે એક જગા ઉપર માલુમ પડે છે. (જુઓ અસાડના મેળની ટીપ તથા નમુનામાં.)

મોંના પ્રશ્નો.

(૧) ખાતાવહી, ખાતું પાડવું, ખાતું ખતવવું; ફાંટું મારવું, ખાતું બંધ કરવું એટલે શું? (૨) ખાતાવહીની જરૂર શી છે? (૩) રોજમેળ ગુમ થયો હોય તો ખાતાવહી ઉપરથી તૈયાર થાય? (૪) સાલ આખરે ખાતાં સંબંધી શી શી તજવીજ થવી જોઈએ? (૫) ખાતું સરભર થયું કોને કહે છે? (૬) ખાતે દેવું કે લહેણું છે તે શી રીતે સમજે? (૭) ખાતે બાકી મૂકવાની રીત દાખલો લખી સમજવશો? (૮) ખાતાં માંડી વાળવાં તે શું? કયાં ખાતાં માંડી વળાય? (૯) પેદાશ ખરચના ખાતાં તે ખરી આસામીનાં છે કે શું? પેદાશ ખરચનાં ખાતે બાકી જમા કે ઉધાર હોય તે દેવું લહેણું ગણાય કે નહિ? (૧૦) તમારે ઘેર ખરચને લગતાં કયાં કયાં ખાતા છે? (૧૧) તમારા પિતાજીની આવક કયા કયા ખાતે જમા થાય છે? (૧૨) પેદાશ ખરચનાં ખાતાં ભેગાં થાય એવું ખાતું કયું? (૧૩) વાર્ષિક પેદાશ કે ખરચ જાણવાં હોય તો કયા ખાતાથી સમજાય? (૧૪) ખાતું માંડી વાળવાની રીત કહો? (૧૫) વટાવ ખાતું શી રીતે માંડી વળાય. (૧૬) નામાના માલિક અગર રોજનું ખાતું માંડી વળાય કે નહિ? (૧૭) જમા ખરચી મેળ એટલે શું અને તેમાં શું જમા ખરચ પડે? (૧૮) સરવાયું કોને કહે છે? (૧૯) કાચા પાકા સરવાયામાં ફેર છે? (૨૦) ખાતે બાકી ખેંચવી હોય તેનો જમા ખરચ રોજમેળમાં આવે છે કે નહિ તે કારણ સાથે સમજવો. (૨૧) વેપારીના આઠ ચોપડા અને તેની વ્યાખ્યા આપો. (૨૨) પાંચ ચોપડે નામું રાખવાના ચોપડા કયા છે?

મનોયત્ન ૧૩ મું—પરચુરણ.

(૧) જેઠ સુદ ૨ નો મેળ દોરો. કાચળીમાં ૩૩૧૯૫= છે.

(૨) ૩ મળુ ૨૪ દા. પાના બાવથી પરી. દેવજીભાઇ કાશીદાસને આપીને ૧૬૫ મળુ સાકર ખરીદી. આ માલ વખારે લાવતાં ૯= ખરાજત લાગી.

(૩) દેશાઇ નાથજી ભોગીલાલની ચિઠી આવી તેથી વહોરા હાજ ગાજીને માલ આપ્યો તેની વિગત.—

સોનું તોલો ૧ દા. ૨૪), સાકર મણ ૪ દા. ૮૧, ૩ મણ ૦૧ દા. ૫૧.

(૪) દુકાનમાંથી રૂ. ૨) ની સાકર ઘેર મોકલી, અને ૫, તોલો સોનું લઈ દોરો કરાવ્યો, ભાવ રૂ. ૩૦૦ મળ્યો. સોની દલસુખ મગનને તોલો પાર આના પ્રમાણે મનૂરી આપી.

(૫) નોટો ૪ દરેક રૂ. ૨૫) પચીસની દર રૂ. ૮૮૧ = થી રાખી.

(૬) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે રૂ. ૧૯) લહેણા હતા, તેને બદલે નવું ખાતું રૂ. ૫૧) નું કર્યું. બ્યાજ રામ ૧૨ લેખે. મંડામણી રૂ. ૩) લીધા.

(૭) પટેલ દેશાઈ કુખેર સાથે ૧૫ મણ ધી દા. ૧૦) ના ભાવથી જોડ વદ ૦)) ને વાયદે લેવાનો કબાલો કરી, તેના ખાનામાં રૂ. ૩૫) આપ્યા.

(૮) હુંડી ૧ રૂ. ૪૨૫) ની અમદાવાદના માધુભાઈ રણછોડભાઈ ઉપર લખી મુંબાઈથી શેઠ દીનશાજી દાવર, રાખ્યા ઈચ્છારામ હરજીવનદાસ, તેમની પાસેથી દર ૮૮૧ ના ભાવે વેચાણ રાખી. તેના અવેજમાં ૧૦ તોલો સોનું દા. ૨૪ થી આપતાં ખુટતાં રૂ. ૩૫) આપ્યા.

(૯) મેડી જડવાને સાર પાટિયાં લીધાં તેના સુથાર હીરજી દેવજીને રૂ. ૧૧) આપ્યા. (જુઓ જોડ સુદ ૨ નો મેળ.)

મનોયત્ન ૧૪ મું બેઠો મેળ.

(૧) અસાડ માસનો બેઠો મેળ દોરો. પાછલી સિલક રૂ. ૫૭) - છે.

(૨) હુંડી ૧ રૂ. ૪૨૫) ની દા. ૦) = ઊપરના ભાવે પરી. દેવજી કાશીદાસને વેચાણ આપી, તેમાંથી રૂ. ૯૧) - ના રાખી બાકીના ચોકસી લલ્લુ લખમીદાસને ત્યાં ભરાવ્યા. સુદ ૨.

(૩) અમદાવાદના આડતિયા પટેલ, મોતીલાલ શામળભાઈના લખવાથી અમે તેમના ઊપર રૂ. ૩૦૦) ની મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ ઉપરની મુદતવાર ભોમની હુંડી લખી મોકલી. હુંડિયામણ ૦ = મળ્યું, સુદ ૨, પાકો સુદ ૬.

(૪) પટેલ દેશાઈ કુખેર સાથે જોડ વદી ૦)) ના વાયદે ધી મણ. ૧૫ દા. ૧૦ ના ભાવે સહી કર્યું હતું, તે કબાલાની મુદત પુરી થઈ અને ધી આપી શક્યા નહિ; માટે દર મણે રૂ. ૧૧ નફો લેવાનો ઠરાવ્યો, તે ખાતે ચડાવો સુદ ૨.

(૫) ધાંચી જીવા કાલુ પાસે રૂ. ૫૧) અંગઉધાર છે, તે બ્યાજ રૂ. ૦ = વધે છે. તે ખાતું ચોકસી લલ્લુ લખમીદાસને રૂ. ૪૯) થી વેચાણ આપી રકમ તેમને ખાતે લહેણી રાખી. સુદ ૫.

(૬) શાહ. હીરાચંદ ઝવેરને લાંથી પાવડી રૂ. ૧૫) માં ધરને સાફ લાવ્યા. તેના અવેજમાં રૂ. ૫) રોકડા આપ્યા. અને રૂ. ૪) પટેલ નારણ રેવાભાઈને તથા રૂ. ૬) કંસારા અમથા ટોકરને કહેવરાવ્યા સુદ ૧૩.

(૭) મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ મારફત કાપડ મંગાવ્યું તે તેમણે વદ ૧૦ મે ખરીદીને ચડાવ્યું. પેઠની પાવડીઓ ૨૫ દા. ૧૦). વળતરના સેંકડે ૩૫ દકા બાદ છે. બંધનને સાફ રૂ. ૩૦૦ ખરચેલો તે તથા આડતના દકા ૨૫ ચડ્યા છે. માલ રેલ્વે પરથી લાવતાં આપણે લાથે રૂ. ૧૦૦ = ગુરમાં, વૈતરાને ૮) =, અને દર નંગે ત્રણ પાઈ જકાતની ખરચ થઈ.

શામળભાઈને તે માલના અવેજ પેટે હિસાબ ચુકતેની તેમના પોતાના ઉપરની તુર્ત મદતની ચોકસી લઈ લખખીંદાસને લાંથી સરભર લેખે રોકડેથી ટુંડી લખાવીને બીડી વદ ૧૨.

(૮) સાકર મણુ ૧૦ પડતર કિંમત રૂ. ૮) છે તે ઉપર દર મણુ બે આના નફા લઈ વેચી વદ ૧૩.

(૯) સાકર મણુ ૨૫ દા. ૮૫ના બાંવે દેસાઈ નાથજી બોગીલાલને રોકડેથી આપી. સાંજે માલ પાછો આવ્યો અને રૂપિયા લઈ ગયા નહિ વદ ૧૪.
(જુઓ અસાડનો મેળ.)

— : ૦ : —

મનોચત્ર ૧૫ મું. [તીથિવાર મેળ દોરો.]

(૧) બાદરવા માસનો તીથિવાર મેળ દોરો. ગયા મેળની બાકી નથી.

(૧) સોતું તોલા ૪ દા. ૨૪ થી પરી. દેવજીભાઈ કાશીદાસ લઈ ગયા અને રૂ. ૪૫) ભરતા ગયા સુદ ૮.

(૨) કંસારા અમથા ટોકરને લાંથી પીતળનો ગોળો શેર ૧૨૫ નો દા. ૧૦ અને ત્રાંબાનો દાખડો શેર ૨૫ દા. ૩ ૧૦૦ પ્રમાણે લીધો. તેમાં રૂ. ૨) રોકડા આપી, બાકીની રકમ લહેણમાં જગા કરી સુદ ૮.

(૩) નેનસુખના તાકા ૧૫ દા. રૂ. ૪ લેખે પરી. મોતીલાલ શામળ-ભાઈને લાંથી રાખ્યા. તે પેટે રૂ. ૪૧) આપ્યા છે. તાકાની ઉંચકામણ પંદર પાઈ પડી સુદ ૮.

(૪) પેઠની પાવડીઓ ૨૫ દરેક રૂ. ૧૦) ની હતી. તે દર નંગે રૂ. ૧૦ નફાનો બાઈ સટબંધ ગાંધી મોહનલાલ અમૃતલાલને રોકડેથી આપી. સુદ ૮.

(૫) નેનસુખનો તાકો ૧ ર ૪૧ થી શાહ હીરાચંદ્ર ઝવેરને ઉધારે આપ્યો અને તાકો ૧૪ દર તાકે પાંચ આના નફો ચડાવી વેચ્યા; ૫૩-તર કિમત ર ૪) ગણવી સુદ ૧૫.

(૬) સોનું તોલો ૧ દાં ૨૪ લેખે પરી. દેવજી કાશીદાસને નામે લખીને આપેલું હતું તે પાછું આપ્યું. ર. ૧૯) પરી. મોતીલાલ શામળ-ભાઈના દેવા હતા તે આપો દીધા સુદ ૧૫.

(૭) સેખ ડોસ કાલુને ખાતે ર. ૧૦૦) ના ર ૧૦૩) થાય છે તે પેટે ખેતર નામે વડવાળુ ર ૯૧) માં રાખ્યું, ગાડી ર ૧૦) માં રાખી, અને આકીની રકમ છુટ મૂકી ખાતું અંધ કર્યું સુદ ૧૫.

(૮) શાહ હીરાચંદ્ર ઝવેરને ર. ૧૦૦) માંથી હુંડી લેવી છે. ૮૬ લેખે હુંડિયામણ કાપી મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ ઉપરની તુર્ત મુદતની હુંડી લખી આપી. (વેપાર ઉધારે) સુદ ૧૫. પાકી વદ ૧.

(૯) સોનું તોલો ૯ દાં ૨૫ ના ભાવે રોકડેથી વેચ્યું સુદ ૧૫.

(૧૦) અહેન રક્ષમણીના કંકણ માટે સોનું તોલો ૩૧૧ દાં ૨૦) થી રાખ્યું. તેમાં સેંકડે બાર આના વળતર મળ્યું, તે જમા કરી બતાવવું વદ ૧૨.

(૧૧) ધરમાંને દોરો ર ૧૨૫) થી ઉચક આપ્યો. ખેતર ર ૧૧૭) માં ડાકરડા ગમીરજી હમીરજીને આપ્યું વદ ૧૨.

(૧૨) સાકર રા મણુ દા. ૯) ના ભાવે પટેલ દેશાઈ કુબેર લઈ ગયો. તે પેટે ર.૮) રોકડાને ર.૨) નું લી શેર ૧૧ આપી ગયો તથા આકીની રકમ બાબત ચોકસી લઈ લક્ષ્મીદાસને ત્યાં હવાલો આપ્યો વદ ૧૨

(૧૩) હુંડી ર. ૧૫૧)ની મુંબાઈના પરી. હરિવલ્લભ મુળચંદ્ર ઉપરની દિન ૧ વળતાની પરી. ઝવેરચંદ્ર લખમીચંદ્રને ત્યાંથી દાં ૦૧ પ્રમાણે લખાવી. એ હુંડી પરી. દેવજી કાશીદાસને નામે લખીને બે આના નફાથી આપી વદ ૧૨.

(૧૪) શાહ હીરાચંદ્ર ઝવેરચંદ્ર ર. ૧૦૪૧ બરી ગયા.

ર. ૧૭૬૧ = બરીને દાં ૦૧ પ્રમાણે હુંડિયામણની રકમ કપાવીને ઝવેરી. માણેકલાલ હરગોવનદાસને ત્યાંથી હુંડી લીધી. તેમણે બચના ના-ણાવટી હીરાલાલ ડાહ્યાભાઈ ઉપર તુર્ત મુદતની લખી આપી. તે આપણે પરી. શામળભાઈ નથુભાઈને મુંબાઈ ખીડી. વદ ૧૨

(જુઓ બાદરવા માસનો મેળ.)

મનોચિન્તન ૧૬ મું.

નીચેની હકીકત ઉપરથી આસો વદ .)) નો જમાખરચી મેળ તૈયાર કરશો.

(૧) સિલક ૩ ૩૮૨ા ગાા છે.

(૨) ૫૮ ની સાલના રોજમેળની ખાતાવહી તૈયાર કરો.

(૩) મુંઆઇના શામળભાઇને ખાતે હુંડીઓની આડતના ૩. ગાા જમા લેવાનો છે, અને અમદાવાદના પટેલ મોતીભાઇ સામળભાઇને ખાતે ૩૦) ગાા ઉધારવાના છે. તેનો જમાખરચ રીતસર નાખો.

(૪) ચોકસી લલ્લુ લખમીદાસ, પરી. દેવજી કાશીદાસ અને દેસાઇ નાયજી ભોગીલાલના ખાતાનું વ્યાજ ગણો, કસરને સાડ પંચોતરી કાપો અને ખાતે ચડાવો.

કંસારા અમથા ટોકર અને પટેલ નારણુ રેવાભાઇને ખાતે દિન ગાા લેખે કાપીને વ્યાજ ચડાવો.

પરી. શામળદાસ નથુભાઇ અને પટેલ મોતીલાલ શામળભાઇના ખાતાનું વારોવારીઉ વ્યાજ ગણો.

ત્રવાડી દલસુખ જેઠા અને કોઠારી હરજી કેવળના ખાતે વ્યાજ ગણીને રૂપીએ દોકડા લેખે કસર કાંપા. પટેલ દેસાઇ કુમેરને ખાતે વ્યાજ ચડાવો. છુટ આપવાની નથી. (જુઓ વ્યાજવહી તથા જમાખરચી મેળ.)

(૫) ધંધા સંબંધી ખાતાં અને ખરચને લગતાં ખાતાં નક્કી કરો અને વઢાવ ખાતે સમાવો. (જુઓ જમાખરચી મેળ.)

(૬) વઢાવ ખાતું નક્કી કરો અને તેમાંની વધધટ શેઠને ખાતે ચડાવો. (જુઓ જમાખરચી મેળ.)

(૭) આસામીઓને ખાતે બાકી હોય તે નક્કી કરો અને ખાતે બાકી ખેંચી સરવાયુ તૈયાર કરો. તથા ૫૮ ની સાલની ખાતાવહી દોરો. (જુઓ ખાતાવહી, પાકુ સરવાયું અને નવી ખાતાવહી).

(૮) ૫૮ ની સાલની વાર્ષિક પેદાશ કેટલી છે, અને ધર ખરચ કેટલો છે. સાલ આખરે બચત છે તો કેટલી ?

(જુઓ ખાતાવહી વઢાવ ખાતું અને ખરચ ખાતું.)

(૯) ખરચખાતું, ખરીદખાતું, વઢાવખાતું, વ્યાજખાતું અને વકરા-ખાતું એટલે શું ? (જુઓ વ્યાખ્યાઓ)

(૧૦) રોજમેળ અને રોકડમેળ. નોંધવહી અને ભરતિયાવહી, ખેઠો મેળ અને રોજમેળ. ખેઠો મેળ અને આવરો તથા આંકડાવહી અને ખાતાવહીનો તફાવત કહો ? (જુઓ વ્યાખ્યાઓ તથા ચોપડાના તફાવત)

મનોયત્નના જવાબ—

રોજ મેળ.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

સુરત મહિધરપુરા વાણિયા શેરીમાં રહેનાર
શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસનો રોજમેળ,
સંવત ૧૯૫૭ ની સાલનો.

(મનો૦૧ લા ઉપર મેળ.)

શ્રી.

સંવત્ ૧૯૫૮ ના કાર્તિક સુદ ૧ ને વાર મંગળ તા. ૧૨ નવેમ્બર
૧૯૦૧ નો મેળ.

જ	ઉ
૩૦૧) શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસને	૧૧૧— શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર.
* ખાતે જમા.	૦)— સખરસ શેર ૧૧
૩૦૧) રોકડા ધરમાં	૦)— શ્રીફળ ૧
† પા. ૧૦	૦)— પાન સો.
૩૦૧	૦— મંદિરમાં બેટ.
	૧) શીખંડ શેર ૫૧
	૦)≡ મેવો પરચુરણ.
	૧૧૧— પા. ૨
	૧૧૧—
	૨૯૯)≡ શ્રી જણસે રોકડા.
	૩૦૧)

સૂચના—આ મેળ રોકડ મેળ પણ કહેવાય—તેમાં રોકડી
રકમનો જમા ખરચ હોય.

કાર્તિક માસના ત્રણ મેળ છે તેને વેપારીની રીતે રોકડમેળ તથા
નોંધ વહીમાં ગોઠવ્યા છે અને તે પરથી આવરો કર્યો છે. (જુઓ આઠ
ચોપડે નામું રાખવાના નમુના.)

* ફાંદુ માર્યું છે. તે રકમ ખતવાયાની નિશાની બતાવે છે.

† ખાતાવહીતું પાતું સમજવું.

રાજમેળ પા. ૨
(મનો ૧૦ ૨ જ પરથી મેળ.)

શ્રી.

સંવત્ર ૧૯૫૮ ના કાર્તિક સુદ ૧૫ ને વાર સોમ તા. ૨૫-૧૧-૦૧.

જ	ઉ
૨૬૬) શ્રી પુરાંત બાકી.	૨૮૧— શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર,
૧૦) પટેલ દેસાઈ કુખેરને	૦૮ કાકાની પેટીઓ.
ખાતે જમા.	૧) રંગ પાલડીને
૨) ધી શેર ૬૧	૧૦) પટેલ દેસાઈને ખાતે
૮) આજરી મણુ ૫ દા. ૧૧	જમા ધી તથા આજરીના.
૧૦) શ્રી ખરચ ખાતે ઉધા	૧) તેલ ધાંચી જીવાને
રીને તમારે ખાતે જમા. પા. ૨	ખાતે જમા.
૧) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે જમા.	૧૬) ધઉ મણુ ૮ દા. ૨)
૧) શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર	દેવે લલ્લુને ખાતે જમા.
ખાખતે તેલનો, પા. ૩	૨૮૧— પા. ૨
૬૧— શ્રી ખરચ ખાતે જમા.	૪) પટેલ દેસાઈ કુખેરને ખાતે
૦) જીના ચેલાના ગાભા	ઉધાર.
વેચ્યા શેર ૬.	૪) ધઉ મણુ ૨ દા. ૨)
૦૮— રદી કાગળો વેચ્યા	લેખે દેવેને ત્યાંથી લાવેલા
શેર ૧૦ દર ૦) ૦૧	તેમાંથી તમને આપ્યા. પા. ૨
૪) ધઉના પટેલ દેસાઈ	૩૧—
ને ખાતે ઉધાર.	૩૦૦— શ્રી જણુસે.
૨) ધઉ રોકડેથી આપ્યા.	૩૦૦) રોકડા.
૬૧— પા. ૨	૦૮— છુટા.
૧૬) દેવે લલ્લુભાઈ હરિશંક-	૩૦૦—
રને ખાતે.	૩૩૨—
૧૬) ધઉ મણુ ૮ દા.	
૨) શ્રી ખરચ ખાતે	આ ઉપરથી રોકડમેળ કયો છે.
ઉધાર. પા. ૪	(જીઓ આઠ ચોપડે નામું રા-
૩૩૧—	ખવાના નમુનામાં)
૩૩૨—	

રોજમેળ પા. ૩

(મનોયત્ન ૩ જી પરથી મેળ.)

શ્રી.

સંવત્ ૧૯૫૮ ના કાર્તિક વદ ૦)) ને વાર ભોમ તા. ૧૦-૧૨-૦૧ નો
મેળ (રોકડ મેળ)

૭૦૦૧૩૧શ્રીપુરાંત બાકી	૭ ઉ ૧) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે ઉધાર
૨૫) પરી. દેવજી કાશીદાસને ખાતે જમા.	૧) રોકડો. હા. પોતે ગાંધી પ્રાચુજીવનને ત્યાંથી ખાંડ લીધી તેમાં આપ્યો
૧૫) રોકડા ગુ. મોહન મારફતે મગાવ્યાછે.	પા. ૩
૨) પટેલ દેસાઇ કુબેરને ખાતે જમા	૫) પટેલ દેસાઇ કુબેરને ખાતે ઉધાર
૧) રોકડા.હા.પટેલ લલ્લુ રામભાઈ ભરી ગયા.	૫) રોકડા હા. પોતે લખ ગયા
પા. ૧	૩) પરી. દેવજી કાશીદાસને ખાતે ૩) રોકડા. હા. ઠાકર બજ-ગોવિંદ પાનાચંદ લખ ગયાછે.
૪) દેવે લલ્લુ હરિશંકરને ખાતે જમા.	પા. ૫
૪) રોકડા.શાહ નાગર કિ-શોરને ત્યાંથી તમે અપાવ્યા છે .પા. ૪	૮) શ્રી ખરચખાતે ઉધાર
૫) શાહ હીરાચંદ ઝવેરને ખાતે ૮) ધોતી જોટા ૧ લાંબો.	૮) પા. ૨
૮) ધોતી જોટા ૧ ના	૧) જાન્ના
૩) રોકડા આપ્યા તે ખાદ.	૩૧૯) શ્રી જલસે
૫) નક્કી. પા. ૩	૩૧૯) રોકડા.
૩૬)	૩૩૬) જાન્ના

રોજમેળ પા. ૪

(મનોયત્ન ૪ થા પરથી મેળ.)

શ્રી.

સંવત્ ૧૯૫૮ ના માગશર સુદ ૭ ને વાર બુધ તા. ૧૮-૧૨-૦૧

જ	ઉ
૩૧૯) શ્રી પુરાંત ખાકી.	૨૦) હવે લલ્લુ હરિશંકરને ખાતે.
૬૬) પરી દેવજીભાઇ કાશીદાસને ખાતે જમા.	૫) રોકડા બાબતે પરી.દેવજી-ભાઇને લાં બર્થા.
૧૫) હવે લલ્લુ હરિશંકરને.	૧૫) રોકડા પરી દેવજીભાઇને ત્યાંથી અપાવ્યા.
૫૧) કંસારા અમથા ટોકરને	
૬૬) આસામી બેને ખાતે	૨૦) પા. ૪
ઉધારીને તમારે ખાતે જમા.	૧) પરી. દેવજી કાશીદાસને ખાતે ઉધાર
પા. ૫	૧) કમ્બુલાતનો. ધાંચી જીવા
૩) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે જમા.	કાલુની વતી. તે તેને ખાતે જમા લઇને. પા. ૫
૧) પરી દેવજીભાઇને કહેવ-રાવ્યો માટે તેમને ખાતે ઉધાર.	૫૧) કંસારા અમથા ટોકરને ખાતે
૨) દીવેલ. ખરચખાતે ઉધાર	૫૧) રોકડા તમને અપાવ્યા છે. હા. પરી દેવજીભાઇને ખા-તે જમા. પા. ૫.
૩) પા. ૩	૨) શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર.
૮૧૧ શાહ હીરાચંદ્ર ઝવેરને ખાતે	૨) દીવેલ શેર ૧૧. પા. ૨
૫) કમ્બુલતના.	૮૧૧ પટેલ દેસાઇ કુબેરને ખાતે
૩૧૧ કાપડના,	૮૧૧ શાહ હીરાચંદ્ર ઝવેરને ખાતે જમા. બાબતે
૮૧૧ પટેલ દેસાઇને ખાતે	કમ્બુલત તથા કાપડના. પા. ૨
ઉધારીને તમારા ખાતે જમા.	
પા. ૩	

૭૭૧૧

૩૯૬૧૧

૮૨૧૧

૩૧૪) શ્રી જીજીસે

૩૧૨) રોકડા. ૨) છુટા.

૩૯૬૧૧

ટીપ— દરેક મેળ ઉપરથી રોકડ મેળ થઈ શકે, કોઈ કોઈ વાર તે લખી મંગાવવો.

રોજમેળ પા. ૫

(મનો ૧૦ ૫ મા પરથી મેળ)

શ્રી.

સંવત ૧૯૫૮ માગશર વદ ૧ ને વાર ગુરૂ તા. ૧૬-૧૨-૦૧ નો મેળ
(રોકડ મેળ)

જ	ઉ
૩૧૪) શ્રી પુરાંત બાકી.	૨) શ્રી ખરચખાતે ઉધાર.
૯૧- શ્રી વટાવ ખાતે જમા.	૧) ધોરાજી પાંજરા પોળ લો-
૫) રોકડા, ગામાને ત્યાંથી	ટરીનો નં. ૩૭૪ રાખ્યો.
વધાઇમાં મળ્યા.	૧) ગીરનારજીનો નં. ૧૦૭૦૫
૧) રોકડો બજારમાંથી જડ્યો.	રાખ્યો તેનો.
૦૧ દલાલી પટેલ માધવજીને	૨) પા. ૨
કંડી અપાવી તેની	૫) ના શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.
૦૧ વટાવ. ઘસાયલા ૩ ૬)	૫) ખોટ ગદ્ય ગલુઅંધ ૩.૫૦)
રાખ્યા તે ઉપર દા. ૦)	થી રાખીને ૩૪૫ માં
૧૧ દલાલી પરી. દેવજીને. ખા. ઉ.	વેચ્યો.
૦૧ વટાવ ૩ ૧૦) ના ૬૬	૦) ના વટાવ ૩૫) ઉપર દા. ૦) ૦૧
લેખે પૈસા રાખી ૬૪ થી	૫) ના પા. ૭
વેચ્યા.	૨૪૧૧-૧૧ પરી. દેવજી કાશીદાસને ખાતે
૦૧ નંદે પાધડી તથા છોદડી	૧૧ દલાલી ચાંદીની.
૭૧ થી રાખીને ૩૮૦ થી	૨૩ રોકડા. હા. પોતાને
વેચ્યાં તેમાં.	૫
૯૧	૦) ના વટાવ ૩ ૫) બ-
પા. ૬	દલાના.
૯૧	૨૪૧૧-૧૧ પા. ૫
૩૨૩૧	૩૨)
	૨૯૧૧ શ્રી જજીસે.
	૩૨૩૧

રાજમેળ પા. ૬

(મનો ૬ પરથી મેળ)

શ્રી

સંવત્ ૧૯૫૮ ના માગશ્વર વદ ૧૨ ને વાર સોમ તા. ૬ જાનેવારી
૧૯૦૨ નો મેળ (રોકડ મેળ)

જ

૨૯૧૧-શ્રી પુરાંત બાકો.

૫૦૫)-શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

૨) રોકડા સાસરેથી મળ્યા.

ગાંધીવાવ ૩ ૭)નો દા.૦)

૪૫૫)રોકડા. ધનામના ગીરના-

રથી આપ્યા.૩૫૦૦)માંથી

૩૫) શીના કાપતાં

રાજદલાલીના પરી. દેવજીને

ખાતે ઉધાર.

૫) નફો. બાગરી કળશી ૫)

દર કળશીએ ૩૧ લેખે.

૫૦૫,- પા. ૬

૬૧૧-દેવે લલ્લુ દરિશકરને ખાતે.

| ૭) રોકડા. ભરી ગયા.

"ગાંધી ૩૭) બદલાના હાવાથી

વટાવ કાપ્યા.

૬૧૧- નક્કી પા. ૪

૧૨૧૧ ચોકસી લલ્લુ લક્ષ્મીદાસને

| ખાતે જમા.

૨૦૦)ચાંદી તોલા ૨૦૦ દર ૩૧

૫૦૦

૧૮૧૧૧ ચાંદી તોલા ૨૦૦ દર

ગાંધી ના બાવથી ખાંડો

૧૨૧૧ બાકી દેવાછે. પા. ૫,

૫૨૪)-

૮૧૫૪

ઉ

૨૧૧-શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર.

| ગાંધી રોકડો પડી ગયો.

૨) જમાધને આપ્યા.

૦)ગાંધી માટે અરજી લ-

ખાવી તેમાં આપ્યા.

૨૧૧- પા. ૨

૨૧૧-પરી.દેવજી કાશીદાસને ખાતે

| ઉધાર.

ગાંધીલાલી. દર ૩૫૦એ દો-

કડા લેખે. વહોરા આદમજીને

કાપડ અપાવ્યું. તે બાબતની

તમારે ત્યાં જમા રહીછે. પા. ૫

૧૨૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.

| ગાંધી ૨૭૭૨ કુચું ગીરનારની

દીકીટનું.

૧૨૧૧ ગાંધી ગાંધીના વેપા-

રમાં ચોકસી લલ્લુભા-

ધના ખાતે જમા કરીને.

૧૨૧૧૧ પા. ૬

૧૮૧૧૧

૭૬૭૭૭ શ્રી જલુસે

૮૧૫૪

રોજમેળ પા. ૭

(મનો ૭ પરથી મેળ)

શ્રી

સંવત્ર ૧૯૫૮ ના પોષ સુદ ૨ શનિવાર તા. ૧૧ જાનેવારી ૧૯૦૨ નો મેળ.

જ

ઉ

૭૬૭૩૩ શ્રી પુરાંત આક્રી.

૫૧) ત્રવાડી દલસુખ જોડાભાષને ખાતે

| જમા.

૫૧) રોકડા. હા. પોતે. તેનું વ્યાજ

રામ ૪ લેખે ઠરાવ્યું છે

પા. ૪

૧૨૫) દેસાઈ નાયજી ભોમોલાલને ખાતે

| જમા.

કાનગ શુદ્ધ ૧

૧૨૫) પાછલા દેવા અમારે ખાતે

ઉધારીને જમા

પા. ૭

૫૧) શાહ પૂનમચંદ મૂળજીને ખાતે

જમા

કાર્તગ શુદ્ધ ૧

| ૫૧) પાછલા દેવા અમારે ખાતે

ઉધારીને તમારે ખાતે જમા.

પા. ૬

૩૦૦) શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસને ખાતે

જમા.

| ૨૨૫ પટેલ નારણભાઈને ખાતે

ઉપર.

૭૫) પંડયા રણુછોડ ગલુરામને

ખાતે ધાર

૧૧૦) દેસાઈ હરિભાઈ બીમભાઈને

| ખાતે ઉધાર.

૧૧૦) રોકડા હા. તમને પો

તાને ધીર્યા છે ને તેના પે-

દામાં તમારી દુકાન કબજા

ગીરો રાખી છે. પા. ૪

૧૭૬) શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસને

| ખાતે ઉધાર કાર્તક શુદ્ધ ૧

૧૨૫ દેસાઈ નાયજી ભોમો-

લાલને ખાતે જમા.

૫૧) શાહ પૂનમચંદ મૂળ

જીને ખાતે જમા

૧૭૬ પાછલું ફેરું છે તે આ-

સામીવાર જમા કરીને પા. ૧

૨૨૫) પટેલ નારણભાઈ રેવાભાઈને

ખાતે ઉધાર કાર્તગ શુદ્ધ ૧

૨૨૫) પાછલા લહેણા અ-

મારે ખાતે જમા કરીને ત-

મારે ખાતે ઉધાર્યા છે. પા. ૬

૭૫) પંડયા રણુછોડ ગલુરામને

ખાતે ઉધાર કાર્તગ શુદ્ધ ૧

૩૦૦) જીનું લેણું આસામીવાર

ઉધારીને જમા લખું છે. પા. ૧

૭૫) આક્રી લેહેણા અમારે

ખાતે જમા કરીને તમારે

ખાતે ઉધાર્યા છે. પા. ૫

રેનમેળ પા. ૮

૧૫૧) કાઠારી હરજી કેવળભાઈને ખા- ૨૪) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે
તે જમા. ઉધાર

| ૧૦૦) રોકડા.

૨૦) રોકડા.

૫૧) છુટા દર ૬૬ લેખે.

૪) ચડાવાના.

૧૫૧) હા. પોતે જમા કરાવી
ગયા છે. પા. ૭

૨૪) એ રીતે ચોવીસું કાં-
ધુ કર્યું. દરમાસે ૩ ૨) એ
ભરવાનો ઠરાવ છે. પા. ૩

શાન્તા શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

પા. ૩

| શાન્તા છુટા રૂ. ૫૧)ના રા-
ખ્યા તેના વટાવના.

૭) મહેતા મણીલાલ મૂળજીને
જી ખાતે ઊધાર.

પા. ૬

૭) ઉછીતા હા. પોતે લખ
ગયા છે.

૬) શ્રી વ્યાજખાતે જમા.

૪) ચડાવાના ધાંચી જીવાને
ખાતે ઉધાર.

૧૦૦) સેખ ડોસ કાલુને ખાતે ઉ.

૯૮) રોકડા.

| ૨) સેખ ડોસ કાલુને ખાતે
ઊધાર.

૧) ખાતુ મંડામણી.

૬)

ના કોચળી છોડામણી.

પા. ૮

ના હકસાધનો.

૧૦) ગાંધી બાપુલાલ ગુલાબચંદ
જી ને ખાતે જમા.

૧૦૦) એ રીતે રૂ. સો
ધીરૂં છે, ને તેનું વ્યાજ
રામ દસ લેખે. પા. ૮

૧૦) રોકડા અનામત મુકી

ગયા છે. પા.

૭૧૭)

૬૯પાના

૭૭૬)ના શ્રી જાણી.

૭૪૬)ના રોકડા.

૧૪૯૩)ના

૨૫૧)ના છુટા દર ૬૪.

૭૭૬)ના

૧૪૯૩)ના

રાજમેળ પા. ૯
મનો. ૮ પરથી મેળ.

શ્રી

સંવત્ ૧૯૫૮ ના પોષ વદ ૭ ને વાર ગુરૂ તા. ૩૦-૧-૧૯૦૨.

જ

૭૭૬) ૦૧ શ્રી પુરાંત બાકી.
જા દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલને ખાતે જમા કાર્તિક સુદ ૧.

| જા જમાખરચ વ્યાજ ખાતે ઉધાર બા. સં. ૫૭ ની સાલનું વ્યાજ.

પા. ૭

૧૦) પટેલ નારજી રેવાભાઈને ખાતે જમા.

૧૦) રોકડા હા. પોતે ભરી ગયા છે. પા. ૬

૪) ૬ શાહ પૂનમચંદ મૂળજીને ખાતે ઉ. કાર્તિક સુદ ૧.

૩) ૬ જમાખરચ વ્યાજ ખાતે ઉધાર બા. સં. ૫૭ ની સાલનું વ્યાજ.

પા. ૬

૧૯૧૧ શ્રી વ્યાજખાતે જમા.

| ૧૧૧ જમાખરચ પટેલ દેસાઈને ખાતે ઉધાર.

૧૩૧૧ જમાખરચ પટેલ નારજીને ખાતે ઉધાર.

૪૧૧ જમાખરચ પંડ્યા રજુછોડને ખાતે ઉધાર.

૧૯૧૧

પા. ૮

૧૧૦) દેસાઈ હરિભાઈ ભીમભા.

| ધને ખાતે જમા.

ઉ

૭૫) પટેલ દેસાઈ કુબેરને ખાતે ૭૩૧૧ રોકડા.

૧૧૧ હકસાઈ તથા મંડામણીના સેંકડે ૮૩૧ બે.

૭૫) એ રીતે ધીર્યા તેનું વ્યાજ રામ આઠ બેબે ૬. રાબું છે. પા. ૧

૧૩૧૧ પટેલ નારજી રેવાભાઈને ખાતે ઉધાર કાર્તિક સુદ ૧.

૧૩૧૧ જમાખરચ વ્યાજખાતે જમા સં. ૫૭ ની સાલનું

વ્યાજ ગણ્યું. પા. ૬

૯૭૧૧ દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલને ખાતે ઉધાર.

૯૦) રોકડા મુદ્દલ પેટે.

જા રોકડા વ્યાજના.

૯૭૧૧ હા. પોતે. પા. ૭

૪૧૧ પંખા રજુછોડ ગજુરામને

| ખાતે ઉધાર કાર્તિક સુદ ૧.

૪૧૧ જમાખરચ વ્યાજખાતે જમા બા. ૫૭ની સાલનું

વ્યાજ નીકળ્યું તે. પા. ૫

૧૦૧૬ શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધાર.

| જા દેસાઈ નાથજીને ખાતે જમા.

૩) ૬ શાહ પૂનમચંદને ખાતે જમા.

૧૦૧૬ આસામીવાર જમા

કરીને આ ખાતે ઉધાર. પા. ૮

રો. પા. ૧૦

૧૧૦) જમાખરચ. ઇમારત ૩૫૫) શ્રી ઈમારત ખાતે ઉધાર.
ખાતે ઉધાર. ખા. દુકાન | ૩૫૧) દુકાન ૧ દેસાઈ બી-
કબજા ગીરો હતી તે વે- મભાઈ પાસેથી વેચાણ
ચાણુ લીધી માટે મજરે રાખી.
લીધા છે.

પા. ૪

૪) ખત કરામણી.

૩૫૫)

પા. ૩

૭) મહેતા મણીલાલ મૂળજી ૧૦) ગાંધી બાપુલાલ ગુલાબચં-
જી ને ખાતે જમા. જી દને ખાતે ઉધાર.
૭) રોકડા આપી ગયાછો. ૧૦) રોકડા અનામત હતા
૫૧) શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસ તે લઈ ગયા છે.
| ખાતે જમા. ૫૧) ગરાસીઆ જીવજી દલજીને
૫૧) જમાખરચ ગરા- | ખાતે ઉધાર. ૫૫ ના ચૈત્ર
સીઆ જીવજી દલજીને સુદ ૧૨.
ખાતે ઉધાર. ખા. જુના ૫૧) જમાખરચ હા. અ-
વહિવટના લહેણ હતા તે માટે પોતાને ખાતે જમા.
ખાતે ચડાવ્યા છે. ખા. તમારી પાસે લહેણ
છે, તેનું ખત આજે હાથ

પા. ૧.

લાગવાથી ખાતે ચડાવવા
સાથે તમારે ખાતે ઉધાર.

પા. ૩

૬૧૭)૬

૩૬૭)૦૧ શ્રી જલસે.

૩૪૧૧૧ રોકડા.

૨૫૦૦૦૦ દુટા દર ૬૪.

૩૬૭)૦૧

૬૮૪)૯

રેજમેન્ટ પા. ૧૧.

(મનો. ૯ પરથી મેળ.)

સંવત ૧૯૫૮ માહા સુદ ૫ તા. ૧૭-૨-૨ ને વાર ગુરુનો મેળ.

જ
૩૬૭) ૦૥ શ્રી પુરાંત બાકી.
૩) શ્રી ખરચ ખાતે જમાં.
| ૩) જમાખરચ ધાંચી છ-
વાને ખાતે ઉધાર બા.
તોરાના પા. ૨.
૫૬૧ શ્રી બાજરી વકરા ખાતે જમાં.
| ૨૩૩ બાજરી મણુ ૧૫ દા.
૧૧-
૧૫૧૧ બાજરી મણુ ૧૦ દા.
૧૧- શાહ હીરાચંદને
ખાતે ઉધાર.
૬૧- બાજરી મણુ ૬ દા. ૧૧-
૭૧૧- બાજરી મણુ ૫ દા. ૧૧-
૫૬૧ પા. ૧૦
૬૬૦) ચોકસી લલ્લુ લક્ષ્મીદાસને
ખાતે જમાં.
| ૬૬૦) જમા ખરચ શ્રી હેમ
ખરીદી ખાતે ઉધાર બા. ઉ-
ધારે માલ લીધો છે. પા. ૭.
૧૩૮) અમદાવાદના પટેલ મોતીલાલ
શામળલાલના ખાતે જમાં.
| ૧૩૮) રોકડા હા. ગુમાસ્તો
ગોપાળ બરી ગયો છે. બાબતે
ધી ખરીદવાને સાડ પા. ૯
૮૫૭
૧૨૨૪૧૦૧

ઉ
૫૭૧૧ શ્રી બાજરી ખરીદી ખાતે
ઉધાર.
| ૫૭૧૧ બાજરી મણુ ૫૧) દર
મણુના ૩ ૧) =
૦ ૦ ખરાબત દર મણુ
એક પાઇ.
૫૭૧૧ પા. ૧૦
૧૫૧૧ શાહ હીરાચંદ ઝવેરને ખાતે
| ૧૫૧૧ જમાખરચ બાજરી
વકરા ખાતે જમાં પા. ૩.
૬૧ શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર.
| ૬૧ ગાય રાખી છે પા. ૨
૧૧૧૧ પા. દેસાઈ કુબેરને ખાતે ઉ.
| ૧૧૧૧ ચુનારા રામાની વ-
તી તમારે ખાતે ઉધાર. બા-
બતે બાજરીમાં બાકી રહ્યા
તે તમેએ કબૂલ્યા છે. પા. ૨
૬૬૦) ૧૧ શ્રી હેમ ખરીદી ખાતે ઉધાર.
| ૬૬૦) જમા ખરચ ચોકસી
લલ્લુને ખાતે જમાં.
હેમ તોલા ૩૦ દા ૨ ૨
૦) ૧૧ તોલા મણુ.
૬૬૦) ૧૧ પા. ૯.
૩) ધાંચી છવા કાલુને ખાતે
ઉધાર.
| ૩) જમાખરચ બાબતે
જુનો તોરો લઈ ગયો છે.
પા. ૩

૭૪૭૧-૧૧

૪૭૬૧૧૧ શ્રી જલુસે.

૪૫૦૧ રોકડા.

૨૬) ૧૧ છુટા દર ૬૪.

૪૭૬૧૧૧

૧૨૨૪૧૦૧

રોજમેળ પા. ૧૨.

(મનો. ૧૦ પરથી મેળ.)

શ્રી.

સંવત્ ૧૯૫૮ ના ફાગણ સુદ ૪ ને વાર બુધ તા. ૧૨-૩-૦૨નો મેળ.

જ

ઉ

૪૭૬૧૧૧૧૧ શ્રી પુરાંત બાકી.

૨૨૮) શ્રી રૂની ખરીદી ખાતે ઉધાર.

૨૨૪૧- અમદાવાદના પટેલ મોતી-

| ૨૩૧ રૂની ગાંસડીઓ પાંચ

| લાલ શામળબાધને ખાતે જ.

વજન મથુ ૫૦ દા.

૨૨૪૧- જમાખરચ ૩ ખ-

પ્ર- ૪૧૧

રીદી ખાતે ઉધારીને પા. ૯.

૮)-૧૧ વળતર તથા મુદતના.

૨૫૧- શ્રીબાજરી વકરા ખાતે જમા.

૨૨૪) ૧૧ સેંકડે ટકા ૩૧.

| ૨૫૧- બાજરી મથુ ૧૫

૧)-૧૧આડતનાદા.૦૧ ટકો.

દા. ૧૧૧ ખરા ઉપજ્યાછે.

૨૨૪૧-જમાખરચ અમદા-

પા. ૧૦.

વાદના પટેલ મોતી-

૧૨૪૧૧૧૧ શ્રી ૩ વકરા ખાતે જમા.

લાલને ખાતે જમા.

| ૫૧૧૧૧ ૩ મથુ ૧૦ દા.૫)

૩)-૩૬૬૬ નુરના ભર્યા.

૧૮૧૧૧- જમાખરચ દેસાધ

૧૧ ગાડાનું બાકું થયું.

નાથજીને ખાતે ઉધાર.

૨૨૮) પા. ૧૦

૧૦૧ જમાખરચ બાખતે

૮૪૧૧- દેસાધ નાથજી ભોગીલાલને

ખરચ ખાતે ઉધાર.

| ખાતે ઉધાર.

૫૩૧૧ જમાખરચ પરી. દે-

૧૦) રોઠડા. હા. પોતે.

વજીબાધને ખાતે.

૧૮૧૧૧- ૩મથુ ૩૧ દા.પા=

૧૨૪૧૧૧૧ પા. ૧૦.

વકરા ખાતે જમા.

૪૭) શ્રી હેમ વકરા ખાતે જમા.

૪૭) હેમતોલા ૨દા.૨૩૧

| ૪૭) સાંનું તોલા ૨દા.૨૩૧

વકરા ખાતે જમા.

હા. દેસાધ નાથજીને ખાતે

૯) ગાયના ખરચ ખાતે

ઉધાર. પા. ૯.

જમા.

૯) શ્રી ખરચ ખાતે જમા.

૮૪૧૧૧- પા. ૭

| ૯) જમા ખરચ દેસાધ ના-

૩૩)- શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર.

થજીને ખાતે ઉધાર પા. ૨.

| ૧૦૧ ૩ મથુ ૨ દા. પા.

૨) શાહ હીરાચંદ ઝવેરને ખાતે
જમા.

૨) જમાખરચ હા. ખરચ
ખાતે ઉધાર ખા. ખારવાં

નંગ બેના. પા. ૩.

૧૩૬૧૧ પરી. દેવજી કાશીદાસને ખાતે.

૧૩૬૧૧ ધી મણુ ૧૩ દા. ૧૦૧

ના ભાવે અમે ખરીદ કર્યું

તેના પા. ૫.

૮૫) પટેલ દેસાઈ કુબેરને ખાતે જમા.

૧૩) રોકડા બચાં.

૩૨) કમોદ કળશી ૧ આપી

૪૦) બળદ નંગ ૨ ખંડયા.

૮૫) પા. ૧

૧૮૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

૧૫) નફાના. બળદ ૩ ૨૦)

થી ખંડેલો ૩૩૫) માં

વેચ્યો.

૩) નફાના. ડાંગર કળશી

૩૩૨) થી રાખી ૩૩૫)

માં વેચી

૦૧૧ આડતના. અમદાવાદના

પટેલ મોતીભાઈને ખા-

તે ઉધાર.

૧૮૧૧ પા. ૬

૬૭૨૧૧

૧૧૪૬૧૧

૨) ખારવાં ૨. શાહ હીરા-
ચંદને ખાતે જમા.

૦૧૧-૩ની પીંજમણી.

૨૦) બળદ ૧ રાખ્યો.

૩૩) પા. ૨.

૫૩૧૧૧ પરી. દેવજીભાઈ કાશીદાસને
ખાતે ઉધાર.

૫૩૧૧૧ જમાખરચ હા. ૩

વકરા ખાતે જમા. ખા. ૩

મણુ ૧૦ દા. પા. થી લઈ

ગયા છે પા. ૫.

૧૩૭) અમદાવાદના પટેલ મોતી-
લાલ શામળભાઈને ખાતે
ઉધાર.

૧૩૬૧૧ ધી મણુ ૧૩ દા. ૧૦૧

થી રાખી ચડાવ્યું

તેના હા. દેવજીભા-

ઈને ખાતે જમા.

૦૧૧ આડતના દા. ૦૧

૧૩૭) પા. ૯

૩૫) ચોકસી લલુભાઈ લખમી-
દાસને ખાતે ઉધાર.

૩૫) બાબતે ઝવેરી શામ-

ળભાઈ જમનાદાસને ડાંગર

આપેલી તેની કિમતના તમને

કલુભાઈ છે પા. ૭

૫૭૨)~

૫૭૭-૧૧૧ શ્રી જલુસે

૫૫૫૫ રોકડા

૧૯)~૧૧૧ છુટા દા. ૬૪

૩)ઉપર ૮૫૬ લહેણા

૩) ભટ ભોળાનાથ

ઉત્તમરામ લઈ ગયાછે

૫૭૭-૧૧૧

૧૧૪૬૧૧

રેનમેળ પા. ૧૪.

(મનો. ૧૧ પરથી મેળ.)

સંવત્ ૧૯૫૮ ના ચૈત્ર સુદ ૫ ને રવે ઉતા. ૧૪-૪-૦૨.

જ

ઉ

પગળના શ્રી પુરાંત બાકી

૨૦૦) મુંબાઇના પરી. શામળભાઈ
| નથુભાઇને ખાતે જમા અ-
મારોવતી પાકી સુદ ૮૨૦૦) હુંડી ૧ ૩૨૦૦) ની
તમારી ઉપર લખી અમારી
રાખ્યા ઝવેરી મગનલાલ મા-
ણેકલાલ પાસેથી શાહજેગી
તુર્ત મુદતની હુંડી લખી
આપી છે. પા. ૪

૧) શ્રી હુંડીયામણ ખાતે જમા.

| ૧) હુંડી ૩ ૨૦૦)ની દા.ના
લેખે લખી આપી. પા. ૮૮૧) પંડ્યા રણુછોડ ગલુરામને
ખાતે.| ૮૧) રોકડા હા. પોતે હિ-
સાબ ચુકતે બરી ગયા છે.

પા. ૫

૬૦) શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

| ૬૦) વટાવ દા. ૩૦ લેખે.
પા. ૬

૧૧૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.

| ૧૧ જમાખરચ પંડ્યા ર-
ણુછોડ ગલુરામને ખા
તે ઉધાર.૧૦) ગરાસીઆ જીવજીજી
દલજીને ખાતે ઉધાર

૧૧૧ પા. ૮

૧૦) ત્રવાડી દલજીખ નેડાભાઇને

| ખાતે જમા

૧૦) રોકડા હા. પોતે જમા
કરાવો ગયા છે પા. ૪

૧૧ પંડ્યા રણુછોડ ગલુરામને

| ખાતે ઉધાર

૧૧ વ્યાજને તે ખાતે જમા
કરીને પા. ૫૧૫૧) અમદાવાદના પટેલ મોતી-
| લાલ શામળભાઇને ખાતે ઉ.૧૫૧) હુંડી ૧ ૩૧૫૧) ની
અમારી ઉપર લખી તમા-
રો રાખ્યા વકીલ કેશવલાલ
દારકાંદાસ પાસેથી શાહજેગી
મુદત દિન ૧ વળતાની લખી
દાગણ વદ ૧૪ તે રાખ્યા
વાળા લાવ્યા માટે માસ્તર
બાળકજી મનસુખરામની
બોળાધરી લખને હુંડી શી-
કારો નાણાં આપ્યાં ને બોણું
તમને ખીડ્યું છે.

પા. ૯

૦૮ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર

| ૦૮ ખોટ ગઇ. ૩ ૨૦) ના
પૈસા ૬૫ લેખે આપ્યા તેમાં
પા. ૬

૦)૦૧ શ્રી ખરચ ખાતે.

| ૦)૦૧ કવર ૧. પા. ૨

૨૮૧ ચોકસી લલુભાઇ લખમી-

| દાસને ખાતે ઉધાર.

૮૧ રોકડા.

૨૦) છુટા દા. ૬૫ લેખે

૨૮૧ આપ્યા પા. ૭

૧૦) ગરાસીઆ જીવજીજી દલજી-

ને ખાતે ઉધાર

| ૧૦) જમાખરચ વ્યાજના

૮૥ કંસારા અમથા ટોકરને
ખાતે જમા
| ૮૥ રોકડા હા. પોતે ભરી
ગયા છે. પા. ૫

૩૭૨)

૯૪૯૮-૧૧.

લહેણા નીકળ્યા તે વ્યાજ
ખાતે જમા. ખા. સં. ૧૯૫૫
ના ચૈત્ર સુદ ૧૨ થી ૫૮
ના ચૈત્ર સુદ ૫ સુધી વ્યા-
જ ગણી ખાતે બાકી ક-
ઠાવી ખત લખાવ્યું છે.
પા. ૩

૧૨૪૧૥ શ્રી હુંડી ખરીદી ખાતે
ઉધાર

| ૧૨૪૧૥ હુંડી ૧૩ ૧૨૫)
ની અમદાવાદના પરી. મ-
ગનભાઈ કરમચંદ ઉપરની
લખી વડોદરેથી ઝવેરી જ-
મનાદાસ મથુરાદાસ, રાખ્યા
શાહ માણેકલાલ હરગોવન-
દાસ પાસેથી, શાહ જોગી
મુદતવાર ભોમની લખી ફા-
ગણુ વદ ૧૪. તે રાખ્યાવાળા
પાસેથી વેચાણુ રાખા છે
દા. ૯૯૧૧૧ પા. ૧૦

૩૧૬)૦૧

૬૩૩૮૧ શ્રી જથ્થુસે

૩૭૩) કલદાર

૨૬૦) બાબાશાહી

૦)૧૧૧ છુટા

૦)૨૧૧ કવર

૬૩૩૮૧

૯૪૯૮-૧૧

રો. પા. ૧૬.

(મનો. ૧૨ પરથી મેળ.)

શ્રી

સં. ૧૯૫૮ ના વૈશાખ સુદ ૩ ને વાર સનિ તા. ૧૦-૫-૧૯૦૨.

જા

કુ

૬૪૩) શ્રી પુરાત આપી

૫૨) શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર

૧૨૫) જાા હુંડી વકરા ખાતે જમા

૫૨) વટાવ ૩ ૨૬૦) આ-

| ૧૨૫) જાા જમાખરચ ચો-

આશાહી હતા તે દા. ૮૦

કસી લલુ લખમીદાસને

એંશીના ભાવે આપ્યા તેની

ખાતે ઉધાર આ. હુંડી વે-

કસરના. પા. ૬

ચાલુ આપી છે. પા. ૧૦

૩૩૩) જાા ચોકસી લલુ લખમી-

૧૧= શાહ પૂનમચંદ મૂળજીને ખા

દાસને ખાતે ઉધાર

| તે જમા

૨૦૮) આઆશાહી ૩૬૦)

૧૧= જમા ખરચ વ્યાજ

દા. ૮૦ થી લઈ

ખાતે ઉધાર આપને વ્યા-

ગયા.

જની રકમ દેવી પડી તે.

૧૨૫) હુંડી ૧ ૩ ૧૨૫)

પા. ૬

ની અમદાવાદના

૫) ધાંચી જીવા દાહને ખાતે
જમા

પરી. મગનભાઈ

| ૫) રોકડા હા. પોતે ભરી
ગયો છે. પા. ૩

કરમચંદ ઉપરની

ના નાા શ્રી વટાવ ખાતે જમા

વડોદરથી ઝવેરી

ના નાા વટાવ ૩૧૭ા ના

જમનાદાસ મથુરા-

પૈસા દર ૬૬ લેખે રાખીને

દાસની લખેલી ત-

૬૪ ના ભાવે આપ્યા તેના

મને વેચાણ આપી

નકાના પા. ૬

૦) જાા હુંડિયામજ દા. ૦)

તે હુંડિયામજ ખાતે

જમા

૩૨૧ા પરી. દેવજી કાશીદાસને

૩૩૩) જાા નક્કી પા. ૭

| જમા

૧૧= શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધાર

૩૨૫) હુંડી ૧ ૩ ૩૨૫) ની

| ૧૧= જમા ખરચ શાહ

સુરતના પરી. હરી-

પૂનમચંદ મૂળજીને ખાતે

કીસનદાસ નારજીદાસ

જમા વ્યાજના દેવા. પા. ૮

ઉપરની તમારે ત્યાંથી

૫૫ાા શાહ પૂનમચંદ મૂળજીને ખા.

લખાવી મુંઝાઈના

| ૫૫ાા રોકડા હા. પોતે

સામળભાઈ ઉપર

લઈ ગયા છે ને ખાતું સ-

જાડી માટે તેમને
ખાતે ઉધાર

31 હુંડિયામથુ દા. ૯૯
લેખે બાદ

૩૨૧૥૥ નક્કી બાકી પા. ૫
 પ) શ્રી હુંડિયામણુ ખાતે જમા
 ૩૧ હુંડી ૧૩ ૩૨૫) દા. ૬૯
 ના ભાવે લખાવી
 ૧૥૥૥ હુંડી ૧ ૨૭૦૦) દા.
 ૬૯૥૥—નાભાવે રાખી
 ને દા. ૦)—ઉપરના
 ભાવે આપી દીધી
 તેનો નફો

4) 41. 6

૩૫) કાંઠારી હરજીવન કેવળને
ખાતે જમા
| ૩૫) રોકડા હા. ચિરંજીવ
રણછોડ ભરી ગયો છે પા.૭

$$868) \approx 11$$
$$1129 = 111$$

રબર કરી ગયાછો. પા.૬
 ૩૨૫) મુંબાઇના પરી. શામળભાઈ
 | નથુભાઇને ખાતે અમારીવતી
 ૩૨૫) હુંડી ૧ ૩૩૨૫)ની
 સુરતના પરી. હરીકીશન-
 દાસ નારણદાસ ઉપરની અ-
 ત્રેના પરી. દેવજી કાશીદાસને
 ત્યાંથી લખાવીને ખીડી તેના
 જમાની વિગત

૩૨૧૥૥ પરી. દેવજીભાષના
જમા

૩ હુંડિયામણુ ખાતે જ.
 ૩૨૫) નક્કીની હુંડી પા. ૫
 ૬૧૧— દવે લક્ષુ હરિશંકરતે ખાતે
 | ૬૧૧— રોકડો હા. પોતે
 પા. ૪

૩૪) ત્રવાડી દલસુખ જેઠાભાઇને
| ખાતે ઉધાર

४४) शेकडा ६५. पोते पा.४

606-111

31.51 = श्री जयसे

812) રોકડા

1721 11-11

०) ३॥ ३५२ ७

3961-

११२०१२॥

(મનો. ૧૩ પરથી મેળ.)

સંવત ૧૯૫૮ ના જેઠ સુદ ૫ ને વાર રવેકે તા. ૮ જુન ૧૯૦૨.

જ
૩૧૯૧= શ્રી પુરાંત બાકી
૧૪૪૥ ૩ વકરા ખાતે જમા
| (૧૩૨) ૩ મળુ ૨૪ દા. પા.
૨૥ જમાખરચ દેસાઇ
નાથજીને ખાતે હ.
૧૩૪૥ પા. ૧૦
૩૮૨૥ શ્રી હેમ વકરા ખાતે જમા.

૭
૧૩૨) શ્રી સાકર ખરીદી ખાતે ઉ.
| ૧૩૨) સાકર મથુ ૧૬૫૫ દા.૮
૦) વૈતરા ખરચ
૧૩૨) પા. ૧૦
૧૦૫૫ દેસાઈ નાથજી બોગીલાલને
| ૨૪) હેમ તોલો ૫.
૩૪) સાકર મથુ ૪ દા.૮૫

રો. પા. ૧૮

૨૪) જમા ખરચ દેસાઇ
નાયજીને ખાતે ઉધાર.૧૧૮૩૩૩ જમા ખરચ દાગીના
ખરચ ખાતે ઉધાર.

૨૪૦) સોનું તોલા ૧૦ દા.૨૪

૩૮૧૩૩૩ પા. ૯

૩૬) શ્રી સાકર વકરા ખાતે જમા.

| ૩૪) જમાખરચ દેસાઇ ના-
યજીને ખાતે ઉધાર.

૧) જમાખરચ ખાતે

૩૬) પા. ૧૦

૦૮ જી વટાવ ખાતે જમા.

૦૮= વટાવ નોટો ૩ ૧૦૦)
ની ૩ ૯૯૫= રાખી
તેનો. પા. ૬

૧૯) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે જમા.

૧૯) જમાખરચ તમારા નવા
ખાતે ઉધારીને જીના ખાતે
જમા. પા. ૩

૩) શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.

૩) જમાખરચ ધાંચી જી-
વાને ખાતે ઉધાર. પા. મં-
ડામણીનો. પા. ૮

૫૭૫૩૩૩=

૮૯૫૫

૨૩૩૩ ૩ મજુ ૦૩ દા. પા.

૬૦૩૩ વકરા ખાતે જમા ૪-
રીને. પા. ૭

૧૩) શ્રી ખરચખાતે ઉધાર

૨) સાકરના.

| ૧૧) પાટીઆં મેડાને સાડ
લીધાં તેના આખ્યા.

૧૩ પા. ૨

૧૨૨૩ શ્રી દાગીના ખરચ ખાતે.

| ૧૧૮૩૩૩ દોરો હેમ તોલા ૫
દા. ૨૩૩૩.

૩૩૩ મજુરી દરતોલે ૦૩૩

૧૨૨૩ પા. ૧૦.

૫૧) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે

| ૧૯) જીના ખાતે જમા.

૩) મંડામણીના વ્યાજખા-
તે જમા.

૨૯) રોકડા. દા. પોતાને

૫૧) એ રીતે એકાવનનું નવું
ખાતું પાડ્યું છે. વ્યાજરામ
ખાર. પા. ૩

૩૫) પટેલ દેસાઇ કુબેરને ખાતે.

| ૩૫) રોકડા. દા. તમે પોતે.

ખાખતે ધી મજુ ૧૫ દા. ૧૦)ના

ભાવે જેઠવદ૦))નાવાયદે સહી
કરીક્યાલો રાખ્યો માટે તેના
ખાનામાં લીધા છે. પા. ૩

૪૨૩૩૩ શ્રી હુંડી ખરીદી ખાતે ઉધાર

| ૪૨૩૩૩ હુંડી ૧ ૩૪૨૫)ની

દા.૯૯૩૩૩નાભાવે રાખી અમ-

દાવાદનામાધુભાઈરજુછોડદાસ

ઉપરની મુંબાઈથી લી. શેઠ

દીનશાજી દાવર રાખ્યા ધમ્મજી

રામ હરજીવન તેમની પાસેથી

અમોએ વેચાણરાખી પા. ૯

૮૮૮)≡

૫૭)— શ્રી જલુસે

૮૯૫૫

રોજમેળ પા. ૧૯

મનો. ૧૪ પરથીએડા મેળ.

સંવત્ ૧૯૫૮ના અસાડસુદ ૧ને રવેકથી વદ ૦))ને શનેઉ સુધીનોએડા મેળ.

૫૭) — શ્રી પુરાંત બાકો.
૩૦૦) મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ
| નથુભાઈને ખાતે જમા.
હમારીવતી સુદર પાકી સુદ ૬
૩૦૦) હુંડી ૧ ત્રણસોની
તમારી ઉપર લખી અમા-
રી, મુદતવાર ભોમની અ-
મદાવાદના પટેલ મોતીલા-
લાલ શામળભાઈને આપી
તે જમા. પા. ૪
૪૨પાળા શ્રીહુંડીવકરા ખાતે સુદ ૨
| ૪૨પાળા હુંડી ૧૩. ૪૨પ
ની દા. ૦) = ઉપરના ભાવથી
વેચાણ કરી. પા. ૯

૩૩૪ાઞ્ઞ ચોકસી લલુભાઈ લખમી-
| દાસને ખાતે ઉધાર સુદ ૨
૩૩૪ાઞ્ઞ રોકડા દા. પરી.
દેવજીભાઈ કાશીદાસ માર-
ફતે ભરાવ્યા. પા. ૭
૩૦૧) = અમદાવાદના પટેલ મોતીલા-
લ શામળભાઈને ખાતે સુદ ૨
૩૦૦) હુંડી ૧ મુદતવાર ભો-
મની મુંબાઈના પરી.
શામળભાઈ ઉપરની
લખી મોકલી તેના.
૧) = હુંડિયામણ દા. ૦ =
તે ખાતે જમા.
૩૦૧) = નક્કી પા. ૯

૧ એડા મેળમાં અને આવરામાં તફાવત છે. આવરા હરકોઈ મેળની નક્કલ
છે. આ એડા મેળ ઉપરથી આવરા કરવો હોય તો થઈ શકે, એવી રીતે કે
સં. ૧૯૫૮ ના અસાડ માસનો આવરા.

૫૭) — શ્રી પુરાંત બાકો જેડ વદ ૦))
૫૪૪ા મુંબાઈના પરી શામળભાઈ
| નથુભાઈને ખાતે જમા.
અસાડમાસ.
૩૦૦) રો. પા. સુદ ૨
તેના સુદ ૬ હુંડી ૧
૩. ૩૦૦) તમા-
રી ઉપર લખી
રાખ્યા અમદાવાદ-
ના પટેલ મોતીલાલ
શામળભાઈ પાસે-
થી મુદતવાર ભોમ.
૨૪૪ા રો. પા. વદ ૧૨ને
અદલે વદ ૧૦ કાપ-
ડ ખાતે ઉધાર.
૫૪૪ા નક્કી પા.
ઇત્યાદિ.

૩૮૩ાઞ્ઞ ચોકસી લલુભાઈ લખમી-
| દાસને ખાતે ઉધાર અસા-
ડ માસ.
૩૩૪ાઞ્ઞ રો. પા. સુદ ૨
દા. પરી. દેવજીભાઈ
મારફતે ભરાવ્યા.
૪૯) રો. પા. સુદ ૫
ખાખતે ધાંચી જી-
વાનું ખાતું વેચાણ
આપ્યું તેના.
૩૮૩ાઞ્ઞ પા.
એ રીતે ઉધાર રકમ હોય
તે લખાય.
— સરવાળો.
શ્રી જણુસે.
— કુલ સરવાળો.

રો. પા. ૨૦.

- ૧) = શ્રી હુંડિયામણુ ખાતે જ- ૧૮૧૧ | પટેલ દેસાઈ કુમેરને ખાતે
મા સુદ ૨ | ઉધાર સુદ ૨
૧) = જમાખરચ હા. ૧૮૧૧ જમા ખરચ હા. શ્રી
અમદાવાદના પટેલ મોતી- વટાવ ખાતે જમા. આં
બાધને ખાતે ઉધાર પા. ૮ ધીના કબાલાની કસર, દર
૧૮૧૧ | વટાવખાતે જમા સુદ ૨ મણે રૂ. ૧૧ લેખે માંડી-
૧૮૧૧ જમાખરચ હા. વાળી તેના. પા. ૨
પટેલ દેસાઈ કુમેરને ૦૮૧૧ | ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે સુદ ૫
ખાતે ઉધાર આ. કબાલા ૦૮૧૧ | વ્યાજના ખાતું ન-
નો નફો. પા. ૬ ક્કી કરીને ચડાવ્યાછે. પા. ૩
૦૮૧૧ | વ્યાજ ખાતે જમા સુદ ૫ ૨૮૧૧ | વટાવખાતે ઉધાર સુદ ૫
૦૮૧૧ જમાખરચ હા. | ૨૮૧૧ જમાખરચ ધાંચી
ધાંચી જીવાને ખાતે ઉ- જીવાને ખાતે જમા. આ.
ધાર આ. વ્યાજના પા. ૮ જુદ મૂકી છે. પા. ૬
૫૧૧૧ | ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે ૪૫) ચોકસી લલુભાઈ લખમીદાસ
જમા સુદ ૫ | ને ખાતે ઉધાર સુદ ૫.
૪૫) જમાખરચ ચોકસી ૪૫) જમાખરચ હા. ધાંચી
લલુભાઈને ખાતે જીવાકાલુને ખાતે જમા. આં
ઉધાર આ. ખાતું આખું વેચાણુ આપ્યું તે-
૨૧૧૧ | જમા ખરચ વ- ૧૫) ના. પા. ૭
ટાવખાતે ઉધાર આ ૧૫) ખરચ આને ઉધાર સુદ ૧૩
ધુર મૂકો. | ૧૫) પાધડી ૧. પા. ૨
૧૫) શા. હીરાચંદ ઝવેરને ખાતે
પ૧૧૧૧ પા. ૩ સુદ ૧૩
૧૫) શાહ હીરાચંદ ઝવેરને ખાતે ૫) રોકડા આપ્યા.
સુદ ૧૩ ૪) કબુલત પટેલ નારણ
૧૫) ખરચ ખાતે ઉધાર. ને ખાતે જમા કરીને.
આ. પાધડીના. પા. ૩ ૬) કબુલત કસારા અ.
૪) પટેલ નારણભાઈ રેવાભાઈને મથાને ખાતે જમા કરીને.
ખાતે સુદ ૧૩ ૧૫) પા. ૩
૪) જમાખરચ હા. હીરા- ૨૪૫૧ | શ્રી કાપડ ખરીદી ખાતે
ચંદ ઝવેરને ખાતે ઉધાર. ઉધાર વદ ૧૦
આ. કબુલતના પા. ૬ ૨૫૦) પેંટની પાધડીઓ
૬) કસારા અમથા ટોકરને ૨૫ દા. ૧૦
ખાતે સુદ ૧૩ ૦૧ | ગાંસડીનું બંધન.
૬) જમાખરચ. હા. હી- ૧૧ | આડતના ટકા ૧ લેખે
રાચંદ ઝવેરને ખાતે ઉ- ૮૧૧ | વળતર ટકા ૩૧ પ્ર.
ધાર. આ. કબુલતના પા. ૫ ૨૪૪૧ નક્કી પરી શામળ-

રોજમેળ પા. ૨૧

૨૪૪૧ મુંબાઇના પરી. શામળભાઈ
| નથુભાઈને ખાતે જમા.
વદ ૧૨ ના વદ ૧૦

૨૪૪૧ જમાખરચ. હા. કા-
પડ ખરીદી ખાતે ઉધાર.
આ. બરતિયાપરચો. પા. ૪

૮૧૧ શ્રી સાકર ખાતેજમા વદ૧૩
૮૧૧ સાકર મણુ ૧૦ દા.
મણુના ૮) = પા. ૧૦

૨૧૧ દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલને
| ખાતે જમા વદ ૧૩.

૨૧૧ રોકડા. સાકર પેટે બ-
રેલા હતા તે રૂપિયા માલ
પાછો ફરવાથી તમારે ખાતે
ખેડા રહ્યા તે. પા. ૭

૧૧૬૯)

૦) ૧૧ શ્રી લાભ ખાતે

૧૨૨૬) ૭૧

(મનોચત્ર ૧૫ થી પરથી પેહલો મેળ.)

મંવત ૧૯૫૮ ના બાદરવા સુદ ૮ ને વાર યુધ તા. ૧૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૨

૦) ૧૧ શ્રી પુરાંત બાકી.
૯૬) શ્રી હેમ વકરા ખાતે જમા.
| ૯૬) સોનું તોલા ૪ દા. ૨૪પરી
દેવજીભાઈને આપ્યું. પા. ૯

૬૧૧૧૧ કંસારા અમથા ટોકરને
ખાતે જમા.

૮૧૧૧૧ જમાખરચ. શ્રી
ખરચ ખાતે ઉધાર.
આ.વાસણના.

૨) રોકડા લઈ ગયા તે બાદ.

૬૧૧૧૧ નક્કી. પા. ૫

૧૯) પરી. મોતીલાલ સામળ-
ભાઈને ખાતે જમા.

૭ ૬૦) જમાખરચ કાપડ

ભાઈને ખાતે જમા.

૦૧૧૧ નુરના.

૦) =

૦૧૧

૨૪૫૧૧૧ પા. ૧૦

૨૪૪૧ પરી શામળભાઈ નથુભા-
| ઈને ખાતે ઉધાર અમારી

વતી વદ ૧૨ તેના ૧૩.

૨૪૪૧ હુંડી ૧ મુંબાઈની

તમારા પોતાના ઉપર લ-

અત્રેથી ચોકસી લઈજમાઈ

લખમીદાસ રાખ્યા અમા-

રાના શાહમેળ તુર્ત મુદ-

તની લખાવીને તમને ખી-

ડી છે. પા. ૯

૧૨૨૬) =

૦) ૧૧ શ્રી જયસ.

૧૨૨૬) ૭૧

૫૧) પરી. દેવજીભાઈ કાશીદાસને ખાતે
| ૯૬) સોનું તોલા ૪ દા. ૨૪.

૫

૪૫) રોકડા બરેલા બાદ.

૫૧) નક્કી બાકી. પા. ૫

૮૧૧૧૧ શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર.

| ૭) ૦૧ મોજો પીતળનો શેર ૧૨૧
દા. ૦૧ =

૧૧૧૧૧ દાખડો ત્રાંખાનો શેર
૨૧૧ દા. ૦૧

૮૧૧૧૧ કંસારા અમથાને

ખાતે જમા. પા. ૨

૬૦) ૧ શ્રીકાપડ ખરીદી ખાતે ઉધાર.

| ૬૦) નેનસુખના તાકા ૧૫

રો. પા. ૨૨

ખરીદી ખાતે ઉધારીને

દા. ૪

૦) - ૧ ઉચકામણ.

૫

૪૧) રોકડા આપ્યા તેઆદ.

૬૦) - ૧ પા. ૯

૧૯) આકી છે. પા

૧૧૯૫૫૫૫૫

૨૬૨) શ્રી કાપડ વકરાખાતેજમા. ૨૬૪૫૫૫૫ શ્રી જલસે.

૨૬૨) પેકની પાઘડીઓ

૩૮૪૫૫૫

૨૫ દા. ૧૦૫ થી વે-

ચાણ કરી છે. પા. ૯

૩૮૪૫૫૫

(મનો ૧૫ પરથી બીજે મેળ)

સંવત્ ૧૯૫૮ ના બાદરવા સુદ ૧૫ ને વાર મુષ તા. ૧૭-૯-૧૯૦૨.

જ

૨૬૪૫૫૫૫ શ્રી પુરાંત આકી.

૨૪) શ્રી હંમ ખરીદ ખાતે ઉધાર.

૬૪૫૫૫૫ શ્રી કાપડ વકરાખાતેજમા.

૨૪) જમાખરચ. પરી દેવજી-

૪૫૫ જમાખરચ. શાહ.

બાદને ખાતે જમા માલ પાછો

હીરાચંદ્ર જવેરમા-

કર્યો. પા. ૯

ખતે ખાતે ઉધાર.

૧૯) પરી. મેતાલાલ શામળમાદને

૬૦૫૫૫૫ તાકા ૧૪૬૫. ૪૫

૬૫૫૫૫૫ ખાતે ઉધાર.

૬૪૫૫૫૫ પા. ૯

૧૯) રોકડા દા. પોતે. કાપડ

૨૪) પરી દેવજીમાર્ધ કાશાદા-

ખરીદીમાં આકીદતાતેલર્ધગયા.

સને ખાતે.

૩) સેખ ડોસુ કાલુને ખાતે ઉધાર.

૨૪) સોનું તોભો ૧ પાછું

૩) જમા ખરચ વ્યાજ ખાતે

આપી ગયા તે ખરીદી

જમા. પા. ૮

ખાતે ઉધારીને પા. ૫

૯૧) જમીનખરીદી ખાતે ઉધાર.

૭) શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.

૯૧) ખેતર રાખ્યું. સેખ ડોસુ

૭) જમા ખરચ સેખ

કાલુને ખાતે જમા. પા. ૯

ડોસુ કાલુને ખાતે ઉધાર

૧૦) શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર.

વ્યાજના. પા. ૯

૧૦) ગાડી રાખી. સેખ ડોસુ

૧૦૭) સેખ ડોસુ કાલુનેખાતેજમા.

કાલુને ખાતે જમા પા. ૨

૯૧) ખેતરના જમીન ખ-

૨) શ્રી વઢાવ ખાતે ઉધાર.

રીદી ખાતે ઉધારીને.

૨) છુટ મુકી. સેખ ડોસુને ખાતે

૧૦) ગાડીના ખરચ ખા-

જમા કરીને ઉધાર. પા. ૬

તે ઉધારીને.

૧૦૪૫૫૫ શાહ. હીરાચંદ્ર જવેરને ખાતે

૨) છુટ વઢાવખાતે ઉ-

૪૫૫ નેનસુખનો તાકા ૧ કા-

ધારીને.

પડ વકરા ખાતે જમા.

૧૦૭) પા. ૮

૯૯) હુંડી ૧ મુંખાધના પરી.

રા. પા. ૨૩

૧) શ્રીહુડિયામણુ ખાતેજમા.

શામળભાઈ ઉપરની લ-
ખી આપી છે.

૧) જમાખરચ શાહ.

૧) હુડિયામણુ દા. ૧)

હીરાચંદને ખાતે ઉ-

૧૦૪૥ તમારે ખાતેઉધાર પા ૩

ધાર. પા. ૮

૨૨૫) શ્રી હેમ વકરાખાતે જમા.

૨૫૩૥

૨૨૫) સોનું તોલા ૯

૫૩૦૥૥ ૦૥૥ શ્રી જણસે.

દા. ૨૫ પા. ૯

૭૮૪૧ ૦૥૥

૯૯) મુંબાધના પરી શામળભાઈ

નથુભાઈને ખાતે જમા.

અમારીવતી. પાકી વદ ૧

૯૯) હુડી ૧ ૩ ૯૯) ની

તમારી ઉપર શાહજેમ તુલે

મદતની શાહ હીરાચંદ ઝ-

વેરને લખી આપી છે.

૧૦૦) હીરાચંદને ખાતે જમા.

૧) હુડિયામણુ ખાતે જમા

૯૯) નક્કીની હુડી પા. ૪

૫૧૯૥૥

૭૮૪૧ ૦૥૥

(મનો ૧૫ પરથી ત્રીજે મેળ)

સં. ૧૯૫૮ ના બાદરવા વદ ૧૨ ને રવેક તા. ૨૮-૯-૦૨ નો મેળ.

ઉ-

જ

૫૩૦૥૥૦૥૥ શ્રી પુરાંત બાકી

૦૥૥ શ્રી ખરચ ખાતે જમા

૧) ૦૥૥ સોનું તોલા ૩૦૥ દા. ૨૦

થા ખરીદ કર્યું તેમાં વટાવ

મળ્યો દા. ૦૥૥ પા. ૨

૧૨૫) દાગીના ખરચ ખાતે જમા.

૧૨૫) દોરો હેમનો ઉચક

વેચ્યો તેની કિમતના ઉપજ્યા

પા. ૧૦

૧૧૭) જમીન વકરા ખાતે જમા.

૧૧૭) ખેતર ૧ ઠાકરડા ગમી-

રજીને વેચાણુ આપ્યું તેના.

૭૭) શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર

૧) ૭૫) સોનું તોલા ૩૦૥ દા.

૨૦ થી બહેન રૂક-

મણીના કંકણને સાંર

૨) ધી શેર ૬૦૥.

૭૭) પા. ૨

૧૦૧ ચોકસી લલ્લુભાઈ લખમી-

૧) દાસને ખાતે ઉધાર.

૧૦૧ જમા ખરચ આખત

પટેલ દેસાઈ કુખેરને સાકર

આપી તેટ્ટપેટે બાકી રહેલા

તમે કમુલ્યા છે. પા. ૭

રોજમેળ પા. ૨૪

૧૫૨) = પરી. દેવજીભાઈ કાશીદા-
દાસને ખાતે ઉધાર.

૨૦૧ સાકર વકરા ખાતે જમા.
| ૨૦૧ સાકર મણુ ૨૧ દા. ૯)
લેખે પટેલ દેસાઈ કુખરને
આપી છે. પા. ૧૦
૦) = શ્રી હુંડિયામણુ ખાતે જમા.
| ૦) = હુંડી ૩૧૫૧)ની દા. ૦૧૧ =
પ્રમાણે લખાવીને દા. ૦૧૧ થી
આપી તેની કસરના પરી.
દેવજીભાઈને ખાતે ઉધાર.

પા. ૮

૧૦૪૧ સાલ હીરાચંદ જવેરને ખાતે
| ૧૦૪૧ રોકડા દા. પોતે બરી
ગયા છે. પા. ૩

૩૬૭૧

૮૯૮૧૦૧

૧૫૨) = નક્કી ઉધાર. પા ૫
૨૭૫) મુંબઈના પરી. શામજીભાઈ
| નથુભાઈને ખાતે ઉધાર અ-
મારી વતી પાકી મીતિવદ ૧૪
૨૭૫) હુંડી ૧ ૩૨૭૫) ની
બચના નાણાવટી હીરાલાલ
ડાહ્યાભાઈ ઉપર લખી અત્રે-
થી જવેરી માણેકલાલ હર-
ગોવનદાસ રાખ્યા અમારી
શાહજેગી તુરત મુદતની ત-
મને બીડી છે. પા. ૪
૧૧ = શ્રી હુંડિયામણુ ખાતે ઉધાર.
| ૧૧ = હુંડિયામણુ દા. ૦૧૧ લેખે
હુંડી ૩ ૨૭૫) ની પા. ૮

૫૧૫૦૧

૩૮૧૧૦૧૧ શ્રી જલ્લસે

૮૯૮૧૦૧૧

ટીપ—આ ત્રણ મેળ ઉપરથી બાદરવા માસનો ખેડો મેળ તૈયાર કરો.

(મનોચત્ન ૧૬ પરથી જમાખરચી મેળ.)

સંવત્ ૧૯૫૮ ના આસો વદ ૦)) ને વાર શુક્રનો જમાખરચી મેળ.

૨૩૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.
| ૨૩૧ જમાખરચ દા. શ્રી
વિગત ખાતે ઉધાર. આ.
આસામીવાર વ્યાજનું લહેલું

ઉ

૨૩૧ શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર.
| આ. વ્યાજના. આસા-
મીવાર ખાતે ચડવા સાફ.
૨) આ કંસારા અમથા ટો-

શા. પા. ૨૫

ખાતે ચડવાને સાર. પા ૮

૨ પાઞ્ચામી વિમલ ખાતે જમા. બાબતે
પટની સાલમાં વ્યાજના દે-

વા પડ્યા તે વ્યાજ ખાતે

ઉધારીને આસામીવાર જમા

| ૭) પા. ચો. લલુ લખમીદા

સને ખાતે જમા. પા. ૭.

| ૧૦||- પરી. દેવજીભાઈ કા.

ખાતે જમા. પા. ૫

| ૧૦||૧૦|| ત્રવાડી દલસુખ

જેઠાભાઈને ખાતે

જમા. પા. ૪

| ૪) પા. કોઠારી હરજીવન કે-

વળદાસને ખાતે જમા.

પા. ૭

| ૨||૧૦|| મુંખાઈના પરો. શા-

મળભાઈ નથુભા-

ઈને ખાતે જમા.

પા. ૪

૨ પાઞ્ચામી શ્રી વ્યાજ ખાતે

ઉધાર.

૦|| મુંખાઈના પરી. શામળભાઈ

નથુભાઈને ખાતે જમા.

૦|| જમાખરચ હા. હુંડિ-

યામણ ખાતે ઉધાર. બા.

પટ ની સાલની હુંડીઓની

આડતના દેવા પડ્યા તે જ-

મા. પા. ૪

૦) શ્રી હુંડિયામણ ખાતે જમા.

| ૦) જમા ખરચ હા અ-

મદાવાદના પટેલ મોતીલાલ

શામળભાઈને ખાતે ઉધાર

ખા. આડતના દા ૦) પા. ૮

૨|| શ્રી ખરચ ખાતે જમા.

| ૨|| જમાખરચ હા. દાગી-

ના ખરચ ખાતે ઉધાર. ખા.

સાલ આખરે ખાતું માંડી

વાળવા સાર. પા. ૨

કરને ખાતે ઉધાર. પા. ૫

૧) = દેનાથજી ભોગી-

લાલ પા. ૭

૧૬|| પટેલ નારણુ રેવા-

ભાઈને ખાતે પા. ૬

| ૧|| અમદાવાદના પટેલ

મોતીલાલ શામળ-

ભાઈને ખાતે પા. ૬

| ૧|| પટેલ દેસાઈ કુમેરને

ખાતે પા. ૨

૨૩- શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા

૨ પાઞ્ચામી શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધાર.

૨ પાઞ્ચામી જમા ખરચ.

બાબતે વ્યાજના આસામી-

વાર જમા લખને પા. ૮

૦|| શ્રી હુંડિયામણ ખાતે ઉ.

| ૦|| જમાખરચ મુંખાઈ-

ના પરી. શામળભાઈને

ખાતે જમા. બાબતે હુંડી-

ઓની આડતના દેવા પ-

ડ્યા છે. પા. ૮

૦) = અમદાવાદના પટેલ મોતી-

લાલ શામળભાઈને ખાતે

ઉધાર.

૦) = હુંડી ૧ ૩ ૧૫૧) ની

આડતના દર ૦) = પ્રમા-

ણે તમારે ખાતે ઉધારીને

હુંડિયામણ ખાતે જમા.

પા. ૯

૨|| શ્રી દાગીના ખરચ ખાતે

ઉધાર.

૨|| જમાખરચ હા. ખ-

રચ ખાતે જમા. બાબતે

વધારે હતો તે ખરચ

ખાતે ચડાવી ખાતું માંડી

વાળ્યું છે. પા. ૧૦

૨- શ્રી હુંડી ખરીદી ખાતે ઉ.

| ૨- જમા ખરચ. હા.

રેજમેન્ટ પા. ૨૬

૨૧- શ્રી હુંડિયામણુ ખાતે જમા.

| ૨૧- જમા ખરચ હુંડી
ખરીદી વકરા ખાતે ઉધાર.
બા. નફો હતો તે આ
ખાતે ચડાવો ખાતું માંડી
વાળ્યું છે. પા. ૮

૨૧૨૧૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

| ૨૧૨૧૧૧૧ જમા ખરચ હા.
શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર.
બાબતે પેદાશની ફેડ સમ-
જવાને વાસ્તે ધંધાવાર
ખાતાં રાખેલાં તે બધાં
સાલ આખરે માંડી વાળ-
તાં રહેશે નફો આ ખાતે
જમા લીધો છે. પા. ૬

૧૮૫૧૧૧૧૧ શ્રી ખરચ ખાતે જમા.

| ૧૮૫૧૧૧૧૧ જમા ખરચ હા.
શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર. બા.
સાલ આખરે આ ખાતું
માંડીવાળવા સાર. પા. ૨

૫૬૨૧૧૧૧૧ શેડ મોતીલાલ ગોકળદાસને

ખાતે જમા.

૫૬૨૧૧૧૧૧ જમા ખરચ હા.
શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર. બા.
સાલ આખરે પેદાશમાંથી
ખરચ બાદ કરતાં વધેશે
નફો જમા લઇને વટાવ ખાતું
માંડી વાળ્યું છે.

પા. ૧.

૧૦૨૧) =

હુંડિયામણુ ખાતે જમા.
બાબતે સાલ આખરે ૨-
હેસો નફો હુંડિયામણુ ખાતે
સમાવવા સાર આ ખાતે
ઉધાર. પા. ૧૦

૨૧૨૧૧૧૧ શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર.

બા. વટાવ ખાતે જમા કરીને
| ૨૩૧૧૧૧૧ બાજરી ખરીદી
ખાતે ઉધાર. પા. ૧૦
| ૬૬૧૧૧૧ હેમ ખરીદી ખાતે
ઉધાર. પા. ૬
| ૭૧૧૧૧૧ ૩ ખરીદી ખાતે
ઉધાર. પા. ૧૦
| ૨૬) જમીન ખરીદી
ખાતે. પા. ૬
| ૫૧- સાકર ખરીદી ખા-
તે. પા. ૧૦

| ૨૧૧૧૧૧૧૧૫૩ ખરીદી ખા-

તે ઉધાર. પા. ૯

| ૨૯) - વ્યાજ ખાતે ઉ.

પા. ૮

| ૮૧૧૧૧ હુંડિયામણુ ખાતે.

પા. ૮

૨૧૨૧૧૧૧ વટાવ ખાતે જમા

૧૮૫૧૧૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.

| ૧૮૫૧૧૧૧૧ જમા ખરચ.
હા. શ્રી ખરચ ખાતે જમા.
બાબતે ચાલુ સાલનો ખ-
રચ માંડીવાળવાને સાર.

પા. ૬

૫૬૨૧૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.

| ૫૬૨૧૧૧૧ જમા ખરચ. હા
શેડ મોતીલાલને ખાતે જમા.
બા. સાલ આખરે પેદાશ
ખરચનાં ખાતાં સમાવતાં
બચત રહી તે શેડને ખાતે
ચડવા સાર. પા. ૭

૧૦૨૧) =

ખાતાવહી.

શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસની સં. ૧૯૫૮ ની સાલની

ખાતાની અનુક્રમણિકા.

ખાતાનું નામ.

પૃષ્ઠ

ખાતાનું નામ.

પૃષ્ઠ

અમદાવાદના પટેલ મોતીલાલ સામળ.

પરી. દેવજી કારીદાસનું ખાતું... ૫

ભાઈનું ખાતું..... ૯

પંડયા રણછોડ ગજુરામનું ખાતું... ૫

ઈમારત ખાતું..... ૩

પટેલ નારણ દેવાભાઈનું ખાતું..... ૬

કાપડ અરીદી વકરા ખાતું..... ૯

બાજરી ખરીદ વકરા ખાતું..... ૧૦

કંસારા અમથા ટોકરનું ખાતું ... ૫

મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નચ્ચુભા-

કોઠારી હરજીવન કેવળનું ખાતું ... ૭

ઈનું ખાતું..... ૪

શ્રી ખરચ ખાતું..... ૨

૩ ખરીદી વકરા ખાતું... ૧૦

ગરાસીઆ જીવણ દલજીનું ખાતું. ૩

વટાવ ખાતું..... ૬

ધાંચી જીવા કાલુનું ખાતું... ૩

વ્યાજ ખાતું..... ૮

ચોક્કસી લલ્લુ લખમીદાસનું ખાતું ૭

શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસનું ખાતું... ૧

જમીન ખરીદી વકરા ખાતું... ૯

શાહ હીરાચંદ ઝવેરનું ખાતું... ૩

ત્રવાડી દલસુખ જોઠાભાઈનું ખાતું ૪

શાહ પૂનમચંદ મૂળજીનું ખાતું ... ૬

દાગીના ખરચ ખાતું..... ૧૦

રોષ ડોસુ કાલુનું ખાતું..... ૮

દેવે લલ્લુ હરીશંકરનું ખાતું ... ૪

સાકર ખરીદી વકરા ખાતું... ૧૦

દેસાઈ હરિભાઈ ભીમભાઈનું ખાતું ૪

હુંડી ૧૦

દેસાઈ નાયજી ભોગીલાલનું ખાતું ૭

હુંડિયામણ ખાતું..... ૮

પટેલ દેસાઈ કુબેરનું ખાતું... ૨

હંમ ખરીદી વકરા ખાતું..... ૯

શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

૪ ૩૦૧) રો. પા. ૧ કાર્તગ સુદ ૧.

૭ ૧૭૬) રો. પા. ૭ પોપ સુદ ૨ને

૩૦૦) રો. પા. ૭ પોપ સુદ ૨ ને

બદલે કાર્તગ સુદ ૧.

બદલે કાર્તગ સુદ ૧.

૧૭૬)

૫૧) રો. પા. ૧૦ પોપ વદ ૭.

૧૦૩૮||| આકી.

૬૫૨)

૧૨૧૪|||

૫૬૨||| રો. પા. ૨૬ આસો વદ ૦))

૧૨૧૪|||

૧૦૩૮||| આકી સં. ૧૯૫૮ ના

કાર્તગ સુદ ૧. સ. પા. ૧૦

ખા. પા. ૨

શ્રી ખરચ ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ

ઉ

૬૧૧૧૧ રો.પા. ૨ કાર્તિક સુદ ૧૫.

૧૧૧૧— રો.પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧.

૩) રો.પા.૧૧ માહા સુદ ૫.

૨૮૧૧— રો.પા. ૨ કાર્તિક સુદ ૧૫.

૯) રો.પા.૧૨ ફાગણ સુદ ૩.

૮) રો.પા. ૩ કાર્તિક વદ ૦))

૦૧— રો.પા.૨૨ બાદરવા વ.૧૨.

૨) રો.પા. ૪ માગશર સુદ ૭.

૨) રો.પા. ૫ માગશર વદ ૧.

૧૯)ખા

૨૧— રો.પા. ૬ માગશરવદ ૧૨.

૨૧૧ રો.પા.૨૫ આસો વદ ૦))

૯૧— રો.પા.૧૧ માહા સુદ ૫.

૨૧૧૧૧

૩૩૧— રો.પા.૧૨ ફાગણ સુદ ૩.

૧૮૫૧૧૧—રો.પા.૨૬ આસો વદ ૦))

૦)૦૧ રો. પા.૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫.

૨૧૧૧૧

૧૩) રો. પા.૧૮ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨.

૧૫) રો. પા.૨૦ અસાડ સુદ ૧૩.

૮૧૧૧૧ રો. પા.૨૧ બાદરવાસુદ ૮.

૧૦) રો. પા.૨૨ બાદરવાસુદ ૧૫.

૭૭) રો. પા.૨૩ બાદરવાવદ ૧૨.

૨૧૧૧૧

શ્રી

પટેલ દેસાઈ કુબેરનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ

ઉ

૧૦) રો પા. ૨ કાર્તિક સુદ ૧૫.

૪) રો. પા. ૨ કાર્તિક સુદ ૧૫.

૨) રો. પા. ૩ કાર્તિક વદ ૦))

૫) રો. પા. ૩ કાર્તિક વદ ૦))

૮૫) રો. પા.૧૩ ફાગણ સુદ ૩.

૮૧— રો. પા. ૪ માગશર સુદ ૭.

૯૭)ખ

૭૫) રો. પા. ૯ પોષ વદ ૭.

૫૨૧— બાકી લહેણા.

૧૧૧— રો. પા.૧૧ માહા સુદ ૫.

૧૪૫૧૧

૩૫) રો. પા.૧૮ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨.

૧૮૧૧ રો. પા.૨૦ અસાડ સુદ ૨.

૧૪૮)ખ

૧૧૧ રો. પા.૨૫ આસો વદ ૦))

૧૪૫૧૧

૫૨૧— બાકી લહેણા સં. ૧૯૫૫)ના
કારતક સુદ ૧. સ. પા. ૧૦.

ખા. પા. ૩
ધાત્રી જીવા કાળનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧) રો. પા. ૨ કાર્ત્તગ શુદ્ધ ૧૫.	૧) રો. પા. ૩ કાર્ત્તગ વદ ૦))
૩) રો. પા. ૪ માગશર સુદ ૭.	૨૪) રો. પા. ૮ પોષ સુદ ૨
૫) રો. પા. ૧૬ વૈશાખ સુદ ૩.	૩) રો. પા. ૧૧ માહા સુદ ૫
૧૯) રો. પા. ૧૮ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨.	૫૧) રો. પા. ૧૮ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨.
૫૧૧૧૧૧૧૧ રો. પા. ૨૦ અશ્વિન સુદ ૫.	૦૧૧૧૧૧૧૧૧૧ રો. પા. ૨૦ અશ્વિન સુદ ૫.
૭૯૧૧૧૧૧	૭૯૧૧૧૧૧

મહારત ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૩૫૫) બાકી	૩૫૫) રો. પા. ૧૦ પોષ વદ ૭
૩૫૫ લેણા.	૩૫૫)
	૩૫૫) બાકી લેણા. પા. કા. સુ.
	૧ પા. ૧૦

શાહ હીરાચંદ જવેરનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫) રો. પા. ૩ કાર્ત્તગ વદ ૦))	૧૫૧૧ રો. પા. ૧૧ માહા સુદ ૫
૮૧૧૧ રો. પા. ૪ માગશર સુદ ૭	૧૫) રો. પા. ૨૦ અશ્વિન સુદ ૧૩
૨) રો. પા. ૧૩ ફાગણ સુદ ૩	૧૦૪૧૧ રો. પા. ૨૨ બાદરવા સુદ ૧૫
૧૫) રો. પા. ૨૦ અશ્વિન સુદ ૧૩	૧૩૫)
૧૦૪૧૧ રો. પા. ૨૪ બાદરવા વદ ૧૨	
૧૩૫)	

શ્રી

ગરાસીઆ જીવજી દસજીનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૬૧) બાકી લેણા.	૫૧) રો. પા. ૧૦ પોષ વદ ૭ ને
૬૧)	બદલે ૧૯૫૭ ના ચૈત્ર સુદ ૫.
	૧૦) રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫.
	૬૧)

૬૧) બાકી લેણા સં. ૫૬ નાકા. સુ. ૧ સપા. ૧૦

ખા. પા. ૪

શ્રી

દ્વે લલ્લુ હરિશંકરનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ક
૧૬) રો. પા. ૨ કાર્તિક સુદ ૧૫.	૨૦) રો. પા. ૪ માગશર સુદ ૭.
૪) રો. પા. ૩ કાર્તિક વદ ૦))	૬૧૧-રો. પા. ૧૭ વૈશાખ સુદ ૩.
૬૧૧-રો. પા. ૬ માગશર વદ ૧૨.	૨૬૧૧-
૨૬૧૧-	

દેસાઈ હરિભાઈ બીમભાઈનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ક
૧૧૦) રો. પા. ૧૦ પોષ વદ ૭.	૧૧૦) રો. પા. ૭ પોષ સુદ ૨.
૧૧૦)	૧૧૦)

શ્રી.

ત્રવાડી દલસુખરામ જેઠાભાઈનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ક
૫૧) રો. પા. ૭ પોષ સુદ ૨.	૩૪) રો. પા. ૧૭ વૈશાખ સુદ ૩.
૧૦) રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫	૩૪
૬૧)	૨૭૧૧-૧૧૧૧-રો. બાકી દેવા.
૧૧૧૧-૧૧૧૧-રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))	૬૧૧૧-૧૧૧૧
૬૧૧૧-૧૧૧૧	

૨૭૧૧-૧૧૧૧-૧૧૧૧ બાકી દેવા સં. ૧૯૫૮ ના
કા. સુદ. ૧. સ. પા. ૧૦

શ્રી.

મુંબાઈના પરી. શામળભાઈ નથુભાઈનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ક
૨૦૦) રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ પને રવી.	૩૨૫) રો. પા. ૧૭ વૈશાખ સુદ ૩ને શનિ.
૩૦૦) રો. પા. ૨૦ અસાડ સુ. રને સોમ.	૨૪૪૧ રો. પા. ૨૧ અસાડ વ. ૧૨ને ગુ.
૨૪૪૧ રો. પા. ૨૧ અસાડ વ. ૧૦ને મં.	૨૭૫) રો. પા. ૨૪ બાદ. વ. ૧૨ને રવી.
૬૬) રો. પા. ૨૩ બાદ. સુ. ૧૫ને બુધ.	૮૪૪૧
૧૧૧ રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))ને શુ.	૨૧-૧૧૧૧ બાકી દેવા.
૮૪૪	૮૪૬૧-૧૧૧૧

૨૧-૧૧૧૧ રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))
૮૪૬૧-૧૧૧૧

૨૧-૧૧૧૧ બાકી દેવા. સં. ૧૯૫૮ ના કા. સુ. ૧. પા. ૧૦.

ખા. પા. ૬
શ્રી વઢાવ ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૯૧- રો. પા. ૫ માગશર વદ ૧.	૫) ના રો. પા. ૫ માગશર વદ ૧.
૫૦૫) રો. પા. ૬ માગશર વદ ૧૨.	૧૨૧૧૧ રો. પા. ૬ માગશર વદ ૧૨
૧૧૧- રો. પા. ૮ પોષ સુદ ૨.	૦૧- રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫.
૧૮૧૧ રો. પા. ૧૩ કાગળ સુદ ૩.	૫૨) રો. પા. ૧૬ વૈશાખ સુદ ૩.
૬૦) રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫.	૨૧- રો. પા. ૨૧ અસાડ સુદ ૫.
૦૧૦૧૧ રો. પા. ૧૬ વૈશાખ સુદ ૩.	૨) રો. પા. ૨૨ બાદરવા સુદ ૧૫.
૦૧- રો. પા. ૧૮ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨.	૭૪૧-૧
૧૮૧૧ રો. પા. ૨૧ અસાડ સુદ ૨.	૧૮૯૧૧-૧ રો. પા. ૨૬ આસો વદ ૦))
૬૧૪-૧	૧૬૪૧૦૧૧
૨૧૨૧૧-૧ રો. પા. ૨૬ આસો વદ ૦))	૫૬૧૧૧-૧ રો. પા. ૨૬ આસો વદ ૦))
૮૧૭૦૧	૮૧૭૦૧

પટેલ નારણ દેવાબાઇનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૦) રો. પા. ૯ પોષ વદ ૭.	૨૨૫) રો. પા. ૭ પોષ સુદ ૩ ને બ-
૪) રો. પા. ૨૨ અસાડ સુદ ૧૩.	દલે કા. સુદ ૧.
૧૪)	૧૭૧ રો. પા. ૯ કાર્તિક સુદ ૧
૨૪૧૧-૧ બાકી લેહેણા.	૨૭૮૧
૨૫૫૧-૧	૧૬૧૧-૧ રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))
	૨૫૫૧-૧

૨૪૧૧-૧ બાકી લેહેણા સં. ૧૯૫૮ ના
કા. સુદ ૧ સરવાયુ પા. ૧૦

શાહ પૂનમચંદ મુળજીનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫૧) રો. પા. ૭ કાર્તિક સુદ ૧.	૫૫૧-૧ રો. પા. ૧૬ વૈશાખ સુદ ૩.
	૫૫૧-૧
૭) ૬૧ રો. પા. ૯ કાર્તિક સુદ ૧.	
દલે કા. સુ. ૧	
૫૪)-	
૧૧- રો. પા. ૧૬ વૈશાખ સુદ ૩.	
૫૫૧-૧	

ખા. પા. ૭

શ્રી.

ચોકસી લલ્લુભાઈ લક્ષ્મીદાસનું ખાતું સ. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ

૧૨૧૧ રો. પા. ૬ માગશ્વર વદ ૧૨
૬૬૦) રો. પા. ૧૧ માહા સુદ ૫
૬૭૨૧૧
૭) ૨૧૧૧ રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))
૬૭૯૧૧૧૧૧
૧૧૦૧૧૧૦૧ બાકી લહેણા.
૭૯૦૧

ઉ

૩૫) રો. પા. ૧૩ ફાગણ સુદ ૩
૨૮૧૧ રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫
૩૩૩) ૧૧૧૧ રો. પા. ૧૬ વૈશાખ સુદ ૩
૩૩૪૧૧૧ રો. પા. ૧૯ અસાડ સુદ ૨
૪૯) રો. પા. ૨૦ અસાડ સુદ ૫
૧૦૧ રો. પા. ૨૩ ભાદરવા વદ ૧૨
૭૯૦૧

૧૧૦૧૧૧૦૧ બાકી લહેણા સં. ૧૯૫૯
ના કા. સુદ ૧ સ. પા. ૧૦

શ્રી

દેસાઈ નાયજી ભોગીલાલનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ

૧૨૫) રો. પા. ૭ પો સુ રને બ કા સુ ૧
૭૧૧ રો. પા. ૯ પોષ વદ ૭ ના કા. સુ. ૧
૨૧૧ રો. પા. ૨૦ અસાડ વદ ૧૩
૧૫૩૧૧
૯૦૧૧ બાકી લહેણા.
૨૪૩)

ઉ

૯૭૧૧ રો. પા. ૯ પોસ વદ ૭
૮૪૧૧૧ રો. પા. ૧૨ ફાગણ સુદ ૩
૬૦૧૧૧ રો. પા. ૧૭ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨
૨૪૨)~
૧)~ રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))
૨૪૩)

૯૦૧૧૧ બાકી લહેણા ૫૯ ના કા.
સુ. ૧ સ. પા. ૧૦

કાઠારી હરજીવન કેવળભાઈનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ

૧૫૧) રો. પા. ૮ પોસ સુદ ૨
૩૫) રો. પા. ૧૭ વૈશાખ સુદ ૩
૧૮૧)
૪) ૧૧૧૧ રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))
૧૯૦) ૧૧

ઉ

૧૯૦) ૧૧૧૧ બાકી દેવા.
૧૯૦) ૧૧૧૧

૧૯૦) ૧૧૧૧ બાકી દેવા સં. ૫૯ ના કા. સુદ ૧ સ. પા. ૧૦

ખા. પા. ૮

શ્રી વ્યાજ ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ

ઉ

૬) રો. પા. ૮ પોષ સુદ ૧.	૧૦૧૬ રો. પા. ૯ કાર્તિક વદ ૭
૧૫૧૧ રો. પા. ૯ પોષ વદ ૭	૧૧૧૨ રો. પા. ૧૬ વૈશાખસુદ ૩
૧૧૧૧ રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫	૧૫૧૩૧૧ રો. પા. ૨૫ આસોવદ ૦))
૩) રો. પા. ૧૮ જ્યેષ્ઠ સુદ ૧	૭૭૧૧૧૧
૦૧૧૧૧૧ રો. પા. ૨૦ અસાડસુદ ૧૫	૨૯)~ રો. પા. ૨૬ આસોવદ ૦))
૩) રો. પા. ૨૨ ભાદરવાસુદ ૧૫	૬૬૧૧૧૧૧
૨૭૧~ રો. પા. ૨૪ આસોવદ ૦))	
૬૬૧૧૧૧૧	

શ્રી

શ્રી હુંડિયામણ ખાતું સ. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ

ઉ

૧) રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫	૧૧~ રો. પા. ભાદરવા વદ ૧૨
૫) રો. પા. ૧૭ વૈશાખસુદ ૩	૦૧૧૧ રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))
૧)~ રો. પા. ૨૦ અસાડસુદ ૨	૧)~
૧) રો. પા. ૨૨ ભાદરવાસુદ ૧૫	૮૧૧૧ રો. પા. ૨૬ આસો વદ ૦))
૦)~ રો. પા. ૨૪ ભાદરવા વદ ૧૧	૧૦૧૧૧~
૮૧~	
૦)~ રો. પા. ૨૫ આસો વદ ૦))	
૨૧~ રો. પા. ૨૬ આસો વદ ૦))	
૧૦૧૧૧~	

સેખ ડોસ કાલુનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ

ઉ

૧૦૩) રોજ પા. ભાદરવા સુદ ૧૫	૧૦૦) રો. પા. ૮ પોષ સુદ ૨
૧૦૪)	૪) રો. પા. ૨૨ ભાદરવાસુદ ૧૫
	૧૦૩)

ખા. પા. ૯.

શ્રી હેમ ખરીદી વકરા ખાતું સંવત ૧૯૫૮.

જ	ઉ
૪૭) રો.પા. ૧૨ ફાગણ સુદ ૩	૬૬૦) રો. પા. ૧૧ માહા સુદ ૫
૩૮૨૥ રો.પા. ૧૮ જેઠ સુદ ૨	૨૪) રો. પા. ૨૨ ભાદ. સુદ ૧૫
૯૬) રો.પા. ૨૧ ભાદરવા સુદ ૮	૬૮૪, ત્રા
૨૨૫) રો.પા. ૨૩ ભાદરવા સુદ ૧૫	૬૬૧—૧ રો. પા. ૨૬ આસો(વહ૦))
૭૫૦૥	૭૫૦૥

શ્રી

શ્રી કાપડ ખરીદી વકરા ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૨૬૨૥ રો. પા. ૨૩ ભાદરવા સુદ ૮	૨૪૫૦ રો. પા. ૨૦ અસાડ વ. ૧૨
૬૪૥ રો. પા. ૨૨ ભાદરવા સુદ ૧૫	૬૦) રો. પા. ૨૧ ભાદરવા સુદ ૮
૩૨૭૮	૩૦૫૦
	૨૧૧૦ રો. પા. ૨૬ આસો(વહ૦))
	૩૨૭૮

શ્રી જમીન ખરીદી વકરા ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૧૭) રો. પા. ૨૩ ભાદરવા વહ ૧૨	૯૧) રો. પા. ૨૨ ભાદરવા સુદ ૧૫
૧૧૭)	૨૬) રો. પા. ૨૬ આસો વહ ૦))
	૧૧૭)

શ્રી.

અમદાવાદના પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈનું ખાતું સં. ૧૯૫૮ નું.

જ	ઉ
૧૩૮) રો. પા. ૧૧ માહા સુદ પને ગુ.	૧૩૭) રો. પા. ૧૩ ફાગણ સુ. ગુ.
૨૨૪૧—રો. પા. ૧૨ ફાગણ સુદ ૩ બુધ.	૧૫૧) રો. પા. ૧૪ ચૈત્ર સુદ ૫ રવી.
૩૬૨૧—	૩૦૧) રો. પા. ૧૯ અસા. સુ. ૨ સો.
૨૨૮૦ ખાકી.	૦) રો. પા. ૨૫ આ. વ. ૦)) શુક
૫૬૧)	૫૮૯૧
	૧૧૧ રો. પા. ૨૫ આસો વહ ૦))
	૫૬૧)
	૨૨૮૦ ખાકીલહેણ પદના કા. સુ. ૧
	સ. પા. ૧૦

ખા. પા. ૧૦

શ્રી બાજરી ખરીદી વકરા ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫૬૧ રો.પા. ૧૧ માહા સુદ ૫	૫૭૦૫ રો.પા. ૧૧ માહા સુદ ૫
૨૫૦ રો.પા. ૧૨ ફાગણ સુદ ૩	૫૭૦૫
૮૧૧૦	૨૩૦૦૦૦૦ રો.પા. ૨૬ આસો વદ ૦))
	૮૧૧૦

શ્રી રૂની ખરીદી વકરા ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૨૪૦૦૦ રો.પા. ૧૨ ફાગણ સુદ ૩	૨૨૮) રો. પા. ૧૨ ફાગણ સુદ ૩
૧૩૪૦૦ રો.પા. ૧૭ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨	૨૨૮)
૨૫૦૦૦	૩૧૦૦ રો.પા. ૨૬ આસો વદ ૦))
	૨૫૦૦૦

શ્રી

શ્રી હુંડી ખરીદી વકરા ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૨૫)૦૦૦ રો.પા. ૧૬ વૈશાખ સુદ ૩	૧૨૪૦૦૦ રો. પા. ૧૫ ચૈત્ર સુદ ૫
૪૨૫૦૦ ૦૦ રો.પા. ૧૯ અસાડ સુદ ૨	૪૨૩૦૦ રો. પા. ૧૮ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨
૫૫૦૦૦ ૦	૫૪૮૦૦
	૨૦૦ રો.પા. ૨૫ આસો વદ ૦))
	૫૫૦૦૦ ૦

શ્રી સાકર ખરીદી વકરા ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૩૬) રો.પા. ૧૮ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨	૧૩૨) રો. પા. ૧૭ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨
૮૧૧ રો.પા. ૨૦ અસાડ વદ ૧૩	૧૩૨)
૨૦૧ રો.પા. ૨૪ ભાદરવા વદ ૧૨	૫૦૦ રો. પા. ૨૬ આસો વદ ૦))
૧૩૭૦	૧૩૭૦

શ્રી દાગીના ખરચ ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૨૫) રો.પા. ૨૩ ભાદરવા વદ ૧૨	૧૨૨૦ રો. પા. ૧૭ જ્યેષ્ઠ સુદ ૨
૧૨૫)	૧૨૨૦
	૨૦૦ રો.પા. ૨૫ આસો વદ ૦))
	૧૨૫)

સં. ૧૯૫૮ ના માગશર વદ ૦)) નું (કાચું સરવાયું.)

જ

ઉ

૩૦૧) શેઠ મોતીલાલ ગોહળને ખાતે. પા. ૧
 ૩૦૨) શ્રી. હીરાચંદ્ર વેરને ખાતે. પા. ૩
 ૬૧૧- દેવે લલ્લુ હરિજી કંરને ખા. પા. ૪
 ૭) ધાંચી જીવા હાલુને ખાતે. પા. ૩
 ૫૯) પરી દેવજી કાશીદાસને ખા. પા. ૫
 ૧૨૧) ચોકસી લલ્લુ લખમીદાસ. પા. ૭
 ૪૯૬૧) શ્રીવદાવ ખાતે જમા. પા. ૬
 ૮૯૨૧૦૧

૩૮૧- શ્રીખરચ ખાતે ઉધાર. પા. ૨
 ૫૧) પટેલ દેસાઈ કુબેરને ખાતે
 ઉધાર. પા. ૨
 ૫૧) કંસારા અમથા ટોકરને
 ખાતે ઉધાર. પા. ૫
 ૯૪૧૧-
 ૭૯૭૩ શ્રી જયસે માગશર વદ ૧૨
 ૮૯૨૧૦૧

(૨) શ્રી.

સં. ૧૯૫૮ ના આસો વદ ૦)) નું પાકું સરવાયું.

જ

ઉ

૦) ૧૧ શ્રી પુરાંત બાકી
 ૧૦૩૮૧) શેઠ મોતીલાલ ગોહળને
 ખાતે જમા. પા. ૧
 ૨૭૧) ત્રવાડી દલસુખ જોઠાબાઈને
 ખાતે જમા. પા. ૪
 ૨૧- મુંબાઈના પરી. સામળ
 નથુભાઈને ખાતે જમા.
 પા. પા. ૪
 ૨૯૫) પરી દેવજી કાશીદાસને ખાતે
 જમા પા. પા. ૫
 ૧૯૦) કાઠારી હરજીવન કેવળને
 ખાતે જમા. પા. પા. ૭
 ૧૫૫૪) ૦૧

૫૨૧- પટેલ દેસાઈ કુબેરને ખાતે
 ઉધાર પા. પા. ૨
 ૩૫૫) ઇમારત ખાતે ઉધાર પા. પા. ૩
 ૬૧) ગરાજીવજી દલજીને ખાતે. પા. ૩
 ૩૧૧- કંસારા અમથા ટોકરને ખા. પા. ૫
 ૨૪૧) પટેલ નારજી દેવાભાઈ-
 ને ખાતે ઉધાર પા. પા. ૬
 ૧૧૦૧૦૧ ચોકસી લલ્લુ લખમી-
 દાસને ખાતે. પા. પા. ૭
 ૯૦૧ દેસાઈ નાયજી ભોગીલાલ
 પા. પા. ૭
 ૨૨૮૧ અમદાવાદના પટેલ મો-
 તીલાલ સામળબાઈને
 ખાતે પા. પા. ૮
 ૧૧૭૧) ૦૧
 ૩૮૨૧૦૧ શ્રી જયસે
 ૧૫૫૪) ૦૧

ખા. પા. ૧

(નવી) ખાતાવહી. પા. ૧.

શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસની સં. ૧૯૫૯ ની સાલની

શ્રી ગણેશાય નમઃ

શ્રી

શેઠ મોતીલાલ ગોકળભાઈનું ખાતું સં. ૧૯૫૯ ની સાલનું

૦૧ _____ ઉ _____

૧૦૩૮૧૧૧૧ બાકી દેવા.ખા. પા. ૧૧

શ્રી.

પટેલ દેસાઈ કુમેરનું ખાતું સં. ૧૯૫૯ ની સાલનું

૦૪ _____ ઉ _____

૬૧) બાકી લહેણા. ખા.પા. ૧૧

શ્રી,

ત્રવાડી દલસુખ જોશભાઈનું ખાતું સં. ૧૯૫૯ ની સાલનું.

૦૪ _____ ઉ _____

૨૭૧૧૧૧૧૧ બાકી દેવા ખાતે પા. ૧૧

શ્રી.

મુંબાઈના પરી. શા. શામળભાઈ નથુભાઈનું ખાતું સં. ૧૯૫૯ ની સાલનું.

૦૪ _____ ઉ _____

૨૧-૧૧૧૧ બાકી દેવા ખાતે પા. ૧૧

શ્રી.

શ્રી હિમારત ખાતું સં. ૧૯૫૯ ની સાલનું.

૦૪ _____ ઉ _____

૩૫૫) બાકી લહેણા ખાતે પા. ૧૧

શ્રી.

કંસારા અમયા ટોકરનું ખાતું સં. ૧૯૫૯ ની સાલનું.

૦૪ _____ ઉ _____

૩૧૧૧૧- બાકી લહેણા ખાતે પા. ૧૧

ઇલાહિ ખાતાં સરવાયા ઉપરથી પડે.

વ્યાનવહી. પા. ૧
શ્રી.

ચોક્કસી લલ્લુભાઈ લખમીદાસના ખાતાનું વ્યાન.સં.૧૯૫૮ની સાલનું દા.ગાંખા.પા.૭

જ
૨૭૧૧ રૂ. ૧૨૧૧ માગશરવદ ૧૨ મા. ૨-૬
૨૪૧૫૧ રૂ. ૬૬૦) માગશર સુદ ૫
૨૧) રૂ. ૨૨૧૧ મા. ૦૧ ૧૩
૫૭) રૂ. ૨૮૧૧ મા. ૨)
૬૭૭૧ રૂ. ૩૩૩) ૧૧૧૧ મા. ૨૧૧૩
૧૩૬૦) રૂ. ૨૭૫૧૧ ૦૧ મા ૪૧૧૩
બાકી આસોવદ ૦))
૦ રૂ. ૫૮૧૧ દિ. ઉ.
૦ રૂ. ૪૬) દિ. ઉ.
૦ રૂ. ૧૦૧ દિ. ઉ.
જુમલે રૂ. ૧૧૭૧૧
૨૪૪૨૧૧ ૨૪૪૨૧૧

૪૨૬૧૧

૨૦૧૩૧

૧૦૦૧૧ પંચોતરી.
૧૬૧૨૧૧ સર.

ઉ
૦ રૂ. ૩૫) ફાગણ સુદ ૩
૦ રૂ. ૧૨૧૧ દિ. જમા.
૦ રૂ. ૨૨૧૧ દિ. જમા.
૨. ૨૮૧૧ ચૈત્ર સુદ ૫ દિ. જ.
૨. ૩૩૩) ૧૧૧૧ વૈશાખ સુદ ૩
દિ. જ.
૨૩૦૧૧ રૂ. ૩૩૪૧૧ અસાડ સુદ ૨
૦ રૂ. ૨૭૫૧૧ ૦૧ દિ. જ.
૨૩૦૧૧ રૂ. ૫૮૧૧૧ મ. ૩૧ ૧૩
૧૮૭૧૧૧ રૂ. ૪૬) અસાડ સુદ ૫ ૩૧-૧૦
૧૧૧ રૂ. ૧૦૧ ભાદરવા વદ ૧૨ મા ૧)૩
૨. ૧૧૭૧૧૧ કુલ ખામી
૪૨૬૧૧

તારીખ
૭) ૧૧૧૧૧ વ્યાનના દેવા. સર ૧૬૧૨૧૧
દા. ગાંખા. પા. ૨૫
૭) ૧૧૧૧૧
૧૧૦૧૧૧ ૦૧ બાકી.
૧૧૭૧૧૧

ઉ
૧૧૭૧૧૧ બાકી લહેણા.
૧૧૭૧૧૧

પટેલ નારણ રેવાભાઈના ખાતાનું વ્યાન સં. ૧૯૫૮ ના આસોવદ ૦))
વ્યાનરામ ગાંખા. પા. ૬

જ
૦ રૂ. ૧૦) પોષવદ ૭ દિ. ઉ.
૦ રૂ. ૪) અસાડ સુદ ૧૩ દિ. ઉ.,
૦ બાકી આસો વદ ૦))
૦ રૂ. ૨૨૪૧૧ દિ. ઉ.

ઉ
૨૭૬૦૧ રૂ. ૨૩૮૧૧ કાર્તિક સુદ ૧
૨૭ રૂ. ૧૦) મા. ૨૧૧ ૬
૩૩૧ રૂ. ૪) મા. ૮) ૧૨
૨૬૬૬૧૧૧ રૂ. ૨૨૪૧૧ બાકી મા. ૧૨
૨૭૬૦૧

૦) જમાનો સરખાદ.
૪૬) દિન અડધા લેખે બાકી.
૨૭૧૪૧ નક્કી સર દા. ગાંખા.

તારીજ

૨૪૧૧૩૧૧ બાહી.

૨૪૧૧૩૧૧

ઉ

૨૨૪૧૧ બાહી લહેણા.

૧૬૧૧૩૧૧ બ્યાજસર ૨૭૧૪૧ દાં ૦ બાજ

રો. પા.૨૫

૨૪૧૧૩૧૧

પટેલ નારણ રેવાભાઈનું ખાતું સં. ૧૯૫૯ ની પ્રાથમિક.

જ

ઉ

૨૪૧૧૩૧૧ બાહી સં. ૧૯૫૯ ના કાર્તમ
સુદ ૧ ના દિવસે દિસાબ કરી
બાહી મુક્યા છે.
શ્રી. પટેલ નારણ રેવાભાઈ સ-
હી. દા. પોતે.

શ્રી

પરી. દેવજીભાઈ કાશીદાસના ખાતાનું બ્યાજ સં. ૧૯૫૮

બ્યાજ રામ ૬. પા.પા.૫

જ

ઉ

૧૧૧ ૩ ૨૫) કાર્તમ વદ ૦))
૦ ૩ ૩૧૧૧ દિ. ૦
૦ ૩ ૧) દિ. ૭
૧૧) ૩ ૨૦૧૧૧ મા. ૦ ૧.
૨૦૫૧૧ ૩ ૬૬) માગશર સુદ ૭
૧ ૩ ૪૧. દિ. ૬
૧૧૧૩ ૨૧૧ મા ૦ ૫
૧૫૪ ૩ ૫૩૧૧ મા. ૨૧ ૧૧.
૪૮૧૧ ૩ ૫૧ મા. ૬) ૧
૮૮૧) ૩ ૧૩૬૧૧ ફાગણ સુદ ૩.
૨૭૫૧ ૩ ૪૫૧૧ મા. ૬) ૧.
૬૦૫૧૧૩૬૦૧૧ મા. ૬૧ ૫
૧૮૩૦૧૧ ૩ ૩૨૧૧૧ વૈશાખ સુદ ૩
૨૬૪) ૩ ૬૧ મા. ૪૧ ૬
૧૫૩૬૧૧ ૩ ૨૬૦૧ મા. ૫૧ ૧૨
૩૬) ૩ ૨૪) બાદરવા સુદ ૧૫ મા. ૧૧
બાહી ૩ ૨૮૪૧.

૨૬૬૪૧૧

૫

૧૪૮૧ પંચોતરી બાહ

૨૮૧૬૧ નક્કી સર.

૦ ૩ ૩૧૧૧ કાર્તમ વદ ૦)) દિ. જ.
૦ ૩ ૧) માગશર સુદ ૭ દિ. જ.
૩ ૨૪૧૧૧ માગશર વદ ૧
૦ ૩ ૧૦૧૧૧ દિ. જ.
૦ ૩ ૪૧ દિ. જ.
૦ ૩ ૨૧૧ માગશર વદ ૧૨ દિ. જ.
૦ ૩ ૫૩૧૧ ફાગણ સુદ ૩ દિ. જ.
૦ ૩ ૫૧) બાદરવા સુદ ૮.
૦ ૩ ૫૧ દિ. જ.
૦ ૩ ૪૫૧૧ દિ. જ.
૦ ૩ ૧૫૨) બાદરવા વદ ૧૨.
૦ ૩ ૬૦૧૧૧ દિ. જ.
૦ ૩ ૬૧૧ દિ. જ.
૦ બાહી દેવા આસો વદ ૦))
૦ ૩ ૨૬૦૧ દિ. જ.
૦ ૩ ૨૪) દિ. જ.
૦ જુમલે ૩ ૨૮૪૧ બાહી દેવા.

તારીખ

૨૮મા બાકી હેવા.

૧૦૧૧- બાળ સર ૨૮૧૬૬ ઠા.
૦૮ રો. પા.૨૫

૨૬૫)-

શ્રી

૨૬૫)- બાકી

૨૬૫)-

અમદાવાદના પટેલ મોતીલાલ શામળભાઈના ખાતાનું બાળ સં. ૧૬૫૮
ના આસો વદ ૦)) બાળ ૬૨ ૩ ૦૧ ખા. પા. ૬.

જ

ઉ

૧૨૪૧૧ ૩ ૧૩૮) માહા સુદ ૫ ને ગુરુ
૧૨૩૧ ૩ ૧૩૭) મા. ૦૧ ૧૨
૧૧ ૩. ૦૧૧- મા. ૧૧ ૧૪
૪૫૧૧ ૩ ૨૨૪- કામણ સુદ ૩ બુધે.
૧૬૦) ૩ ૧૫૦) મા. ૧)૨
૨૬૧૧ ૩ ૭૪) મા. ૩૧૧૩
બાકી આસોવદ ૦)) ને શુક્ર.
૦ ૩ ૨૧૭) દિ. ૬.

૫૭૬

૦ ૩ ૧૩૭) કામણ સુદ ૩ બુધે દિ. જ.
૦ ૩ ૧૫૧) ચત્ર સુદ ૫ ને રવીવાર
૦ ૩ ૦૧૧- દિ. જ.
૦ ૩ ૧૫૦) દિ. જ.
૮૭૬૧૧ ૩ ૩૦૧) અસાડ સુદ રનેસોમ
૦ ૩ ૭૪) દિ. જ.
૮૭૬૧૧ ૩ ૨૨૭) મા. ૩૧ ૧૧
૦ ૩ ૦) આસોવદ ૦)) દિ. ૦

૮૭૬૧૧

૫

૫૭૬

૩૦૦૧૧ નક્કીસર ઠા. ૦૧

તારીખ

ઉ

૨૨૮૧૧ બાકી લહેણા.
૨૨૮૧૧

૨૨૭) બાકી લહેણા.

૧૧ બાળસર ૩૦૦૧૧૬૬. ૦૧૧રો. પા. ૨૬
૨૨૮૧૧

ત્રવાડી દલસુખ બેઠાભાઈના ખાતાનું બાળ સં. ૫૮૧૧ સાલનું ખા. પા. ૪

જ

ઉ

૩૦૧૧૧ ૩ ૫૧) પોષ સુદ ૨
૧૩૭) ૩ ૩૪) મા. ૪-૧
૧૬૮૧૧ ૩ ૧૭) મા. ૬૧-૧૩
૬૮ ૩ ૧૦) ચૈત્ર સુદ ૫ મા. ૬૧ ૧૦

૩૭૪

૦ ૩ ૩૪) વૈશાખ સુદ ૩ દિ. જમા.

તારીખ

ઉ

૨૭) બાકી હેવા આસોવદ ૦))
૦૧૧૧૮૧૧ બાળસર ૩૭૪ ઠા. ૦૧૧રો. પા. ૨૫
૨૭૧૧ ૧૮૧

૦) ૧ કુટનો.
૨૭૧૧૧૭૧ બાકી હેવા.
૨૭૧૧ ૧૮૧

કોઠારી હરજીવન કેવળના ખાતાનું વ્યાજ ખા. પા. ૭

જ

ઉ

૧૫૦૦) ૩ ૧૫૧) પાપ સુદ ૨ મા.લા ૧૩

૨૦૬૧ ૩ ૩૫) વૈશાખ સુદ ૩ મા.પા ૧૨

૧૭૦૬૧

તારીખ

ઉ

૧૮૬) બાકી દેવા આસો વદ ૦))

૪૦૧ વ્યાજ સર ૧૭૦૬૧ દા. ૦

રો. પા. ૨૫

૦) ૪૧૧ કુટના.

૧૬૦) ૩૧૧ બાકી દેવા.

૧૬૦૧ ૦

૧૬૦૧ ૦

પટેલ દેસાઈ કુમેરના ખાતાનું વ્યાજ સં. ૧૬૫૮ ના આસો વદ ૦))

વ્યાજ રામ ૦ ૩૧ મા. પા. ૨.

જ

ઉ

૩૧ ૩ ૧૦) કાર્તિક સુદ ૧૫

૦ ૩ ૪) દિ. ઉ.

૨૧ ૩ ૫) દિ. ૧૫

૦૧ ૩ ૧) દિ. ૨૨

૦૧ ૩ ૨) કાર્તિક વદ ૦)) દિ. ૭

૭૧ ૩ ૮૫) કાગલ સુદ ૩

૦ ૩ ૫૧ દિ. ઉ.

૦ ૩ ૭૫) દિ. ઉ.

૦ ૩ ૧૧૧ દિ. ઉ.

૭૧ ૩ ૨૧ મા. ૨૧ ૧૪

૦ બાકી આસો વદ ૦))

૦ ૩ ૩૨૧ દિ. ઉ.

૦ ૩ ૧૮૧ દિ. ઉ.

૩ ૫૧) નુમલે બાકી.

૦ ૩ ૪) કાર્તિક સુદ ૧૫ દિ. જ.

૦ ૩ ૫) કાર્તિક વદ ૦)) દિ. જ.

૧૫૧ ૩ ૮૧ માગશર સુદ ૭.

૦ ૩ ૧) દિ. જ.

૦ ૩ ૨) દિ. જ.

૧૫૧ ૩ ૫૧ મા. ૨૧ ૧૨

૧૦૨ ૩ ૭૫ પોપ વદ ૭ મા. ૧) ૧૧

૧૧ ૩ ૧૧ માહા સુદ ૫ મા. ૦૧ ૧૩

૧૫૨ ૩ ૩૫) જેઠ સુદ ૨

૦ ૩ ૨૧ દિ. જ.

૧૫૨ ૩ ૩૨ મા. ૪૧ ૧૩

૭૪ ૩ ૧૮ મા અસાડ સુદ ૨. ૩૧ ૩.

૧૧૧

૩૫૩૧

૧૧૧

૩૪૧૧૧

તારીખ

ઉ

પર ૧૧ માકી

પર ૧૧

૫૧) માકી લહેલા.

૧૧ વ્યાજ સર ૩૪૧૧૧ દા. ૦ ૩

રો. પા. ૨૧

પર ૧૧

કેટલાક ઉપયોગી ચોપડાના નમુના.

ઠામ ખાતાવહી કે બેડી ખાતાવહી.

એક ચોપડે નામું રાખનારા આ ચોપડે રાખે છે. તે ઉપરથી દર-
રોજની સિલક અને જમા ઉધાર સમજવાં મુશ્કેલ હોય છે. જેમકે—

શ્રી.

ગરાસીઆ જીવજીજી દલજીનું ખાતું સં. ૧૯૫૫ ની સાલનું.

જ

ઉ

૫૧) ચૈત્ર સુદ ૧૨ રોકડા અંગ-
ઉધાર લીધા છે. તેનું વ્યાજ
રામ દસ લેખે ચડે તે આપી
એ, દીવાળી બાકી અધિક
માસ સાથે આપીએ.

ગરાસીઆ જીવજીજી દલજી
ની સહી. દા. પોતે.

જે ચોપડે નામું રાખનારા રોજમેળ અને ખાતાવહી રાખે છે, ત્રણ
ચોપડે નામું રાખનારા રોજમેળ, ખાતાવહી અને વ્યાજવહી રાખે છે તે
નમુના આવી ગયા છે (જુઓ પૃષ્ઠ ૮૭, ૧૧૩, ૧૨૪) પાંચ, છ કે સાત
ચોપડે નામું રાખનારનો સમાસ આઠ ચોપડેના નમુનામાં થાય છે માટે
હવે તે નમુના આપવામાં આવે છે.

નામું રાખવાના આઠ ચોપડા.

રોકડ મેળ. (ચોપડા ૧ લા.)

રોકડી રકમનો જમાખરચ લખવાના ચોપડાને રોકડમેળ કહે છે.
રોજમેળની પેઠે મથાળે લીટી દોરી સંવત્ મહિનો અને તિથી લ-
ખીને જમા ઉધાર દોરો. પછી શ્રી પુરાંત બાકી ટાંકો, અને કેવળ રોકડો
રકમની લેવડ દેવડ જેને તેને ખાતે લખીને શ્રી જણસે નક્કી કરી મેળ
અંધ કરો. કાર્તગ માસના મનોયત્ન ૧-૨-૩ ઉપરથી રોકડમેળ તૈયાર કરાવો.

શ્રી

સં. ૧૯૫૮ ના કાર્તગ સુદ ૧ ને વાર નો રોકડમેળ.

જ

ઉ

૩૦૧) રોક મોતીલાલ ગોકળદાસને ૧૧૧૧ શ્રી ખરચખાતે
ખાતે જમા. | ૦)ના સરખસ ૦)ના શ્રીફળ

૩૦૧) રોકડા ધરમાં છે.

પા. ૧

૩૦૧)

૦)ના પાન ૦)ના ભેટ
૧)શીખડ ૦ ૩ મેવો

૧૧૧૧ પા. ૧

૧૧૧૧

૨૯૯)શ્રી જલસે.

૩૦૧)

શ્રી

સં. ૧૯૫૮ ના કાર્તગ સુદ ૧૫ ને વાર મંગળ નો રોકડમેળ.

જ

૨૯૯)શ્રી પુરાંત આકી

૨૧૧૧ શ્રી ખરચ ખાતે જમા

| ૦)જીના થેલા વેચ્યાના

૦૬૧૧ રહી કાગળ વેચ્યાના

૨) થર્ડી મલુ ૧ ના.

૨૧૧૧ પા. ૧

૨૧૧૧

૩૦૧૧૧૧

કિ

૧૧ શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર

| ૦૬૧૧ ફટાકાની પેટીઓ

૧) પાંચડોને રંગ નંખાવ્યો

૧૧૧૧ પા. ૧

૧૧૧૧

૩૦૦૧૧૧ શ્રી જલસે.

૩૦૧૧૧૧

શ્રી

સં. ૧૯૫૮ ના કાર્તગ વદ ૦)ને વાર નો રોકડમેળ.

જ

૩૦૦૧૧૧ શ્રી પુરાંત આકી

૨૫) પરી. દેવજી કાશીદાસને ખાતે

|

૨૫) રોકડા. યુ. મોહનલાલ
લાવ્યો. પા. ૧.

૨) પટેલ દેસાઈ કુમેરને ખાતે જમા

| ૨) રોકડા. હા. પટેલ લલુ

રામભાઈ ભરી ગયાછે પા. ૧

૪) દેવે લલુ હરિશંકરને ખાતે
જમા| ૪) રોકડા શાહનાગર કીશો-
રને ત્યાંથી અપાવ્યાછે. પા. ૧

૩૧

૩૩૧૧૧૧

કિ

૧) ધાંચી જીયા કાલુને ખાતે ઉધા.

| ૧) રોકડો. ગાંધી પ્રાણજીવ-
નને ત્યાંથી ખાંડ લીધી તેમાં
આપ્યો. પા. ૧.

૫) પટેલ દેસાઈ કુમેરને ખાતે

| ૫) રોકડા. હા. પોતે લઈ
ગયા પા. ૧૩૧૧૧ પરી. દેવજીભાઈ કાશીદાસને
ખાતે| ૩૧૧૧ રોકડા હા. ઠાકર ભ-
જગોવિંદ લઈ ગયાછે. પા. ૧

૩) શાહ લીરાયંદ જવેરને ખાતે

| ૩) રોકડા હા. પોતાને. પા. ૧

૧૨૧૧૧૧

૩૧૯) શ્રી જલસે

૩૩૧૧૧૧

નોંધવહી ને ભરતિયાવહી. (ચોપડા ૨-૩ જો.)

કેવળ જમાખરચી રકમોનું નામું લખવાના ને ચોપડા છે તે બે જાતના છે (૧) નોંધવહી (૨) ભરતિયાવહી. શરણે લોકો નોંધવહી રાખે છે. અને વેપારીઓ ભરતિયાવહી રાખે છે. ધણા મોટા વેપારીઓ તે બંને રાખે છે. કેમકે તેઓ નોંધવહીમાં હુડીઓની નોંધ રાખે છે અને ભરતિયાવહીમાં ઉધારે વેપાર થયો હોય તેનો દાખલો રાખે છે. ધણાભાગે તે નીચે પ્રમાણે લખાય છે.

કાર્તિક માસનાં મનોયત્ન ૧-૨-૩ ઉપરથી જમાખરચી રકમે લખ-
ને નોંધ તૈયાર કરી છે. (જુઓ પૃષ્ઠ ૧૦, ૧૫ મું.)

શ્રી ગણેશાયનમઃ

શ્રી.

સં. ૧૮૫૮ ના કાર્તિક સુદ ૧ થી નોંધવહી કે ભરતિયાવહી.

૧૦) = પટેલ દેસાઈ કુબેરને ખાતે જમા કાર્તિક સુદ ૧૫. પા. ૧

| ૨) શ્રી શેર ૬૧૧— ૮) = આજરી મણુ ૫ દા. ૧૧ =

૧૦) = શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર. પા. ૧

૧) ધાંચી જીવાકાલુને ખાતે જમા કાર્તિક સુદ ૧૫ પા. ૧

| ૧) દીવેલ શેર ૮૧૧ દા. શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર. પા. ૧.

૪) પટેલ દેસાઈ કુબેરને ખાતે ઉધાર. કાર્તિક સુદ ૧૫. પા. ૧

| ૪) ધર્મી મણુ ૨ દા. ૨) પ્ર. ખરચને સાર અમે લાવેલા તેમાંથી

તમે લઈ ગયા માટે શ્રી ખરચ ખાતે જમા. પા. ૧

૧૬) દવે લક્ષુ હરિશંકરને ખાતે જમા કાર્તિક સુદ ૧૫ પા. ૧

| ૧૬) ધર્મી મણુ ૮ દા. ૨) લેખે લાધા તે ખરચ ખાતે ઉધાર પા. ૧

૮) શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર કાર્તિક વદ ૦)) પા. ૧

૮) ધોતી જોટો લીધો. દા. શાહ હીરાચંદ ઝવેરને ખાતે જમા પા. ૧

આંકડાવહી. ૪ થો ચોપડો.

શકડમેળ, નોંધ અને બરતિયાવહી—એ ત્રણ ચોપડા ઉપરથી ખાતાં ખતવવાના ચોપડાને આંકડાવહી કહે છે. આવરો બનાવતી વેળાએ જુદાં જુદા ચોપડામાં પડેલો જમાખરચ તારીખવાર શોધી લેવામાં આંકડાવહી મદદગાર થઈ પડે છે માટે તેને શોધાવહી કહે છે. વળી એના ઉપરથી ખાતાંનો હિસાબ નક્કી થતો નથી તેથી તે કાચી ખાતાવહી પણ કહેવાય છે.

શ્રી ગણેશાયનમા.

શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસની સં. ૧૯૫૮ ની સાલની આંકડાવહી છે.

શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ ૩૦૧) રો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧.
૩૦૧

શ્રી ખરચખાતું સં. ૧૯૫૮ ની સાલનું.

જ ૩૦૧) રો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૪) રો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૧૧) રો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧
૧૨) રો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૧૩) નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૧૪) નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૧૫) નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૧૬) નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૧૭) નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૧૮) નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૦))
૩૮૧

પરી. દેવજી કાશીદાસનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮

જ ૨૫) રો. પા. કાર્તિક વદ ૦))
૩૮૧) રો. પા. ૧ કા. વદ. ૦))

પટેલ દેશાઈ કુબેરનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮

જ ૧૦) રો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
૨) રો. પા. ૨ કા. વદ ૦))
૪) નોં. પા. કાર્તિક સુદ ૧૫
૫) રો. પા. કાર્તિક વદ ૦))
૧૨)
૯)

દવે લક્ષ્મી હરિશંકરનું ખાતું. સં. ૧૯૫૮

૧૬) નોં. પા. કાર્તિક વદ ૦))
૪) રો. પા. કાર્તિક વદ ૦))
૨૦)

આવરો. ચોપડો ૫ મો.

રોજ મેળ અગર રોકડમેળ, નોંધ તથા ભરતિયાવહી એ ત્રણમાં લખાઈ ગયેલું નામું ઉતારી લેવાનો ચોપડો હોય તેને આવરો કહે છે. (લખાયેલું નામું ફરીથી આવ્યું માટે આવરો; એકથી ખીજવાર લખાયું માટે પાકો મેળ, અને ઘણીક પેઠીઓમાં માસવાર લખાય છે તેથી માસિક મેળ પણ કહે છે.

પાંચ ચોપડે નામું રાખનાર રોજમેળ ઉપરથી આવરો કરે છે, અને તેથી અધિક ચોપડે નામું રાખનારા રોકડમેળ, નોંધ અને ભરતિયાવહી ઉપરથી આવરો બનાવે છે તેમાં દરેક ખાતે જમા ઉધાર થઈ ગયું હોય તે એક જથ્થે ખાતાવાર આવે છે તેથી ખાતાવાર હકીકત સહેલથી સમજી શકાય છે.

આવરો દોરવાની રીત—અમુક મીતિથી અમુક મીતિ સુધીનો આવરો, એવું લખીને જમા ઉધાર દોરો, અને શરૂ મીતિએ રોકડમેળ કે રોજમેળમાં શ્રી પુરાંત બાકી હોય તે ઉતારો લો. પછી આંકડાવહી માંથી અકેક ખાતું લખને; રોજમેળ, અગર રોકડમેળ, નોંધ તથા ભરતિયાવહીમાં જોઈને આવેલી રકમો તારીખવાર, ચોપડાના પાના સહિત વિગતવાર જમા કરો, તથા ઉધાર પાસે હોય તે ઉધારો. ખાતાની રકમો પુરી લખાઈ રહે એટલે જમાનો સરવાળો જમામાં અને ઉધારનો ઉધારમાં માંડો. પછી જમાના સરવાળામાં શ્રી પુરાંત ઉમેરીને ફરીને કુલ આંકડો જમામાં લખો. તેમાંથી ઉધારનો સરવાળો બાદ કરો. બાકીમાં જે વધે તે ‘શ્રી જણસે’ કહેવાય. એ પછી આવરાની છેવટ મીતિનો રોકડમેળ કે રોજમેળ જુઓ, અને તેમાં શ્રી જણસેમાં જે રકમ હોય તેની બરોબર આવરાની શ્રી જણસેની રકમ હોય તો લખેલો આવરો ખરો છે એમ સમજીને તેને ઉધારમાં લખીને જમા ઉધાર પાસાં મેળવો અને આવરો બંધ કરો. જેમકે

શ્રી ગણેશાયનમઃ

સં. ૧૯૫૮ ના કાર્તિક સુદ ૧ થી વદ ૦)) સુધીનો આવરો.

જ	ઉ
૩૦૧) શેઠ મોતીલાલ ગોકળદાસને ખાતે જમા કાર્તિક માસ.	૩૮૮= શ્રી ખરચ ખાતે ઉધાર કાર્તિક માસ
૩૦૧) રો.પા.૧ કાર્તિક સુદ ૧ કોથળીમાં રોકડા હતા.પા.૧	૧૧૧= રો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧ આ.પરચુરણખરચ.
કાન્તા શ્રી ખરચ ખાતે જમા.	૧૧૨= રો.પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
રાન્તા રો.પા.૧ કાર્તિક સુ ૧૫	૧૦)= નો.પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫

આ. જીનાથેલા વગેરેના.

૪) નોંધ પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫
આખતે ધજી વેચ્યાના.

૬૧૧૧ પા. ૧

૨૫) પરી દેવજી કાશીદાસને ખાતે જમા.

૨૫) રો. પા. ૧ કાર્તિક વદ ૦))

આ. રોકડા હા. ગુ. મોહન લાખો.

૨૫ પા. ૧

૧) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે જમા.

૧) નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫

આ. દીવલનો ખરચ ખાતે ઉધાર.

૧) પા. ૧

૧૨) પટેલ દેસાઈ કુમેરને ખાતે જમા.

૧૦) રો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫

૧) ધાં શેર ૬૧

૮) આજરી મ. પદા. ૧૧

૧૦) ખરચ ખાતે ઉધાર.

૨) રો. પા. ૧ કાર્તિક વદ ૦)) આ.

રોકડા હા. પટેલ લલુ રા-

મભાઈ ભરી ગયા છે.

૧૨) પા. ૧

૧૦) દેવેલલુ માઈદરિશ કરને ખાતે જમા.

૧૬ નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫

આ. ધજી મથુ ૮ દા. ૨) ને

ખરચ ખાતે ઉધારોને.

૪) રો. પા. કાર્તિક વદ ૦))

રોકડા નાગર કીશોરને

લ્યાંથી અપાવ્યા છે

૨) પા. ૧

૮) શાહ હીરાચંદ જવેરને ખાતે જમા.

૮) નોં. પા. ૧ કાર્તિક વદ ૦))

આ. ધોતી જોડાના શ્રી

ખરચ ખાતે ઉધાર

૮) પા. ૧

૩૭૩૧૧૧

૩૭૩૧૧૧

આ. આજરી તથા ધીના

૧) નો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫

૧૬) નો. પા. ૧ કાર્તિક સુદ ૧૫

આ. ધજી મથુ ૮ દા. ૨)

૮) નોં. પા. ૧ કાર્તિક વદ ૦))

આ. ધોતી જોડા બીધો.

૩૮૧ પા. ૧

૩૮૧ પરી દેવજી કાશીદાસને ખાતે

ઉધાર કાર્તિક માસ

૩૮૧ નોં. પા. ૧ કાર્તિક વદ ૦))

આ. રોકડા હા. બજ

ગોવિંદ ઠાકર લઈ

ગયા છે.

૩૮૧ પા. ૧

૧) ધાંચી જીવા કાલુને ખાતે ઉ-

ધાર કાર્તિક માસ

૧) રો. પા. ૧ કાર્તિક વદ ૦))

આ. ખાંડ લેવાને સાર.

૧) પા. ૧

૯) પટેલ દેસાઈ કુમેરને ખાતે ઉધાર

૪) નોં. પા. ૧ કાર્તિક સુદ

૧૫ આ. ધજી મથુ ૨

લઈ ગયા છે.

૫) રો. પા. ૧ કાર્તિક વદ ૦))

આ. રોકડા હા. પોતાને.

૯) પા. ૧

૩) શાહ હીરાચંદ જવેરને ખાતે

૩) રો. પા. ૧ કાર્તિક વદ ૦))

આ. રોકડા હા. પોતાને. પા. ૧

૫૪૧૧૧૧

૩૧૯) શ્રી જલુસે.

૩૧૯) રોકડા.

૩૧૯)

૩૭૩૧૧૧

१ आचरे। पान. २ ओक करतां पधारे रुक होय तो माझे मास क्षणवो। ने ये-
टांमां भीति पार होऊ आपवी.

